

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม
บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่

โดย

อ.ดร. สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินิสาร และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พฤศจิกายน 2559

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม
บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่

โดย

อาจารย์ ดร.สิทธิรัฐ	ประพุทธนิตสาร	หัวหน้าโครงการ
รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร	สง่าวงศ์	ทีมวิจัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ บุนยสุรัตน์		ทีมวิจัย
อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์	เฉลิมผล	ทีมวิจัย
ดร.ปานจิตร	สายรอกำ	ทีมวิจัย
ดร.ชัยภรณ์	เกิดน้อย	ทีมวิจัย
อาจารย์อลิษา	ตรีโรจนานนท์	ทีมวิจัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปุ่น	เที่ยงบุรณธรรม	ทีมวิจัย
นายปรวีร์	พันธนิยะ	ทีมวิจัย
นางสาวกิตติกาญจน์	สมฤทธิ	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุฒยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาดูด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย สู่อการเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทคัดย่อ

เชียงใหม่ เป็นจังหวัดสำคัญของภาคเหนือตอนบน ในอดีตเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจและการค้า ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ทำให้ผู้คนหลากหลายศาสนาและเชื้อชาติ ที่เข้ามาอยู่อาศัย จนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่ด้วยยุคสมัยเปลี่ยนไป ทำให้เมืองเชียงใหม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง การเปลี่ยนแปลงสังคม วิถีชีวิต ชุมชนแออัด ปัญหาน้ำท่วม ความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่แข็งแกร่งและมีอัตลักษณ์แต่เดิม ได้มีการแปรเปลี่ยนตามกระแสการพัฒนา แต่ยังมีพื้นที่ย่านวัดเกต ที่เป็นพื้นที่ที่มีมรดกความเป็นล้านนาผู้คนยังคงผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เกิดการรวมกลุ่มกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมดั้งเดิม รวมถึงต่อต้านไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสีของผังเมือง ให้เป็นเชิงการค้า จนสำเร็จ เกิดเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลของดี ที่เป็นมรดกของความเป็นล้านนาในย่านวัดเกต พบว่า สามารถแบ่งของดีออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความเป็นล้านนาทางด้านกายภาพ พบว่าในย่านวัดเกตมีศาสนสถานที่สำคัญ อยู่ 4 แห่ง 4 ศาสนา คือ วัดเกตการาม วัดซิกข์ มัสยิดฮัซรัตกา และโบสถ์คริสต์ ซึ่งล้วนแล้วมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ มีอาคารร้านค้า ที่มีศิลปวัฒนธรรมผสมผสาน มีสะพานจันทร์สม พิพิธภัณฑวัดเกตการาม มิติที่ 2 ความเป็นล้านนาเชิงวัฒนธรรม คือ การมีประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากโบราณ โดยเฉพาะประเพณีล่องสะเปา และภูมิปัญญาด้านการตัดตุ้ง ตัดซ่อ หยอดผางประทีป การทำสะเปา และวัฒนธรรมการกินที่สืบทอดมาจากอดีต มิติที่ 3 ความเป็นล้านนาเชิงวิถีชีวิต มีความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา อย่างลงตัว และ มิติที่ 4 ความหลากหลายที่กลมกลืนระหว่างของใหม่และของเก่า ซึ่งผู้ประกอบการร้านค้าจัดปรับปรุงอาคารร้านค้า ที่ผสมผสานระหว่างของเดิมและใหม่ ได้อย่างลงตัว ซึ่งถือว่าย่านวัดเกตเป็นย่านที่มี “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” อันเป็นมรดกของดีที่ทรงคุณค่าของความเป็นล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ทางชุมชนร่วมกับนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงเห็นว่า ควรนำของดีที่มีอยู่ มาทำการรื้อฟื้น สืบค้นคุณค่า เพื่อให้เกิดเป็นล้านนาวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ เจริญนามธรรม แต่ในเชิงรูปธรรม นั่นคือ ทำการต่อยอดให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต เพื่อให้คนในชุมชนได้เกิดความภาคภูมิใจในของดีที่เป็นมรดกความเป็นล้านนาที่ตนเองมี รวมถึงการเผยแพร่ บอกต่อให้นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่เข้ามาในพื้นที่ได้รู้สึกว่าได้เข้ามายังพื้นที่ที่มีกลิ่นอายของความเป็นล้านนาที่นานสัมผัสได้ เกิดความชื่นชมในตัวตนของความเป็นล้านนาของย่านวัดเกตต่อไป

การดำเนินโครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างกลไก/ภาคีการขับเคลื่อนพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

(ก) ภาควิชาผู้นำชุมชน (ข) ภาควิชาวิชาการ (ค) ภาควิชาสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง ภูมิภาคและเทศบาล และเอกชนที่เกี่ยวข้อง(2) สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6 โครงการ ในการวิจัยเพื่อสืบค้นและวิเคราะห์คุณค่า 3 มิติของของมรดกโดยใช้ข้อมูลและความรู้จากภายใน และเติมเต็มจากนักวิชาการภายนอกรวมถึงสนับสนุนให้มีการบูรณาการผลจากการศึกษา ของดี 6 โครงการ นำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต (3) เพื่อประสานให้เกิด แผนพัฒนาพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ระยะสั้น - ระยะยาวที่มีข้อมูล รายละเอียด ประสานให้ได้รับงบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และ การจัดการพิพิธภัณฑที่มีชีวิตโดยชุมชนแบบวิสาหกิจชุมชน และ (4) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑที่มีชีวิต และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องออกเป็นแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางในการปฏิบัติ และนำความรู้ดังกล่าวไปตีพิมพ์และบูรณาการสู่การเรียนการสอน ทั้งหมดโดยใช้กระบวนการสร้างความร่วมมือ ABC (Area Based Collaboration Research) เข้าไปสืบค้น สกัด สังเคราะห์ "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" ที่โดดเด่น สำคัญและยังมีพลังอยู่ ผ่านการดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ โครงการการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ โครงการพิพิธภัณฑวัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิต โครงการการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตโดยชุมชน โครงการการรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต โครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชน และโครงการความร่วมมือของชาวบ้านย่านวัดเกตกับนักวิชาการในการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกินดำรงย่านวัดเกตสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ (Knowledge) เพื่อเชื่อมโยงสังเคราะห์ให้เห็นคุณค่าของความแตกต่าง (difference) มีเรื่องราว (story) มีนัยสำคัญ (significant) ของของดีทุกๆ เรื่อง อันแสดงออกถึงการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผนวกกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creativity) เข้าไปแปลงคุณค่า รื้อฟื้นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีพลังพอที่จะสามารถต่อสู้เอาชนะพลังอำนาจการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัย ที่จะถาโถมเข้าไปได้

ผลการดำเนินการวิจัย พบว่า (1) ชุมชนย่านวัดเกต เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน เกิดขึ้นในยุคสถาปนาอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1839 -2101) โดยชุมชนไทหรือไต มาตั้งถิ่นฐานบนฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออก และอยู่อาศัยพร้อมๆ กับการสร้างวัดเกตการาม ราว พ.ศ.1971 สมัยพญาสามฝั่งแกน (พ.ศ.1945-1984) และเริ่มมีความเจริญสูงสุด ในช่วงรัชกาลที่ 3-4 เมื่อการค้าขายทางเรือระหว่างเชียงใหม่และกรุงเทพฯ เติบโตมากขึ้น ทำวัดเกตเป็นท่าเทียบเรือที่สำคัญ ทำให้มีพ่อค้าจากทุกทิศมาทำการค้าขายทางน้ำที่เมืองเชียงใหม่ ทั้งเงี้ยว ม่าน เม็ง ไทย ฮ่อ กุลา และกลายเป็นที่พักพิงของผู้คนจากหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ก่อให้เกิดสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม

ประเพณี ชุมชน สังคม ที่หลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา เช่น ชาวอังกฤษเข้ามาตั้งบริษัทบอร์เนียว กลุ่มหมอสอนศาสนา ชาวจีนเปิดร้านค้าขาย ชาวมุสลิมเชื้อสายปาเกีสถาน-อินเดีย ชาวมุสลิมเชื้อสายจีนยูนาน ที่เข้ามาทำการค้าขาย ชาวซิกข์จากแคว้นปัญจาบ จึงส่งผลให้ในย่านวัดเกต จึงมีการอยู่อาศัยของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ และศาสนา และมีมรดกความเป็นล้านนาให้เห็น ทั้งทางกายภาพ ได้แก่ ศาสนสถานทั้ง 4 แห่ง วัดเกตการาม โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เชียงใหม่ มัสยิดอัตตักวา วัดซิกข์ สะพานจันทร์สมอนุสรณ์หรือข้าวแขก อาคารร้านค้า ร้านหกเส้า ลี่เส้า บ้านนิมมานเหมินทร์ ร้านเฮือนแป ร้าน The gallery พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม รวมถึงประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่ดั้งเดิม ไม่เหมือนที่อื่นๆ เช่น ประเพณีล่องสะเปา ประเพณีสงกรานต์น้ำพระธาตุ จากทั้งหมดมีเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ และยังมีความเชื่อมโยงผูกพันกับวิถีชีวิตดั้งเดิม ที่สามารถนำไปต่อยอดพัฒนาให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว ก่อเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกตได้

(2) ในย่านวัดเกตมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนข้างมากอันเป็นผลมาจากการขยายตัวของทางด้านเศรษฐกิจและด้านประชากรของเมืองเชียงใหม่อย่างรวดเร็ว ในอดีตเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่โล่ง ที่นา บริเวณสถานีขนส่งอาเขต สนามฟุตบอล โรงเรียนปรินส์รอยแยล สำนักงานชลประทานที่ 1 และศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือ และมีที่อยู่อาศัยเพียงเล็กน้อย ปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มากกว่า ร้อยละ 80 ทำให้จึงเกิดการออกแบบผังของย่านวัดเกต ให้เป็นผังเฉพาะที่คนวัดเกต สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างลงตัว เพื่อให้สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทางสถาปัตยกรรมของเมืองเชียงใหม่ ความผสมกลมกลืนของความเป็นล้านนาในอดีต สอดรับกับการพัฒนาให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตได้

(3) ด้านพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม เป็นแหล่งรวมสิ่งของเครื่องใช้ของผู้คน ตั้งแต่อดีต ที่สืบทอดมาจนปัจจุบันอย่างมากมาย จากรุ่นสู่รุ่น สะสมไว้ และนำมารวมกันไว้เป็นพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ก่อตั้งโดยคนวัดเกตรวมกลุ่มกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 และมีสิ่งของเครื่องใช้โบราณมากกว่า 10,000 รายการ ได้แก่ สิ่งของเครื่องใช้ประเภทผ้าโบราณ ประเภทเครื่องปั้นดินเผา ประเภทเหรียญธนบัตร ประเภทภาพถ่ายในอดีต ประเภทเครื่องดนตรีล้านนา ประเภทพระพุทธรูปโบราณ ประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือน ประเภทเครื่องมือประกอบอาชีพ และประเภทอื่นๆ โดยสิ่งของเครื่องใช้ถูกจัดเป็นหมวดหมู่ และทำเลขทะเบียนไว้ และแต่ละรายการมีเรื่องราว ความเป็นมา แหล่งที่มา และสิ่งสำคัญ สูดยอดของสิ่งของเครื่องใช้ในพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม คือ มี ผ้าโบราณที่มีคุณค่าเนื่องจากเป็นผ้าปักโบราณผ้ากำปี่ ของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีที่ทรงถวายไว้ที่วัดเกตการามผ้ากำปี่หรือผ้ากัณฑ์ธรรม

(4) ด้านความสัมพันธ์ 4 ศาสนา พบว่าย่านวัดเกต เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่อยู่อาศัยร่วมกัน 4 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาซิกข์ ที่ยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็นศูนย์รวมความหลากหลายของความเชื่อศรัทธา ผ่าน

timeline ของแต่ละศาสนา ซึ่งการอยู่ร่วมกันของชุมชนแห่งนี้มีเอกภาพท่ามกลางความแตกต่างได้ค่อนข้างลงตัว การที่ชุมชนวัดเกต เป็นศูนย์รวมของความแตกต่างในมิติของความเชื่อ ศรัทธา แต่ในขณะเดียวกัน กลับเป็นตัวอย่างของความหลากหลายที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ บนพื้นฐานของความเข้าใจ การยอมรับในความแตกต่าง อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ บนพื้นฐานการ “แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง” ซึ่งทั้งหมดสามารถสร้างอัตลักษณ์ร่วมของคนย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตได้อย่างลงตัว

(5) ด้านวิถีชีวิตอาหารการกินในย่านวัดเกต พบว่ามีวิถีชีวิตอาหารการกินมาพร้อมๆ กับอพยพของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติศาสนา ส่งผลให้มีอาหารที่โดดเด่น ที่เรื่องราวความเป็นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีการสืบทอดสูตรอาหารมาจากบรรพบุรุษ มีความแตกต่างจากที่อื่นๆ เพราะมีความอร่อย กลวิธีการผลิตที่ไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน และมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อยู่คู่กับคนวัดเกตมาอย่างยาวนาน จำนวน 10 ชนิด ดังนี้ ข้าวซอยฮ่อ ข้าวซอยป้าไฟ ข้าวเหลืองข้าวแรมพิน โรตีสี/แกงถั่ว แกงถั่วหรือ ดาล (Dal) แกงเนื้อยูนนาน แกงฮังเล น้ำเมี่ยง และข้าวเกรียบปากหม้อ ซึ่งทั้งหมดได้ถูกนำมาจัดทำเป็นข้อมูลเรื่องราวอาหารสุดยอด ไม่เพียงอร่อยด้วยลิ้น แต่สัมผัสได้ด้วยใจ ของย่านวัดเกต และเส้นทางอาหารของย่านวัดเกต เพื่อพัฒนาสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต

(6) ด้านของคิมคุณค่าด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต พบว่า ในย่านวัดเกตเป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังคงมีการอนุรักษ์ และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม จนถึงปัจจุบันแม้ยุคสมัยเปลี่ยนไป มีประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ไม่เหมือนใคร ซึ่งผลการดำเนินงาน พบว่าได้ข้อมูลเชิงคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมทั้งหมด 6 เรื่อง คือ ประเพณีการสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ ประเพณีปีใหม่เมือง ประเพณีการสงฆ์พระธาตุเกศแก้วจุฬามณี ประเพณีการเลี้ยงเสื่อวัดหอพ่อบ้าน ประเพณีการทอดกฐิน ประเพณีล่องสะเปา และองค์ประกอบของประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม คือ การตัดตุง ตัดข่อ การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนเล็บ การตีกลองหลวง การทำหมากสุม หมากเบ็ง และที่สุดของการดำเนินการเพื่อพัฒนาสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตพบว่า ประเพณีล่องสะเปา เป็นประเพณีที่สามารถต่อยอดให้เกิดเป็นล้านาวัดเกตที่มีชีวิต หรือเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตได้ เพราะเป็นประเพณีที่มีเรื่องราวความเป็นมาตั้งแต่สมัยทวารวดี มีความแตกต่างจากที่อื่นๆ และมีเรื่องราวที่ผูกพันกับชาวบ้านชุมชนวัดเกตมาอย่างยาวนาน และยิ่งกว่านั้นคือ ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกัน สืบสานประเพณีนี้ขึ้นมา จนกลายเป็นไม่ก็แห่งของเมืองเชียงใหม่ ที่ยังอนุรักษ์ จึงควรพัฒนาให้เกิดเป็นอัตลักษณ์สำคัญด้านประเพณีวัฒนธรรมของย่านวัดเกต

(7) การบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต พบว่า จากของคิมที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่แต่ละโครงการได้เข้าไปรวบรวมเก็บข้อมูล ล้วนแล้วเป็นของคิมที่โดดเด่น ล้ำค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตส่งผ่านมายังปัจจุบัน ที่สามารถสร้างความ

เชื่อมโยง และบูรณาการเพื่อนำไปสู่การก่อเกิดพิพธิภณท์ที่มีชีวิตได้อย่างลงตัว เนื่องจากในย่านวัด
 เกตมีเงื่อนไขที่จะสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นพิพธิภณท์ที่มีชีวิตได้ ได้แก่ (1) ในย่านวัดเกต มีพลัง
 ของคนย่านวัดเกต ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการชุมชน นักวิชาการของย่าน ผู้รู้
 ผู้อาวุโส และชาวบ้านในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย ที่พร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ (2) ในย่าน
 วัดเกต มีของดีมากมายที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่า และมีนัยสำคัญของ “ความเป็นล้านนา” เพียงแต่ว่า
 กำลังจะเสื่อมถอยด้อยคุณค่าถ้าไม่ทำการรื้อฟื้น (3) มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย และมีหน่วยงาน
 ต่างๆ รวมทั้งเทศบาลที่พร้อมสนับสนุน (4) มีข้อมูลเชิงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม จนเห็น
 เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เห็นความเชื่อมโยงผูกพันกับบรรพบุรุษ และมีการรื้อฟื้นและต่อยอดให้
 เกิดเป็นมูลค่า (5) มีแผนการดำเนินงาน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีปฏิบัติการเชื่อมโยง โดย
 การร่วมกันเอา “พลัง” ของของดี ที่ได้มีการเก็บเป็นข้อมูลเชิงคุณค่าดังกล่าวมาปฏิบัติให้เชื่อมโยง
 เกื้อกูลกัน ก็จะเริ่มเห็นการเป็นพิพธิภณท์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต แบบค่อยเป็นค่อยไป (6) มีการ
 สนับสนุน เสริมพลังให้ย่านวัดเกตมีการบริหารจัดการขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาทุกด้านที่เอื้อต่อการ
 เป็นพิพธิภณท์ที่มีชีวิต (7) มีการบริหารจัดการโดยวิสาหกิจชุมชน การประสานงานหน่วยงานที่
 เกี่ยวข้อง จัดการกิจกรรมตามช่วงเวลา บริหาร Package การท่องเที่ยว และการจัดการทางธุรกิจ ใน
 ที่สุดย่านวัดเกตก็จะถูกกล่าวขาน และเป็นความภาคภูมิใจของคนย่านวัดเกต ว่าที่นี่ คือ ล้านนาที่มี
 ชีวิตย่านวัดเกตของเมืองเชียงใหม่ หรือพิพธิภณท์ที่มีชีวิตทางธรรมชาติได้

โดยผลการดำเนินการวิจัยทั้งหมด ได้นำมาพัฒนาต่อยอด เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นถนนสาย
 วัฒนธรรม ล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิต

คำนำ

โครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่ เป็นชุดโครงการสังเคราะห์องค์ความรู้ ที่ประกอบด้วยโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน (2) โครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต (3) โครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (4) โครงการความร่วมมือของชาวบ้านย่านวัดเกตกับนักวิชาการในการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกินตำรับย่านวัดเกตสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (5) โครงการรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต และ (6) การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่

โดยทั้งหมดมีวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินโครงการ คือ เพื่อใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) แนวคิดการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการบนความร่วมมือ (ABC) และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการรื้อฟื้นและเพิ่มพลังของมรดกทางทางสังคมและวัฒนธรรม หรืออัตลักษณ์ของล้านน่าย่านวัดเกต และนำไปพัฒนามุ่งสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต Living Museum รูปแบบใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องและยั่งยืนให้กับพื้นที่ย่านวัดเกต

ผลการสังเคราะห์จากโครงการวิจัยท้องถิ่น จากการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ลงพื้นที่เพื่อติดตามผล และปฏิบัติการวิจัย ในระยะเวลา 1 ปี ทำให้ข้อมูลการนำของดีมาบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยคณะวิจัยเห็นว่าอาจจะเกิดประโยชน์ต่อผู้นำไปใช้ไม่มากนักน้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใดทางทีมวิจัยขออภัยมาพร้อมนี้ และยินดีที่จะทำการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะในโอกาสต่อไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
บทคัดย่อ	ค
คำนำ	ซ
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	10
วัตถุประสงค์การวิจัย	10
ขอบเขตการวิจัย	11
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	13
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
แนวคิดพื้นฐานอธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับพื้นที่	16
แนวคิดเชิงประเด็นของการเพิ่มพลังของ “ทุน” ในพื้นที่และการนำ “ทุน” ไป	18
ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรูปแบบของ พหิพริทัศน์ที่มีชีวิต	
แนวคิดเชิงกลไกและกระบวนการ	30
กรอบแนวคิดการวิจัย	36
บทที่ 3 วิธีการและกระบวนการวิจัย	39
ระเบียบวิธีวิจัย	39
(ก) ในเชิงเนื้อหาสาระ (Contents)	41
(ข) ในเชิงกระบวนการ	44
ลักษณะการวิจัย	48
บทที่ 4 ผลการวิจัย	51
บริบทชุมชนของย่านวัดเกต	51
ล้านนาสู่วัดเกตในกระแสการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัย	52
ประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในย่านวัดเกตและการวางผังเฉพาะ	95

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วิถีชีวิตของคนย่านวัดเกต	100
ของดีมีคุณค่า 6 โครงการ	108
บทที่ 5 การบูรณาการของดีเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต	148
แนวทางการบูรณาการคุณค่าของดีย่านวัดเกตไปสู่มูลค่าผ่านการพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต	148
ผลของการเชื่อมโยงของดีย่านวัดเกต	154
แผนงานความเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต	156
แผนและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป	162
บทที่ 6 การวิเคราะห์ผลและข้อเสนอแนะ	171
การอภิปรายผล	171
การสร้างความรู้และการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ สังเคราะห์กระบวนการ วิธีการสร้างพลัง	173
บทเรียน SWOT ของการดำเนินงานชุดโครงการ	174
บรรณานุกรม	157
ภาคผนวก	176
ภาคผนวก ก รายละเอียดการดำเนินงานรายกิจกรรม	182
ภาคผนวก ข แบบประเมิน	232
ภาคผนวก ค ประวัติทีมวิจัย	236

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
4-1	รายละเอียดการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2511, 2528 , 2545 และ 2556 วิเคราะห์ตาม ภาพถ่ายทางอากาศ ที่มีพิกัด UTM	95
4-2	กิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว	110
4-3	แสดงค่าสัดส่วนพลังงานจากคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน ในอาหารแต่ละ ชนิด เรียงลำดับตามสัดส่วนพลังงานจากไขมันน้อยไปหามาก	137
4-4	แสดงเหตุการณ์ประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญในย่านวัดเกตแต่ละเดือน	139
5-1	แผนการดำเนินงานครั้งต่อไป	163

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1-1	แสดงมรดกทางวัฒนธรรมในย่านวัดเกต 4 มิติ	6
1-2	แสดงที่ตั้งและขอบเขตของพื้นที่ศึกษา: เน้นเฉพาะพื้นที่รอบเส้นสีแดง เป็นพื้นที่ใจกลางย่านวัดเกตที่จะทำการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน	12
2-1	Schematic view of “Local/social capitals”	19
2-2	Schematic Integration of Theories / Concepts and of Mobilizing Process	37
2-3	Conceptual Framework	38
3-1	ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการวิจัย “ร่มใหญ่” กับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6 โครงการ	50
4-1	ภาพถ่ายทางอากาศขาวดำปีพ.ศ. 2511 ที่มีพิกัด UTM	96
4-2	ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2528 ที่มีพิกัด UTM	97
4-3	ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2545 ที่มีพิกัด UTM	98
4-4	ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2556 ที่มีพิกัด UTM	99
4-5	แผ่นพับโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ย่านวัดเกต	112
4-6	แผ่นพับ อาคารเก่าย่านวัดเกต	113
4-7	ผ้าแพรจีน ปรากฏตราสัญลักษณ์อักษรย่อ “คอ”	114
4-8	โคลงสี่สุภาพ ที่ปรากฏบนผ้ากำปี่	115
4-9	ผ้าปักดินเงินหรือดินทองลายครุฑยุคนาค	115
4-10	ผ้าปักดินเงินหรือดินทองลายสิงห์	116
4-11	แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่วางผังในปี 2559	117
4-12	การวิเคราะห์ Domains ของ Urban design และ Urbanization หรือกำหนดผังเฉพาะ	118
4-13	รายละเอียดข้อกำหนดในการใช้ที่ดินและพัฒนาแต่ละ Zone ของผังเฉพาะย่านวัดเกต	120
4-14	การกำหนด Zone ต่างๆ ในแผนเฉพาะ	121
4-15	ผังแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	121
4-16	ผังการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เขตพื้นที่ริมน้ำโดยจัดให้ในพื้นที่ GATEWAY มี LANDMARK รูปปั้นช้างพ่นน้ำ และมีลานจัดแสดงวัฒนธรรมของคนในพื้นที่	122
4-17	การออกแบบพื้นที่ริมน้ำมีทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน	122

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
4-18	การออกแบบลานออกกำลังกาย เครื่องออกกำลังกาย เริงสะพานจันทร์สม	122
4-19	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาพุทธในชุมชนย่านวัดเกต	124
4-20	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาซิกข์ชุมชนย่านวัดเกต	125
4-21	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาอิสลามในชุมชนย่านวัดเกต	126
4-22	การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาคริสต์ในชุมชนย่านวัดเกต	127
4-23	สะพานหลวง ซึ่งทำจากโครงไม้ไผ่ และสะพานบริวาร ซึ่งทำจากกาบกล้วย	143
4-24	เครื่องสะเดาเคราะห์	143
4-25	การแห่ขบวน และการล่องสะพาน สู่แม่น้ำปิง	146
5-1	การเชื่อมโยงของคิต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต	151
5-2	แผนภาพความเชื่อมโยงของปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต	154
5-3	การเชื่อมโยงของคิย่านวัดเกตให้คนวัดเกตภูมิใจ ผู้เยี่ยมเยือนชื่นชม (วัดเกตเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต)	155

บทที่ 1

บทนำ

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เชียงใหม่ เป็นจังหวัดสำคัญของภาคเหนือตอนบน ซึ่งในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจและการค้า เป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีล้านนา เป็นที่หลอมรวมของผู้คนหลากหลายศาสนาและเชื้อชาติ ที่เข้ามาอยู่อาศัย สร้างบ้านแปงเมือง เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ดำรงตามวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และมีอัตลักษณ์¹ ที่โดดเด่น

แต่ในปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมของเชียงใหม่ (GDP) ในปี พ.ศ. 2555 มีการขยายตัวร้อยละ 3.8 มากกว่าปี พ.ศ. 2554 ที่มีการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 2.8 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองเชียงใหม่หรือเทศบาลนครเชียงใหม่ถูกพัฒนาให้เป็นเมืองที่มีความเจริญอย่างต่อเนื่อง จึงถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ได้แก่ เป็นจุดเชื่อมต่อทางธุรกิจไปยังประเทศต่างๆ ในเอเชีย (Logistics Hub) ศูนย์การบิน (Aviation Hub) ด้านการแพทย์ (Medical Hub) ด้านการศึกษา (Education Hub) ด้านงานหัตถกรรม (Handmade Hub) และที่สำคัญเป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว รวมถึงให้มีบทบาทสำคัญของศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคเหนือเชื่อมโยงกับภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เป็นเมืองแห่งไมซ์ (MICE City) เพื่อเป็นศูนย์กลางจัดประชุมและแสดงสินค้าระดับนานาชาติอีกทั้งมีแผนงานและนโยบายของภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการลงทุน ภายใต้โครงการพัฒนามหาโครงการ (Mega Projects) ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมทางบกและอากาศ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการรถไฟความเร็วสูงระหว่างกรุงเทพฯ – เชียงใหม่ โครงการก่อสร้างสนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 โครงการถนนวงแหวนรอบ 4 โครงการเมืองแฝดเชียงใหม่-ลำพูน ส่วนในภาคเอกชนกลุ่มทุนต่างๆ ได้มีการลงทุนสร้างศูนย์การค้าและขยายธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อย่างต่อเนื่อง (เชียงใหม่นิวส์, 2556)

¹อัตลักษณ์ ในงานวิจัยชุดนี้ เป็นศัพท์ทางวิชาด้านสังคม ที่ให้ความหมายกับปรากฏการณ์ที่เป็นธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ในหน่วยต่างๆ ที่ผู้คนเป็นส่วนหนึ่ง (ชุมชน องค์กร ประเทศ ฯลฯ) ที่สำคัญ ผู้คนในหน่วยเหล่านี้ทุกคน ได้ถูกขัดเกลาผ่านความคิดความเชื่อทางวัฒนธรรมและผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะมาช้านาน ทำให้ผู้คนในหน่วยนี้มีลักษณะพิเศษที่จารีตปฏิบัติ และผู้คนนอกหน่วยก็เห็นความแตกต่าง สำหรับอัตลักษณ์ล้านนาก็ดี หรือล้านนาวิเทศก็ดีคือลักษณะพิเศษ

ในขณะที่เมืองเชียงใหม่เติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่สิ่งที่ตามมากลับกลายเป็นผลกระทบซึ่งเป็นปัญหาหลายประการ ทั้งการใช้ที่ดินผิดประเภท มีการก่อสร้างที่ขาดการควบคุม มีการขยายพื้นที่รุกกล้าแม่น้ำปิง มีการเพิ่มขึ้นของมลภาวะอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาน้ำท่วม หมอกควัน น้ำเสีย ขยะมูลฝอย และการจราจร ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ จากการเพิ่มขึ้นของการค้า การลงทุน และการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ จึงมีนายทุนจากพื้นที่อื่นเข้ามาครอบครองพื้นที่และประกอบการธุรกิจแทนที่คนเชียงใหม่ดั้งเดิม ส่งผลให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไม่กระจายไปยังคนในพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการเพิ่มขึ้นของประชากร ผู้ใช้แรงงานต่างพื้นที่อพยพเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ ทั้งแรงงานต่างด้าว แรงงานจากพื้นที่สูง เกิดการแย่งชิงทรัพยากรที่อยู่อาศัย เกิดเป็นชุมชนแออัดในหลายพื้นที่ในเมืองเชียงใหม่ ตามมาด้วยปัญหาอาชญากรรม การเอาเปรียบแรงงาน ผลกระทบจากการพัฒนาทั้งหมดนี้ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตคนเชียงใหม่อย่างรุนแรงและรวดเร็ว ประเพณี และวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมที่แข็งแรงและมีอัตลักษณ์แต่เดิม ได้มีการแปรเปลี่ยนตามกระแสการพัฒนาและระบบสังคมและวัฒนธรรมใหม่ที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ความเร่งรีบ และการเอาเปรียบ ความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมของเชียงใหม่จึงเสื่อมลงอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก (ดวงจันทร์ อาภาวิชชุดม์ เจริญเมือง, 2549) ที่สำคัญการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่กระทำจากภายนอกได้เข้าไปทำลายหรือลดความสำคัญความโดดเด่นและคุณค่าของเมืองในแง่ของความเป็นล้านนาทั้งสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า ประเพณีล้านนาดั้งเดิม ศิลปวัฒนธรรม การแต่งกาย การพูดจา อาหารการกินการอยู่อาศัย ทำให้เมืองเชียงใหม่มีลักษณะการพัฒนาที่ละเลยการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กลายเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เปลี่ยนโฉมเมืองเชียงใหม่ แต่ก็ยังมีพื้นที่หนึ่ง คือย่านวัดเกตที่ผู้นำจำนวนมากได้เห็นว่าความเจริญของเมืองเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่คนส่วนใหญ่ของย่านวัดเกตก็ไม่ต้องทำให้เชียงใหม่เป็นเหมือนกรุงเทพฯ จึงได้ช่วยกันต่อต้านผลักดันเพื่อให้ย่านวัดเกตคงความเป็นล้านนาที่เขารักเอาไว้ที่เขาภูมิใจ แท้ที่จริงในอดีตย่านวัดเกตเป็นส่วนหนึ่งของศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรือง เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของการค้าขายทางน้ำของเชียงใหม่กับหัวเมืองทางใต้จนถึงกรุงเทพฯ มีผู้คนต่างถิ่น ต่างเชื้อชาติและศาสนา ทั้งจีน จีนยูนนาน ยุโรป มอญ พม่า ขมุ ชาวมุสลิม อินเดีย และชาวซิกข์เข้ามาอยู่อาศัยตั้งถิ่นฐานร่วมกันกับคนล้านนาดั้งเดิม เกิดการหลอมรวมของความหลากหลายในเชิงเชื้อชาติและศาสนาได้อย่างลงตัว ได้มีการพัฒนาและสร้างรูปแบบของสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือนที่ทรงคุณค่า การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและการใช้พื้นที่ อาคาร แม่น้ำ บ้านเรือน ตลอดจน สาธารณูปโภค ที่มีความลงตัวผสมกลมกลืนระหว่างของเดิมโบราณและของใหม่ทันสมัย มีความพยายามที่ดำรงประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ อาหารการกิน บนความหลากหลายของเชื้อชาติและศาสนาที่ถูกหล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวของคนในย่านวัดเกตไว้ให้ได้ (วรวิมล ชัยรัตน์, 2549)

ถึงแม้ว่าย่านวัดเกตเป็นพื้นที่ที่มีมรดกทางวัฒนธรรม มีของดี มีความเป็นล้านนาอย่างมากมายและยังหลงเหลือสามารถสัมผัสได้ในปัจจุบัน แต่การพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยที่ถาโถมเข้ามาพลังรุนแรงมาก ที่เห็นได้ชัดเจนคือการเริ่มกลายเป็นกรุงเทพฯ ในทุกด้านของเมืองเชียงใหม่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง ส่วนฝั่งตะวันออกคือย่านวัดเกต ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างต่อเนื่อง เกิดคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่บดบังทัศนียภาพความสวยงามของศาสนสถานที่อยู่ใกล้เคียงรวมกับอาคารบ้านเรือนโบราณ มีการรื้อถอนและใช้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจของคนนอกพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่ย่านวัดเกตกลายเป็นพื้นที่หนึ่งที่ถูกหมายตาและจับจองจากนายทุนภายนอก เพราะอยู่ใกล้กับศูนย์กลางความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของเมือง (Central Business District: CBD)

ส่วนภาครัฐได้พยายามสนับสนุนการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวอย่างเต็มที่ เห็นได้จากการจัดทำผังเมืองรวมของเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ 3 ในปี พ.ศ. 2542 โดยสำนักโยธาธิการและผังเมืองได้วางผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงของเมืองเชียงใหม่ ที่เป็นปัญหาคือ การละเลยลักษณะพิเศษทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่ยังดำรงความเป็นล้านนา รวมตลอดถึงความต้องการของผู้นคนส่วนใหญ่ของย่านวัดเกต จึงได้กำหนดบริเวณย่านวัดเกตให้เป็นพื้นที่สีแดงสำหรับการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก การใช้ประโยชน์เพื่อการอื่นนอกจากการอยู่อาศัยได้ไม่เกินร้อยละ 35 เมื่อมีผลบังคับใช้ จะเกิดศูนย์การค้าขนาดใหญ่ คอนโดมิเนียมขนาดใหญ่ และการเปลี่ยนการถือครองที่ดินไปเป็นของนายทุนขนาดใหญ่พื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย

ทั้งนี้หากเป็นพื้นที่อื่นก็อาจจะไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ทว่าเป็นพื้นที่วัดเกต ที่ซึ่งผู้คนยังมีรกรากผูกพันกับความเป็นล้านนา มีพลังปัญญาชนที่มีความรู้ หลากหลายอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งคหบดีในอดีต ลูกหลานมิชชันนารี ลูกหลานบริษัทค้าไม้ ซึ่งมีบทบาทในภาคธุรกิจ วิชาการ หน่วยงานราชการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้เกิดความร่วมมือของนักวิชาการ ข้าราชการ ชาวบ้าน กลุ่มอาสาสมัคร 7 ย่าน องค์กรในพื้นที่ทั้ง 4 ศาสนา รวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ลูกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาที่ละเลยมิติของความเป็นชุมชนที่อาจจะส่งผลต่อการทำลายรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันดีงาม กลายเป็นกระแสของชุมชนคนท้องถิ่นที่พยายามใช้งานวิจัยและข้อมูลเข้ามาต่อสู้ ต่อรอง เกิดเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อน ที่ในที่สุดสามารถยับยั้งผังเมืองรวมฉบับที่ 3 ของพื้นที่วัดเกตจนประสบความสำเร็จ ทำให้มีการแก้ไขพื้นที่ที่ถูกกำหนดจากพื้นที่สีแดงให้กลายเป็นพื้นที่สีเหลืองทแยงขาว เป็นการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ผสมกลมกลืนระหว่างของใหม่กับของเก่าให้ได้มากที่สุด (วรวิมล ชัยรัตน์, 2543)

จากการรวมตัวกันของชาวบ้านย่านวัดเกตในการต่อสู้ เรียกร้องเรื่องผังเมืองรวม จนประสบความสำเร็จดังกล่าว ส่งผลให้ผู้คนที่ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เริ่มมีความตื่นตัว เห็นคุณค่า

ของมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นของดีของตน เกิดพลังการขับเคลื่อนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาได้มีความพยายามในการอนุรักษ์และพัฒนาเมือง ทั้งการอนุรักษ์ ศาลาบาตร การปรับปรุงพิพิธภัณฑวัตถุเขต การพัฒนารื้อฟื้นสถานที่สำคัญ เพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านวัดเกต รวมถึงการเกิดงานวิจัยจากหลายสถาบันเข้าไปศึกษาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พื้นที่ย่านวัดเกตเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาและอนุรักษ์ควบคู่กัน ทั้งการออกแบบภูมิทัศน์ริมน้ำปิงเพื่อให้เหมาะสมกับภูมิสถาปัตย์ การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม สภาพเมืองเก่า บางงานวิจัยได้รับการต่อยอด แต่บางงานก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในพื้นที่ (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2549)

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2554 จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงการการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม ตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อสนับสนุนให้พื้นที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาตามความต้องการของคนในพื้นที่เอง จากผลการปฏิบัติตามโครงการฯ ทำให้ทุกฝ่ายเห็นศักยภาพที่เข้มแข็งในพื้นที่หลายอย่าง เช่น มีงานวิจัยหลายโครงการ แต่ไม่สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้ มีผู้นำที่เก่งหลายคนแต่ยังไม่สามารถนึกกำลังได้เท่าที่ควร โครงการฯ ได้สร้างความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ นักพัฒนาและผู้นำต่างๆ ในพื้นที่วัดเกต ทำการขับเคลื่อนพัฒนารูปแบบใหม่โดยใช้หลักการของ ABC (Area-Based Collaborative Research for Development) มีวัตถุประสงค์เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงาน บนหลักการและฐานคิดใหม่ของการพัฒนา ที่ไม่ใช่การพัฒนาที่คิดจากภายนอกหรือคนนอก “การคิดจากห้องแอร์สู่รากหญ้า” แต่เป็น “การพัฒนาจากล่างสู่บน” เน้นการแก้ไขปัญหาที่ต้นตอ การแก้ไขที่ตรงจุด และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชนเป็นหลัก โดยใช้กระบวนการ “จุดระเบิดภายใน” ให้คนในชุมชนได้ลุกขึ้นมาร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ปัญหา และมีการลงมือจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยกลไกระดับพื้นที่/ ชุมชนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ที่จะต่อสู้ เอาชนะกับความท้าทาย หรือกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่จะเข้ามาในชุมชนได้

โดยผลการดำเนินงานที่ผ่านมา 3 ปี ได้มีข้อสรุปร่วมกันว่า ในพื้นที่ย่านวัดเกตมีของดีหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่แข็งแรงอยู่ 4 มิติ ที่หากรื้อฟื้นและนำมาบูรณาการจะกลายเป็นศักยภาพในการพัฒนาย่านวัดเกตให้สามารถด้านทานหรืออยู่ร่วมกับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยได้ ถือว่าเป็นการพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ด้วยมรดกหรือทุนทางสังคมวัฒนธรรมล้านนาของพื้นที่ โดยทั้ง 4 มิติได้แก่

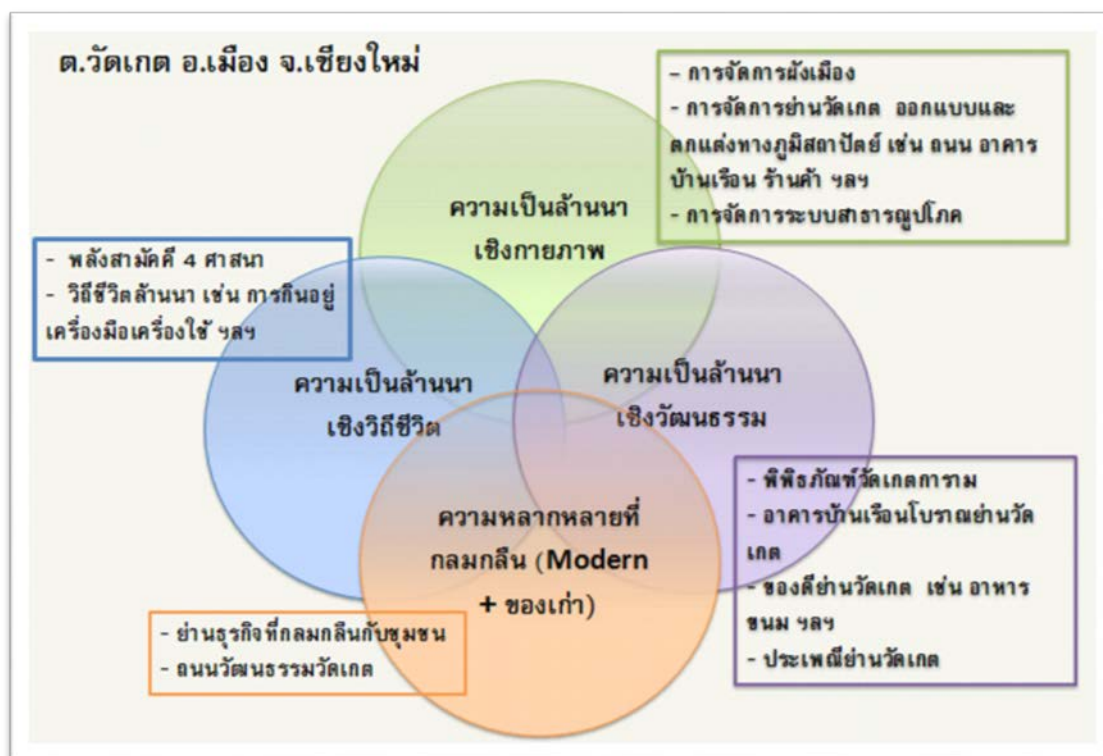
มิติที่ 1 ความเป็นล้านนาทางด้านกายภาพ คือ การมีภูมิทัศน์ติดกับแม่น้ำปิง มีสะพานที่มีประวัติศาสตร์ ทั้งสะพานข้ามแม่น้ำปิง สะพานเหล็ก สะพานจันทร์สม มีโรงพยาบาลเอกชนแห่งแรกของเมืองเชียงใหม่ มีศาสนาสถานที่เก่าแก่ของ 4 ศาสนา ที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนา ได้แก่ วัดเกตการามที่มีพระธาตุที่มีความสำคัญ โบสถ์คริสต์ที่เป็นโบสถ์ของศาสนาคริสต์แห่งแรกของ

เมืองเชียงใหม่ มัสยิดที่อยู่ในย่านอาศัยของชาวมุสลิมที่มีมากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ และวัดซิกข์แห่งแรก ซึ่งเป็นวัดสำคัญของผู้นับถือศาสนาซิกข์ มีอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่มีสถาปัตยกรรมร่วมสมัยทั้งด้านนา จีน ยุโรป ตลอดจนมีอาคารบ้านเรือนโบราณรูปแบบต่างๆ ที่ยังคงมุงด้วยกระเบื้องดินขอ ซึ่งในปัจจุบันแทบไม่เห็นที่ใดหลงเหลืออยู่ในเมืองเชียงใหม่

มิติที่ 2 ความเป็นล้านนาเชิงวัฒนธรรม คือ การมีพิพิธภัณฑวัดเหตุการณ์ที่รวบรวมสิ่งของสำคัญในอดีตของย่านวัดเกต ทั้งผ้าโบราณ ตั้งแต่สมัยเจ้าดารารัศมี ของใช้ประเภทเครื่องเงินและเครื่องเงิน มีภาพโบราณเชียงใหม่ในอดีต รวมถึงการมีประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมสำคัญของแต่ละศาสนาที่ยังคงหลงเหลืออยู่ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีล่องสะเปา ภูมิปัญญาทางการตีกลองสะบัดชัย ดั้งเดิม ภูมิปัญญาการนวดแผนโบราณ ภูมิปัญญาการตัดตุ๊ก ตัดโคม

มิติที่ 3 ความเป็นล้านนาเชิงวิถีชีวิต เป็นวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนของผู้คนทั้ง 4 ศาสนาบนความร่วมมือ ความสามัคคีช่วยเหลือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รวมถึงวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนที่แสดงออกถึงความเป็นล้านนาในย่านวัดเกต เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ การแต่งกาย และการพูดจาภาษาท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้นย่านวัดเกตยังมีอาหารของกินหลากหลายเชื้อชาติ ทั้งข้าวซอยโบราณ อาหารมุสลิม ข้าวเกรียบปากหม้อโบราณที่ขึ้นชื่อเป็นต้น และ

มิติที่ 4 ความหลากหลายที่กลมกลืนระหว่างของใหม่และของเก่า ในการจัดย่านธุรกิจที่กลมกลืนกับชุมชน ที่มีทั้งกิจการเกี่ยวกับของโบราณ และกิจการสมัยใหม่เรียงรายกันสามารถอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน เช่น ร้านอาหารสไตล์ฝรั่ง ร้านอาหารไทยและร้านอาหารฮาลาล (โครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์กรร่วมจังหวัดเชียงใหม่, 2556)

ภาพที่ 1-1 แสดงมรดกทางวัฒนธรรม ในย่านวัดเกต 4 มิติ

โดยทั้งหมดถือว่าย่านวัดเกตเป็นย่านที่มี "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" อันเป็นมรดกของดีที่ทรงคุณค่าของความเป็นล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความพิเศษ คุขเพชรเม็ดงามที่ส่องประกายสุกใสที่ยังคงสัมผัสได้แต่ถูกบดบังด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยของเมือง ผู้นำย่านวัดเกตจึงมีความต้องการในเบื้องต้นว่าย่านวัดเกต ควรเป็นย่านอดีตล้านนาที่มีชีวิตในปัจจุบันที่หลงเหลืออยู่ของเมืองเชียงใหม่ ในขณะที่เดียวกันควรกลั่นกรองและยอมรับความทันสมัยที่ผสมกลมกลืนกับความเป็นย่านวัดเกตด้วย

ความต้องการของผู้นำดังกล่าวต่อมาได้ถูกขยายผลไปยังผู้คนจำนวนมากรวมถึงนักธุรกิจที่เข้ามาประกอบกิจการ ปรากฏว่าได้รับการตอบรับด้วยดี ทุกฝ่ายล้วนจะได้ประโยชน์ไม่มากนักน้อยที่สำคัญในกระบวนการขับเคลื่อนของผู้นำในพื้นที่ย่านวัดเกต ได้ทำให้ผู้คนในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับชาวบ้านจนถึงผู้นำ นักวิชาการ ผู้นำศาสนา เจ้าของกิจการร้านค้า ให้ความสนใจในการร่วมมือเพื่อพัฒนาพื้นที่ของเขามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการให้ย่านนี้ไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผังเมืองให้เป็นพื้นที่ที่มีการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น แต่ต้องการให้คงความเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านย่านวัดเกตไว้ ไม่ให้เกิดความเจริญไปมากกว่าที่เป็นอยู่โดยร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์หรือทิศทางการพัฒนาให้พื้นที่ย่านวัดเกต “เป็นล้านนาวัดเกตแห่งเดียวที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่” “The Only Living “Lanna” in the City” ที่มีความกลมกลืนระหว่างความเจริญความทันสมัย กับอัตลักษณ์ในอดีตที่โดดเด่นของความเป็นล้านนาวัดเกตที่ยังหลงเหลืออยู่ทั้ง

ในแง่ของมรดกทางวัตถุ ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ผูกพันในปัจจุบัน ต่อมาได้เกิดการร่วมมือร่วมใจกันเริ่มต้นขับเคลื่อนด้วยการพยายามรื้อฟื้นของดีที่ทรงคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมของย่านวัดเกต เพื่อสืบสานและถ่ายทอดให้แก่คนหนุ่มสาวและเด็กเยาวชนในพื้นที่เท่าที่ทำได้ เช่น ร่วมมือกับนักวิชาการจิตอาสาจัดระเบียบมรดกทางวัตถุในพิพิธภัณฑวัดเกต การศึกษาวิธีการอนุรักษ์บ้านโบราณ การเริ่มต้นสืบค้นวิธีการตีกลองหลวง การทำตุ้งล้านนา การหยอดฝางประทีป การทำโคมหมากคู่หมากเบ็ง แบบฉบับย่านวัดเกต การทดลองจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมวันเพ็ญเดือนสิบสองแบบดั้งเดิมและการทำพิธีล่องสะเปาที่สูญหายไปกว่า 80 ปี การเริ่มต้นหาคุณค่าของอาหารฮาลาลตำหรับวัดเกต การนำข้อมูลข้อเท็จจริง รายงานการวิจัยมาใช้ประโยชน์ รวมถึงการออกแบบภูมิทัศน์ทางกายภาพของย่านมาพิจารณาแนวทางการวางผังการใช้ที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ร่วม ผลในเบื้องต้นทำให้คนในพื้นที่เริ่มตระหนักเห็นคุณค่า ของดีแต่ละอย่างที่รวมอยู่ในย่านวัดเกต และพร้อมใจกันที่จะต่อ ยอด อนุรักษ์ สืบสานต่อ และถ่ายทอดอัตลักษณ์ความโดดเด่นดังกล่าวให้แก่คนในพื้นที่ให้เกิดความภาคภูมิใจอย่างน้อยในเชิงนามธรรม

ในปีที่สาม โครงการฯ ได้พบว่า แม้ว่าแนวทางและปฏิบัติการในเบื้องต้นจะเป็นที่ยอมรับระดับหนึ่ง แต่วิสัยทัศน์ร่วม “เป็นล้านนาวัดเกตแห่งเดียวที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่” “The Only Living “Lanna” in the City” ยังมีปัญหา กล่าวคือ วิสัยทัศน์ดังกล่าวมีความเป็นนามธรรมสูง ผู้นำและผู้ที่มีส่วนร่วมจะตีความหมาย และวาดภาพเชิงรูปธรรมที่ต่างกัน แม้หลายคนเต็มใจที่จะทำ แต่ก็ไม่ทราบว่าจะจุดจบที่สำเร็จอยู่ที่ไหน ยังต้องทำแบบจิตอาสาในขณะที่งบประมาณที่สนับสนุนก็มีจำกัดอย่างมาก ที่สำคัญสิ่งที่ได้ทำและจะทำต่อไปจะสามารถทำให้เกิดอาชีพและรายได้กับคนในพื้นที่ได้อย่างไร ในขณะที่ความเป็นจริง ทุกคนต้องการอาชีพและรายได้ที่สามารถเลี้ยงครอบครัวเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โครงการฯ กับผู้นำได้ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ สรุปได้ว่า ต้องให้มีรูปธรรมของวิสัยทัศน์ดังกล่าว เพราะรูปธรรมจะทำให้ทุกคนเข้าใจและเห็นภาพตรงกัน คือต้องค้นหาคุณค่าของมรดกย่านวัดเกตที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นล้านนาแบบวัดเกตที่คงเหลืออยู่ทีเดียวในเมืองเชียงใหม่ นำมารื้อฟื้นและแปลงให้เป็นมูลค่า และที่ดีที่สุดสำหรับคนส่วนใหญ่ก็ต้องเป็นการท่องเที่ยว แต่ไม่ใช่เป็นการท่องเที่ยวเชิงอุตสาหกรรมที่เป็นอยู่ ตรงกันข้ามจะต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เอาคุณค่าของมรดกมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยคนย่านวัดเกต ในรูปแบบของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตเท่านั้น เพราะย่านวัดเกตมีเงื่อนไขที่จำเป็นครบถ้วน หากมีการจัดการที่ถูกต้อง ประโยชน์จะให้กับคนส่วนใหญ่ของย่านวัดเกต และถือว่าเป็นการพัฒนาที่ได้ทั้งเศรษฐกิจและการอนุรักษ์พร้อมกัน

แต่ปัญหายังไม่หมดเสียทีเดียว การจะให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีพลังเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์เชิงนามธรรม คือ ความเป็นล้านนาวัดเกตแห่งเดียวที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ และการพัฒนาสู่รูปธรรม คือ พิพิธภัณฑที่มีชีวิต นอกจากต้องอาศัยพลังร่วม อาศัยจุดแข็งหรือ “ทุน” ของพื้นที่แล้ว

ที่ขาดไม่ได้เลยคือ ต้องการการหนุนช่วยทางวิชาการที่มีแนวคิดและแนวปฏิบัติที่แหลมคมจึงจะสามารถบูรณาการปัจจัยต่างๆ อย่างเชื่อมโยง และลงลึกถึงสาระสำคัญของแต่ละปัจจัยได้ จึงจำเป็นต้องใช้แนวคิดทางวิชาการผ่านการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) อันประกอบไปด้วยแนวคิดท้องถิ่นวิถี (Localization) เป็นพื้นฐาน ส่วนในขั้นปฏิบัติต้องมีการนำเอาแนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีความโดดเด่นและมีศักยภาพในพื้นที่ย่านวัดเกต มารื้อฟื้นและสร้าง (Revitalization) ให้เกิดเป็นพลังยิ่งขึ้นอย่างเชื่อมโยงที่นำไปสู่อัตลักษณ์เฉพาะของล้านน่าย่านวัดเกต แต่เพื่อให้ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกเพิ่มพลังดังกล่าวมีอำนาจเพียงพอที่จะท้าทายและอยู่ร่วมกับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัย จึงต้องใช้แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) ที่มีการประยุกต์ใหม่เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีพลังอย่างแท้จริง ที่ผู้คนย่านวัดเกตควบคุมและสามารถจัดการเองได้ สามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และมีการกระจายรายได้ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งจะไม่เหมือนกับการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ที่ถูกจัดการโดยคนนอกทั้งหมดโดยสิ้นเชิง และในขณะเดียวกันสิ่งนี้จะทำให้คนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่า ของดี ของเด่นที่อยู่ในพื้นที่ ส่วนการจัดการเชิงกายภาพต้องมีการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับการวางผังเฉพาะบนความร่วมมืออันเป็นส่วนผสมของแนวคิดของ Urban Design กับ Urbanization เข้าด้วยกัน โดยใช้แนวคิดและรูปแบบการวางผังเฉพาะที่เรียกว่า Hybrid Urban Planning มาประยุกต์ใช้

สำหรับในขั้นปฏิบัติต้องใช้กลไกความร่วมมือ ตามแนวคิดของ ABC (Area Based Collaboration Research) เข้าไปสืบค้น สกัด สังเคราะห์ “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น สำคัญและยังมีพลังอยู่ให้เกิดเป็นองค์ความรู้ (Knowledge) รวมถึงการนำองค์ความรู้ที่ได้มาเชื่อมโยงสังเคราะห์เพื่อให้เห็นคุณค่าของ “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” หรือมรดกดังกล่าวให้เห็นถึงความแตกต่าง (difference) มีเรื่องราว (story) มีนัยสำคัญ (significant) อันแสดงออกถึงเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยทั้งหมดต้องมีการถักทอของดีทั้งที่เป็นความรู้ และความสัมพันธ์ที่ดีของผู้คนและแสดงออกด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ภาพเขียน ภาษา เพลง ฯลฯ จากอดีตถึงปัจจุบันของความเป็น “ล้านน่าย่านวัดเกต” หรือโดยรวบยอดคือ อัตลักษณ์สำคัญของคนย่านวัดเกต ผสมกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creativity) เข้าไปแปลงคุณค่า เพื่อให้ของดี ของเด่น ที่ค้นหา รื้อฟื้นและและสร้างขึ้นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมีพลังพอที่จะสามารถต่อสู้ เอาชนะหรือท้าทายกับพลังอำนาจการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยอันเข้มข้น ที่จะถาโถมเข้าไปได้ ส่งผลทำให้คนในพื้นที่เกิดความภาคภูมิใจในของดี ของเด่น แต่ละอย่าง รวมถึงผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ ได้เข้ามาชื่นชม สัมผัส ในความโดดเด่น จะพึงพอใจกับสิ่งมหัศจรรย์ สิ่งสุดยอด สะท้อนให้เห็นในรูปธรรมของวัตถุของปฏิบัติการในประเพณีที่สำคัญ และของวิถีชีวิตการกินการอยู่ และความสัมพันธ์ของผู้คน ส่วนคนที่เป็นเจ้าของพื้นที่จะได้ประโยชน์ จากความภูมิใจ จากความสุขของผู้มาเยือน รวมถึงคนใน

ท้องถิ่นมีเศรษฐกิจดีขึ้น เมื่อนั้นในพื้นที่ที่จะเกิด"ล้านนาวัดเกตที่มีชีวิตในเชียงใหม่"ในเชิงนามธรรมทั้งหมดนี้โดยธรรมชาติ คือ การพัฒนาย่านวัดเกตที่มีความพร้อมในเบื้องต้นให้เป็น พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) ในเชิงรูปธรรมที่เชื่อมโยงกันนั่นเอง กล่าวคือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ชาวบ้านต้องการ โดยไม่เน้นการท่องเที่ยวแบบกระแสหลัก ซึ่งทั้งหมดจะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เป็นความลงตัวและเป็นความต้องการของผู้คนย่านวัดเกตได้และจำเป็นที่จะต้องให้คนในชุมชนร่วมมือกันปฏิบัติการบนความร่วมมือ

สาระสำคัญโดยสรุปการจะพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่ เพื่อจะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) แบบธรรมชาติ ที่มีนัยยะที่มีเรื่องของการท่องเที่ยวแฝงอยู่ ต้องมีเหตุและผลในเนื้อหา มีตรรกะ เงื่อนไขและวิธีคิดที่สมบูรณ์ แต่จากการทบทวนองค์ความรู้ที่ผ่านมาพบว่าได้มีความพยายามพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตเกิดขึ้นหลายแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตแม่ฮ่องสอน พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตสามชุก พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งมีองค์ประกอบของมรดกทางประเพณีและวัฒนธรรมครบถ้วน แต่บางแห่งเป็น Living Museum แบบปรุงแต่งหรือจัดฉากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ไม่ได้พัฒนามาจาก "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" หรือมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นมีความแตกต่างและมีนัยสำคัญต่อผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก จึงมีผู้คนต่างหลั่งไหลเข้าไปท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย บางพื้นที่เข้าไปทำลายรากเหง้าของความเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้สูญหายไป กลับกลายเป็นการสร้างความทันสมัยเข้ามาแทนที่ ในลักษณะเช่นนี้จะไม่สามารถเกิดความยั่งยืนได้ ดังนั้น Living Museum ที่จะยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องมองจากด้านในออกด้านนอก เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ได้เกิดจากการปรุงแต่งและไม่ทำให้วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนแบบที่เขาไม่พึงประสงค์ ตรงกันข้ามต้องมีการจัดการที่ให้นักข้างในมีชีวิตที่ยึดโยงกับของเดิมผสมกับของใหม่และทั้งหมดต้องผูกโยงกับอัตลักษณ์สำคัญ หรือความโดดเด่นมีพลังของ “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” ที่ผู้เยี่ยมชม (Visitors) เมื่อเข้ามาสัมผัส จะดื่มด่ำชื่นชมของดี โหยหา หวนคิดถึงของดีในอดีตในพื้นที่ และเกิดการโยงสู่อารยธรรมในอดีตจะเกิดความประทับใจ (Appreciation) ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) จะต้องเกิดจากวิถีชีวิตที่ใช้ของดีทางวัฒนธรรมเป็นตัวนำ แล้วเอาความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นตัวตาม (สิทธิรัฐประพจน์นิติสาร, 2556) ซึ่งทั้งหมดนี้ย่านวัดเกตมีองค์ประกอบและเงื่อนไขครบขาดแต่การเข้าไปจัดการเท่านั้นเองซึ่งแนวคิดดังกล่าวทั้งหมดจะได้นำเสนอในสาระสำคัญในลำดับต่อไป

ทั้งหมดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการโครงการวิจัย “การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรมบนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่” ซึ่งเป็นการบูรณาการความร่วมมือของกลไกภายในกับภายนอกพื้นที่ มีการใช้วิชาการเข้าหนุนช่วยดำเนินการ มีปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ผ่านการวิจัย และขับเคลื่อนกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ ณ ย่านวัดเกต 4 มิติ ในแนวคิดใหม่และโดยธรรมชาติเป็นการพัฒนา Living Museum

แบบใหม่ จะสามารถเกิดความยั่งยืนในพื้นที่ได้ โดยเลือก "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" ที่โดดเด่น มีคุณค่าเห็นเป็นรูปธรรม รวมถึงการมีพลังที่จะสามารถขับเคลื่อนได้ เพื่อจะได้พิสูจน์ให้เห็นว่า การมีของดีในพื้นที่ ทั้งมรดกทางวัฒนธรรม ทรัพยากรบุคคลที่รวมตัวกันบนความร่วมมือ หรือความมี Localization จะสามารถแปลงคุณค่าของทุนที่โดดเด่น สู่มูลค่า ก่อให้เกิดพิพธิภณท์ที่มีชีวิตแบบ ธรรมชาติ ที่สามารถต่อสู้หรืออยู่ร่วมกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปวงได้หรือไม่ อย่างไร

1.2 คำถามการวิจัย

1. การนำ "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" ที่มีพลังมาค้นหา วิเคราะห์และฟื้นฟูชีวิต (Revitalization) บนความร่วมมือของกลไก เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่า ซึ่งประกอบไปด้วย มีความแตกต่าง (difference) มีเรื่องราว (story) และมีนัยสำคัญ (significant) กับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ที่เป็นอัตลักษณ์ของคนย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะดำเนินการได้อย่างไร ผลเป็นอย่างไร

2. หากนำ “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” ที่มีคุณค่ามาแปลงให้เป็นมูลค่า โดยใช้แนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะเกิดพิพธิภณท์ที่มีชีวิต Living Museum รูปแบบใหม่ ที่ถูกพัฒนาจากความร่วมมือของคนในพื้นที่ ได้จริงหรือไม่อย่างไร ด้วยเงื่อนไขใด และผลของการทำให้ย่านวัดเกตเป็น พิพธิภณท์ที่มีชีวิตเกิดได้ในภาคปฏิบัติได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลัก คือเพื่อใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) แนวคิดการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการบนความร่วมมือ (ABC) และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการรื้อฟื้นและเพิ่มพลังของมรดกทางทางสังคมและวัฒนธรรม หรืออัตลักษณ์ของ ล้านน่าย่านวัดเกต และนำไปพัฒนามุ่งสู่การเป็นพิพธิภณท์ที่มีชีวิต Living Museum รูปแบบใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องและยั่งยืนให้กับพื้นที่ โดยจำแนกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างกลไก/ภาคีการขับเคลื่อนพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพธิภณท์ที่มีชีวิตแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (ก) ภาคีผู้นำชุมชน (ข) ภาคีฝ่ายวิชาการ (ค) ภาคีฝ่ายสนับสนุนจากหน่วยงานส่วนกลาง ภูมิภาคและเทศบาล และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6 โครงการ ในการวิจัยเพื่อสืบค้นและวิเคราะห์คุณค่า 3 มิติของของมรดกโดยใช้ข้อมูลและความรู้จากภายใน และเติมเต็มจากนักวิชาการภายนอก รวมถึงสนับสนุนให้มีการบูรณาการผลจากการศึกษา ของดี 6 โครงการ นำไปสู่พิพธิภณท์ที่มีชีวิต

3. เพื่อประสานให้เกิด (1) แผนพัฒนาพิพธิภณท์ที่มีชีวิต ระยะสั้น - ระยะยาวที่มีข้อมูลรายละเอียด (2) ประสานให้ได้รับงบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (3) การจัดการพิพธิภณท์ที่มีชีวิตโดยชุมชนแบบวิสาหกิจชุมชน

4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องออกเป็นแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางในการปฏิบัติ และนำความรู้ดังกล่าวไปตีพิมพ์และบูรณาการสู่การเรียนการสอน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้ได้กำหนดขอบเขตหรือจุดเน้นของการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตเชิงเนื้อหา คำอธิบาย พื้นที่ศึกษา และกลไกและกระบวนการขับเคลื่อน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังนี้คือ

1) เชิงเนื้อหาและคำอธิบาย เป็นการพัฒนาท้องถิ่นหรือพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยกำหนดขอบเขตอยู่ที่

(ก) การเกิดพื้นที่แห่งความเป็นล้านนาวัดเกตแห่งเดียวในจังหวัดเชียงใหม่ และการก่อให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) โดยชุมชน โดยใช้องค์ความรู้และแนวคิดทางวิชาการพื้นฐาน เกี่ยวกับท้องถิ่นวิถีชีวิตเป็นจุดเริ่มต้น ตามด้วยองค์ความรู้และแนวคิดทางวิชาการเฉพาะคือ ทูทางสังคมและวัฒนธรรม การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบบูรณาการบนผังเฉพาะ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต และการแปลงคุณค่าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรมสู่มูลค่าด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการประชาสัมพันธ์ และการจัดการวิสาหกิจชุมชน

(ข) จุดเน้น อยู่ที่ใช้ข้อมูลและองค์ความรู้ ตามข้อ (ก) ไปร่วมกันศึกษาและนำไปปฏิบัติการขับเคลื่อน คือคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ หรือความเป็นล้านนาวัดเกตทั้งด้านกายภาพ การตั้งถิ่นฐานของผู้คนที่มีความหลากหลายแต่ได้หลอมรวมเป็น “คนวัดเกต” ด้านสังคมและวิถีชีวิตและด้านวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญ

(ค) การนำผลการศึกษาตามข้อ (ข) ไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของ แผนงานระยะสั้นและระยะยาว (Road Map) และกิจกรรมต่างๆ ที่ทำได้ทันทีและ/หรือเมื่อมีทรัพยากรตามแผนงาน ขอบเขตเชิงเนื้อหาอยู่ที่การแปลงและบูรณาการ คุณค่าสู่มูลค่ามุ่งไปสู่การทำให้ย่านวัดเกตเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตในเชิงรูปธรรม โดยมีนามธรรมคือ ความ “เป็นล้านนาวัดเกตแห่งเดียวที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่” “The Only Living “Lanna” in the City” เป็นตัวกำกับ

2) ขอบเขตเชิงพื้นที่ ได้แก่

(ก) ในภาพรวมครอบคลุมตำบลวัดเกตที่มีพื้นที่ประมาณ 2.4 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

(3) การแปลงคุณค่าไปเป็นมูลค่า โดยการใช้การวางผังเฉพาะแบบมีส่วนร่วมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

(4) การเกิดล้านนาวัดเกตเพียงแห่งเดียวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อผู้พิพิธภัณฑที่มีชีวิตแบบธรรมชาติ

(5) ใช้กระบวนการพัฒนานบนหลักการของ ABC

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านการวิจัย

1. ได้ภาติ ที่มาจากทุกภาคส่วน ได้แก่ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นักวิจัยจากชุมชน เทศบาลนครเชียงใหม่ ผังเมืองจังหวัด ผู้นำศาสนา 4 ศาสนาในย่านวัดเกต กรมศาสนา ชาวบ้าน วัดเกต ผู้ประกอบการย่านวัดเกต และอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมของโครงการ
2. ได้ข้อมูลคุณค่าเชิง 3 มิติ ได้แก่ เรื่องราวความสำคัญ ความแตกต่าง และความเชื่อมโยงของดี 6 กลุ่ม ได้แก่ ด้านการจัดการผังเมือง ด้านประวัติศาสตร์ ด้านพิพิธภัณฑท้องถิ่น วัดเกต ด้านประเพณี วัฒนธรรมวัดเกต ด้านสามัคคี 4 ศาสนา ด้านวิถีชีวิตอาหาร ที่นำมาเชื่อมโยงกัน เพื่อพัฒนาให้เกิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกตอย่างมีประสิทธิภาพ
3. แผน Road Map ระยะสั้น และระยะยาวที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ แผนระยะยาว ได้แก่ (ก) การปรับปรุงระบบโครงสร้างสาธารณูปโภค (ข) การสร้าง Gate Way (ค) ระบบจราจร/Parking (ง) ระบบการป้องกันน้ำท่วม/เตือนภัย และ (จ) การจัดการ Land Mark แผนระยะสั้น ได้แก่ (ก) Package การท่องเที่ยวแบบ Living Museum (ข) การตกแต่งย่านให้มีอัตลักษณ์ Logo/ Brand (ค) การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑแบบใหม่ (ง) การสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม (ล่องสะเปา/กฐินหลวง/สร้างน้ำพระธาตุ) (จ) ถนนสายวัฒนธรรม/ถนนแห่งศรัทธา (ฉ) การเผยแพร่อาหารสุดยอดของย่านวัดเกต
4. ได้บทเรียนองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต ในด้านเนื้อหา และกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิต
5. ได้ข้อมูลการสังเคราะห์ (Meta Analysis) งานวิชาการ ได้แก่
 - ก. ผลของการหาคุณค่าและการแปลงคุณค่าเป็นมูลค่าที่ได้มาจากนักวิชาการภายนอกร่วมกับนักวิจัย
 - ข. สังเคราะห์งานคุณนุญนิพนธ์ ปรินญาเอก 2 โครงการ
6. เกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต

7. เกิดอัตลักษณ์ร่วมของชาวบ้านย่านวัดเกต เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นล้านนาที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

ด้านการพัฒนา

1. ทีมวิจัยจาก 6 โครงการวิจัยท้องถิ่น จากชาวบ้านและนักวิชาการ ได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาตนเอง จนสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการเพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
2. หน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องรับเอาแผน Road Map เพื่อสนับสนุนงบประมาณต่อยอดให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. เกิดการบริหารจัดการย่านวัดเกตอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ เกิดคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการย่านวัดเกต เกิดวิสาหกิจชุมชนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต
4. คนนอกพื้นที่รู้จักวัดเกตมากขึ้น และเข้ามาเยี่ยมชมเยือน ชื่นชมของดีในพื้นที่ย่านวัดเกตส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจดีขึ้น
5. เกิดล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ และพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกตที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากปรากฏการณ์ที่เป็นข้อสรุปที่ชัดเจนว่าพื้นที่วัดเขตมีศักยภาพหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยผู้คนที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันด้านชาติพันธุ์และศาสนา แต่จากอดีตถึงปัจจุบันได้มีการหลอมรวมเป็นคนวัดเขตเดียวกันที่ค่อนข้างมีเอกภาพย่านวัดเขตมีมรดกที่สำคัญและมีความโดดเด่นเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นการตั้งถิ่นฐานและการใช้พื้นที่ทางกายภาพ การมีและรักษามรดกทางวัตถุและศิลปกรรมได้อย่างดี มีทุนสังคมและวัฒนธรรมที่มีอุดมการณ์ความคิด ความเชื่อและสะท้อนออกมาให้เห็นผ่านประเพณีสำคัญและผ่านวิถีชีวิต ที่เรียกว่าเป็นลักษณะเฉพาะของย่านนาวัดเขต และที่สำคัญแม้มีผู้คนจากภายนอกเข้ามาใช้พื้นที่เหนือกว่าซื้อที่ดินและประกอบธุรกิจมากขึ้น แต่ผู้นำจำนวนมากรวมถึงคนดั้งเดิมยังคงมีความรักผูกพันกับพื้นที่และมีความสามารถที่ไม่เพียงคัดค้านการทำให้ย่านวัดเขตเป็นเหมือนกรุงเทพฯแบบที่เกิดขึ้นแล้วกับทุกพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่จนสำเร็จเท่านั้น แต่ยังมีวิสัยทัศน์ให้ย่านของเขามีการพัฒนาแบบอนุรักษ์เพื่อประโยชน์ของเขาและของลูกหลานในอนาคตอีกด้วย

แม้ย่านวัดเขตมีของดีมีศักยภาพ แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ ที่ผู้นำย่านวัดเขตตระหนักเห็นมานานคือ พวกเขาจะพัฒนาพลังการพัฒนาจากภายนอกได้อย่างไร ในเมื่อพวกเขามีพลังที่ด้อยกว่า เอาแค่พัฒนาการกว้านซื้อที่ดินโดยนายทุน หรือการที่นายทุนและผู้มีอิทธิพลรูด้าแม่น้ำปิงแล้วจัดการไม่ได้เลยก็เป็นข้อวิตกที่หนักมากแล้ว ยิ่งนานวันลูกหลานของพวกเขาจะถูกกระแสการพัฒนาแบบใหม่ดึงและกลืนทำให้ห่างจากความเป็นชาววัดเขตที่เคยภูมิใจและมีพลังในอดีตทั้งย่านก็จะยิ่งอ่อนแอ

การจัดการกับความท้าทายดังกล่าวไม่ใช่เรื่องง่าย มันต้องการวิธีการคิดที่เป็นธรรมชาติเป็นองค์รวมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

(1) เข้าใจในธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของทุนที่เป็นพลังหลักของกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและความทันสมัยที่ถาโถมจากภายนอก ผ่านขบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีรัฐและทุนขนาดใหญ่เป็นตัวปฏิบัติการเข้าไปเปลี่ยนพื้นที่ในทุกด้านอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก พื้นที่วัดเขตก็ไม่เว้น จึงเป็นธรรมชาติที่แม้พื้นที่นี้จะมีศักยภาพเพียงใดก็ไม่สามารถต้านทานได้นาน

(2) ในทางวิธีคิดใหม่ จึงไม่มีทางเลือกอื่น นอกจาก การเพิ่มพลังให้กับพื้นที่ โดยความร่วมมือจากภายนอกที่เข้าใจธรรมชาติของปัญหา สิ่งนี้ถือว่าเป็นจุดแตกหัก และอาจถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของแนวคิดหลักที่ สกว. ใช้ในชุดโครงการพัฒนาพื้นที่ทั้งหลาย และทั้งหมดนี้ต้องการแนวคิดและทฤษฎีใหม่ว่าด้วย ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization) ที่จะต้องนำมาสรุปเพื่อเป็น Platform ใหญ่ของงานวิจัยนี้ต่อไป

(3) ต้องลงลึกต่อว่า แล้วจะเพิ่มพลังให้กับพื้นที่ได้อย่างไร ในเบื้องต้นต้องการพลังจากนอกพื้นที่ไปเพิ่ม แต่ต้องยอมรับว่าพลังจากภายนอกที่ผ่านเข้ามาไม่แข็งแรงเพราะจุดอ่อนของงานวิชาการก็ดีหรือของแนวทางพัฒนาพื้นที่ก็ดี เช่น ต้องวิจัยให้รู้ปัญหาโดยนักวิจัยก่อน ต้องวิจัยให้ได้องค์ความรู้และเทคโนโลยีก่อน แล้วจึงไปถ่ายทอดผ่านวิธีการมากมาย หวังว่าจะเป็นการเพิ่มพลัง (Empowerment) แต่ก็ไม่สำเร็จเพราะพื้นฐานชาติ คำตอบใหม่คือต้องมีการเพิ่มพลังสองส่วน คือ พลังของ “คน” กับ พลังของ “ทุน” ในพื้นที่ พลังนี้เป็นจุดแข็งของพื้นที่ แต่เป็นจุดอ่อนของพลังจากภายนอกการเพิ่มพลังทั้งสองส่วนต้องไม่แยกกัน ต้องเป็นปฏิบัติการที่เป็นวงจร ใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงวิเคราะห์เป็นความรู้ นำความรู้ไปปฏิบัติ ผลการปฏิบัติ (ไม่ว่าจะสำเร็จหรือล้มเหลว) จะถูกป้อนกลับไปสู่การปฏิบัติ แล้วหมุนเคลื่อนเป็นวงจรต่อเนื่อง ในแง่นี้ คนในพื้นที่จะมีพลังเพิ่มขึ้นจากการจัดการทุน ทุนที่ได้รับการจัดการเมื่อได้ผลออกมาทำให้พื้นที่ที่ติดทานกับพลังภายนอกได้ดีในตัวของคนเองก็จะมีพลังเพิ่มขึ้นด้วย

(4) การเพิ่มพลังตามข้อ (3) ต้องอาศัยนักวิชาการจากภายนอกเข้าไปทำวิจัยแบบใหม่ คือ การเติมเต็มและบูรณาการกับสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ (ก) ในเชิงประเด็นคือ ข้อมูลข้อเท็จจริงสำคัญที่พื้นที่ต้องการ และองค์ความรู้ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเพิ่มพลังของพื้นที่ และ (ข) ในเชิงกลไกและกระบวนการ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ให้ “คน” ไปจัดการกับ “ทุน” ตาม ข้อ (3) และ (ค) ให้รัฐและทุนจากภายนอกที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือเมื่อได้เห็นว่าการจัดการแบบนี้จะได้ประโยชน์กับทั้งภายนอกและพื้นที่ หรืออย่างน้อยเป็นการลดข้อขัดแย้งได้ระดับหนึ่ง

(5) ผลลัพธ์ของปฏิบัติการดังกล่าวทั้งหมด ต้องเป็นการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแบบยั่งยืนกับคนในพื้นที่เป็นหลัก ไม่ใช่กระจุกตัวอยู่กับทุนภายนอก

การจัดการกับความท้าทาย ด้วยวิธีคิดและแนวทางปฏิบัติทั้ง 5 ประการดังกล่าวจะเป็นจริงได้ ต้องอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่ได้สรุปสาระสำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ เป็นเข็มทิศและเครื่องนำทางสำหรับการวิจัยนี้

2.1 แนวคิดพื้นฐานอธิบายการพัฒนาที่ยั่งยืนกับพื้นที่

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับท้องถิ่นวิถีชีวิต(Localization)

ก่อนจะกล่าวถึงแนวคิดท้องถิ่นวิถีชีวิต (Localization) จำเป็นที่จะต้องเกริ่นนำถึงแนวคิดกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อน เนื่องจากแนวคิดท้องถิ่นวิถีชีวิตมักเกิดขึ้นมาจากท่ามกลางของกระแสของการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ โดยมีนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงกระแสโลกาภิวัตน์ไว้ว่าเป็นพัฒนาการขั้นสุดท้ายของทุนนิยมที่เปลี่ยนสิ่งต่างๆ ให้เป็นสื่อของการซื้อขายแลกเปลี่ยน จากเดิมที่เป็นทรัพยากร แรงงาน มาดัดแปลงเอาแม้กระทั่งวัฒนธรรม ความรู้สึก คุณค่า และจิตใจของผู้คนให้เป็นสินค้าไปด้วย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544) ผลของมันได้ก่อให้เกิดความ

ฉาบฉวยชั่วแล่น ทั้งในแง่ของรสนิยมการบริโภคและการใช้ชีวิต อีกทั้งยังทำให้บางสิ่งบางอย่างเลื่อนหายไปจากจิตสำนึกของบุคคล อาทิ ความรู้สึกสงบ ความต่อเนื่องมั่นคง ความผูกพันที่ลึกซึ้งกับผู้อื่น รวมถึงความผูกพันกับเวลาและสถานที่ ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด เปลี่ยนวิธีการมองความจริง เปลี่ยนแบบแผนในการใช้ชีวิตประจำวันของปัจเจกบุคคล และเปลี่ยนแบบแผนประเพณีต่างๆ ที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา (พัฒนา กิตติอาษา, 2546)

กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ทำให้ศูนย์กลางของอำนาจทุนเข้าควบคุมท้องถิ่นทำให้อ่อนแอและเกิดปัญหาการพัฒนาขึ้น แนวทางที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ก็คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นให้สามารถอยู่ได้ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จึงเกิดแนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์ซึ่งผาสุก พงษ์ไพจิตร (2544) เป็นผู้หนึ่งที่มองเห็นลักษณะที่ผสมผสานกันอย่างซับซ้อนของข้อขัดแย้งทั้งสองระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสชุมชนท้องถิ่น โดยเห็นว่า แม้ว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์จะแผ่ขยายไปทั่วโลกและอิทธิพลกว้างขวางแต่ทว่าอิทธิพลดังกล่าวนั้นก็ไม่สามารถครอบคลุมและไม่เท่าเทียมกันหมด ยังมีความลักลั่น ยังมีสิ่งที่ไม่ได้ถูกควบคุมโดยโลกาภิวัตน์ ยังคงเป็นท้องถิ่นและยังมีส่วนที่ผสมปนเปกันทั้งท้องถิ่นและโลกาภิวัตน์ และความลักลั่นนี้เองที่เปิดช่องว่างให้ผู้คนระดับท้องถิ่นเข้ามาคานโลกาภิวัตน์อยู่ได้ เช่นเดียวกับที่ Thongchai Winichakul (1995) ได้อธิบายถึงความโยงใยสัมพันธ์ระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์กับกระแสท้องถิ่นภิวัตน์ไว้ว่า ทั้งคู่เป็น "คู่แฝด" ของกันและกัน (พัฒนา กิตติอาษา, 2546) เหมือนดังที่ จานงค์ แรกพินิจ ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ขณะที่เกิดความเติบโตทางวัตถุ เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก ผู้คนได้สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ไร้ศักดิ์ศรีจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ กลับเกิดแนวคิดอีกกระแสหนึ่งขึ้นเรียกว่า กระแสชุมชนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญแก่คนและชุมชนในการกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมนิยมของตนเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความหมาย มีค่า และมีศักดิ์ศรี เป็นแนวคิดที่มองทุกสิ่งทุกอย่างเชื่อมโยงถึงกันแบบองค์รวม

ดังนั้นแนวทางที่จะสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ ต้องเกิดจากการรวมตัวของท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญของคนและชุมชนในการร่วมมือกันสร้างให้เกิดพลัง ต้องทำให้เกิดการเสริมพลัง เรียกว่า Empowerment เป็นการเสริมอำนาจในการต่อรองให้สามารถอยู่ได้ในระบบที่กว้างใหญ่มากขึ้น (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2552) ท้องถิ่นภิวัตน์จึงเป็นปฏิบัติการของสังคมโดยการหันเข้าหาพลังอำนาจที่ท้องถิ่น และพื้นที่พอจะมีแต่ภายนอกไม่มี นั่นก็คือ “ทุน” โดยการใช้ทุนที่มี มาสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น (สิทธิณัฐ ประพุทธนิธิสาร, 2556) โดยที่โลกาภิวัตน์จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดสำนึกตื่นตัวท้องถิ่นที่จะเรียนรู้เพื่อบูรณะฟื้นฟูอัตลักษณ์และภูมิปัญญาความเป็นอิสระพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่นอันหลากหลายนอกจากการผลิตพลังท้องถิ่นนิยมขึ้นมาแล้ว ความลักลั่นหรือพลังด้านตรงข้ามของโลกาภิวัตน์นี้ยังก่อให้เกิดกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Hybridization) ระหว่างโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นอีกด้วย (เสนห์ จามริก, 2544) กระบวนการดังกล่าว คือ การฟื้นฟูและผลิตซ้ำจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์

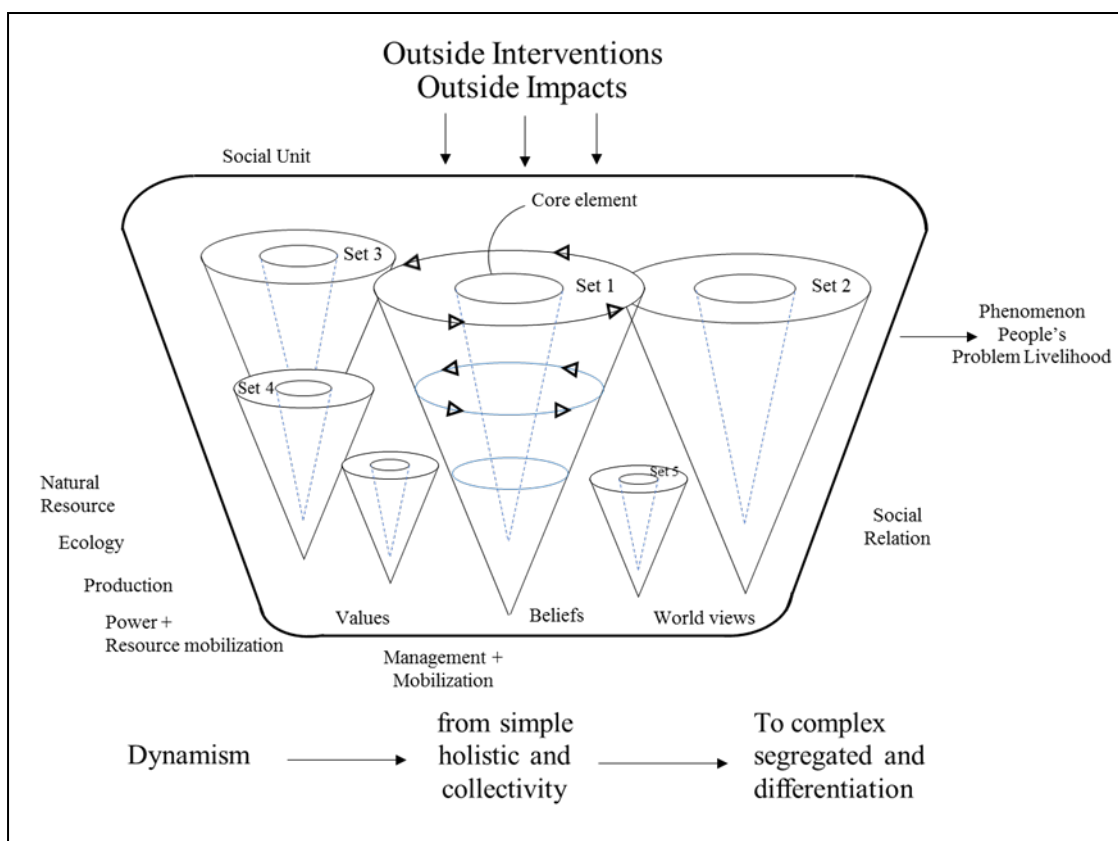
การสร้างความหมายใหม่ และกำหนดบทบาทใหม่ให้กับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงสัมพันธ์กับพลังต่างๆ ในบริบทโลกาภิวัตน์ เพื่อนำอัตลักษณ์นั้นๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างประโยชน์ใหม่ให้แก่ชุมชนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบท้องถิ่นภิวัตน์

จากทั้งหมดนี้ จึงถือได้ว่า แนวคิดท้องถิ่นภิวัตน์เกิดขึ้นมาจากการกระแสของการเปลี่ยนแปลงโลกาภิวัตน์ โดยท้องถิ่นภิวัตน์ที่จะสามารถต่อสู้กับโลกาภิวัตน์ ได้คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งการสร้างพลังของคนในพื้นที่ การมีทุน และใช้ทุนที่มีเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นรวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับชุมชน แต่ทั้งหมดเป็นคำอธิบายที่มีความสมเหตุสมผลในเชิงตรรกะเท่านั้น ส่วนจะทำได้อย่างไร นักคิดและนักวิชาการก็ยังไม่ชัดเจน งานวิจัยนี้จึงได้ลงลึกที่แนวคิดเกี่ยวกับ “ทุน” เพราะมันคืออาวุธสำคัญชิ้นสุดท้ายที่พอหลงเหลืออยู่ของท้องถิ่นที่อำนาจจากภายนอกยากที่จะเข้ามาครอบงำและจัดการแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดซึ่งหากทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วรูปธรรมของท้องถิ่นภิวัตน์น่าจะเกิดขึ้นได้

2.2 แนวคิดเชิงประเด็นของการเพิ่มพลังของ “ทุน” ในพื้นที่และการนำ “ทุน” ไปขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

2.2.1 แนวคิดว่าด้วยทุนท้องถิ่น กับท้องถิ่นภิวัตน์ Local “Capitals” for Localization

จากแนวคิด ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization) พบว่าสิ่งหนึ่งที่จะสามารถต่อสู้กับอำนาจของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ได้นั้นคือ ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีในพื้นที่ โดยการรื้อฟื้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมให้เกิดเป็นพลัง ดังนั้นทุนๆ ที่จะเกิดเป็นพลังท้องถิ่นภิวัตน์ที่จะสามารถต่อสู้กับกระแสโลกาภิวัตน์ได้นั้น ต้องเป็นทุนๆ รูปแบบใหม่ แต่ทุนๆ รูปแบบใหม่ในที่นี้จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลาย Set มี Workable Supporting Components (WSC) โดยสิทธิรัฐประพจน์นิติสาร, 2556 ได้กล่าวถึงทุนๆ รูปแบบใหม่ไว้คือ

ภาพที่ 2-1: Schematic view of “Local/social capitals”

ที่มา: สิทธิพันธุ์ ประพูนนิติสาร. 2557. แนวคิดด้วย Local “Capital” for Localization. Concept Paper Series 5. เชียงใหม่: สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

องค์ประกอบของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social Capitals) (โปรดดูแผนภูมิที่ 1)

1. ใน 1 หน่วยทางสังคม (Social Unit) จะประกอบด้วย set ของ Social Capitals หลายๆ Set รวมกัน บาง Set มีศักยภาพ และยังมีพลังอยู่แต่บาง Set สูญหายไป แต่ละ Set ต้องมีความเชื่อมโยงกัน เกี่ยวโยงกัน ทั้งนี้เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของ Social Unit และบาง Set ใน Social Unit ที่มีศักยภาพจะช่วยจัดการกับปรากฏการณ์/ปัญหา และยังคงดำรง Livelihoods ของผู้คนไว้ได้ระดับหนึ่ง บาง Sets ยัง Work และปรับตัวได้ เพราะมี Simplicity, holistic และมี Collectivity สูง
2. ในทุก Set ของ Social capitals มีราก (Roots) ที่เป็น Local specific เป็น core element คือเป็นรากที่มาจาก values, beliefs หรือ worldviews ถือว่าเป็นส่วนที่ค่อนข้างเปลี่ยนแปลงยาก แต่ก็มี การเปลี่ยนจากโลกาภิวัตน์และการถ่ายโอนจาก Generation เดิมสู่ Generation ใหม่ ส่วนประกอบอื่นจะมีความสัมพันธ์กับบริบทเฉพาะและกับการจัดการกับ Specific Phenomenon/Problems
3. ทุก Social Capitals มี แกนที่เรียกว่า Core Component ประกอบไปด้วยคุณค่า Values, Ideology ความเชื่อ ศาสนา belief และ World View ซึ่งทั้งหมดเป็นส่วนประกอบที่เป็นนามธรรม

แต่มีพลังเปลี่ยนยาก มีการตกผลึกมานาน (Saturated) คือ เป็นความเชื่อที่ฝังตัวของผู้คนใน Local ว่า ในปรากฏการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในอดีต มีคำอธิบาย แล้วสมเหตุผล ไม่ใช่มีมิติเดียว แต่ในหลายมิติ เช่น การเกิด-ตาย ความดี-เลว ความรุ่งเรือง มีความสุข หรือการมีภัยและความทุกข์ คำอธิบายกับสิ่งที่เกิดจริงจะมี Interaction ตลอดเวลา จนฝังแน่นและตกผลึก และที่สำคัญถ้าหน่วยสังคมนั้นปรากฏการณ์ยัง Simple การมองอย่าง Holistic ก็ดี หรือการจัดการต้องอาศัย Collectivity ก็ดี ความเชื่อ อุดมการณ์ และโลกทัศน์ จะตกผลึกจนเป็นแก่นของ Culture ซึ่ง Social Capitals นี้เป็นส่วนหนึ่ง แต่ถ้าหน่วยสังคมนั้นเปลี่ยนเพราะ Outside Intervention Impacts จนทำให้เกิด Differentiation ปรากฏการณ์หรือปัญหาใหม่จะไม่เหมือนเดิม แต่จะ Complex มากขึ้น แลจะมีคำอธิบายใหม่ที่เป็น Segregated และการจัดการก็ไม่ใช่ Collectivity แล้ว Core element ก็ต้องถูกสั่นคลอน ไม่มากก็น้อย แต่เนื่องจากเป็น ความเชื่อ-อุดมการณ์แม้จะถูกสั่นคลอนแต่จะถูกยกเลิกล้มสลาย หรือถูกแทนที่ใหม่ ก็ต้องใช้เวลานาน ต้องเปลี่ยน Generation ของผู้คน

4. ในหนึ่ง Social Capitals นอกจากจะมี Core element แล้ว ส่วนประกอบของ Workable Supporting Components (WSC) ที่มีทั้งนามธรรมและรูปธรรม ถักทอ ยึดโยงกันรอบ Core element (หรือ Core element เป็นตัวเชื่อมในเชิงนามธรรม) โดย WSC บางตัว ที่มีผลกับปฏิบัติการก็คงอยู่ทำหน้าที่ต่อ บางตัว ไม่มีผลก็จะหายไป และอาจมีการก่อรูปใหม่มาเสริม/มาแทนที่ถ้ากล่าวโดยสรุป แล้ว Workable Supporting Components (WSC) จะมี 3 กลุ่ม คือ 1. Knowledge (ภูมิปัญญา) แบบไม่ธรรมดา 2. Action/Operation ที่เชื่อมโยงกับ Knowledge ใน Operation Space และ 3. Management และทั้งหมดเชื่อมโยงกันภายใน มี Core element เป็นฉากหลังโดยที่ WSC แต่ละตัวเมื่อเชื่อมกันลงตัว และมี Phenomenon/Problem เมื่อลงตัวมากก็จะตกผลึก (Saturated)

5. WSC นอกจากจะมี Core element มี WSC ที่เกี่ยวกับความรู้ (2มิติ) มี WSC ที่เป็นการปฏิบัติ ใน Operation Space แล้ว ตามธรรมชาติ ทุก Social Capitals จะต้องมีความ WSC ที่เป็นตัวบ่งบอกชี้การจัดการ ซึ่งสำคัญมาก อาจพิจารณาได้จากเมื่อมี Phenomenon/Problems และ Local ต้องการจัดการกับมัน ถ้าไม่จัดการจะเกิดผลกระทบกับ Livelihood ตั้งแต่ อดีต-ปัจจุบัน เราอาจเห็นภาพของกลไก (ผู้คน) ภาพของกฎเกณฑ์ กติกา (ซึ่งเป็นนามธรรม) รวมถึงภาพของแนวทางปฏิบัติ (ซึ่งเป็นนามธรรมเช่นกัน) เข้าไปจัดการกับ Phenomenon โดยใช้ Social Capitals โดยมี (ก) Core element อยู่หลังจาก (ข) มีการใช้ความรู้ ภูมิปัญญา (ค) ใช้การจัดการดังกล่าวทำให้เกิด (ง) Actions/Operations และผลที่เกิดขึ้น (Results) ถ้าสำเร็จ วิถีชีวิตของคนเฉพาะใน Phenomenon/Problems ดีขึ้น ก็จะมีพลังหมุนย้อนกลับไปที่ WSC อื่นๆ ผลไม่เป็นเช่นนั้นก็จะมี Feedback Loop ตลอดเวลา แต่ในบริบทปัจจุบันใน Phenomenon/Problems ที่ Complex มากขึ้น Social Capitals Set นี้จะมีปัญหาในการปรับตัวอย่างมาก ถ้า WSC ในส่วนของการจัดการกับ Resource, Power และ Relation ไม่ได้อยู่ในความควบคุมของท้องถิ่นทั้งหมดแล้ว ตรงกันข้ามกลับสูญเสียการควบคุมไปโดยตลอด

WSC ในส่วนนี้ แม้อาจไม่เห็นชัดเจนในคำจำกัดความของ Social Capitals โดยทั่วไป แต่เป็นส่วนสำคัญ ที่เห็นกฎเกณฑ์/แนวทาง ที่ผสมอยู่กับ WSC อื่นๆ

6. ในหนึ่งหน่วยทางสังคม (Social Unit) อยู่ภายในบริบทของ Natural resources, Ecology, Economy Productions, Social relation ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการเคลื่อนไหว (Dynamic) อยู่ตลอดเวลาทั้งหมดมีผลต่อการปรับตัว และ management and mobilization of social capitals ในการจัดการกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อวิถีชีวิตของคนสูง

7. แต่เมื่อบริบทเปลี่ยนเพราะแรงกระทำจากภายนอก และแรงกระทำเพิ่มภายใน Social Unit ทั้ง Set ของ Social Capitals นี้ก็จะหมุนต่อ หรือปรับตัวต่อ ที่สำคัญแรงกระทำดังกล่าว มีผลทำให้เกิด WSC ตัวใหม่จากภายนอกเข้าไปผสม แทนที่ หรือทำลายตัวเดิม ทั้ง Set ของ Social Capitals จะกระเพื่อมรุนแรงมากขึ้น และหากแรงกระทำและบริบทของ Phenomenon/Problem เปลี่ยนจาก Simple to complex จาก Holistic to segregated และความสัมพันธ์/การจัดการจาก Collectivity ไปเป็น Differentiation จนทำให้ WSC เดิมหลายตัวทำงานไม่ได้ Social Capitals Set นั้นก็อาจหมดพลัง สูญหายไป เหลือแต่ Core element ในรูปของความทรงจำอันหวานชื่นของอดีต เท่านั้น

8. แต่ถ้าในบริบทใหม่ Social Unit มีพลังเพิ่มเติม มีแรงเสริม เช่น มีผู้นำที่เข้มแข็ง หรือมีหน่วยสนับสนุนจากภายนอกที่เข้มแข็ง ก็อาจช่วยทำให้เกิดการปรับ Social Capitals Set นั้น ลักษณะของการปรับ ไม่ใช่เป็นการ “โยยหาอดีต” ตรงข้ามกลับเป็นการยอมรับสภาพจริงของบริบทใหม่ ที่พลังจากภายนอกมีมาก และการแตกตัวภายในมีสูง ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นหัวใจของ Localization ได้ (สิทธิธัญ ประพุทธินิธิตสาร, 2557)

การนำ Social Capitals มาใช้เพื่อให้เกิดเป็น Localization (โปรดดูแผนภาพที่ 2) จำเป็นต้องคู่ทั้งเงื่อนไขและบริบทดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขเบื้องต้น จะต้องเลือก Social Capitals ที่ยังพอมีพลังอยู่ และที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต (ด้านเศรษฐกิจและการผลิต) เพราะถ้าไม่เลือกก็จะเหมือนเดิม หรือเลือกที่มีพลังแต่มีผลต่อปัญหาสำคัญของ Local น้อย ก็จะไม่มีผลต่อทั้งท้องถิ่นและผู้เข้าไปจัดการ

2. ความเชื่อพื้นฐานในข้อเท็จจริง ทุก Social Capitals ที่ผ่านมามีคำอธิบายว่า เป็นความรู้ ภูมิปัญญา เป็นความคิดความเชื่อเป็นจัดการทางสังคม หรือเป็นการสะสมเพิ่มพูนของปฏิบัติการของสังคม หรือ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ และทุกอย่างล้วนเชื่อมโยงกัน เป็นคำอธิบายที่สำคัญแต่ไม่มีผลในขั้นปฏิบัติ “ทุน” ที่มีนัยสำคัญต่อท้องถิ่นวิถี (Localization) จะต้องเป็น Social Capitals ที่พอมีพลังและต้องมี Interact กับปรากฏการณ์/ปัญหา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จนเกิดผลสำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง ขึ้นอยู่กับบริบท และความสมบูรณ์ของรอบหมุน

จากแนวคิดของทุนทางสังคมวัฒนธรรม (Social Capital) สามารถนำไปใช้ในกระบวนการ เพื่อให้เกิดกระแสท้องถิ่นวิถี (Localizations) ได้ ต้องไม่อธิบาย Social Capitals อย่างทั่วไป หรือ

ล่อยๆ Social Capital ต้องมีศักยภาพโดดเด่น และต้องเลือกสรร Social Capitals อย่างเฉพาะเจาะจง รวมถึงต้องทำความเข้าใจพลังของ Social Capitals ที่ยังพอมีสักยภาพอยู่ และเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจอย่างแท้จริง การนำ Social Capitals ไปขับเคลื่อนให้เกิดการปรับเปลี่ยนในเรื่องเศรษฐกิจ จะส่งผลให้เกิดการไปสร้างวิถีชีวิตใหม่อย่างขยายได้เองเนื่องจาก Social Capitals ที่เลือกนั้นมีหลายมิติ และทุกมิติยึดโยงกับวิถีชีวิตทั้งนั้น ไม่มากก็น้อย

2.2.2 แนวคิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum)

ได้มีการกล่าวมาแล้วถึงแนวคิดท้องถิ่นวิถีชีวิต และแนวคิดทุนทางสังคมและวัฒนธรรมต่อการเกิดท้องถิ่นวิถีชีวิต จึงพบว่า ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (Social Capitals) ที่มีองค์ประกอบและมีส่วนสนับสนุนที่โดดเด่น จะสามารถสร้างพลัง ที่มีศักยภาพต่อการขับเคลื่อนต่อสู้ หรือเอาชนะ กระแสโลกาภิวัตน์ที่จะเข้ามาในพื้นที่ได้ โดยแนวทางหนึ่งที่เกิดขึ้นจากทุนทางสังคมที่มีพลัง นั่นคือการเกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาชื่นชม สัมผัสถึงคุณค่าของดี มรดกของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยตามความหมายของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) หลายคนอาจจะทราบ หรือเข้าใจว่า เป็นลักษณะคล้ายพิพิธภัณฑ์ คือ เป็นการนำสิ่งของเครื่องใช้ในอดีต มาจัดแสดงให้แก่นักท่องเที่ยว โดยสิ่งของเครื่องใช้นั้นๆ สามารถเคลื่อนไหวได้ มีชีวิตชีวา "พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต" แตกต่างจาก "พิพิธภัณฑ์" โดยพิพิธภัณฑ์ หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่มีศิลปวัตถุเก่า หรือเป็นการรวบรวมวิถีชีวิต เครื่องใช้ไม้สอย หรือศิลปวัตถุต่างๆ ของคนในสังคมมาที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า เกิดองค์ความรู้จากงานศิลปะเหล่านั้นแล้วมาจัดแสดง อยู่ในตู้ เป็นภาพถ่ายเป็นรูปปั้น หรือลักษณะการจัดแสดงรูปแบบอื่นๆ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีให้กับบุคคลทั่วไป หรือนักท่องเที่ยวไปเข้าไปชมกันและได้เรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่ได้ทำการศึกษาสิ่งเหล่านั้นนั้นมาเป็นการอนุรักษ์ในมิติสงบนิ่งขาดการเคลื่อนไหวที่เป็นปกติ ซึ่งถ้าหากเป็นโบราณศิลปวัตถุเก่านั้นผู้ที่เข้าชมก็ต้องจินตนาการเอาว่าสิ่งที่มีอยู่ยุคนั้นเป็นอย่างไรผ่าน การอธิบายความของผู้รู้ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้ามาเช่นถ้าพิพิธภัณฑ์แห่งหนึ่งจัดแสดงเรื่องราวของ ชุมชนในอดีตก็จะมีโบราณศิลปวัตถุ เครื่องใช้ไม้สอยในยุคนั้นๆ มาจัดแสดงและเรียงร้อยเรื่องราวให้ได้อ่าน ได้ฟังและเกิดสัมผัสด้านจินตนาการในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นของชุมชนนั้นๆ ในช่วงเวลาหนึ่งเมื่อชมเสร็จก็ออกมาจากพิพิธภัณฑ์และสัมผัสกับโลกของความเป็นจริงในช่วงเวลาที่อาศัยอยู่จินตภาพของวิถีชีวิตโบราณนั้นก็จะถูกจดจำอยู่ในความทรงจำ (บุริม โอทกานนท์, 2553)

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตนั้นมีความแตกต่างกันสิ่งที่แตกต่างคือการเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปวัตถุในมิติของประสบการณ์ที่แตกต่างและไม่หยุดนิ่งเมื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์เห็นความมีชีวิตเห็นวิถีการ

ดำเนินชีวิต การนำเอาเครื่องใช้ไม้สอยมาใช้ของผู้คนที่เป็ชีวิตจริงโดยไม่ต้องสร้างจินตนาการ แต่
 ละคนจะรับรู้เรียนรู้ประสบการณ์ของการมาพิพิธภัณฑชีวิตที่แตกต่างกันไปสามารถเห็นผู้คน
 เดินไปมาโดยไม่ต้องมีกลไกขับเคลื่อนเหมือนพิพิธภัณฑเชิงสงบนิ่งเพราะการเคลื่อนไหวเหล่านั้น
 มาจากชีวิตจริงๆ ที่ผ่านเข้าไปสัมผัส

ส่วนความหมายจาก วิกิพีเดีย จะหมายถึงพิพิธภัณฑมีชีวิต คือ พื้นที่ที่แสดงในบริเวณกว้าง
 มีการแต่งกายและการแสดงในลักษณะของยุคสมัยเก่า โดยบุคคลจะประพฤติปฏิบัติตัวราวกับว่าพัก
 อาศัยอยู่ในโบราณ โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสดงวัฒนธรรมสมัยก่อนให้กับผู้ชมในยุคปัจจุบัน ได้เห็น
 พิพิธภัณฑมีชีวิตส่วนใหญ่จะมีการแสดงหลายอย่างไม่ว่า การตีเหล็ก การตีดาบ การทำเหมือง การ
 รีดนมวัว การทอผ้า หรือการวาดรูป เป็นต้น โดยจุดหลักของพิพิธภัณฑมีชีวิตที่สำคัญคือ
 (1) วัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ (2) ข้อมูลความรู้ และ (3) กิจกรรมของชุมชน
 พิพิธภัณฑมีชีวิตจะเน้นการมีคอนและกิจกรรมของชุมชนเป็นส่วนประกอบของระบบเพื่อแสดงให้
 นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมและเรียนรู้วัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ผ่านประสาทสัมผัส
 ทางกายภาพนั้น นอกเหนือจากการอ่านในหนังสือ แต่พิพิธภัณฑมีชีวิตในอเมริกาบางแห่งจะถูก
 วิจัยโดยนักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ว่าการแสดงบางอย่างบิดเบือนจากประวัติศาสตร์จริง
 และบางครั้งเพื่อบิดเบือนประวัติศาสตร์ในแง่ลบของชุมชนหรือพื้นที่บ้านบริเวณนั้น

ถ้าในประเทศไทย มีพิพิธภัณฑหลายแห่งที่เห็นว่าเป็นพิพิธภัณฑมีชีวิต ได้แก่ พิพิธภัณฑที่
 มีชีวิตสามชุกเป็นอีกแห่งหนึ่งที่ถือได้ว่า เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต เนื่องจากเป็นตลาดเก่าแก่ ริม
 แม่น้ำท่าจีน จังหวัดสุพรรณบุรีเคยเป็นตลาดสำคัญในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าในอดีตราว
 100 กว่าปีก่อน ซึ่งมีสถาปัตยกรรมและศิลปะตกแต่งอาคารไม้โบราณที่หาดูได้ยากแล้วในปัจจุบัน
 เป็นลวดลายฉลุไม้ที่เรียกว่าลายขนมปังขิง ซึ่งมีอยู่ถึง 19 ลายโดยนอกเหนือจากสถาปัตยกรรม
 อาคารไม้โบราณที่เห็นได้ทั่วไปตลอดทางเดินบรรยากาศการค้าในตลาดนี้ยังคงรักษาวินัยดั้งเดิมเช่น
 ในอดีตไว้ เช่น อธยาสัยไมตรีของพ่อค้าแม่ค้า ข้าวของเครื่องใช้ ของเล่นต่างๆ ขนมและอาหาร
 หน้าตาแปลกที่หาบริโภคยากในปัจจุบัน โดยทั้งนี้ความเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตของตลาดสามชุก
 ไม่ได้อธิบาย หรือบัญญัติศัพท์ของคำว่า พิพิธภัณฑที่มีชีวิตไว้ แต่จากการศึกษาพบว่า ตลาดสามชุก
 ก็คล้ายๆ กับพิพิธภัณฑทั่วไป ที่นำสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ในอดีต ทั้งอาหาร การละเล่น สิ่งของ
 เครื่องใช้ มาทำการค้าขาย ในตลาดที่ยังคงมีสถาปัตยกรรมในอดีต ที่หลงเหลืออยู่ โดยทั้งนี้จะมีคน
 นอกชุมชนเข้ามาเป็นนายทุนบ้าง

พิพิธภัณฑที่มีชีวิตแม่ฮ่องสอนเป็นวิธีการจัดการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมการอนุรักษ์
 วัฒนธรรมวิถีการดำเนินชีวิต ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง พิพิธภัณฑมีชีวิตถือเป็นเครื่องมืออย่าง
 หนึ่งในการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทั้งเมืองและผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลมุ่งสร้างกลไกที่ผลักดัน

เศรษฐกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพและตระหนักถึงแก่นแท้และความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมของเมืองโดยมีพื้นฐานจากความเข้าใจว่าทำไมเราจึงต้องอนุรักษ์ และเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ชุมชนต้องร่วมมือกันสร้างกฎระเบียบสำหรับการเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมมีข้อกำหนดและแนวทางของชุมชนที่ชัดเจนหรือส่งต่อให้คนรุ่นหลังเพื่อให้เป็นเมืองอนุรักษ์ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตดั้งเดิมผสมผสานกลมกลืนได้กับแนวคิดสมัยใหม่ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยสาเหตุที่เมืองแม่ฮ่องสอน เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต เนื่องจากเมืองแม่ฮ่องสอนมีร่องรอยทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เหลืออยู่มาก ทั้งงานประเพณีต่างๆ ทางศาสนา การแต่งกาย อาหารการกิน ซึ่งแตกต่างจากเมืองอื่นๆ โดยภาพรวมงานวิจัยของ ดร.ปุ่น ได้นิยามศัพท์ของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ไว้คือ สัมผัสได้ถึงความเป็นท้องถิ่น สิ่งที่ทำเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลัง มีกระบวนการติดต่อกันระหว่างชุมชนร่วมกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน นโยบายแปลงท้องถิ่นเป็นสินค้าวัฒนธรรมเพื่อรับใช้เหตุผลทางเศรษฐกิจ ความกลมกลืนระหว่างสิ่งที่สร้างใหม่กับสภาพแวดล้อมเดิม มีการสร้างสรรค์อาคารสถานที่ใช้จิตวิญญาณซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีดุลยภาพระหว่างสภาพธรรมชาติกับสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และประวัติศาสตร์ยังคงอยู่ในรูปแบบวัตถุโบราณสถานและวิถีชีวิตชุมชน (ปุ่น, 2555)

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต "ถนนปากแพรก" จ.กาญจนบุรี ซึ่งได้ประกาศว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอีกแห่งหนึ่ง โดยเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคก่อตั้งเมือง ยุคล่าอาณานิคม ยุคการพัฒนาสู่สากล ส่งผลทำให้มีสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมต่างๆ ที่ยังทรงคุณค่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงได้ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สิ่งของเหล่านี้อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีเป้าหมายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องทำให้ต้องทำความเข้าใจในประวัติศาสตร์ได้ทำการนิยามคำว่าพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตไว้ว่า “พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” เป็นกระบวนการรักษาเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ซึ่งซ่อนคุณค่าทางด้านศิลปะในสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นดั้งเดิม ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวสู่คนรุ่นปัจจุบันเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ จนตระหนักถึงคุณค่าของรากเหง้าจากบรรพบุรุษของตน โดยการดำเนินงานเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดเวทีรับฟังปัญหา ความคิดเห็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ การวางผังแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว

รวมถึงพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่อยู่ในต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักกัน คือ พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตบาห์ลี เป็นอีกแห่งหนึ่ง ที่มีลักษณะทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่โดดเด่น โดยถือเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอีกแห่งหนึ่งที่นักท่องเที่ยวรู้จักโดยบาห์ลีไม่เพียงแต่ถูกเขียนบรรยายว่าเป็นเกาะที่มีเสน่ห์แต่ยังถูกแสดงผ่านสื่อทางภาพด้วย เช่น หนังสือของสตูดิโอที่ตีพิมพ์ในปี 1598 ประกอบไปด้วยภาพทาสแบกเสลี่ยงขุนนาง ภาพกษัตริย์ภายใต้เศวตฉัตรที่ประทับบนเกวียนและภาพหญิงพื้นเมืองกับนักดนตรีในพิธีศพของสามิภาพทั้งสามในหนังสือของสตูดิโอนี้แพร่หลายมากและ ถูกใช้ประกอบใน

หนังสือเล่มอื่นๆ ที่เกี่ยวกับบาฬีการรับรู้ของยุโรปส่วนใหญ่ต่อภาพลักษณ์ดั้งเดิมของบาฬีเป็นใน “แบบฉบับ” (Stereotype) ของวัฒนธรรมแบบอินเดียประเพณีฮินดูของบาฬี เช่น การเผาแม่ม่าย กลายเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจอย่างต่อเนื่องกับชาวยุโรปและยังเป็นแนวคิดสำคัญที่แพร่หลายจนกระทั่งถึง ต้นศตวรรษที่ 20 บาฬีแสดงถึงความรุ่งโรจน์ของอารยธรรมที่มีมายาวนานอย่างต่อเนื่องอย่าง ที่ ชาวไม่มีบาฬีเป็นพิพริทัศน์ของมรดกอารยธรรมฮินดูที่รุ่งโรจน์

ดังนั้นจึงเห็นว่า แม้ในประเทศไทยเอง หรือแม้แต่ต่างประเทศ ก็มีพิพริทัศน์ที่มีชีวิตเกิดขึ้น โดยภาพรวมแล้ว สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร, 2556 ได้กล่าวถึง พิพริทัศน์ที่มีชีวิต (Live museum) ไว้ว่าเป็นพื้นที่หนึ่ง (Area หรือ Space) ที่มีเงื่อนไขพิเศษคือ (1) มีความพิเศษทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นพื้นที่ที่มีผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่กันมา อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีมรดกทางด้านประวัติศาสตร์ สิ่งก่อสร้าง วัฒนธรรม โบราณคดี ศาสนา ทั้งที่ จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ที่บอกถึงความแข็งแกร่งของอารยธรรมในอดีตที่ไม่เหมือนที่อื่นๆ โดย ทั้งหมดสะท้อนถึงความภูมิใจหรือผูกพันของผู้คนในพื้นที่นั้น เพราะความพิเศษเหล่านี้ผ่านการ ถักทอของส่วนประกอบเล็กน้อย เชื่อมโยงความผูกพัน ทางวัฒนธรรม ผ่านพัฒนาการของความรู้ สถาปัตยกรรมที่ยังคงของเดิมเอาไว้ ไม่ถูกทำลาย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากรุ่นสู่รุ่นกล่าวด้วยวิถี ชีวิตของผู้คนทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมความเป็นอยู่ความสัมพันธ์ของผู้คน ไม่มากก็น้อยยังยึดโยง กับความเป็นพิเศษเหล่านั้น และ (2) ผู้นำและผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่นั้นนอกจากจะมีวิถีชีวิต ปัจจุบันที่ผูกพันกับลักษณะพิเศษดังกล่าวแล้ว เขายังมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง ยังมีความเป็นชุมชน ระดับหนึ่ง และมีความต้องการที่จะจัดการกับมรดกที่เป็นของดีของเขา เพื่อประโยชน์ของเขาอย่าง ยั่งยืนด้วย

หากมี 2 เงื่อนไขที่ว่าพื้นที่นี้มี “ทุน” และมี “คน” ที่สามารถพัฒนาให้เป็นพิพริทัศน์ได้แต่ก็ มีคำถามตามมาว่า (1) ทำไมต้องเป็นพิพริทัศน์ที่มีชีวิตและ (2) จะพัฒนาได้อย่างไร

ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการได้อย่างเสียอย่าง (Trade off) ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์แต่การพัฒนานั้นที่นี้มีเงื่อนไขข้างต้นการให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์อยู่คู่ กันจะเป็นจริงได้กล่าวคือหากพื้นที่ที่มีของดีซึ่งเป็นมรดกพิเศษของพื้นที่และพอดีกับที่ผู้คนในพื้นที่มี ชีวิตทางเศรษฐกิจผูกพันกับมรดกพิเศษนั้นหากทำให้มรดกพิเศษนั้นมี “พลัง” ขึ้นมาในด้านหนึ่งจะ ทำให้คนในพื้นที่ต้องการอนุรักษ์มันและในอีกด้านหนึ่งผู้คนนอกพื้นที่เมื่อต้องการสัมผัสและชื่น ชมกับมรดกพิเศษนั้นจะเกิดการได้มาของรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญในมรดกนั้นผู้คน ในพื้นที่เป็นเจ้าของเข้าถึงและควบคุมได้โดยพิพริทัศน์ที่มีชีวิตจะเกิดขึ้นได้ต้องมองจากในออกนอก ไม่ได้เกิดจากการปรุงแต่งและวิถีชีวิตไม่เปลี่ยน มีการจัดการ ที่ให้คนข้างในมีชีวิตที่ยึดโยงกับ ของเดิมผสมกับของใหม่ และต้องมีผู้เยี่ยมชม (Visitor) เข้ามาสัมผัส และดื่มด่ำ ชื่นชมของดี โหยหา หวนคิดถึงของดีในอดีต และเกิดโยงสู่อารยธรรมในอดีต

จากข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชีวิตที่ได้กล่าวถึงในทั้งหมด จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่เกิดขึ้นทั้งหมด เกิดขึ้นโดยกระบวนการจัดการกับมรดกของดีของชุมชนโดยชุมชนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้คนมีความรักผูกพันและภูมิใจ และเมื่อมีผู้เยี่ยมชมจากภายนอกเข้ามาสัมผัสก็จะสร้างความชื่นชมและประทับใจกับมรดกที่งดงาม ที่ดำเนินไปตามธรรมชาติไม่มีการปรุงแต่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับการนำมรดกของดีเหล่านั้นมาปรุงแต่งดัดแปลงโดยคนในและคนนอกชุมชนมาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ดู สัมผัส เพื่อสร้างกระแสของการท่องเที่ยวเป็นหลัก เน้นปริมาณของนักท่องเที่ยวจนผลเป็นการทำลายศิลปวัฒนธรรมที่งดงามลงไปได้ จึงไม่ได้สร้างให้เกิดความยั่งยืนแก่พื้นที่อย่างแท้จริง โดยทั้งหมดเกิดจากวิธีคิดที่ไม่สมบูรณ์ การเกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่ยั่งยืน ต้องเริ่มจากแนวคิด และกระบวนการที่สมบูรณ์ โดยการสร้างคุณค่าให้กับ "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" และทำการแปลงคุณค่าไปสู่มูลค่าโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจ คงความเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ โดยไม่เกิดผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชื่นชมมากกว่าการเข้ามาท่องเที่ยวแบบฉาบฉวย ดักดวงเอาแต่ผลประโยชน์กลับไป

2.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน (เพื่อเป็นพื้นฐานทางกายภาพของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต)

เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ต้องบูรณาการแนวคิดในการวางผังเมืองแบบเดิมเข้ากับแบบใหม่ การเก็บข้อมูล วิเคราะห์และกำหนดการวางผังเมืองในรายละเอียด จะต้องเพิ่มจุดเน้นที่สำคัญของแนวคิดในการวางผังเมืองที่ใช้ในปัจจุบันในประเด็น ศักยภาพและข้อจำกัดการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันของระบบนิเวศน์ ระบบคมนาคม อาคารและสิ่งก่อสร้างและการทำหน้าที่ของแต่ละย่าน ผสมกับจุดที่ต้องเน้นเพิ่มเติมของแนวคิดในการวางผังเมืองแบบใหม่โดยเพิ่มเติมและบูรณาการความต้องการและวิสัยทัศน์ร่วมในประเด็นวิถีชีวิตแบบเดิมและกิจกรรมแบบใหม่เข้ากับมรดกทางโบราณสถานศิลปกรรมของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของพื้นที่ต่างๆด้วย ซึ่งปัญหาที่เกิดจาก 2 แนวทางนั้น ก็มีแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความเป็นไปได้ คือ การนำเอาพื้นที่เป็นหลัก (Area Based) โดยการจัดทำผังเฉพาะจากความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ซึ่งสามารถดำเนินการโดย

1. ดำเนินการตาม พ.ร.บ.ผังเมือง 2518 คือ การจัดทำผังเมืองเฉพาะ (มีกฎหมายรองรับและมีกระบวนการปฏิบัติตามกฎหมาย)

2. สร้างแนวทางการจัดการเมืองแบบบูรณาการในพื้นที่เฉพาะ ที่เรียกว่า “การวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต” (Collaboration for Specific Land Use Planning in Wat Get Area, Chiang Mai City) เป็นวิธีแก้ไขการจัดการเมืองแบบไร้ทิศทางและเป็นการพัฒนาเมืองให้มีความสมดุล ที่ดำเนินการโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

(Stakeholders) โดยขั้นตอนและกระบวนการจะต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วม ใช้วิธีคิดแบบองค์รวม (Holistic) มีการผสมผสานในเชิงนโยบายทั้งแบบ (Top Down) และใช้ฐานคิดของกระแสหลัก Urban Design ที่มี Approach หรือแนวทางในการปฏิบัติจากราชการส่วนกลางนำมาบูรณาการกับแนวคิดการให้ความสำคัญ ในมิติอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ โดยการมีส่วนร่วมและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (Bottom Up)

แต่อย่างไรก็ตามในแนวคิดใหม่นี้ เป็นเพียงแค่ความสมเหตุสมผลในเชิงตรรกะเท่านั้น มันจะไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดการพัฒนาเลย ถ้า (ก) ใช้ในการวางผังเมืองรวม (Comprehensive Plan) ในแบบเดิม แต่จะเป็นไปได้มากที่สุดในการวางผังเฉพาะ (Specific Plan) และที่สำคัญกว่านั้น ถ้า (ข) มีกระบวนการที่เหมาะสมผ่านการจัดการร่วมซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้ทฤษฎีการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (Area-Based Collaboration) ที่คำอธิบายของทฤษฎีนี้ เมื่อเอามาใช้จะทำให้แนวคิดที่เป็นตรรกะที่สมเหตุสมผลดังกล่าว มีการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้น ในการปฏิบัติซึ่งมีสาระสำคัญ

การประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาแบบบูรณาการในพื้นที่ เข้าไปปรับแนวคิดแนวปฏิบัติ และสร้างกลไกและการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบบูรณาการในชุมชนและพื้นที่ พร้อมกับการกำหนดแนวทางและการดำเนินงานขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับ ชุมชน เครือข่ายชุมชน ภาคท้องถิ่น (อบต. เทศบาล) ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้คิด วิเคราะห์ วางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ โดยอาศัยบทเรียนจากผลของโครงการ ABC ของ สกว. มาประยุกต์ในพื้นที่ โดยมีจุดเริ่มต้นและแตกหักที่ชุมชน

2. ขับเคลื่อนให้หน่วยงานระดับจังหวัดที่เป็นทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน สถาบันทางศาสนา แสวงหาบทบาทสำคัญคือ ร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกระดับพื้นที่ โดยร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนกิจกรรมที่จะทำให้ชุมชนของเทศบาลให้มีการพัฒนาอย่างสมดุล หรือเข้าไปแก้ปัญหาสำคัญให้มีพลังและได้ผลอย่างแท้จริง โดยใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงและองค์ความรู้ทั้งจากภายในพื้นที่และจากภายนอก โดยอาศัยการหนุนช่วย จากหน่วยงานด้านวิชาการ ผลของปฏิบัติการเช่นนี้จะจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของ "บูรณาการ" กล่าวคือต้องบูรณาการจากพื้นที่ จากกิจกรรมการพัฒนาที่มาจากความต้องการที่แท้จริง และจากโครงการที่ผ่านการวิเคราะห์จากข้อมูลที่เชื่อมโยงหลายมิติ เมื่อผสมผสานกับแผนงานและงบประมาณจากองค์กรและหน่วยงานส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นที่จัดทำตามภารกิจ (Functions) จะทำให้ภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. แนวทางการดำเนินงานต้องคำนึงถึง (ก) ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่และ (ข) ศักยภาพหรือทุนทางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่หรือชุมชน

4. การจัดทำแผนบูรณาการของชุมชน โดยกลไกพื้นที่ จะต้องเป็น “องค์รวม” คือ ไม่แยกส่วน เน้นการเชื่อมโยงกันและครอบคลุมปัจจัยและเงื่อนไขหลายด้านที่เกี่ยวข้องทั้งทางเศรษฐกิจ

สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแผนงานจะสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ โดยอาศัยศักยภาพพื้นที่และทุนของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ร่วมกับการหนุนเสริมจากภายนอก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการกลั่นกรองจากเวทีชุมชนที่ระดมความคิดเห็นหลายๆ ครั้ง จนได้เป็นแผนของชุมชนที่สมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

5. กระบวนการสร้างแผนบูรณาการของชุมชนที่มีเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ก็จะต้องเชื่อมโยงให้เข้าสู่การปฏิบัติ โดยต้องมีการวิเคราะห์อย่างประณีต ถึงกิจกรรมที่ชุมชนสามารถปฏิบัติได้เองทันทีจากศักยภาพที่มีอยู่ และ/หรือกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้เองแต่บางส่วนต้องขอรับการสนับสนุนในด้านความรู้เฉพาะด้าน ซึ่งอาจเชื่อมโยงเข้ากับแผนตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. อำเภอ และจังหวัด และหน่วยงานราชการที่มีการกิจด้านนั้นๆ

6. การนำแผนบูรณาการของชุมชนสู่การปฏิบัติ “ระเบิดจากข้างใน” ในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุ และแสวงหาแนวทางการแก้ไขโดยใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิม มาใช้ในการขับเคลื่อนปฏิบัติการของชุมชนในพื้นที่ โดยมีกลไกระดับจังหวัดและกลไกระดับตำบลให้การหนุนเสริมในส่วนที่ชุมชนต้องการหรือยังขาด

7. การสร้างระบบติดตาม ประเมินผลปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการคิดแก้ปัญหาและดำเนินการได้ด้วยชุมชนเองที่มีความสมบูรณ์โดยกระบวนการ (Process) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (Area-Based Collaboration) เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ยึดการใช้ข้อมูลและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ และใช้ความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดำเนินการทำให้ได้รูปแบบการวางผังเฉพาะแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาเมืองทางกายภาพแบบสมดุล

2.2.4 แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การจัดการให้มีการฟื้นคุณค่าทุนของพื้นที่ โดยเฉพาะมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตัวของมันเองก็มีความสำคัญมาก แต่อาจไม่ตอบโจทย์ที่เป็นความต้องการทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องนำคุณค่าของทุนเหล่านี้มาก่อให้เกิดมูลค่า ในที่นี้คือการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ในการปฏิบัติ ต้องมีแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อแปลงคุณค่าของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ให้มีมูลค่า โดยมีสาระสำคัญดังนี้

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ตามความหมายที่การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development: UNCTAD) UNCTAD (2010) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึง “ระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการซึ่งรวมเอาวัฒนธรรมเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกันและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน โดยในบริบทของการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็น

แนวความคิดในการพัฒนาและสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์”

เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคใหม่ที่น่าทรัพย์สินหรือทุนมาเติมความคิดสร้างสรรค์ลงไปเพื่อมาเพิ่มมูลค่าโดยอาศัยลักษณะพิเศษของสินทรัพย์ของท้องถิ่นนั้น เป็นรากฐานซึ่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์นี้เป็นระบบใหม่ที่เปิดพื้นที่ให้กับคนในแต่ละท้องถิ่นได้นำความคิดสร้างสรรค์ของตนเองมามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่รับใช้เจ้าของทรัพย์สินหรือทุนนั้น (ศศิวิทย์ ศรีกระจำง, 2550: ออนไลน์) รวมถึงการทำให้ทรัพย์สินหรือทุนมีมูลค่าขึ้นมา ต้องใช้ความรู้ที่หลากหลายสาขามานบูรณาการจนเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ใหม่ (New Idea) ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องของงานศิลปวัฒนธรรมดนตรีการออกแบบและนวัตกรรมการประดิษฐ์ต่างๆ ซึ่งจะก่อตัวเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการปรับกระบวนการผลิตตลาดของผู้บริโภคในระดับเล็กก่อนและถ้าขยายด้วยระดับขึ้นไปก็จะมีผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) (อภิสิทธิ์ ไส้ตัญญู, 2552) แม้หลักการหรือข้อเสนอแนะดังกล่าวจะดีขนาดไหน แต่เพื่อให้เกิดผลในขั้นปฏิบัติ ต้องนำองค์ประกอบของทรัพย์สิน หรือทุนมาหาเงื่อนไขทางธรรมชาติและในทางวิชาการให้ลงลึก และต้องพิจารณาว่าจะใช้กระบวนการ วิธีการ เครื่องมือใด โดยใครมา จึงจะทำให้เกิดไม่เพียงแต่มูลค่าของทุนหรือทรัพย์สินที่มีลักษณะพิเศษเท่านั้น แต่ต้องมีการบริหารจัดการทางธุรกิจ/เศรษฐกิจ โดยเจ้าของทุนหรือทรัพย์สินนั้น ให้มีประสิทธิภาพทางธุรกิจและได้ประโยชน์ต่อเจ้าของอย่างสูงสุดและยั่งยืนด้วย ซึ่งในเรื่องนี้ยังไม่มีงานวิชาการใดลงลึก จึงได้เสนอเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติดังนี้

1. การนำทรัพย์สิน หรือ ทุน ทำให้เกิดมูลค่า ด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ขึ้นเริ่มต้นทรัพย์สิน หรือทุน นั้นต้องมีเงื่อนไขในลักษณะพิเศษของมัน คือ ต้องมีความ "สุดยอด" หรือ Uniqueness อย่างใดอย่างหนึ่งหรือบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็น "ความคิด" ที่ไม่มีใครเคยคิดมาก่อนแล้วมันทำได้จริงๆ หรือจะเป็นเรื่องของสิ่งของ มรดกทางประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรม รวมตลอดถึงวิถีชีวิตที่มีความเป็นพิเศษ ฯลฯ ถ้าทรัพย์สิน หรือทุน เริ่มต้น มีความเป็นพิเศษจึงจะวิเคราะห์ต่อได้

2. หัวใจสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ตามมาก็คือ เจ้าของก็ดี หรือผู้ช่วยเหลือก็ดี สามารถ จำแนกแจกแจงวิเคราะห์ แ่งมุมต่างๆ ของทรัพย์สิน หรือทุนนั้นได้อย่างลึกซึ้ง ให้เห็นถึงองค์ประกอบและความเชื่อมโยงที่ลงตัว (มาก) ขององค์ประกอบเหล่านั้น เช่น ถ้าท้องถิ่นมีมรดกทางวัฒนธรรม หนึ่ง สมมุติว่า เป็น โบราณสถานที่ยิ่งใหญ่ และผู้คนยังใช้ชีวิตผูกพันกับโบราณสถานนั้น การเริ่มต้นของ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ต้องวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบของสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม อุดมการณ์ ความเชื่อ ปฏิบัติการของผู้คนกับโบราณสถานในอดีต (และอาจสืบทอดมาจนปัจจุบัน) ทั้งหมดมันเป็นความลงตัวของ "อารยธรรม" หรือ ความลงตัวที่ สุดยอด ในยุคที่รุ่งเรือง การสืบค้นและประกอบสร้างสิ่งเหล่านี้มันคือ เข้าไปที่ "คุณค่า" (Virtue) ของทรัพย์สินหรือทุนนั้น กล่าวคือ ไม่ใช่เห็นแค่ รูปร่าง รูปทรงของโบราณสถานเท่านั้น แต่มี

"จิตวิญญาณ" ของโบราณสถานนั้นด้วย ตรงนี้สำคัญมาก ถ้าไม่มีการลงลึกถึง "ความสุดยอด" นี้แล้ว การจะเอาความคิดสร้างสรรค์มาทำให้ โบราณสถานนี้มีมูลค่า จะไม่ได้ผล

3. ถ้าสามารถทำให้ทรัพย์สินหรือทุนนั้นมีคุณค่า การใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ก็จะเกิดขึ้นได้ กล่าวคือ เจ้าของทรัพย์สินหรือทุนนั้น คงไม่เพียงแค่ชื่นชมแล้วเก็บงำของดินนั้นไว้เท่านั้น แต่ถ้าให้ ได้ทั้งความภูมิใจ สามารถสืบทอดได้ในแง่หนึ่ง และให้ได้ทั้งผลตอบแทนทางธุรกิจไปอีกแง่หนึ่ง ควบคู่กัน จะต้องมีการกระบวนการนำ "คุณค่า" นั้น แปลงออกเป็น "มูลค่า" ส่วนจะทำได้อย่างไร ก็จะมี แนวคิดย่อยๆ มาใช้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจและการตลาดยุคใหม่ ที่มีพัฒนาการของการเพิ่มมูลค่า ให้กับสินค้าและบริการ โดยใช้ Brand เดิมสัญญา ผ่านตลาดเทคโนโลยีการสื่อสาร ในที่นี้เป็นการ ไปจัดการกับผู้บริโภค หรือเรียกว่าเป็น Demand Driven ใช้ได้กับกรณีที่สินค้าและบริการมีอยู่ใน ตลาดแล้ว แต่ถ้าเป็นสินค้าและบริการใหม่ ซึ่งเป็นทรัพย์สินหรือทุนที่มีความสุดยอดในเชิงคุณค่า แล้ว การนำคุณค่าออกสู่ตลาด จะผ่านช่องทางตลาดช่องทางพิเศษ Niche Market หรือตลาดทั่วไป General Market ก็ได้ แต่ต้องทำให้ผู้บริโภคเห็นความสุดยอดของสินค้าและบริการนี้ว่ามีเรื่องราว พิเศษ มีความแตกต่างจากสินค้าและบริการประเภทเดียวกัน และที่สำคัญมีความผูกพันเป็นของแท้ (Originality) ของเจ้าของ ลักษณะนี้เมื่อเผยแพร่สู่ตลาด จะกลายเป็นเรื่องของการจัดการกับ Supply ให้เด่น จะถึงผู้บริโภคที่มีคุณภาพเอง หรือเรียกว่าเป็น Supply Driven เหมือนกับในวงการตลาดได้ กล่าวได้ว่า ถ้าสินค้าและบริการเราสุดยอด เป็นหนึ่ง มันจะขายตัวมันเองได้

จากแนวคิดย่อยดังกล่าว วิธีการใช้แนวคิดเกี่ยวกับ เศรษฐกิจสร้างสรรค์ก็คือ ถ่าย "คุณค่า" ออกเป็น สิ่งที่แสดงคุณค่านั้น ออกมาให้ป็นสินค้าหรือบริการพิเศษ (ให้เห็นเป็นรูปธรรม) อาจมี Logo หรือ Brand แล้วใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารให้เต็มศักยภาพ ในลักษณะนี้ ทรัพย์สิน และทุนนั้นก็สามารบประสบความสำเร็จทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

4. แต่ในความเป็นจริง ระบบตลาดและทุนแบบใหม่ ภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ยังมีประเด็นทางวิชาการที่ต้องจัดการต่อ ก็คือ ความจริงที่ว่า ใครก็ตามเป็นเจ้าของ สามารถเข้าถึง และสามารถควบคุม (Own, access and Control) ทรัพย์สินและทุนที่มีคุณค่าได้เบ็ดเสร็จ จะสามารถ แข่งขันได้ สามารถต่อรองเพื่อทำให้ผลประโยชน์ตกกับเจ้าของได้มากที่สุด หากทรัพย์สินหรือทุน ดังกล่าว ผู้มีอิทธิพลในด้านทุนและการตลาดจากภายนอกไม่สามารถเป็นเจ้าของ เข้าถึง และควบคุม ได้ การดำเนินทางเศรษฐกิจ การตลาดและธุรกิจของเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงจะเป็นจริง

2.3 แนวคิดเชิงกลไกและกระบวนการ

จากแนวคิดที่เชิงประเด็น เชิงเนื้อหาสาระอาจจะนำไปสู่การเกิดพิพาทกันที่มีชีวิตได้อย่าง ไม่สมบูรณ์ เพราะยังขาดกระบวนการหรือแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้นแนวทางปฏิบัติที่เกิดขึ้น ได้ ต้องมีกระบวนการบนความร่วมมือซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ และ

การจัดการความรู้ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีระบบ โดยมีเนื้อหาสาระของแนวคิด ดังนี้

2.3.1 แนวคิดและแนวปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ

สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2556) ได้กล่าวถึงแนวทางรูปแบบใหม่ของการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาพื้นที่ไว้ว่า งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ เป็นการพัฒนาพื้นที่บนฐานความรู้ที่ต้องมีความร่วมมือกับประชาสังคม ภาควิชาการ และกลไกพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ABC หรือ Area-Based Collaborative (Research) เพื่อให้ได้ความรู้และใช้ความรู้สู่การพัฒนาพื้นที่ และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งภาคประชาสังคมเข้าร่วมในฐานะผู้บริบท มีหน้าที่คอยคานฐานคิดที่ไม่ตรงสภาพจริง ภาควิชาการร่วมเพื่อให้คำตอบมีคำอธิบายตามหลักวิชาการ และกลไกพัฒนาร่วมเพื่อยอมรับความรู้ไปจัดการทรัพยากรพัฒนาที่ตนมีอยู่ โดยทั้ง 3 ภาคเกิดการเรียนรู้ต่างกันจากการร่วมกันทำวิจัย ประชาสังคมเรียนรู้เพื่อรู้ว่าสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนาได้ถ้ารู้วิธืหาความรู้ ภาควิชาการเรียนรู้ว่าการหาความรู้ (วิจัย) ให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบนั้นบริบทสำคัญอย่างไร ส่วนกลไกพัฒนาได้เรียนรู้ว่าการหาความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในหน้าที่ของตนอย่างไร การจะให้ทั้ง 3 ภาคได้ประโยชน์ครบถ้วนต้องออกแบบงานวิจัยให้เป็นทั้งกระบวนการหาความรู้และการเรียนรู้ การเรียนรู้ขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การร่วมวิเคราะห์พื้นที่เพื่อก่อโจทย์และกำหนดเป้าหมาย เนื่องจากไม่มีใครทราบเงื่อนไข (บริบท) ของพื้นที่ดีเท่ากับคนในพื้นที่ นักวิจัยอาจจะเห็นบริบทกายภาพไม่ต่างกับคนในพื้นที่ แต่บริบททางสังคม (Social Context) เป็นเรื่องที่เข้าใจเฉพาะ“คนใน” เท่านั้น และเนื่องจากบริบททางสังคมเป็นเงื่อนไขและปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงานวิจัย ABC ดังนั้นนักวิจัยจึงต้องรับฟังเรื่องราวจากพื้นที่ การตีความต้องทำอย่างรอบคอบและควรยืนยันความถูกต้องจากพื้นที่ ให้พื้นที่กำหนดเป้าหมายเอง (นักวิจัยให้ความเห็นได้) งานของนักวิจัย คือ ประมวลข้อมูลพื้นที่และเป้าหมายมาเป็นโจทย์วิจัย แล้ว “โยน” โจทย์ให้พื้นที่ร่วมให้ความเห็น ให้เกิดการ “เหลาโจทย์” จนกระทั่งยอมรับเป็นเจ้าของร่วมกัน

2. การร่วมออกแบบงานวิจัยการ ซึ่งทำวิจัย ABC ต้องออกแบบเฉพาะ เพราะบริบทที่มีน้ำหนักกว่าวิชาการ เอาเป้าหมายพัฒนาเป็นที่ตั้งก่อน แล้วจึงถอยหลังไปหาว่าต้องทำ อะไร (What) เพราะอะไร (Why) และทำอย่างไร (How) เป็นการทำงานที่ถอยจาก “ผลไปหาเหตุ” ซึ่งเป็นแนวคิดแบบนิรนัย (Deductive) อย่างไรก็ตามงานวิจัย ABC จำนวนไม่น้อยที่ไม่จำเป็นต้องเดินแนวทางนี้ มีบางเรื่องที่หาข้อมูลเดินหน้าไปเรื่อยๆ เอาข้อมูลมาดูกันระหว่างทาง ร่วมเรียนรู้จากข้อมูลใหม่ๆ จนตกผลึกเป็นคำตอบ ซึ่งเป็นแนวอุปนัย (Inductive)

3. การร่วมทำ การร่วมทำถือเป็นยุทธศาสตร์หลักที่นำไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งมี 3 ระดับ ที่สร้างการเรียนรู้ต่างกัน

3.1 การร่วม (เพียง) ให้ข้อมูล มีงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จำนวนมากที่เริ่มจากความอยากรู้ของนักวิจัย งานทำนองนี้จะให้คนในพื้นที่ร่วมเพียงการมาประชุมและให้ข้อมูล ซึ่งเป็นการร่วมแบบ Passive ที่มีการเรียนรู้ทำงาน ABC ไม่ควรทำแบบนี้ ไม่ควรเห็นว่าพื้นที่เป็น “วัสดุวิจัย”

3.2 การร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความเห็นจนถึงการสังเคราะห์เป็น กระบวนการสร้างปัญญาจากข้อมูล งาน PAR เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต้องให้ถึงการสร้างความรู้ร่วมกัน นอกจากได้เรียนรู้แล้ว ยังเป็นกระบวนการถกแถลงความรู้ให้เหมาะกับบริบท ซึ่งทำให้ลดความขัดแย้งจากการพัฒนา

3.3 การมีส่วนร่วมเจรจาต่อรองในการสรุปความเห็นเชิงนโยบาย งาน ABC ที่มีผลกระทบสูงคืองานที่นำไปสู่ นโยบาย (ระดับพื้นที่) ซึ่งเกิดจากการสรุปรวบรวมความคิดเชิงยุทธศาสตร์ การได้คำตอบเชิงนโยบายแสดงถึงพลังความคิดที่เกิดจากกระบวนการวิจัย ดังนั้นงาน ABC ควรสนับสนุนให้คนในพื้นที่มีโอกาสร่วมใช้ความรู้เป็นฐานกำหนดนโยบาย

4. การร่วมนำความรู้ไปพัฒนา

4.1 การร่วมในการตัดสินใจ โครงการพัฒนานโยบายเป็นตัวกำหนดแผนงานและโครงการพัฒนา การพัฒนาใช้ทรัพยากรส่วนรวม (งบประมาณ) จึงต้องตัดสินใจอย่างเหมาะสม การให้ภาคีมีส่วนร่วมตัดสินใจจะทำให้มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องการประเมินโครงการ การใช้เหตุผลเจรจาต่อรอง การยอมรับการประนีประนอม (Compromise) และการหาจุดเหมาะสมสูงสุด (Optimize) ซึ่งจะพัฒนาทักษะความสัมพันธ์กับภายนอก

4.2 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยเป็นการสร้างกลไกกำกับแบบมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย คนในพื้นที่ควรร่วมรับทราบผลของการใช้ทรัพยากรในการพัฒนา การหาคำตอบนี้คืองานวิจัยปิดท้ายงาน ABC นั่นเอง ทำให้งาน ABC เป็นวงจรของการหาความรู้ การพัฒนาจากความรู้ และหาความรู้จากการพัฒนา เพื่อให้เข้าใจการหาและใช้ความรู้สู่การพัฒนา ซึ่งจะกลายเป็นเกลียวพัฒนาต่อเนื่องไป

โดยทั้งหมดศุธีระ ประเสริฐสรรพ (2556) ได้สรุปการพัฒนาเชิงพื้นที่ว่า เน้นการร่วมมือของคนในชุมชนมากกว่าการมีส่วนร่วม (PAR) โดยต้องเข้าใจบริบทความเป็นชุมชนของทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับที่ สิทธิชัย ประพูนนิธินสาร (2556) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า แนวคิดและทฤษฎีที่ว่าด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนา” หรือ “การแก้ปัญหา” ในหน่วยของสังคมระดับพื้นฐานของประเทศ เป็นกระบวนการสร้างความร่วมมือ Collaboration เน้นการทำงานแบบเสริมแรงกัน ระหว่างชาวบ้าน หน่วยงานของรัฐ นักวิชาการ องค์กรในชุมชน รวมถึงต้องมีแผนที่เกิดจากข้อมูลและองค์ความรู้ที่ทุกฝ่ายยอมรับ และได้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องมีระบบ กลไกและการบริหารจัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้และความร่วมมือ “กระบวนการแผนชุมชน”

และนอกจากนี้ สัทธินันท์ ยังได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) ว่าเป็นปฏิบัติการที่มากกว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นความร่วมมือระหว่างผู้ปฏิบัติการหลักภายในกับภายนอก โดยภายในคือ ผู้นำ กลุ่มองค์กรของชุมชนและพื้นที่ดำเนินการ ที่เกิดการแก้ปัญหาสำคัญอย่างเป็นระบบ เป็นความร่วมมือที่จะจัดการกับปัญหาที่สำคัญของผู้คนในชุมชน และพื้นที่ โดยที่ความต้องการ ความตั้งใจ และความริเริ่ม ถูกทำให้เกิดจากภายในหรืออาจเรียกได้ว่า “จุดระเบิดจากภายใน” รวมถึงมีปฏิบัติการในทุกขั้นตอน ขับเคลื่อนให้เกิดเนื้องาน ทำให้เนื้องานส่งผลต่อการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ และการขยายผล ซึ่งสัทธินันท์ ได้ใช้คำว่า เกิดการ “แตกกระจายจากภายใน” อย่างต่อเนื่องจนทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนและพื้นที่ดีขึ้น สมดุลมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า การดำเนินการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เกิดการประโยชน์สูงสุด จะต้องเน้นความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งคนในและคนนอก ต่างฝ่ายต้องร่วมมือกันดำเนินการ ขับเคลื่อนแก้ปัญหา พัฒนา มากกว่า แค่การมีส่วนร่วมเพียงอย่างเดียว โดยต้องมีแผนที่เกิดจากข้อมูลหรือองค์ความรู้ที่ทุกฝ่ายยอมรับ และได้รับประโยชน์ และมีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการร่วมกันวิเคราะห์พื้นที่ ร่วมออกแบบกระบวนการ ร่วมทำ และร่วมนำความรู้ไปพัฒนา

2.3.2 การใช้ข้อมูลความรู้ และการจัดการความรู้

ความรู้และการจัดการความรู้ เป็นอีกกระบวนการในภาคปฏิบัติที่จะทำให้เกิดพิพธิภณท์ที่มีชีวิตรูปแบบใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพราะต้องอาศัยความรู้ องค์ความรู้ ของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อนำมาจัดการต่อยอด รื้อฟื้น ให้เป็นระบบ สังเคราะห์ ถ่ายทอดออกมาแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ ได้ชื่นชม สัมผัส

โดยความรู้และการจัดการความรู้ นั้น ได้มีนักวิชาการหลายคน มักจะแยกคำนี้ออกจากกัน โดยคำว่า ความรู้ วิจารณ์ พานิช (2548: 5-6) ได้กล่าวว่า “ความรู้” นั้นมีหลายนัยและหลายมิติคือ ความรู้คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมดหรือสึกหรอแต่จะยิ่งออกเงยหรือออกงามขึ้น และความรู้คือสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวว่าความรู้เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง โดย Michael Polanyi และ Ikujiro Nonaka (1998, อ้างในบุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2548) ได้เริ่มจากแนวคิดในการจำแนกความรู้ออกเป็น 2 ประเภทคือความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งได้รับความนิยมนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั้งนี้ทั้งสองท่านได้ให้คำจำกัดความของความรู้ทั้งสองประเภทดังต่อไปนี้

1. Tacit Knowledge เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคลเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่างๆ ซึ่งสื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปของตัวเลขสูตรหรือลายลักษณ์อักษรได้ยาก ความรู้นี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. Explicit Knowledge ความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลสามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่างๆ ได้เช่นหนังสือคู่มือเอกสารและรายงานต่างๆ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ (Knowledge Creation) คือการสังเคราะห์ความรู้ทั้งสองส่วนจากบุคคลออกมาให้ได้แต่อุปสรรคอยู่ที่ความแตกต่างของภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรมเพราะประเทศทางตะวันตกมุ่งเน้นในเรื่องการวิเคราะห์และการใช้หลักเหตุผลซึ่งมีความใกล้เคียงกับความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ส่วนประเทศแถบเอเชียให้ความใส่ใจในเรื่องของประสบการณ์ซึ่งใกล้เคียงกับความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge)

โดยปกติแล้วทุกคนหรือทุกองค์กรจะมีความรู้ทั้ง 2 ประเภทอยู่ในตัวแต่ขนาดความรู้ประเภท Tacit Knowledge จะมีขนาดใหญ่กว่า Explicit Knowledge ในอัตราส่วน 80 ต่อ 20 หรืออาจกล่าวได้ว่าการมองคนอย่ามองแค่สิ่งที่เห็นภายนอกเพราะความรู้ที่จะเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับตัวคนและองค์กรหากพิจารณาโดยกลั่นกรองลึกซึ้งแล้วจะเป็นความรู้ประเภท Tacit Knowledge ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ภายในและไม่สามารถมองเห็นได้โดยง่าย

ภราดร จินดาวงศ์ (2549) บ่อยครั้งที่นักจัดการความรู้จะนำเอาภูเขาน้ำแข็งหรือ Iceberg มาเปรียบเทียบกับความรู้โดยน้ำแข็งส่วนที่อยู่เหนือผิวน้ำซึ่งมองเห็นได้ง่ายจะเป็น Explicit Knowledge และน้ำแข็งส่วนที่อยู่ใต้น้ำซึ่งอาจมองเห็นได้ยากกว่าและมีขนาดใหญ่กว่าจะเป็น Tacit Knowledge ตามนอกจากนี้ความรู้ทั้งสองประเภทยังสามารถเปลี่ยนสถานะระหว่างกันได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ โดยผ่านกระบวนการชื่อ “วงจรความรู้ (Knowledge Spiral)” ซึ่งคิดค้นโดย Ikujiro Nonaka และ Takeuchi (Daryl Morey, Mark Maybury, and Bhavani Thuraisingham 2000: 139) ที่อธิบายถึงการสร้างและการกระจายความรู้ในองค์กรระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวคนกับความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) กับความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge)

ส่วนการจัดการความรู้ ภราดร จินดาวงศ์ (2548) กล่าวถึง มุมมองของการจัดการความรู้ว่าหมายถึงการยกระดับความรู้ขององค์กรเพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญาโดยเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวางไม่สามารถให้คำนิยามเป็นถ้อยคำสั้นๆ ได้ต้องให้คำนิยามหลายข้อจึงจะครอบคลุมความหมายได้แก่การรวบรวมการจัดระบบการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลเพื่อสร้างเป็นความรู้เทคโนโลยีด้านข้อมูลและคอมพิวเตอร์โดยตัวของมันเองไม่ใช่การจัดการความรู้

สำหรับกระบวนการจัดการความรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนซึ่ง บดินทร์ วิจารย์ (2547) ได้กล่าวไว้คือ

1. ขั้นตอนกำหนดชนิดของทุนทางปัญญาหรือความรู้ที่ต้องการ (Define) ด้วยการเริ่มต้นโดยการศึกษาองค์กรก่อนเพื่อให้รู้จักองค์กรทุนทางปัญญาสมรรถนะหลัก (Core competency) สมรรถนะของคนแต่ละตำแหน่งงาน Job Description เพื่อนำไปกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการจัดการความรู้และการคัดเลือกหัวข้อองค์ความรู้ที่เป็นความรู้หลักขององค์กรขั้นตอนนี้จะเป็น

ขั้นตอนที่พยายามตอบสนองกลยุทธ์ขององค์กรหรือการปฏิบัติงานหรือการหาความรู้หลักๆ ขององค์กรคืออะไร (Core Competency) และเป็นความรู้ที่สามารถสร้างความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งได้อย่างเด่นชัด

2. การสร้างทุนทางปัญญาหรือการค้นหาคำใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้ว (Create) ด้วยการส่งไปศึกษาเพิ่มเติมการสอนงานภายในองค์กรหรือหากเป็นองค์ความรู้ใหม่อาจจำเป็นต้องหาจากภายนอกองค์กรจากที่ปรึกษาการเรียนรู้จากความสำเร็จและการเทียบเคียง (Benchmarking)

3. การเสาะหา (Capture) และจัดเก็บองค์ความรู้ในองค์กรให้เป็นระบบทั้งองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อต่างๆ (Explicit Knowledge) และในรูปแบบประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ให้นำเป็นทุนความรู้ขององค์กรซึ่งพร้อมต่อการยกระดับความรู้และขยายความรู้ให้ทั่วทั้งองค์กรได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

4. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนเผยแพร่กระจายถ่ายโอนความรู้ (Share) ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายช่องทางเช่นการจัดงานสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันหรือมีการถ่ายโอนความรู้ในลักษณะเสมือน (Virtual) ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์หรือระบบ e-learning เป็นต้น

5. การใช้ประโยชน์การนำไปประยุกต์ใช้งาน (Use) ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นและเกิดเป็นปัญญาปฏิบัติการขยายผลให้ระดับความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันในองค์กรสูงขึ้น

6. การประเมินผลการจัดการความรู้ (Evaluate) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ที่ได้รับจากการแบ่งปันองค์ความรู้ประเมินเกี่ยวกับโอกาสและแนวทางในการพัฒนาต่อรวมทั้งเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไรมีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ประสบผลสำเร็จปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อนำข้อมูลผลการดำเนินงานมาทบทวนปรับปรุงและวางแผนต่อไป

Turban, Leidner, Mclean & Wetherbe (2007) ได้กำหนดกระบวนการจัดการความรู้เอาไว้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. สร้างองค์ความรู้ (Create Knowledge) เช่น พนักงานหาวิธีทางใหม่ๆ ในการทำงานหรือพัฒนาสิ่งใหม่ๆ (Know-How) ขึ้นมาหรือนำองค์ความรู้จากภายนอกเข้ามา

2. จับองค์ความรู้ (Capture Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ต้องถูกระบุในเชิงความมีคุณค่า (Valuable) และนำเสนอขึ้นมาในแนวทางที่เหมาะสม

3. ปรับองค์ความรู้ให้เหมาะสม (Refine Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ต้องจัดให้อยู่ในรูปแบบที่นำไปใช้งานเชิงปฏิบัติได้ดังนั้นองค์ความรู้แบบ Tacit ต้องเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบ Explicit

4. จัดเก็บองค์ความรู้ (Store knowledge) จัดเก็บในรูปแบบที่เหมาะสมที่สามารถเข้าถึง (Access) ได้

5. บริหารจัดการองค์ความรู้ (Manage Knowledge) ต้องจัดเก็บองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบัน ต้องนำมาทบทวนในเชิงที่สอดคล้องกับปัญหาและความถูกต้อง

6. กระจายองค์ความรู้ (Disseminate Knowledge) ดำเนินการให้มีการกระจายองค์ความรู้ไปยังผู้ที่ต้องการทุกที่ทุกเวลา

2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

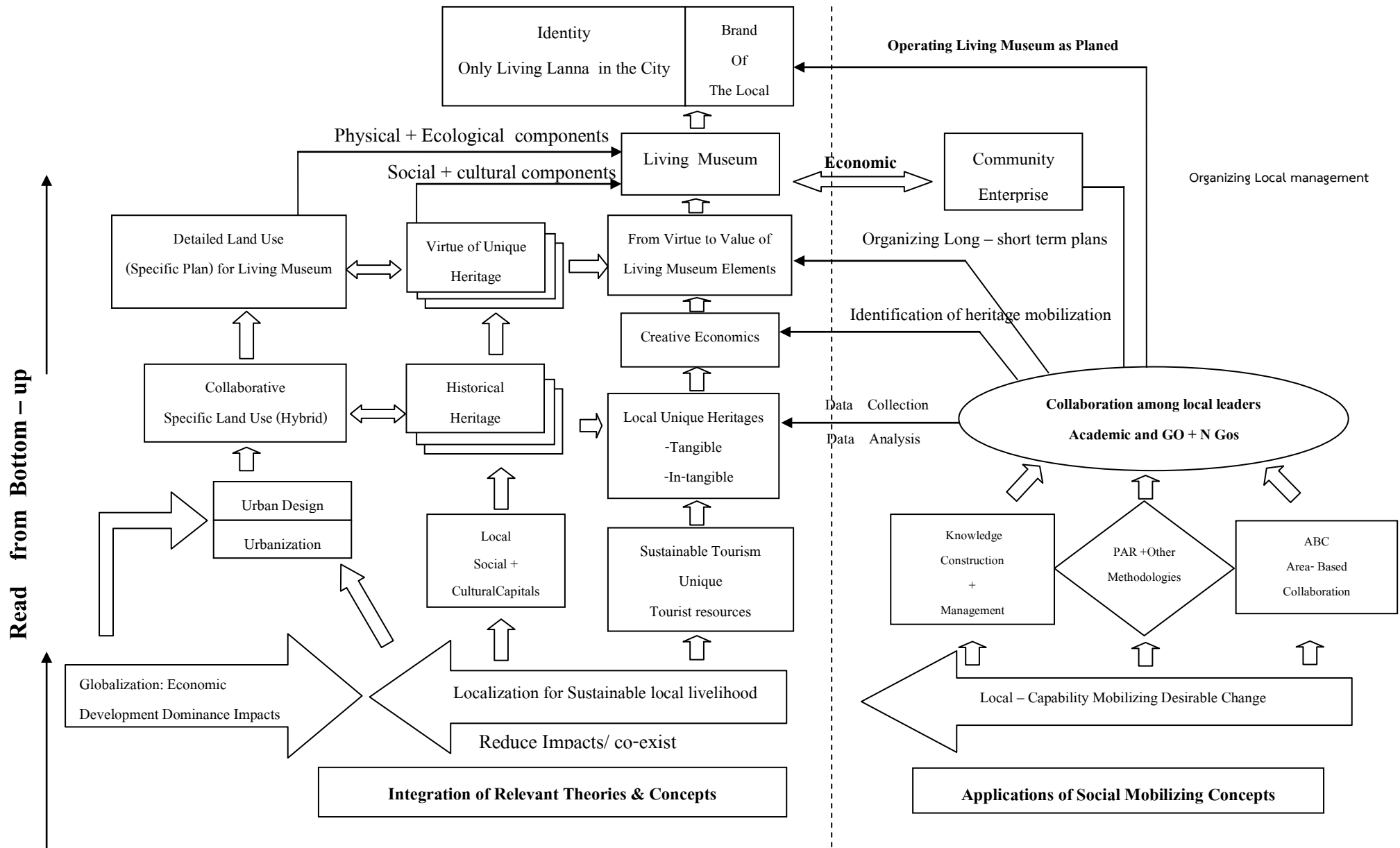
การประกอบสร้างแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต จากการทบทวนทฤษฎี แนวคิด และข้อเสนอแนะทางวิชาการที่น่าเสนอมานี้แล้วทั้งหมด ล้วนมีความสำคัญ แต่การที่จะทำให้พื้นที่หนึ่งที่มี (ก) ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น และ (ข) วิถีชีวิตของผู้นั้นในพื้นที่นั้น ยังยึดโยงอยู่กับมรดกหรือทุนทางสังคมทางวัฒนธรรมไม่มากนักน้อย สามารถพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตได้ จำเป็นต้องนำเอาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาประกอบสร้างแบบเชื่อมประสานอย่างน้อยใน 2 มิติ คือ

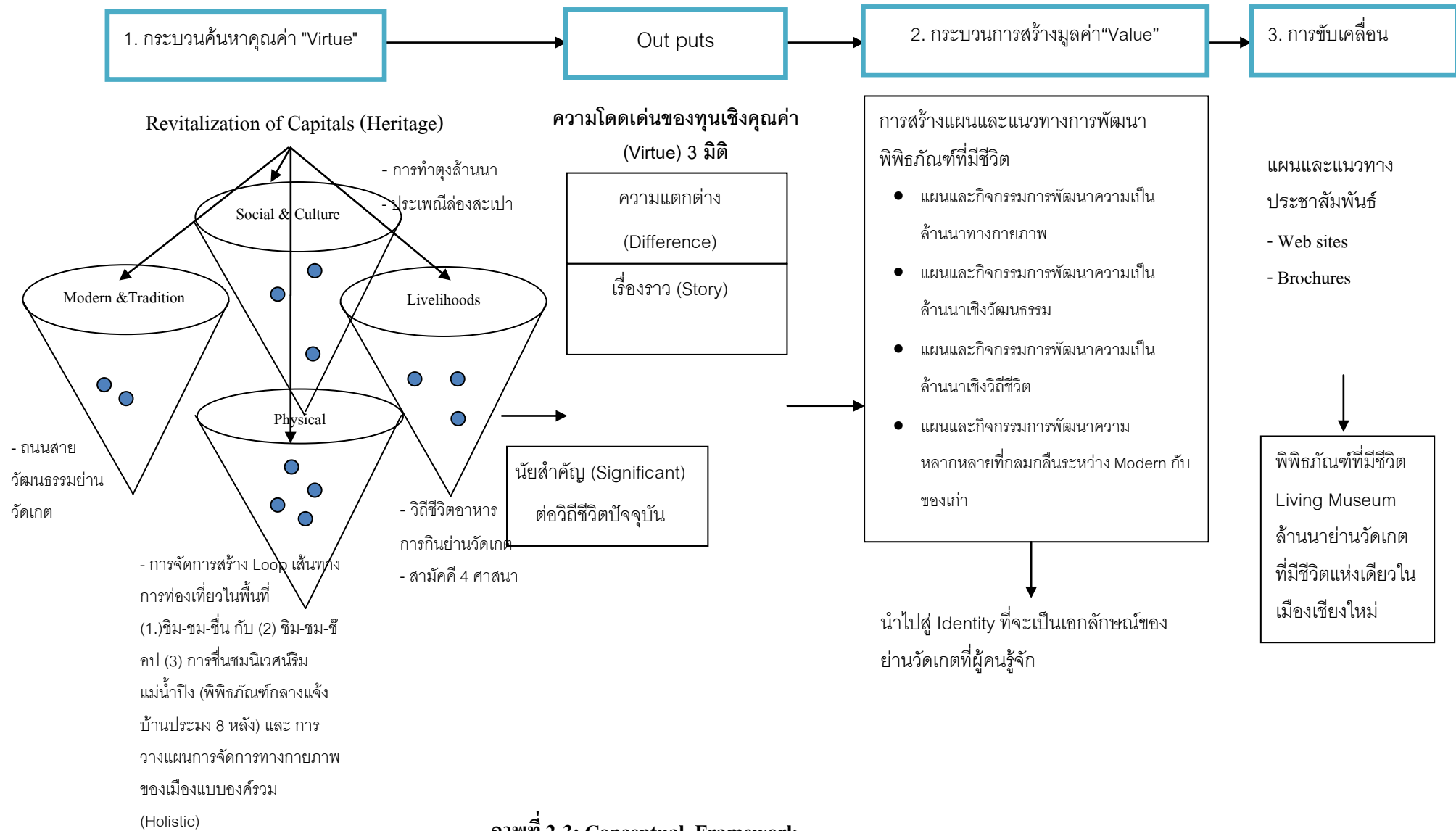
1. เป็นแนวคิดทฤษฎีเชิงประเด็นหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำให้พื้นที่ สามารถต่อสู้กับกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจ ความทันสมัยที่เป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องอาศัยตัวทฤษฎีที่มาประกอบสร้าง อย่าง 3 กลุ่ม ทฤษฎี ก่อนจะมาเป็น พิพิธภัณฑที่มีชีวิต (1) การจัดการในเชิงพื้นที่ ให้คงความมีอัตลักษณ์ (2) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทุนทางสังคมวัฒนธรรม (Social and Cultural Capital มาประยุกต์เข้ากับการค้นหาและสร้างคุณค่า Virtue ให้กับมรดกทางวัฒนธรรม (3) การแปลงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมสู่มูลค่า ต้องใช้อีกกลุ่มทฤษฎีหนึ่ง คือ การท่องเที่ยวทางเลือกและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เมื่อบูรณาการ 3 กลุ่ม จะทำให้สามารถบูรณาการทั้งพื้นที่ ของดี สู่ปฏิบัติการที่พื้นที่สามารถจะให้ผู้มาเยี่ยมชมมีความภูมิใจ ชิมชั้กับของดีเหล่านั้น และสิ่งนี้ก็คือการเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนในพื้นที่ ในขณะเดียวกัน คนในพื้นที่จะมีความภูมิใจและผูกพันกับทุน ที่มีคุณค่า นั้น ในกลุ่มทฤษฎีนี้ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับ เนื้อหาของการเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต

2. ถ้าพิจารณาเนื้อหาของกลุ่มทฤษฎีต่างๆ ที่ถูกบูรณาการ จะมีความสมบูรณ์ตามข้อ 1 ก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีกลุ่มทฤษฎีหรือแนวคิดอีกกลุ่มหนึ่งมาเข้าร่วม คือ กลุ่มทฤษฎีเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ ABC แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความรู้และการจัดการความรู้ และเครื่องมือที่จำเป็น เช่น PAR และอื่นๆ กลุ่มทฤษฎีเกี่ยวกับกลไกและกระบวนการขับเคลื่อนนี้จะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทำให้เนื้อหาของกลุ่มทฤษฎีตามข้อ 1 มีความสมบูรณ์ ท้ายที่สุดนำไปสู่การบริหารจัดการ พิพิธภัณฑที่มีชีวิต ได้อย่างเป็นจริงและยั่งยืน

ทั้งหมดแสดงไว้ในแผนภูมิที่ 2-3 Schematic Integration of Theory/Concepts and of Mobilizing

ภาพที่ 2-2 Schematic Integration of Theories / Concepts and of Mobilizing Process

บทที่ 3

วิธีการและกระบวนการวิจัย

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากการวิจัยนี้มีลักษณะพิเศษกล่าวคือ เป็นงานวิจัยประเภทชุดโครงการของงานวิจัยท้องถิ่น ของ สกว. ที่เป็นชุดโครงการที่เกิดมาจากความพยายามของ สกว. ที่จะให้ (1) การสร้างและการให้ความรู้ไม่ได้ถูกผูกขาดโดยนักวิจัย นักวิชาการ หรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัย ตรงกันข้ามเป็นงานวิจัยที่ผู้นำและผู้คนในท้องถิ่นเป็นผู้สร้างและใช้ความรู้ (2) ความรู้ที่ถูกสร้างและใช้ เป็นความรู้ที่ไม่ใช่ นำเอาไปทดสอบ ทดลองจากภายนอกเพื่อทำให้ความรู้ที่มีความเข้มแข็งขึ้นในทางวิชาการ ตรงกันข้ามกลับเป็นความรู้ที่ถูกกำหนดจากโจทย์ การวิจัยที่ท้องถิ่นหรือพื้นที่ต้องการ เป็นความรู้ที่ไม่ถูกจำกัดในสาขาหรือแขนงใดที่นักวิจัยเชี่ยวชาญ แต่เป็นความรู้แบบสหสาขาวิชาที่ตอบโจทย์ของพื้นที่ได้ (3) ความรู้และการจัดการหรือการใช้ประโยชน์จากความรู้ไม่ได้แยกส่วนออกจากกัน เหมือนงานวิจัยของนักวิชาการ ตรงกันข้ามเป็นความรู้ที่สร้าง – ใช้ – ปรับ – สร้าง – และใช้เป็นวงจรต่อเนื่อง เป็นความรู้ที่ “กินได้” เพราะมีปฏิบัติการและตัวผลึกของความรู้ประเภทนี้ กลับเป็นองค์ความรู้ที่แท้จริง เพียงแต่ว่าในวงการวิชาการตะวันตกได้กดทับมันด้วยวาทะกรรม ว่าไม่ใช่เป็นความรู้เพราะไม่สามารถอธิบายในเชิงสากลได้ ซึ่งเรื่องนี้ก็มีข้อถกเถียงว่าหากปรากฏการณ์หรือเรื่องที่จะอธิบายมีความซับซ้อน มีพลวัตรแต่มีเงื่อนไขเชิงบริบทสูง คำอธิบายแบบสากลจะมีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงหรือไม่ในโลกแห่งวาทะกรรมที่ถูกสร้างขึ้นกันแน่ (4) ความรู้กับผู้รู้ เป็นของคู่กันยังผู้รู้ และใช้แบบเป็นวงจรที่กล่าวมาแล้ว ผู้รู้เองเป็นหัวใจของมนุษย์ในการจัดการกับเรื่องราวต่างๆ เพื่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืน หรือเรียกว่าเป็นสังคมแห่งความรู้ ในที่นี้เป็นสิ่งที่ สกว. ฝ่ายท้องถิ่นเน้นมาก กล่าวคือ หากคนในพื้นที่หรือในหน่วยสังคมหนึ่ง มีอาวุธทางปัญญา มีความสามารถในการวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ที่สำคัญ มีความสามารถในการใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงมาพิจารณา มีความสามารถในการวิเคราะห์เหตุและผลของเรื่องนั้นได้ และมีความสามารถในการจัดการจากผลการวิเคราะห์ปัญหาน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคม จะไม่ถูกสั่งสมมาเช่นปัจจุบันแต่จะถูกจัดการอย่างได้ผล ความสามารถนี้จะต้องทำให้เกิดกับผู้คนในหน่วยของสังคมให้ได้

ทั้งวิธีคิดและแนวทางดังกล่าวคู่สมเหตุผลและเป็นการจำเป็นที่สังคมต้องสนับสนุนหรือจัดการให้เกิดขึ้นแต่เมื่อวิเคราะห์จาก ทั้งประสบการณ์และจากเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดขึ้นพบว่าที่ผ่านมามีสถานะสุดโต่งเป็น Dilemma ระหว่างจะไปทางไหนดี ระหว่าง

- ความรู้ที่เป็นสากล กับความรู้เฉพาะถิ่น/ประสบการณ์ที่เป็นองค์รวม
- ความรู้ประเภทเทคโนโลยี กับความรู้ที่ยึดโยงกับปฏิบัติการ
- ผู้สร้างความรู้ที่เป็นนักวิชาการ ผู้ใช้คือคนอื่นกับผู้สร้างและใช้ความรู้ที่เป็นคนในพื้นที่

- นักวิชาการมีความรู้มีความเก่งนำไปถ่ายทอดให้ผู้ปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติความหาความรู้และพัฒนาให้เก่งเอง (โดยอาจไม่ต้องให้มีการถ่ายทอด)

ความท้าทายที่สำคัญที่งานวิจัยนี้ต้องการหาคำตอบและบทพิสูจน์ก็คือภายใต้สภาวะสุดโต่งดังกล่าว มีความเป็นไปได้อย่างไรในการเกิดความรู้ คนรู้ และมีการจัดการความรู้ที่เคลื่อนไหวไปมาระหว่าง 2 ขั้ว คำตอบในเบื้องต้น คือ ต้องมีการบูรณาการที่เป็นจริงตามธรรมชาติคือ

1. การตั้งหลักเบื้องต้นว่า ความรู้ที่ถูกสร้างต้องเป็นความรู้ที่จะต้องตอบโจทย์ในพื้นที่หรือเอาปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem center)
2. เนื่องจากโจทย์ในพื้นที่ตามแบบธรรมชาติของมันมีลักษณะของความเชื่อมโยงระหว่าง เหตุ – ผล เชื่อมโยงกัน ความรู้ที่อาจถูกสร้างต้องเป็นความรู้ที่จะอธิบายและจัดการกับความเกี่ยวเนื่องนั้นได้ นั่นก็คือ เป็นความรู้แบบสหสาขาวิชา เป็นความรู้เฉพาะถิ่น เฉพาะเวลา (situated Knowledge)
3. เนื่องจากความเชื่อมโยงของ เหตุ – ผล เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอก ความรู้ที่จะตอบโจทย์จึงไม่สามารถจำกัดได้ว่าเป็นความรู้จากภายนอกของนักวิชาการภายนอกหรือเป็นความรู้ภูมิปัญญาจากภายใน ของปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำในท้องถิ่นเท่านั้น การร่วมกันสร้างและใช้ความรู้จากนักวิชาการภายนอกกับภายในจึงจะสมเหตุผล
4. ความเข้าใจหรือคำอธิบายเหตุและผลของปรากฏการณ์หรือปัญหาในท้องถิ่นในแง่ของเนื้อหาอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องทำความเข้าใจ อธิบายและสร้างความสามารถในการจัดการ หรือการเคลื่อนงานด้วยจึงจะสมบูรณ์ ดังนั้นความรู้ในเชิงกระบวนการจัดการ ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในท้องถิ่นและระหว่างท้องถิ่นกับภายนอกที่เป็นทั้งรัฐ ทูต และวิชาการ ภายใต้ความซับซ้อนของสังคม จึงต้องนำมาประกอบด้วย

ทั้งหมดงานวิจัยในชุดโครงการนี้จึงได้ จัดระบบความสัมพันธ์ระหว่าง (1) งานวิจัยท้องถิ่น 6 โครงการที่ ผู้นำในพื้นที่ร่วมกับนักวิชาการร่วมกันกำหนด โจทย์ หาข้อมูลข้อเท็จจริง ทำการวิเคราะห์เรื่องราวที่เป็นโจทย์ รวมตลอดถึง นำผลการวิเคราะห์ไปวางแผนในเรื่องต้องทำในอนาคต และการลงมือปฏิบัติในเรื่องที่ทำได้เลย กับ (2) งานวิจัยที่ทำหน้าที่หลายประการ เช่น กำหนดทิศทางและภาพที่จะเกิดขึ้นเมื่อนำผลของงานวิจัยแต่ละเรื่องใน 6 โครงการมาจัดให้ย่านวัดเกิด เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต การติดตามและสนับสนุนองค์ความรู้จากภายนอกทำโจทย์ติดตามคำตอบ การสนับสนุนนี้มีการลงลึกถึงความเข้มข้นของการค้นหาคำอธิบายและการขับเคลื่อนโดยใช้ความรู้ใหม่ รวมทั้งการดูแลความรู้ในด้านกระบวนการต่างๆ ที่เป็นการจัดการความสัมพันธ์ในพื้นที่ เพื่อให้ความร่วมมือระหว่างนักวิชาการในพื้นที่กับภายนอกสามารถนำไปได้จนเป็นที่เข้าใจและยอมรับจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประกอบการในย่านและเพื่อให้การประสานงานระหว่าง

ภายในกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกเกิดภาวะที่เกิดการบูรณาการทรัพยากรต่างๆ เพื่อการขับเคลื่อนของย่านทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และท้ายที่สุดงานวิจัยนี้จะต้องทำเป็นหน้าที่ สรุป วิเคราะห์ กับองค์ความรู้ใหม่ที่มีผลเชิงปฏิบัติแบบบูรณาการ และองค์ความรู้ในแง่ของความสามารถของกลไกในการจัดการความรู้ด้วย

เนื่องจากการวิจัยที่มีลักษณะดังกล่าวทั้งหมด วิธีการวิจัยจึงต้องปรับตามลักษณะแนวทาง และผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยไม่ติดขัดกับระเบียบวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยหนึ่งอย่างคาดหวัง วิธีวิจัยที่ใช้อาจเรียกกว้างๆ ได้ว่าเป็นวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(ก) ในเชิงเนื้อหาสาระ (Contents)

เมื่อโจทย์ของย่านวัดเกต คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน “ใหม่ก็เอา เก่าก็ปละ” ต้องการให้ย่านเน้น “ล้านนาที่มีชีวิตแห่งเดียวของเมืองเชียงใหม่” (The only Living Lanna in the City) เป็นวิสัยทัศน์เชิงนามธรรมโดยมีการจัดย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living museum) และต่อมาได้เพิ่มเรื่องของเมืองอัจฉริยะ (Smart city) เป็นวิสัยทัศน์เชิงรูปธรรม เนื้อหาของความรู้ที่อาจถูกสร้างและนำไปขับเคลื่อน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีวิธีการวิจัยเฉพาะดังนี้

(ก1) กลุ่มแรกเป็นเนื้อหาที่เป็นพื้นฐานสำหรับประการแรกการเข้าใจ สร้างแต่ใช้ของดี หรือทุนทางสังคมและวัฒนธรรม และประการที่สองการจัดการเชิงพื้นที่

ในส่วนของประการแรก ก็คือการสืบค้นประวัติศาสตร์ของย่านในภาพรวมและของแต่ละของดีที่เชื่อมโดย ได้ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. การสืบค้นจากเอกสารประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับล้านนา เมืองใหม่ และวัดเกต รวมถึงจดหมายเหตุที่อ้างอิงได้
2. การสอบถามเรื่องราวจากความทรงจำของผู้สูงอายุและปราชญ์ของชุมชน
3. การจัดเวทีบอกเล่าเรื่องราวสำคัญในอดีตของย่านวัดเกต โดยที่มียกนักประวัติศาสตร์จากภายนอก และปราชญ์/ผู้รู้ของชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม

จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์และจัดทำรายงานเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับโครงการย่อย 6 โครงการนำไปลงลึกในโจทย์ของแต่ละโครงการ เช่น ประวัติการตั้งถิ่นฐานและเหตุการณ์สำคัญในอดีตได้ถูกนำมาเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จุดสำคัญของประวัติศาสตร์ของโครงการวางผังเฉพาะ ประวัติของย่านในภาพรวมได้ถูกนำมาเทียบเคียงตรวจสอบกับประวัติความเป็นมาของ 4 ศาสนา ที่ทำให้เกิดความสามัคคี อยู่ร่วมกันของทุกศาสนิกชนได้จากอดีตถึงปัจจุบัน ประวัติความเกี่ยวโยงระหว่างเหตุการณ์ที่หริภุญชัย กับเรื่องราวของประเพณีล่องสะเปา และรวมถึง ประวัติการตั้งถิ่นฐานกับสุดยอดอาหารของย่านวัดเกต เป็นต้น

ทั้งนี้ข้อสังเกตในระหว่างการศึกษาว่า ประวัติศาสตร์ถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก สำหรับการสืบค้น “คุณค่า” ของ “ทุน” หรือของดีย่านวัดเกต (เป็นหนึ่งใน 3 องค์ประกอบของคุณค่า ตาม

กรอบคิดหลักของงานวิจัยนี้) แต่มีข้อโต้เถียงในเชิงสร้างสรรค์ตลอดเวลา จากผู้ที่ป็นนักประวัติศาสตร์ที่ดีและผู้ที่ป็นผู้รู้ในพื้นที่ที่ดีว่า ประวัติศาสตร์ที่สืบค้นมา เชื่อได้มากน้อยเพียงใด

ถ้าจะเชื่อได้ต้องมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มายืนยัน ซึ่งในความเป็นจริงหลักฐานบางชิ้น เช่น จดหมายเหตุ รูปภาพในอดีต หรือ Artifacts บางอย่างพอจะนำมายืนยันได้แต่ไม่ได้ทั้งหมด ก็เกิดประเด็นที่ต้องตัดสินใจว่า จะเดินต่ออย่างไรในทางหนึ่งต้อง ค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ก่อน ซึ่งหมายความว่าต้องใช้เวลาและต้องถกเถียงถึงความเที่ยงตรงและเกี่ยวข้อง (Reliability และ Validity) ของหลักฐานนั้นๆ อีก ซึ่งจุดจบอาจไม่มีกับอีกทางหนึ่งคือการหันกลับมาดูเนื้อหาของโจทย์ พบว่า หากจะให้ประวัติศาสตร์เป็นผลท้ายสุด (End) คงจะไม่สามารถตอบโจทย์ได้ ต้องให้ประวัติศาสตร์เป็นมรรควิธี หรือเป็นเครื่องมือ (Means) เพื่อนำไป (ก) ลงลึกถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสังคมของของดีที่เป็นโจทย์ เพื่อต่อไปจะได้ทำการรื้อฟื้นและนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นองค์ประกอบต่างๆ ของการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอย่างได้ผล และ (ข) เพื่อฟื้นฟูและสานต่อของจิตสำนึกท้องถิ่นของคนย่านวัดเกต โดยอาศัยจุดอ่อนของบรรพบุรุษในเรื่องราวเหตุการณ์ที่สำคัญในอดีตร่วมกัน (ซึ่งรูปธรรมที่ชัดเจน คือ เมื่อมีการรื้อฟื้นและปฏิบัติการประเพณีล่องสะเปา ที่สูญหายไป ประมาณ 80 ปีที่แล้ว หรือเมื่อผู้นำของศาสนิกชน 4 ศาสนา ได้รับรู้ประวัติการเข้ามาและการผสมกลมกลืนของ 4 ศาสนา ก็คือ ความรู้สึที่ดีๆ ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของจิตสำนึกท้องถิ่นได้เกิดขึ้นแล้วและแตกต่างกันตอนที่ไม่มีการจัดทำประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน) ในที่นี้งานวิจัยนี้จึงเห็นว่าประวัติศาสตร์เป็น Means ได้ใช้เป็น End ความลงตัวของเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เมื่อได้วิเคราะห์แบบเชื่อมโยง โดยไม่ต้องรอให้เกิดความเที่ยงตรงและมีหลักฐานยืนยันที่สมบูรณ์ แต่เมื่อมีความลงตัว หรือไม่ผิดพลาด แม้ว่าอาจจะมีความคลาดเคลื่อนบ้างเล็กน้อยแต่ถ้ามันได้ผลหรือนำมา “กินได้” “ทำต่อได้” ก็น่าจะเพียงพอสำหรับวิธีวิจัยที่มาใช้กับงานนี้แล้ว

ในส่วนของการจัดการเชิงพื้นที่ กล่าวคือ ในประการแรกหากเรียกว่า เป็นการสืบค้นเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตในพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural space) สำหรับการจัดการเชิงพื้นที่ เป็นการสืบค้น จัดการ และออกแบบพื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) สำหรับการรองรับ การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตรวมถึงการจัดย่านวัดเกตให้มีความยั่งยืนในทุกมิติอีกด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นการจัดการหน่วยสังคมได้สังคมหนึ่ง สมบูรณ์ต้องทำให้การจัดการพื้นที่ทั้งสองช่วยเกื้อกูลกัน หากแยกจากกันเมื่อใด ความสมบูรณ์ก็จะขาดหายไป ไม่ว่าจะเป็นทางวิชาการก็ดี หรือการจัดการทางพัฒนาที่ดี

วิธีการและเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้ในการจัดการเชิงพื้นที่ก็มีลักษณะของการผสมผสาน (Mixed Methods) เช่นเดียวกัน ซึ่งประกอบไปด้วย

1. การศึกษาประวัติการเปลี่ยนแปลง การตั้งถิ่นฐาน การถือครองและการได้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้แผนที่ร่วมกับเอกสารถือครองตามกฎหมายย้อนหลังถึงปัจจุบันเป็นฐานในการวิเคราะห์

เบื้องต้น และได้จัดเวทีพูดคุยกับผู้รู้ของย่านในการให้คำบอกเล่าถึงสถานการณ์ – เหตุ – และผลของการเปลี่ยนแปลงการได้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาในส่วนนี้ เมื่อคนในท้องถิ่นเป็นนักวิจัยร่วม ข้อมูลเชิงลึกที่ได้มาไม่เพียงแต่ได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลในการวางแผนเฉพาะเท่านั้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการได้ประโยชน์ที่ดิน (ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของเมือง) ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อหาทางยับยั้งในเบื้องต้น และหาทางจัดการที่ทุกฝ่ายตกลงได้ในระยะต่อมา ซึ่งงานวิจัยนี้ถือว่า เป็นเครื่องมือที่ไปเสริมศักยภาพของกระบวนการที่จะกล่าวต่อไปอีกทางหนึ่งด้วย

2. การใช้วิธีการและเครื่องมือแบบผสมเพื่อนำไปสู่การวางแผนเฉพาะย่านวัดเกต ประกอบไปด้วย การจำแนก 2 กลุ่มเครื่องมือ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแต่การออกแบบผังเฉพาะตามแนวคิดใหม่ ว่าด้วย การวางแผนเมืองแบบบูรณาการ (Hybrid Urban Planning) กลุ่มแรกเพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ Urban Design ตามแนวทางของกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยเพิ่มเติมประเด็นเกี่ยวกับประวัติการใช้ที่ดิน การถือครองและการเปลี่ยนมือ รวมถึงข้อมูลที่กลุ่ม New Urbanism ใช้ในการวางแผนเมือง และกลุ่มที่สอง เพื่อเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมิติของ Urbanization ซึ่งนักวางแผนเมืองไม่สามารถลงลึกได้ แต่ด้วยการมีนักวิจัยในพื้นที่ เป็นผู้ดำเนินการร่วม ทำให้การได้เครื่องมือ เป็นการสำรวจคร่าวๆ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก รวมตลอดถึง การจัดเวทีเพื่อระดมความเห็น ความต้องการ การตี – ชม และข้อเสนอแนะ ดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ มีผลทำให้ การออกแบบพร้อมข้อกำหนดในรายละเอียดของผังเฉพาะที่ทั้งหมด มุ่งไปสู่การพัฒนาให้มีกิจกรรมต่างๆ ของการเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตดำเนินได้อย่างลงตัว เป็นที่ยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสียแบบเอกฉันท์

(ก2) สำหรับกลุ่มที่เป็นเนื้อหาเฉพาะ ได้มีการออกแบบวิธีการ เครื่องมือที่เป็นวิจัยท้องถิ่นเฉพาะเรื่องราว หรือของดีอีก 4 เรื่องที่จะต้องรื้อฟื้น นำไปปฏิบัติในแต่ละเรื่องตามจังหวะเวลาของชุมชน และในที่สุดจะถูกนำไปบูรณาการเป็นกิจกรรมต่างๆ หรือของดีที่น่าเยี่ยมชมต่างๆ ของพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ประกอบไปด้วย

1. การศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพของ พิพิธภัณฑวัดเกตการาม ได้ใช้วิธีการศึกษา การจัดทำระเบียบสิ่งของในพิพิธภัณฑ จากนั้นมีการค้นคว้าถึงคุณค่าของวัตถุมีค่าในเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาที่มีเหตุการณ์สำคัญเชื่อมโยงกับเมืองเชียงใหม่และชุมชนย่านวัดเกต ศิลปกรรมและวัสดุที่ใช้ในการประดิษฐ์ วิธีการเก็บรักษา จากนั้นมีการจัดเวทีเพื่อเป็นการนำเสนอกับชุมชน

2. การรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรม ได้ใช้วิธีการร่วมกันจำแนกประเพณีที่สำคัญในเบื้องต้น จากนั้นได้ร่วมกันเลือกสรรประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยทำการค้นคว้าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อนำมาประกอบเป็นเรื่องราว (Story) ของประเพณีที่เลือก และเพื่อให้ได้คุณค่าของประเพณี หรือ “ทุน” ของพื้นที่เพื่อนำมารื้อฟื้น ปฏิบัติใหม่อย่างต่อเนื่อง ได้มีการจำแนก มิติของประเพณีออกเป็น ส่วนที่เห็นได้ แบ่งเป็น 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบเชิงเครื่องมือ ได้

ร่วมกันค้นหาว่าในแต่ละชิ้นส่วนที่ประกอบเป็นประเพณีนั้น มีอะไรบ้าง สร้างอย่างไร มีความคิดสำคัญในการจัดทำอย่างไร และมีองค์ประกอบหน้าที่คือ องค์ประกอบเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ กิจกรรมที่กระทำทุกขั้นตอนโดยมีส่วนร่วมกันศึกษาว่าที่มาของการกระทำ ความเชื่อมโยงของการกระทำ และผลที่เกิดขึ้นหรือได้รับในการกระทำนั้นๆ และมิติของคุณค่าอุดมการณ์ เป็นสิ่งที่สัมผัสไม่ได้แต่เป็น “จิตวิญญาณ” ของประเพณีนั้น เครื่องมือที่ใช้ก็จะบูรณาการผสมผสานตั้งแต่กิจกรรม สนทนา การสอบถามผู้รู้ การบันทึกปฏิบัติการ การสังเกตและสอบถามผลที่ได้มีการกระทำ รวมตลอดกิจการจัดเวทีเสวนา เพื่อนำเสนอและรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงในปีถัดไป

3.การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนา นักวิจัยของย่านวัดเกตกับนักวิชาการ ได้พยายามค้นหาปัจจัยสำคัญที่ทำให้ย่านวัดเกตมีศาสนิกชน 4 ศาสนาอยู่ร่วมกันด้วยดีมีพลัง ด้วยการร่วมกันค้นประวัติของศาสนาเป็น Timeline โดยที่ในแต่ละเรื่องสำคัญจะมีการลงลึกถึงปัจจัยที่ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศาสนิกชนของแต่ละศาสนา เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากนั้นเมื่อมีมาเทียบเคียงของทั้ง 4 ศาสนา จึงได้พบว่าปัจจัยของการดำรงอยู่ร่วมกันคือการที่ผู้นำศาสนาในแต่ละยุคได้มีความผูกพันเกี่ยวกันมาโดยตลอดแต่มีการแบ่งพื้นที่ที่ชัดเจนระหว่างพื้นที่ที่เป็นความเชื่อและพิธีกรรมเฉพาะกับพื้นที่สาธารณะของชุมชนที่ทุกศาสนาร่วมกันได้ การค้นพบและอธิบายได้ทำอย่างต่อเนื่องผ่านสื่อ การพูดคุยและเวทีเสวนา

4 การสืบค้นและรื้อฟื้นของดีด้านวิถีชีวิตอาหารการกินย่านวัดเกต นักวิจัยพื้นที่กับนักวิชาการได้ร่วมกันสำรวจจำแนกอาหารสุดยอดที่มีอยู่ในชุมชนและเคยมีในอดีตหรือมีการจัดทำเฉพาะวาระสำคัญจากนั้นได้ทำการเลือกสรร ตามความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และศาสนา เมื่อได้มาแล้วว่าได้ใช้เครื่องมือวิจัยแบบผสมประกอบไปด้วย การศึกษาประวัติความเป็นมาของอาหารนั้นๆ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางด้านสังคม วัฒนธรรม และศาสนาของอาหารนั้นๆ มีการนำตัวอย่างไปเข้าห้องปฏิบัติการทางโภชนาการเพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารมีการสังเกต บันทึก วิธีการทำ การปรุง การเสิร์ฟ และชิม โดยทั้งหมดมีจุดมุ่งที่จะทำให้อาหารที่ศึกษาและรื้อฟื้นมี “ความอร่อยด้วยลิ้นและอึ้งด้วยใจ” ผลการศึกษาได้นำออกมานำเสนอผ่านเวทีและมีหมกรรมอาหารเพื่อทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อนำอาหารสุดยอดออกเผยแพร่และเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

(ข) ในเชิงกระบวนการ

ถ้าเป็นงานวิจัยทั่วไป โจทย์จะถูกตั้งจากนักวิจัย นักวิจัยจะทบทวนและประกอบสร้างแนวคิดและทฤษฎี เพื่อกำหนดระเบียบวิธีวิจัย และเครื่องมือที่เหมาะสมกับงานแต่ละประเภท โดยเฉพาะ แต่งานชุดโครงการนี้เป็นแนวทางที่มีลักษณะพิเศษตามที่กล่าวมาแล้ว นอกจากจะต้องใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mix methods) เพื่อจัดการกับข้อมูลและการวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหาสาระ (Content) เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดความรู้หลายด้านที่จะถูกนำไปใช้ประโยชน์และมีปฏิบัติการแล้ว การต้องมีวิธีวิจัยที่มุ่งไปที่กระบวนการก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ทั้งนี้เพราะหนึ่งในจุดมุ่งหมายคือ ต้องทำให้องค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาแต่ละส่วนสามารถบูรณาการไปสู่การตอบโจทย์ที่ใหญ่กว่า และต้องทำ

ให้เกิด “การขับเคลื่อน” หรือการจัดการ (ทางสังคม) ของกลไกหรือผู้คนในพื้นที่เป็นหลัก (ซึ่งก็เป็นผู้ที่เป็วิจัยเชิงเนื้อหาสาระด้วย) เพื่อประสาน ทำความเข้าใจ สื่อสาร และประสานงานกับผู้คน/องค์กรที่เกี่ยวข้องด้วย กลไกนี้จะต้องมีความสามารถในการจัดการความรู้ด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้ได้ความรู้ที่มีคุณค่าอย่างมากในวงการวิชาการแล้ว ยังทำให้ผลของการจัดการความรู้ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ด้วย

ดังนั้นงานวิจัยนี้ จึงถูกออกแบบให้มีโครงการ “ร่วมใหญ่” ที่สนับสนุนทั้งการสร้าง – ใช้ความรู้ และการจัดการหรือขับเคลื่อน เพื่อทำให้หน่วยสังคมนั้นมีความสามารถและได้สร้าง – ใช้ – จัดการความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยสาระวิธีการวิจัย ในเชิงกระบวนการจึงประกอบไปด้วย

(ข1) การหนุนช่วยในกระบวนการ สร้าง – ใช้ และจัดการความรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ (Content) ด้วยการใช้

- กำหนดแนวคิดทฤษฎีและกรอบในการสร้าง – ใช้และจัดการความรู้ในที่นี้ประกอบด้วย (1) การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (โปรดดูบทที่ 2) (2) การสื่อสารทำความเข้าใจกับนักวิจัยที่เป็ฝ่ายวิชาการทั้งหมดด้วยการจัดประชุมหลายครั้ง พร้อมกับการนำความคิดใหม่หรือสถานการณ์ใหม่มาปรับแต่งในรายละเอียด (3) ในการปฏิบัติงานวิจัยของชุดย่อย 6 โครงการ จะมีการทำความเข้าใจกับนักวิจัยฝ่ายท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง เนื่องจากกรอบคิดจากฝ่ายวิชาการจะมีลักษณะที่เป็นนามธรรม มีความสลับซับซ้อนและมีภาษาที่เป็นวิชาการ ย่อมเป็นการยากในการสื่อสารกับนักวิจัยฝ่ายที่มีจากพื้นที่ที่ในเรื่องเดียวกัน แต่อาจใช้ภาษาและการจินตนาการกับรูปธรรมแตกต่างกัน ยิ่งไปกว่านั้นในขณะที่ทางวิชาการอาจไม่เห็นรูปธรรม แต่ฝ่ายพื้นที่ต้องการรูปธรรมและเรื่องจากง่ายไปหายาก จากเรื่องหนึ่งที่ละเรื่องสู่การเชื่อมโยงของแต่ละเรื่องให้เป็นรูปใหญ่ วิธีการที่ใช้จึงมีปฏิบัติการเสริมจากการสนับสนุนของโครงการร่วมใหญ่ ด้วยการเข้าไปร่วมกับกิจกรรมของชุดเล็กในแต่ละครั้ง แล้วใช้เวทีที่ไม่เป็นทางการ ทำการสื่อสารร่วมที่เป็นนามธรรมตามกรอบคิดให้เห็นเป็นรูปธรรมในการสร้างและใช้ความรู้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการสรรหาของดีแต่ละเรื่อง จะมีการตอกย้ำว่า “เป็นคำหรับวัดเท็จจริงหรือไม่” หรือเมื่อมีการประกอบสร้างองค์ประกอบเชิงเครื่องมือของประเพณีจะมีการพูดคุยว่า “ทำไมต้องใช้วัสดุนั้น.... ทำไมต้องเป็นรูปแบบนี้” หรือจัดทำผังเฉพาะ ชุมชนต้องการรูปธรรมของการปรับปรุงย่าน จึงต้องเลือกเฉพาะพื้นที่ที่เขากังวลก่อนและการสื่อสารส่วนมากมักจะใช้รูปภาพ หรือ Graphic Info ประกอบอยู่เสมอ ซึ่งผลทำให้เริ่มเข้าใจด้วยภาษาเดียวกันมากขึ้น นักวิจัยฝ่ายชุมชนเห็นว่าการตั้งข้อสงสัยและลงลึกเพื่อหาคำตอบจากข้อมูลในทุกชั้นส่วนของความรู้เป็นเรื่องที่เหมือน “เส้นผมบังภูเข” ที่จริงแล้วเขาทำได้ถ้าเข้าใจ

ว่ามันเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำ และไม่ยากที่จะทำ หัวใจของเรื่องนี้อยู่ที่การเชื่อมโยงสื่อสารให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพตรงกันระหว่างนามธรรมกับรูปธรรมของชิ้นส่วนเล็กๆ กับการประกอบแต่ละชิ้นส่วนจะทำให้ภาพของความรู้ที่ดี ภาพของผลที่จะเกิดขึ้นก็จะมีพลังต่อพื้นที่ ทั้งหมดเกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อยและสะสมเพิ่มพูน ซึ่งทั้งหมดระเบียบวิธีวิจัย จากตะวันตกอาจไม่ได้เขียนไว้ แต่งานนี้จะพยายามสร้างขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยต่อไป

2. การหนุนช่วยในการกระบวนการขับเคลื่อน ก่อนอื่นมีข้อสังเกตว่า การสร้าง – ใช้ – และวัดความรู้เพื่อก่อนให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมในนั้นที่เห็นกระบวนการเดียวกัน แต่เพื่อแยกให้เห็นในอีกมิติของกระบวนการเดียวกันนี้ว่าการทำให้คนเข้มแข็ง หรือจะเรียกว่าเป็น Empowerment นั้นตามธรรมชาติของคนและสังคม โครงการ “ร่วมใหญ่” จะต้องใช้วิธีการที่ไม่ใช่ทำให้ช่องว่างหายไป แต่ต้องหา “จุดร่วม” ให้ได้ ในที่นี้ได้ใช้การสื่อสารการนำของดีมาจัดการให้ย่านวัดเกตเน้นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตเป็นจุดร่วมในเบื้องต้น ที่จะทำให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ไม่มากนักน้อย แต่ก็จะได้ผลระดับหนึ่งเนื่องจากองค์ความรู้และตัวอย่างของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตยังไม่ชัดเจน การจินตนาการของแต่ละฝ่ายก็อาจคลาดเคลื่อนกันไปไม่ก็น้อย

(2) การสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้เสียรวมถึงกลไกความร่วมมือภายนอกพื้นที่ที่ได้แนวทางของ AEC อาศัยจุดร่วมของพิพิธภัณฑที่มีชีวิต แต่ในวิธีการเฉพาะจะต้องทำให้ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มนี้ แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่างให้ได้ผลการสื่อสารพูดคุยทั้งที่เป็นการเฉพาะ ที่เป็นเวทีเสวนาร่วม รวมกันในระหว่างการจัดกิจกรรมในย่านวัดเกต สำคัญนอกจากจะสื่อสารแนวพัฒนาพิพิธภัณฑที่มีชีวิตแล้ว ต้องแยกส่วนขององค์ประกอบพูดคุยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เฉพาะเรื่องที่เขาระทบ สนใจ หรือต้องการสำหรับหน่วยราชการก็คือเฉพาะเรื่องในการกิจหน้าที่ (Function) ที่เขารับผิดชอบเท่านั้น หัวใจของการสนทนาคืออยู่ที่การให้เห็นภาพว่าจะเกิดภาวะ “Win – Win” ได้จริงอย่างไร ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการปรับปรุงถนนเจริญราษฎร์ที่สวยงาม มีระบบจราจร มีทางเดินเท้า ทางจักรยาน มีการจัดให้มีกิจกรรมทางประเพณี ทางศาสนา จะรวมถึงมี ART 4 Cultural Exhibition มีตลาดชุมชนในช่วงกิจกรรมสำคัญ นักธุรกิจบนถนนที่เข้ามามีส่วนเห็นชอบผู้ประกอบการรายย่อย พ่อค้าแม่ขายพอใจ ที่มีผู้มาเยือนที่ต้องการสัมผัสของดีเข้ามา การจัดถนนเจริญราษฎร์และกิจกรรมต่างๆ ความช่วยเหลือดังกล่าวมีคือส่วนย่อยหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตหรือกรณีของหน่วยงานเชิงโยธาธิการและผังเมืองและเทศบาลเมื่อเห็นผังเฉพาะ และได้มีการสื่อสารว่าชุมชนออกแบบเริ่มต้นให้ ขอให้หน่วยงานรับเป็นโครงการของหน่วยงานนั้น ก็จะเกิดเป็น win – win situation ขึ้นมาทั้งหมดถือว่าเป็นวิธีวิจัยที่พยายามนำเอาเงื่อนไขตามธรรมชาติมาปรับให้เกิดเป็นโอกาส (ไม่ใช่ปัญหา) จะเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทางสังคมที่วงการวิชาการเองก็ต้องการ

(3) การสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้คนในย่าน เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ต้องการวิธีการพิเศษต่างหากออกไป โดยอาศัยธรรมชาติว่า หน่วยสังคมหนึ่งไม่ได้มีเอกภาพเสมอไป โดยเฉพาะหน่วยสังคมในเมืองใหญ่ ผู้นำกลุ่มผู้นำก็มีความแตกต่างหลากหลาย ระหว่างผู้นำกับประชาชนก็ไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การสร้าง – ใช้ – และจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี จำเป็นต้องก่อให้เกิดเอกภาพระดับหนึ่งไม่มากนัก้อยวิธีการที่โครงการ “ร่วมใหญ่” ออกแบบและนำไปใช้จริงประกอบด้วย

- การสื่อสาร การทำให้ย่านวัดเกิดเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตว่าเกิดขึ้นด้วยกลไกความร่วมมือระหว่างฝ่ายวิชาการกับผู้นำของย่าน และประโยชน์จะได้รับกับย่าน กับคนทุกฝ่ายในย่านเริ่มจากผู้นำ กลุ่มผู้นำ และคาดหวังว่าการสื่อสารจะลงไปกับประชาชน แต่วิธีนี้ไม่ได้ผลในระยะแรก เพราะตามที่กล่าวมาแล้วว่าโลกทัศน์เรื่องนี้ยังไม่ชัดเจน คนในชุมชนจึงจินตนาการถึงรูปธรรมไม่ได้

- การค่อยๆ เติมเต็ม ของการทำให้เกิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิต จากจุดเล็กที่เป็นรูปธรรม โดยชุด 6 โครงการเมื่อได้ผลแต่ละเรื่องแต่ละขั้นตอนเริ่มแรกผู้นำ ผู้วิจัย เข้าใจและจินตนาการภาพของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตมากขึ้นและเมื่อมีการปฏิบัติ ไม่ว่าจะเรื่องอาหารที่ดี ประเพณีลองสะเปาก็ดี การทำให้เห็น Time line ของประวัติ 4 ศาสนาก็ดี หรือการจัดการเส้นทางทางท่องเที่ยวที่ดี และในกรณีของ Smart city ได้เริ่มทำไฟ LED มาใช้ใน 4 ศาสนาสถาน และพิพิธภัณฑวัดเกิดก็ดี ความเข้าใจและจินตนาการ (ซึ่งมาไปกว่าการชื่นชมและยอมรับ) ของผู้คนย่านวัดเกิดก็เกิดมากขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติการของนักวิจัยและผู้นำราบรื่นและสำเร็จมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับตอนเริ่มงาน

(4) ทั้งหมดแม้จะเป็นการใช้วิธีการที่ผันแปร (Adaptive) ไปตามเงื่อนไขทางสังคมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งถือว่าเป็นการออกแบบและค้นพบวิธีการวิจัย (Methodology) อีกประเภทหนึ่งตามแนวคิด ABC แล้วก็ตาม แต่ความท้าทายที่สำคัญสำหรับพลังการจัดการความรู้ ก็คือ ทำอย่างไรให้พื้นที่สามารถจัดการเองได้ สิ่งนี้คือว่าเป็นความจุดยอดของความท้าทาย

โครงการร่วมใหญ่ได้ออกแบบเรื่องนี้ในเบื้องต้นไว้แล้ว แต่ต้องการการปฏิบัติในรายละเอียดต่อไป วิธีการในเบื้องต้นประกอบไปด้วย

- การรวมตัวอย่างไม่เป็นทางการ แต่มี Commitment ของผู้นำชุมชน ผู้นำ 4 ศาสนา ปราชญ์ นักวิชาการปัจจุบัน/เกษียณอายุ ที่เป็นคนวัดเกิดเป็นเสมือนคณะกรรมการดูแลเรื่องการพัฒนาวัดเกิด และโดยเฉพาะการทำให้ย่านวัดเกิดเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต โดยมีเรื่องที่จะต้องขับเคลื่อนต่อ (1) นำแผนกิจกรรมของการพัฒนาย่านวัดเกิดสู่การเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต (รายละเอียดในบทที่ 5) มหาหรือและจัดการทั้งในส่วนที่ชุมชนจัดการเองและการประสานงานกับภายนอก (2) ให้แนวทางสนับสนุนและติดตาม

หน่วยปฏิบัติการ (Operating unit) ก็คือ วิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกตในการทำงานในรายละเอียด

- การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกต เป็น Operating unit บริหารจัดการ โดย คนรุ่นใหม่ ของย่านวัดเกต ดำเนินงานถึงสาธารณกิจธุรกิจ เพื่อขับเคลื่อนพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ในเรื่องของการทำ PR การจัดการ Package การจัดกิจกรรม การดูแลผู้มาเยี่ยมชมเยือน คือ การประสานงานกับหน่วยราชการ และที่สำคัญคือ การบริหารจัดการเชิงธุรกิจแบบใหม่ ซึ่งทั้งหมดจะมีการลงลึกถึงวิธีการในรายละเอียดในการดำเนินงานขั้นตอนต่อไป โดยได้แนวคิด ABC + การจัดการทางการตลาดและธุรกิจเป็นหลัก

3.2 ลักษณะการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้แบ่งระดับของการวิจัย ออกเป็น 2 ระดับ ที่มีความสัมพันธ์กันคือ

(1) เป็นการวิจัยเพื่อสนับสนุน ทางวิชาการภายนอก การสนับสนุนด้านกลไกและกระบวนการ และการบูรณาการผลการศึกษาเพื่อประกอบสร้างเป็น พิพิธภัณฑที่มีชีวิต รวมตลอดถึงการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ออกเผยแพร่ ผ่านการตีพิมพ์ และนำความรู้ใหม่บูรณาการสู่การเรียนการสอน ในระดับนี้เป็นความรับผิดชอบของโครงการ “ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่” ซึ่งถือได้ว่าเป็น “ร่มใหญ่” โดยกระบวนการได้ประยุกต์ใช้วิธีวิทยาของ ABC เป็นหลัก

(2) ระดับที่ สอง เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเฉพาะเรื่อง/ประเด็นที่เกี่ยวกับการค้นหาคุณค่าของ “ทุน” หรือมรดกทางประวัติศาสตร์ นำมูลค่าของ “ทุน” ไปปฏิบัติ (1) เพื่อให้เกิดการสานต่อและยึดโยงความสัมพันธ์ที่ดีรวมตลอดถึงดำรงอัตลักษณ์ของล้านนาวัดเกตให้กับพื้นที่ และ (2) เพื่อแปลงเป็นมูลค่าในรูปแบบของการบูรณาการของดีหรือทุนต่างๆ ให้เป็นกิจกรรมต่างๆอันจะนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตของย่านวัดเกต เป็นรายงานวิจัยที่ชุมชนร่วมกับนักวิชาการเป็นผู้วิจัย โดยกระบวนการได้ประยุกต์ใช้วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นหลัก ประกอบไปด้วย 6 โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือ

1. โครงการการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่
2. โครงการพิพิธภัณฑวัดเกตการทำให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิต
3. โครงการการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพ และวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิตโดยชุมชน
4. โครงการการรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต

5. โครงการ การเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกิดโดยความร่วมมือระหว่างชุมชน
6. โครงการความร่วมมือของชาวบ้านย่านวัดเกิดกับนักวิชาการในการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกินดำรงย่านวัดเกิดสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

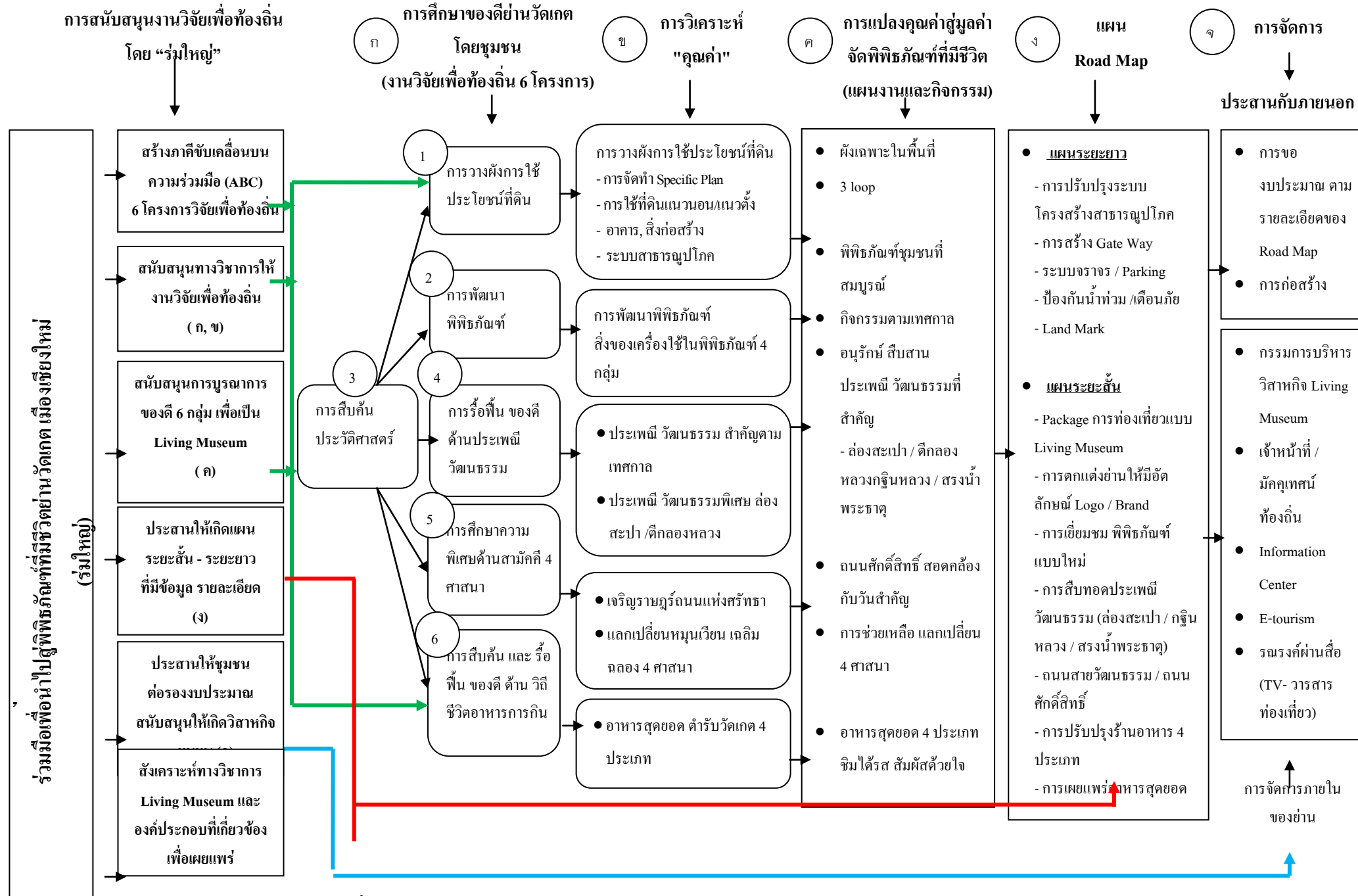
สำหรับชุดโครงการย่อย 6 โครงการ โดยกระบวนการ ได้ผ่านการศึกษาสถานการณ์ต่างๆ อันเป็นที่มาของโจทย์ คือ จะทำอย่างไรให้ย่านวัดเกิดมีการพัฒนาแบบ “ใหม่ก็เอา-ของเก่าก็รักษา” และต่อมาถูกขัดเกลากลายเป็นการทำให้ย่านวัดเกิด เป็นล้านนาวัดเกิดที่มีชีวิตแห่งเดียวของเมืองเชียงใหม่ในเชิงนามธรรม และในเชิงรูปธรรม คือ การพัฒนาย่านวัดเกิดไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ในการได้มาซึ่งโจทย์ดังกล่าว ได้ผ่านและได้สร้าง นักวิจัยของพื้นที่จำนวนหนึ่ง ซึ่งได้เชื่อมต่อกับผู้คนต่างๆ ในพื้นที่แล้ว และทั้งหมดนี้ นักวิชาการของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กลายเป็นผู้หนุนช่วยตลอดเวลา

ในการออกแบบวิจัย ได้นำแผนงานข้อตกลงต่างๆ มาจัดทำเป็นเอกสารงานวิจัย เพื่อขอความสนับสนุนจากฝ่ายวิจัยท้องถิ่นของ สกว. เท่ากับว่าได้มีการออกแบบทั้งที่เป็นแบบฉบับของพื้นที่ตามความเข้าใจร่วมกัน ระหว่างนักวิจัยในพื้นที่กับนักวิชาการและที่เป็นแบบฉบับตามแบบฟอร์มของ สกว.

เมื่อได้รับการสนับสนุนแล้ว มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมลงลึกในแต่ละชุดโครงการ พร้อมๆ กับการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ในอดีต เชื่อมโยงกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการทำความเข้าใจในทุกๆ และสมัย ก่อนที่จะนำไปแสวงหาและสร้างแนวปฏิบัติเพื่อจัดการกับแต่ละเรื่องของแต่ละชุดโครงการ ก็คือ นิโรธ ส่วนโครงการร่วมใหญ่จะบูรณาการ 6 ชุดโครงการ หรือ 6 นิโรธ เพื่อเพิ่มพลัง ก่อให้เกิดผังหรือ Road Map ของการจัดทำพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต พร้อมๆ กับการสร้างความร่วมมือนอกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดมรรคในที่สุด ซึ่งส่วนนี้ถือว่า เป็นการประยุกต์ทั้งวิถีวิทยาของ CBR (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) และของ ABC (สิทธิรัฐ ประพุทธนิติสาร, 2555)

ดังนั้น โครงการวิจัย “ร่วมใหญ่” และโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6 โครงการ จะต้องมีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกันในทุกขั้นตอน ตามภาพที่ 5

ภาพที่ 3-1 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการวิจัย “ร่วมมือ” กับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น 6 โครงการ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การดำเนินโครงการพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรมบนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่ (โครงการสังเคราะห์) เป็นความร่วมมือของนักวิชาการและทีมวิจัยชุมชน ในการดำเนินโครงการวิจัยท้องถิ่น จำนวน 6 โครงการ โดยใช้วิธีการดำเนินการผ่านการประชุมกลุ่ม การให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การสร้างกิจกรรม การดำเนินการร่วมกัน และการลงไปร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยท้องถิ่น เพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลแต่ละโครงการวิจัยท้องถิ่นให้เกิดการบูรณาการพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยผลการดำเนินงานจะใช้ประวัติศาสตร์เป็นฐานในการศึกษา และสกัดของดีที่มีคุณค่าของแต่ละโครงการ เพื่อมาเชื่อมโยงให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่มีแผนการดำเนินงาน โดยผลการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. บริบทชุมชนของย่านวัดเกต
2. ล้วนนาสู่วัดเกตในกระแสการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัย
3. ประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในย่านวัดเกตและการวางผังเฉพาะ
4. วิถีชีวิตของคนย่านวัดเกต
5. ของดีมีคุณค่าของ 6 โครงการ

4.1 บริบทชุมชนของย่านวัดเกต

ชุมชนวัดเกต เป็นชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออก (ถนนเจริญราษฎร์) ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 -19 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก อยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน เป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และตั้งบ้านเรือนแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน อยู่ระหว่างทิวเขาดอนหงษ์กึ่งกลาง และทิวเขาผีปันน้ำตะวันตกตามแนวเหนือใต้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรล้านนาในอดีต

ชุมชนย่านวัดเกต ที่ซึ่งผู้คนอยู่อาศัยกันหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ส่วนใหญ่อยู่บริเวณโดยรอบวัดเกตการาม รอบๆ มัสยิด และรอบๆ โบสถ์คริสต์ จากทิศเหนือตั้งแต่ถนนแก้ววรัตน์ จนถึงทิศใต้จรดถนนเจริญเมือง และทางทิศตะวันตกตั้งแต่แม่น้ำปิง จนถึงทิศตะวันออกจรดถนนบำรุงราษฎร์ ในอดีตมีประชาชนหลายเชื้อชาติมาตั้งรกรากอาศัยอยู่ ทั้งชาวจีน ชาวฝรั่ง และชาวพื้นเมือง ส่งผลมาซึ่งสถาปัตยกรรม ที่ยังหลงเหลือมาจนถึงในปัจจุบัน เหตุที่เรียกชุมชนแห่งนี้ว่าชุมชนวัดเกต เพราะมีวัดเกตการาม (พระธาตุประจำปีจอ) เป็นศูนย์กลางของชุมชนวัดเกต ปัจจุบันมีการคมนาคมไปสะดวกทั้งทางบกและทางอากาศ ส่วนทางน้ำได้เลิกไปหลังจาก พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา เมื่อทางรถไฟ ทางรถยนต์ และทางอากาศยานเข้ามามีบทบาทแทน

ชุมชนวัดเกตปัจจุบันมีประชากรกว่า 958 ครัวเรือน จำนวน 21,157 คน โดยแยกเป็นชาย 10,569 คน และหญิง 10,588 คน คิดเป็นความหนาแน่น 3,044 คน ต่อตารางกิโลเมตร (ข้อมูลจาก กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครเชียงใหม่) จากการประมาณคร่าวๆ โดยผู้นำชุมชนวัดเกต ประชากรที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกตในพื้นที่ จากทิศเหนือตั้งแต่ถนนแก้ววรัตน์ จนถึงทิศใต้จรด ถนนเจริญเมือง และทางทิศตะวันตกตั้งแต่แม่น้ำปิง จนถึงทิศตะวันออกจรดถนนบำรุงราษฎร์ พื้นที่ทั้งหมด 4.2 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 958 ครัวเรือน จำนวน 2,418 คน เพศชาย 1,104 คน หญิง 1,314 คน แบ่งเป็นวัยผู้สูงอายุ มากกว่า 60 ปี จำนวน 725 คน วัยเด็กและเยาวชน ตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 18 ปี จำนวน 968 คน และวัยผู้ใหญ่ จำนวน 725 คน (ตัวเลขดังกล่าวเป็นจำนวนประชากรที่เป็น ไม่เป็นทางการเนื่องจากในพื้นที่มีประชากรแฝงที่ไม่มีการแจ้งหรือลงทะเบียน เป็นคนนอก จังหวัดมาประกอบธุรกิจจำนวนหนึ่ง และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพจากที่สูงและประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามาอยู่อาศัย)

คนในวัยทำงานส่วนใหญ่จะออกไปทำงานที่อื่น ตลอดจนแยกครอบครัวออกไปตั้งถิ่นฐาน นอกชุมชน ส่วนผู้สูงอายุยังคงอยู่ในชุมชนและอาศัยอยู่ในบ้านซึ่งเป็นบ้านต้นตระกูลที่อาศัยกันมา หลายชั่วอายุคน นอกจากนี้ยังได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากบ้านที่อยู่อาศัยไปเป็น ร้านค้า ซึ่งมีทั้งแบบให้เช่าและดำเนินการเอง โดยพบว่า การที่จำนวนบ้านในตำบลวัดเกตมี จำนวนเพิ่มขึ้น เนื่องด้วยสังคมในปัจจุบันมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุของการเพิ่มของจำนวนบ้านในชุมชนวัดเกต โดยพบว่าบ้านที่สร้างขึ้นใหม่นี้มีรูปแบบและสีสันทันสมัย ไม่กลมกลืนกับอาคารเก่าและสภาพแวดล้อมในชุมชน จึงทำให้เกิดทัศนยะจากที่บั่นทอนความงาม ทางศิลปกรรมในชุมชน ซึ่งลักษณะครอบครัวของกลุ่มคนดั้งเดิมในชุมชน จะมีลักษณะครอบครัว แบบขยาย ซึ่งญาติพี่น้องจะปลูกบ้านในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียง ทำให้ไปมาหาสู่กันได้ ส่วน กลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่จะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

ในอดีตชุมชนวัดเกตเป็นย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ แต่เนื่องจากความเจริญ ของการคมนาคมขนส่งทางบก (รถไฟ) และทางอากาศ (เครื่องบิน) ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนบทบาท จากย่านเศรษฐกิจทางน้ำสำคัญกลายมาเป็นย่านที่พักอาศัย สถานประกอบการ ร้านค้าขายของที่ ระลึก และร้านอาหาร

4.2 ถิ่นนาสู่วัดเกตในกระแสการเปลี่ยนแปลงแต่ละยุคสมัย

ถ้าจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนย่านวัดเกต พบว่า เป็นพื้นที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของเมือง เชียงใหม่ โดยมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ยุคสถาปนาอาณาจักรล้านนา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถ้า แบ่งเป็นยุคสมัยของอาณาจักรล้านนา สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค และแต่ละยุคมีพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงทางด้าน การตั้งถิ่นฐาน ศาสนา วัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ดังนี้

1) ยุคก่อนอาณาจักรล้านนา (ก่อน พ.ศ. 1839)

1.1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและองค์ประกอบของชาติพันธุ์

ผู้คนพื้นเพที่เข้ามาตั้งถิ่นในดินแดนแถบนี้ ก่อนที่จะมีการสถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้น สมัยราชวงศ์มังรายอย่างเป็นทางการ จากข้อมูลและหลักฐานเชื่อว่าประกอบไปด้วยผู้คนอย่างน้อย 3 กลุ่มหลัก ดังนี้คือ

- **ลัวะ** กลุ่มคนพื้นเพในพื้นที่ลุ่มอินโดจีน ที่มีข้อสันนิษฐานว่ามีถิ่นฐานแถบเมืองลพบุรี ปัจจุบัน (ลาวปุระหรือ ละโว้) ก่อนเคลื่อนย้ายขึ้นเหนือตามแนวลุ่มน้ำปิง มาตั้งถิ่นฐานในแอ่งที่ราบเชิงใหม่-ลำพูน และดินแดนระหว่างลุ่มแม่น้ำโขง และสาละวิน รวมไปถึงพื้นที่ต่อเนื่องกับแคว้นทางใต้ของจีน บางส่วนของรัฐฉานของพม่า ตอนเหนือของลาว โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มตามพื้นที่อยู่อาศัย ดังนี้คือ 1) ลัวะ (น่าน) 2) ละเวอะ (ละ-ว้าพื้นที่สูงเขตเชิงใหม่-แม่ฮ่องสอน) 3) ลวะ (กลุ่มแม่น้ำปิงเชิงใหม่) และ 4) ปลัง (ตำบลแม่ฟ้าหลวงเชียงราย)

ดังนั้นการปรากฏหลักฐาน ดำนาน หรือเรื่องเล่าต่างๆ จึงล้วนกล่าวถึงการอยู่อาศัยของชาวลัวะในดินแดนแถบนี้มาก่อนการเข้ามาของคนไทหรือไต เช่น ดำนานเจ้าหลวงคำแดง ดำนานอินทิล ที่กล่าวถึงการสร้างบ้านแปงเมืองของพวกลัวะบริเวณตีนดอยสุเทพ) ดำนานมูลศาสนาที่กล่าวถึงนายพรานพื้นเมืองชาวลัวะที่ได้ถวายผลสมอให้พระพุทธรเจ้าเมื่อครั้งที่พระองค์ได้เสด็จมายังสถานที่ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นพระธาตุหริภุญชัย หรือแม้กระทั่งตำนานปู่เจ้าลาวจกที่อยู่บนดอยตุง อันเป็นต้นตระกูลของพญามังรายก็มีเรื่องราวของชาวลัวะด้วยเช่นกัน

- **เมงคฺ หรือ มอญ** เป็นผู้คนกลุ่มหลักที่อาศัยอยู่ในอาณาจักรหริภุญไชยและแอ่งที่ราบเชิงใหม่-ลำพูน สืบเชื้อสายมาจากพระนางเจ้าจามเทวี มีความสัมพันธ์กับกลุ่ม “ลัวะ” ซึ่งอพยพเคลื่อนย้ายไปมาทั่วพื้นที่ จนทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและเผ่าพันธุ์จนกลายเป็น “ลัวะ-เมงคฺ” ชนพื้นเมืองในดินแดนแถบนี้

- **ไท-กะไต หรือ ไต** กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพื้นเพอยู่ทางตอนใต้ของจีน เป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวโยกย้ายกลุ่มคนตามเส้นทางคมนาคมทางบกและน้ำ ติดต่อสัมพันธ์กับคนหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ลัวะเมงคฺในแอ่งเชิงใหม่ลำพูน และเชื่อมโยงไปไกลจนถึงชายฝั่งทะเลในพม่า ที่นำไปสู่การขยายตัวในกลุ่มเครือญาติจนทำให้กลุ่มคนไทสามารถสถาปนาตนเองเป็นเครือข่ายเมืองและตั้งตนขึ้นสู่อำนาจในฐานะชนชั้นปกครอง จากแคว้นหิรัญนครเงินยาง หรือเมืองโยนกเชียงแสน โดยพญาลวจักราช หรือโครตวงศ์ลาว ในปี พ.ศ.1181 ถึงรัฐไทในลุ่มแม่น้ำปิงในระยะต่อมา

1.2) ระบบศาสนา

ในครั้งอดีตผู้คนที่อาศัยอยู่แอ่งที่ราบเชิงใหม่-ลำพูน จึงมีการนับถือภูติผีวิญญาณมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่สืบเชื้อลัวะที่เป็นชาวพื้นเมืองที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมมอญทวารวดี (ดังที่ชาวจีนเรียก อาณาจักรทวารวดี ว่า “ถว่อหลอปอดี้”) เมืองลาวปุระเป็นศูนย์อำนาจทางตอนเหนือที่จะขยายไปถึงหริภุญไชย ซึ่งก็เป็นดินแดนลัวะเหมือนกัน

- จนกระทั่งการแผ่ขยายอิทธิพลของพุทธศาสนาที่เริ่มเข้ามาในดินแดนแถบนี้ โดยข้อสันนิษฐานหนึ่งที่น่าสนใจว่า พระนางจามเทวีก็น่าจะเป็นลูกสาวลัวะที่ถูกส่งไปปรับวัฒนธรรมมอญ-ขอมที่ลพบุรี เมื่อกลับมาปกครองบ้านเมืองจึงขัดแย้งกับขุนหลวงวิลังคะ ที่เป็นลัวะกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่บริเวณลุ่มน้ำปิงด้านดอยสุเทพที่ยังยึดมั่นจารีตลัวะดั้งเดิมอยู่ ขณะที่หริภุญไชยนั้นอยู่พื้นที่น้ำท่วม น้ำขุ่นและน้ำปิง โดยมีฤาษีวาสุเทพที่เคยบวชเรียนในพุทธศาสนาแบบมหายานมาก่อน แล้วมาปักหลักตั้งถิ่นฐานอยู่กับชาวลัวะ จนเป็นปัญญาชนในสังคมลัวะและได้ชักชวนชาวลัวะกลุ่มหนึ่ง ล่องแม่น้ำปิงหรือระมิงค์ มาทางใต้สร้างเมืองหริภุญไชยในเวลาต่อมา ซึ่งก็คือลัวะที่ไปปรับเอาวัฒนธรรมมอญ-ขอมมานั่นเอง

- ดังนั้นสันนิษฐานว่า แต่เดิมนั้นนับถือพุทธศาสนามาก่อนแล้วเป็นนิกายมหายาน ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดีตลอดจนขนบธรรมเนียมบางอย่าง เช่น การบูชาพระพุทธรูปแบบทวาราวดีที่หริภุญไชย และพบธรรมเนียมตามคติมหายานที่อำเภอเชิงแสนและล้านนา มีประเพณีทำบุญปอยข้าวสัง อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายประเพณีนี้เหมือนพิธีงูเต๋กตามคติมหายาน โดยเฉพาะแคว้นหริภุญไชยได้มีการนับถือพุทธศาสนามาแต่ครั้งพระนางจามเทวี และเชื่อกันว่าเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาในยุคสมัยนั้น

- จนกระทั่งอิทธิพลของการเข้ามาเผยแพร่พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ในสมัย พ.ศ. 1600 ที่พระเจ้าอโนรุธมหาราช กษัตริย์พุกามเรืองอำนาจ ทรงรวบรวมเอาพม่ากับรามัญเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกัน แล้วแผ่อาณาเขตเข้ามาครอบครองดินแดนในดินแดนในแถบนี้ ตั้งแต่อาณาจักรล้านนา ล้านช้าง จนถึงลพบุรีและทวาราวดี ที่ต่างล้วนก็ได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทจากขอม ดังจะเห็นได้ว่ามีปูชนียสถานแบบพม่าหลายแห่ง และเจดีย์ที่มีฉัตรอยู่บนยอด และฉัตรที่ 4 มุมของเจดีย์ที่ต่างล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพุกามแบบพม่า หรือลัทธิหินยานอย่างพุกาม

1.3) วัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ

มิตินัยความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้คนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในแถบดินแดนล้านนาแต่ครั้งอดีต ไม่เพียงแต่สะท้อนผ่านมิติทางศาสนา หากแต่ยังส่งผลเชื่อมโยง สะท้อนผ่านวัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ดังนี้คือ

- ความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนที่ผูกพันเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิต ผู้คนในแถบนี้จึงมีความเชื่อและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจิตวิญญาณ อำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นพลังซ่อนเร้นที่สามารถคลั่งคลั่งเหตุการณ์ร้ายต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ โดยรวมจึงเรียกว่า “ผี” เป็นสัญลักษณ์ ผู้คนต่างให้ความเคารพนับถือและเกรงกลัว ผีมีทั้งดีและร้าย ให้คุณให้โทษและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนแถบดินแดนล้านนาเสมอมา ดังเช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี การเลี้ยงผีตามคติความเชื่อที่ว่าคนเรามีเจ้าของมาตั้งแต่อดีตชาติ นั่นก็คือ ปู่ ย่า ตา ยาย บิดามารดาที่ล่วงลับไปแล้ว จะนับถือตระกูลเครือญาติเดียวกันว่า ผีเดียวกัน หรือผีบรรพบุรุษได้ หรือผีที่คอยปกป้องรักษาป่าไม้ ดินน้ำ ลำธาร หรือแม้กระทั่งภาชนะเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันก็ยังมีผีสิงสถิต เหล่านี้เป็นต้น

- จนกระทั่งเมื่อมีการแผ่ขยายของอิทธิพลพุทธศาสนาแบบเถรวาทจากดินแดนที่เจริญรุ่งเรืองมาก่อนหน้านี้ เช่น อาณาจักรหริภุญชัย อาณาจักรหงสาวดี ดังที่กล่าวมาแล้ว ความเชื่อเหล่านี้ได้ถูกผสมผสานกันทั้งผีและพุทธเข้าไว้ด้วยกัน ดังเช่นพิธีกรรมต่างๆ หลงเหลือปรากฏมาจนถึงปัจจุบัน การเข้ามาของพุทธศาสนาจึงทำให้หัวเวียงต่าง ๆ ของล้านนาสามารถเชื่อมโยงเข้าหากัน ด้วยความเชื่อที่เป็นหนึ่งเดียว ชาวล้านนาจึงเดินทางไปมาหาสู่กันได้สะดวกขึ้น และเอื้อต่อความเชื่อความศรัทธาของชาวล้านนาที่ว่าอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิตจะต้องเดินทางไปนมัสการพระธาตุประจำปีเกิดในที่ต่าง ๆ ให้ได้ หรือประเพณี “ซุซาดู” ในยุคที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดในช่วงสถาปนาดินแดนอาณาจักรล้านนาในราชวงศ์มังรายยุคถัดไป

- โดยเฉพาะอย่างยิ่งคติความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาล (Cosmology) ในทางพุทธศาสนา (สันนิษฐานว่า ได้รับแนวคิดดังกล่าวมาจากศาสนาพราหมณ์ฮินดู แต่ถูกเพิ่มเติมให้มีความพิสดารมากขึ้นเนื่องจากคติไตรภูมิจักรวาลไม่ปรากฏในพระไตรปิฎก โดยพระพุทโธมหาราชชาวนินเดีย ซึ่งเป็นพระอรหันตภิกษุที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของฝ่ายเถรวาทในพุทธศตวรรษที่ 9 ได้แต่งอรหันตคาถาอธิบายพระไตรปิฎกให้มีความพิสดารมากขึ้น) ในเรื่องของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ที่โคจรรอบจักรวาลและเขาพระสุเมรุ เพื่อส่งเสริมความเชื่อของผู้คนในเรื่องจักรวาลที่อธิบายถึงวิถีคิดและปรัชญาทางพระพุทธศาสนาเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด หรือวัฏสงสารของสิ่งมีชีวิตใน 3 ภพภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ เพื่ออธิบายถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตคืออะไร สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจะส่งผลถึงสิ่งที่จะเกิดในอนาคตอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ “กรรม” หรือการกระทำที่เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ส่งผลถึงการกำหนดพฤติกรรมของคนให้ประพฤติแต่กรรมดี เพื่อประโยชน์ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีปกติสุขในปัจจุบันและชีวิตในชาติภพต่อไปในอนาคต นอกจากจุดหมายสูงสุดของคติไตรภูมิจักรวาลที่ใช้ในการอธิบายให้เห็นสัจธรรมต่างๆ ของจักรวาลแล้ว ยังเน้นเป้าหมายสูงสุดของการเวียนว่ายตายเกิด คือ “นิพพาน” ความดับสนิทแห่งกองกิเลสและกองทุกข์ มีหนทางไปถึงได้ด้วยการทำความดีตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา อันได้แก่ การรู้ถึงอริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ และมรรค 8 สิ่งที่ควรประพฤติเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริง

1.4) ระบบเศรษฐกิจ

- การขยายตัวของกลุ่มคนไท-ไต สู่อ่างที่ราบเชิงใหม่-ลำพูน ส่งผลให้เกิดทั้งการปะทะสังสรรค์ การผสมผสานทางวัฒนธรรมและเผ่าพันธุ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะ-เม็ง-ไต/ไท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตโดยอัตลักษณ์ของระบบการผลิตของคนไต/ไท คือ ระบบการทำนาแบบท่อน้ำ (Wet Rice Cultivation)

1.5) ระบบสังคม การเมือง การปกครอง

- ระบบการผลิตแบบนาท่อน้ำ ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนโครงสร้างทางสังคมซึ่งนับเป็นฐานเกื้อหนุนสำคัญทั้งระบบการเมือง ระบบการจัดกำลังคน และระบบการจัดการ “ดิน น้ำ” เช่น

ระบบเหมืองฝาย พันนา นาขุมหลุมตอ เมือง-พันนา-ปากนา-บ้าน ในยุคที่เกิดการสถาปนาอาณาจักรล้านนาในราชวงศ์มังรายต่อไป

2) ยุคสถาปนาอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1839 -2101)

2.1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและองค์ประกอบของชาติพันธุ์

เมืองเชียงใหม่

- พญามังรายมหาราช ถือเป็นปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนา เป็นพระโอรสของพญาลาวเม็ง กับพระนางอวมังจอมขวัญ ซึ่งเป็นธิดาของเจ้าเมืองเชียงรุ่ง ครองราชย์สมบัติแคว้นโยน เมื่อ พ.ศ. 1802 ที่เมืองชัวรรณนครเชียงลาว หรือเมืองหิรัญนครเงินยาง ต่อมาได้ตามช้างพระที่นั่งจนถึงคอยจอมทอง ริมฝั่งแม่น้ำกก เห็นภูมิประเทศเป็นที่เหมาะสมชัยภูมิดี ก็โปรดให้สร้างพระนครขึ้นที่นั่นโดยก่อกำแพงโอบรอบเอาคอยจอมทองไว้ตรงกลางเมือง แล้วเรียกว่า “เมืองเชียงราย” แล้วย้ายราชธานีมาตั้งอยู่ที่เชียงราย

- การรวบรวมพลเมืองตั้งกองทัพให้เข้มแข็ง ดิหัวเมืองน้อยใหญ่ที่ไม่ยอมสวามิภักดิ์เพื่อรวมเอาอาณาจักรล้านนาที่กระจัดกระจายให้เป็นปึกแผ่นขึ้นมาใหม่ ตั้งแต่การตีเมืองผาแดงเชียงของ เมืองเชียง แคว้นพะเยา แคว้นหริภุญชัย (จากพระญาฮิยา) เมืองหงสาวดี เมืองพุกาม จวบจนกระทั่งการสร้างเมืองใหม่ไปอยู่ฝั่งแม่น้ำปิง ที่เรียกว่า “เวียงกุ่มกั่ว”(แปลว่าสร้างครอบแม่น้ำมิงค์) จนถึงการพบทำเลที่ตั้งเมืองใหม่ พร้อมพระสหายที่รับการศึกษาและดื่มน้ำสาบานร่วมกัน คือ พระร่วงเจ้า กษัตริย์เมืองสุโขทัย และพ่อขุนงำเมือง กษัตริย์เมืองพะเยา การเกิดเมืองใหม่ด้วยเหมาะสมตามชัยภูมิ 7 ประการ มีเทพนิมิตปรากฏ การขยายอำนาจลงสู่แม่น้ำปิง เพื่อผนวกแคว้นหริภุญชัยและป้องกันภัยอันตรายจากมองโกลซึ่งกำลังขยายอำนาจลงมาในภูมิภาคนี้ จึงเกิดเป็นเมืองเชียงใหม่ หรือ “เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” และสถาปนาให้เป็นศูนย์กลางการปกครองของอาณาจักรล้านนามีอำนาจเหนือดินแดนลุ่มแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำกกถึงแม่น้ำโขงตอนกลางจนถึงหัวเมืองไทยใหญ่ (เงี้ยว) 11 หัวเมืองลุ่มแม่น้ำสาละวิน ขึ้นมาตั้งแต่ครั้งนั้น

- ผลของการสถาปนาอาณาจักรล้านนาดังกล่าว จึงมิใช่เพียงกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนแถบแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน อย่าง ลัวะ เมงค๋ กลุ่มคนไทหรือไต (ยวนหรือโยนก) ที่นำโดยพญามังรายซึ่งเคยปกครองเมืองเชียงแสน และเมืองเชียงรายมาก่อนแล้วนั้น การอพยพผลักดันสงครามจากทัพมองโกล ที่ส่งผลให้กลุ่มคนไท/ไตต่างๆ ทางตอนใต้ของจีนและเหนือของพม่าที่ต่างพากันอพยพลงได้เข้าสู่ดินแดนตอนล่างที่มีคนไท/ไตอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ก่อนหน้านี้ วิวัฒนาการดังกล่าวทำให้ดินแดนล้านนาจึงเกิดการผสมกลมกลืน หล่อหลอมขัดเกลาทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ ทั้งยวน ลื้อ จีน(จีน) ฯลฯ จนกลายเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของ “คนเมือง” พื้นถิ่นที่สืบทอดมาเช่นทุกวันนี้

- ราชวงศ์มังรายได้ปกครองอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1839 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงใน ปี พ.ศ.2101 เชียงใหม่ได้ตกเป็นประเทศราชของพม่า (ราชวงศ์ตองอู-ของยาน) แต่ยังคงระบบการปกครองเดิมของล้านนาไว้ จนถึง ปี พ.ศ.2207 ได้ผนวกเชียงใหม่ไว้ภายใต้ระบบการปกครองพม่า (ราชวงศ์คองบอง) ยาวนานกว่า 200 ปี

วัดเกต

- ภาพปรากฏของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนทำวัดเกตเริ่มแรก คือชุมชนไทหรือไต ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออก เริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนขึ้นในยุคสมัยนี้ เพราะจากเอกสารของวัดเกตการาม(หรือวัดสระเกษเดิม) ที่ระบุว่า วัดนี้สร้างขึ้นราว พ.ศ.1971 สมัยพญาสามฝั่งแกน (พ.ศ.1945-1984) กษัตริย์ล้านนาราชวงศ์มังราย ลำดับที่ 8 และจากตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ที่ระบุว่าถึงทำวัดเกต เมื่อ พ.ศ.2270 สมัยที่พม่าปกครองเมืองเชียงใหม่บ้านเมืองไม่สงบ มีการสับสนผู้คนแย่งชิงความเป็นใหญ่รบราฆ่าฟันกันอยู่เสมอ โดยได้กล่าวถึงเหตุการณ์ไม่สงบตรงทำวัดเกตไว้ว่า “...ขณะนั้น ยังมีเจ้าตน 1 ชื่อเจ้าองค์นก เปนกระกูล(ตระกูล)ล้านช้าง มีริพล 300 มาอยู่ริมฝั่งแม่ระมิงทำวัดเกต (บางฉบับใช้วัดเกฏ)...” เจ้าองค์นกสืบเชื้อสายเมืองหลวงพระบางล้านช้าง รับอาสาพม่ารบกับเทพสิงห์ คนเมืองยวนที่เข้ามายึดเชียงใหม่ขณะนั้น

2.2) ระบบศาสนา

เมืองเชียงใหม่

- ความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในล้านนาสมัยพญามังรายจนถึงสมัยพญาผายู เป็นพุทธศาสนาเถรวาทหรือนิกายหินยาน ที่สืบทอดมาจากหริภุญชัยและผสมกับหงสาวดีและอังวะ ในครั้งที่พญามังรายตีอาณาจักรหริภุญชัยได้สำเร็จ ก็ได้ทรงถวายเป็นเวียงพระธาตุ อีกทั้งยังนำเอาวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในล้านนาที่พระองค์ทรงสถาปนาขึ้นในเวียงกุมกาม และนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้กล่าวว่าพระองค์ทรงชนะอาณาจักรหริภุญชัยได้ทางการเมือง แต่พระองค์กลับทรงแพ้อาณาจักรหริภุญชัยทางวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาโดยนิกายพื้นเมืองเดิมได้เจริญรุ่งเรืองมาตามลำดับ นับเป็นปฐมนิกายของพระสงฆ์ในอาณาจักรล้านนาโดยมีศูนย์กลางอยู่ ณ วัดสิหพาราม หรือ วัดพระสิงห์ในปัจจุบัน นับถือพระสิวลีปฎิมา หรือ พระพุทธสิหิงค์ (พระสิงห์หลวง) เป็นใหญ่กว่าพระพุทธปฎิมาทั้งปวง

- ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงพุทธศาสนาล้านนา เป็น “นิกายรามัญวงศ์” หรือ “ลังกาวงศ์เก่า” ในสมัยพญาเกือนาธรรมิกราช กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์มังราย ที่ถือเป็นยุคทองของพุทธศาสนายุคหนึ่ง ด้วยการรับเอาพุทธศาสนาเถรวาท หรือ “ลังกาวงศ์สายรามัญ” มาจากสุโขทัย โดยประสงค์ให้พระภิกษุอรุณวาสีมาอยู่ที่เชียงใหม่ เพื่อให้ทำสังฆกรรมได้ครบทุกประการ และถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ จึงได้ทรงอาราธนาพระสุมนเถระที่บวชมาในสายรามัญ (โดยพระอุทุมพรมหาสวามีที่เมืองเมาะตะมะในรามัญประเทศ) ในราวปี พ.ศ. 1912 ทรงจำพรรษาอยู่ที่

วัดพระยืน เมืองหริภุญชัยก่อน พญาเกือนาจึงโปรดให้พระพื้นเมืองในล้านนาหรือนิกายเดิมที่สืบต่อกันมาแต่ครั้งพระนางจามเทวีเข้าพิธีอุปสมบทใหม่กับพระสุมนเถระจำนวนหลายพันรูป

- การเข้ามาแพร่หลายของพุทธศาสนาจากแคว้นสุโขทัยในล้านนามีผลทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างล้านนากับอาณาจักรสุโขทัย ทั้งทางศาสนา ศิลปกรรมและประเพณีสมัยต่อมาพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนล้านนาพระสงฆ์ได้รับการยกย่องจากสังคมล้านนามาก บทบาทของพระสงฆ์มีหลายด้านด้วยกัน ทั้งทางด้านการศึกษา ด้านการเมืองการปกครอง โดยพบหลักฐานว่าพระสงฆ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินคดีความต่างๆ ร่วมกับขุนนางของบ้านเมือง และจากหลักฐานตำนานราชวงศ์พื้นเมืองเชียงใหม่เขียนว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการว่ากล่าวตักเตือนพระมหากษัตริย์ล้านนาผู้ประพฤตินิมนต์ไม่ถูกต้อง และยังเป็นที่พึ่งของราษฎรในยามบ้านเมืองอยู่ในความยุ่งยาก เช่น สงคราม เป็นต้น

- การสร้างวัดบุปผาราม (สวนดอก) ขึ้นในอุทยานป่าไม้พยอม สำหรับเป็นที่จำพรรษาของพระสุมนเถระในปี พ.ศ. 1914 และจัดทำเวียงสวนดอกให้เป็นเวียงพระธาตุ เมื่อ พ.ศ. 1916 และโปรดให้สร้างเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่พระสุมนเถระอัญเชิญมาจากสุโขทัย โดยจัดสร้างขึ้น 2 แห่ง คือ ที่วัดพระธาตุคอกสุเทพและวัดสวนดอก ถือเอาพระแก้วมรกตเป็นใหญ่กว่าพระพุทธปฏิมาทั้งปวง และได้ดำเนินการเผยแผ่พุทธศาสนาที่ได้ศึกษามาจากพระอุปัชฌาย์ ดังนั้นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ในรัชสมัยของพญาเกือนา จึงเป็นศูนย์กลางของสายรามัญเรียก “นิกายรามัญวงศ์ นิกายสวนดอก หรือ ลังกาวงศ์(เก่า)” โดยได้มีการสนับสนุนให้พระภิกษุจากเมืองต่างๆ เช่น เชียงแสน เชียงตุง เดินทางมาศึกษาพุทธศาสนาที่วัดสวนดอก เมืองเชียงใหม่จึงเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระธรรมวินัย นับเป็นความพยายามที่จะให้เชียงใหม่และล้านนาเป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาแทนหริภุญชัย ซึ่งเคยมีบทบาทมาก่อนหน้านั้น และเป็นจุดเริ่มต้นของความตื่นตัวทางด้านภูมิปัญญาศาสนา ซึ่งนำไปสู่ความเจริญของพุทธศาสนาในยุคทองของล้านนา ที่มีเสถียรภาพทั้งด้านเศรษฐกิจการเมืองและการปกครองมากขึ้น

- ต่อมาได้มีการเกิดขึ้นของนิกายลังกาวงศ์ใหม่ ที่มีศูนย์กลางอยู่ ณ วัดป่าแดงมหาวิหาร หรือ วัดแพะปาดิง ในนครเชียงใหม่ เนื่องมาจากคณะสงฆ์กลุ่มหนึ่ง (ซึ่งเป็นศิษย์ของสมเด็จพระราชครูธัมมกิตติ มีอยู่ 2 คณะ พร้อมด้วยผู้ติดตาม) ได้เดินทางไปศึกษาวิชายังโรหณชนบทลังกาทวีป ต่อมาเกิดวิกฤตทุกภิกขภัย จึงได้พากันเดินทางกลับมายังพระนครเชียงใหม่ และได้มาสถาปนานิกายสีหฬ หรือ “ลังกาวงศ์ใหม่” ซึ่งพระสงฆ์กลุ่มนี้มีข้อวัตรปฏิบัติและทัศนคติที่แตกต่างจากนิกายพื้นเมืองเดิมและนิกายลังกาวงศ์เก่า (หรือรามัญวงศ์) ดังนั้นเมื่อมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาแนวใหม่นี้จึงมีความขัดแย้งกับพระสงฆ์กลุ่มเดิมซึ่งกอปรด้วย พระสงฆ์นิกายพื้นเมืองเดิมและนิกายรามัญวงศ์ที่ร่วมกันเป็นฝ่ายหนึ่ง และนิกายสีหฬ (ลังกาวงศ์ใหม่) เป็นอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยข้อกล่าวที่สืบเนื่องมาจาก คณะสงฆ์นิกายรามัญวงศ์เป็นที่นับถือของกษัตริย์ ขุนนาง เชื้อพระวงศ์ และคหบดีทั้งหลาย จึงนำเอาเงินทองของมีค่า เครื่องอุปโภคบริโภคและอื่นๆ มาถวายเป็น

จำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้เกิดความอิจฉากันเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์นิกล้างวงศ์ใหม่จึงกล่าวว่าพระสงฆ์นิกล้างวงศ์เก่าควรจะเป็นพระฝ่ายคามวาสี มากกว่าพระฝ่ายอรัญญวาสี

- ความขัดแย้งดังกล่าวยังโยงใยขัดแย้งระหว่างกษัตริย์กับขุนนางและเชื้อพระวงศ์ โดยมีขุนนางกลุ่มหนึ่งสนับสนุนนิกล้างสีหล แต่ขณะที่พญาสามฝั่งแกนซึ่งครองราชย์อยู่ (พ.ศ. 1945 – 1984) ทรงสนับสนุนนิกล้างรามัญ และทรงขับไล่พระสงฆ์นิกล้างสีหลออกจากพระนครไป พระสงฆ์กลุ่มนั้นได้ไปย้ายเมืองเขลางค์นครและได้รับการสนับสนุนจากหมื่นโลกนคร ผู้เป็นเจ้าเมือง จึงสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปไกลถึงเมืองเชียงราย เชียงแสน

- แต่ต่อมาในครั้ง พ.ศ. 1985 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในอาณาจักรล้านนา พระเจ้าสามฝั่งแกนถูกขุนนางยึดอำนาจ และถูกถอดออกจากราชบัลลังก์ และได้ให้ท้าวลก ราชบุตรองค์ที่ 6 ขึ้นครองราชย์แทนพระนามว่า “พญาติโลกราช” ต่อมาขุนนางชื่อว่า เจ้าแสนขาน ซึ่งสนับสนุนพระสงฆ์ฝ่ายรามัญวงศ์เป็นกบฏ พระเจ้าติโลกราชจึงทรงขอให้หมื่นโลกนครผู้เป็นพระเจ้าอาปราบกบฏแทน เมื่อสำเร็จแล้วจึงให้รับราชการในพระนครเชียงใหม่ และในการต่อมาทรงสนับสนุนคณะสงฆ์นิกล้างสีหล (ล้างวงศ์ใหม่) เพราะขุนนางในราชสำนักของพระองค์ส่วนมากล้วนแล้วแต่นับถือและสนับสนุนพระสงฆ์นิกล้างนี้

- การดำรงอยู่ของพุทธศาสนาถึง 3 นิกล้างทั้งพื้นเมืองเดิม การเข้ามาของนิกล้างรามัญวงศ์ (ล้างวงศ์เก่า) หรือ การเกิดขึ้นของนิกล้างล้างวงศ์ใหม่ ถือว่าพุทธศาสนาในล้านนาได้เจริญเติบโตอย่างมาก โดยเฉพาะสมัยพญาติโลกราชถึงสมัยพญาแก้ว ดังปรากฏการสร้างวัดวาอารามทั่วไปในล้านนา และผลจากภิกษุล้านนามีความรู้ความสามารถสูง จึงเกิดการทำสังคายนาพระไตรปิฎก ณ วัดเจ็ดยอด เมื่อ พ.ศ. 2020 สิ่งที่สำคัญในขณะนี้ คือ การเขียนคัมภีร์ต่างๆ ทางพุทธศาสนา คัมภีร์จากล้านนาได้แพร่หลายไปสู่ดินแดนใกล้เคียง เช่น ล้านช้าง พม่า อูรุษยา งานเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ในสกุลล้านนาประเภทตำนาน แพร่หลายตามท้องถิ่นต่างๆ โดยอาศัยสำนักประวัติศาสตร์ที่เป็นจารีตเดิม ประกอบกับได้รับอิทธิพลจากงานเขียนจากสำนักลังกาที่พระสงฆ์นำเข้ามา เกิดขึ้นมากมาย เช่น ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ พื้นเมืองน่าน ตำนานพระธาตุลำปางหลวง ตำนานมูลศาสนา จามเทวีวงศ์ และชินกาลมปิฎก เป็นต้น ตลอดจนผลงานวรรณกรรมพุทธศาสนาของพระสงฆ์ล้านนาที่สำคัญเช่น จามเทวีวงศ์ สิหิงคินิทาน ชินกาลมาลีปกรณ์ เวสสันดรทีปนิ จักรวาลทีปนิ สังขยาปกาสะกฏิกการ มังคลัตถทีปนิ ตำนานมูลศาสนา ปัญญาสาชดก (ชาดก 50 เรื่อง) ฯลฯ ซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ล้านนา

ดังนั้นช่วงสมัยที่พุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุดยุคหนึ่งนี้ ไม่เพียงปรากฏการสร้างวัดแพร่หลายในดินแดนล้านนา ทั้งตามหมู่บ้านต่างๆ ได้สร้างวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน และตามเมืองมีวัดหนาแน่น ดังพบว่า เขตเมืองเชียงใหม่มีวัดนับร้อยแห่ง ปริมาณวัดที่มากมายในยุครุ่งเรืองนั้นมีร่องรอยปรากฏเป็นวัดร้างมากมายในปัจจุบัน นอกจากนี้ความเจริญในพุทธศาสนายังได้สร้าง

“พุทธสัญลักษณ์” ซึ่งมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง สะท้อนความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจของล้านนาในยุครุ่งเรืองด้วย

วัดเกต

● ความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในแถบดินแดนล้านนาแห่งนี้ยังผูกโยงสัมพันธ์มิติของชุมชน เวลาและพื้นที่เข้าไว้ด้วยกัน เพราะอดีตชุมชนและชาวบ้านจะมีพัฒนาการขึ้นก่อนการสร้างวัดวาอาราม เพราะถ้าบ้านเมืองสงบมั่นคงมั่งคั่งมีทรัพย์สมบัติเงินทอง เหลือพอกินพอใช้ จึงได้สร้างหรือบูรณะวัดวาอาราม อุปถัมภ์คำพระพุทธศาสนาให้มั่นคงรุ่งเรืองควบคู่ไปกับชุมชนบ้านและเมือง ดังนั้นชุมชนวัดเกตน่าจะตั้งขึ้นมาก่อนปี พ.ศ.1971 สมัยพญาสามฝั่งแกน ที่ได้สร้างวัดเกตการามขึ้น และได้รับการทำนุบำรุงมาอย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงที่พม่ายึดครองเมืองเชียงใหม่ การมีวัดที่ถูกสร้างขึ้นโดยกษัตริย์คือหลักฐานอนุมานได้ว่า พื้นที่ย่านริมแม่น้ำจะเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญไม่น้อย ทั้งในเรื่องการคมนาคมขนส่ง การค้า และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงโปรดให้พระยาเมือง พระยาคำและพระยาลือ สร้างวัดแห่งนี้ขึ้น โดยมีบริวารทั้งหมด 2,000 คน ในการก่อสร้าง หรือการตั้งชื่อ “วัดเกตการาม” มาจากคำว่า “เกต” ซึ่งเป็นชื่อของพระธาตุเกตแก้วจุฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นที่ประดิษฐานพระเศียรธาตุของพระพุทธเจ้า ไปจนถึงการได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. 1981 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย หรือแม้กระทั่งเมื่อครั้งพมามารองเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2121 สมัยพระเจ้าบุเรงนองที่เห็นความสำคัญถึงขั้นเสด็จมาบูรณปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้เสียดายพังทลายลงมาพร้อมกับเจดีย์หลวงคราวแผ่นดินไหวครั้งใหญ่เสร็จแล้วมีการกลาปนา (มอญถวาย) สิ่งของและผู้คนเพื่อเป็นข้าวัด หรือข้าพระธาตุวัดเกต โดยคนเหล่านี้จะทำหน้าที่ดูแลรักษาวัดและพระธาตุได้รับการยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงานและถูกเก็บภาษี และในปี พ.ศ.2269 สมัยมังระว่า เป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ ก็มีการบูรณะวัดเกตอีกครั้งหนึ่ง

2.3) วัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ

เมืองเชียงใหม่

ด้วยข้อสันนิษฐานว่ากลุ่มคนส่วนใหญ่ในเมืองเชียงใหม่เป็นกลุ่มคนไทหรือไตที่มีหลากหลายชาติพันธุ์ แต่กลุ่มใหญ่คือกลุ่มไทวนที่นับถือในพุทธศาสนาอย่างมาก ดังนั้นโลกทัศน์ด้านอุดมการณ์ความเชื่อเกี่ยวกับคติจักรวาล จึงปรากฏหลักฐานเด่นชัดมากยิ่งขึ้นในยุคนี้ ที่ถือเป็นยุคเฟื่องฟูของพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา สะท้อนผ่าน “พุทธสัญลักษณ์ล้านนา” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อถ่ายทอดคติความเชื่อและหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ที่มีความเกี่ยวโยงกับระบบวิถีคิด ความเชื่อในเรื่องความดีความชั่ว บุญหรือบาป ความหวังในการประกอบกรรมดีเพื่อส่งผลสู่โลกหน้าตามคติไตรภูมิจักรวาล อันส่งผลสู่การดำรงชีวิตตามวิถีพุทธได้อย่างเหมาะสม เนื้อหาที่ปรากฏทั้งพุทธประวัติ ชาดก ไตรภูมิจักรวาล ป่าหิมพานต์ พระศรีอาริยมตตรัย ได้รวมโลกแห่งการรับรู้และโลกเหนือประสบการณ์เข้าไว้ด้วยกันในรูปของสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา โดยเรื่องราวทั้งหมดมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ประกาศความเป็นจริงสูงสุดอยู่เหนือ

สรรพสิ่ง พระพุทธองค์และพระธรรมคำสอนจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นศูนย์กลางของจักรวาล ทั้งปวง สะท้อนส่งผ่านออกมาทั้งในรูปแบบงานพุทธศิลป์และพิธีกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ในดินแดนแถบล้านนา ดังนี้คือ

1) งานจิตรกรรม เช่น การเขียนภาพประกอบคำสอนทั้งในแผ่นผ้า แผ่นกระดาษ หรือบนฝาผนัง เป็นเรื่องพุทธประวัติ ชาดก ไตรภูมิจักรวาล ตลอดจนเรื่องราวทางศาสนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง เช่น การถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาในพุทธศาสนาผ่านภาพเรื่องเล่าพุทธประวัติที่แบ่งเป็นตอนต่างๆ โดยนำภาพจินตนาการถึงเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญในแต่ละตอนมาถ่ายทอดให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับเรื่องราวที่ปรากฏในพระธรรมคำสอน

2) งานประติมากรรม เป็นภาพจำลองของพระพุทธเจ้าที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึง เพื่อเกิดความศรัทธานำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ ก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว พึงพา เพื่อนำไปสู่หนทางพ้นทุกข์ทั้งปวงได้

3) งานสถาปัตยกรรม เป็นที่ประดิษฐานสัญลักษณ์แห่งพระพุทธเจ้ารวมทั้งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม สถานที่นั้นจึงเปรียบเสมือนพาหนะนำคนไปสู่การพ้นทุกข์ ดังเรือสำเภาในตำนานว่านำพาคนไปสู่ฝั่งพระนิพพาน หรือทางพ้นทุกข์ทั้งปวง ดังปรากฏการจัดวางผังวัดสำคัญ เช่น วัดพระธาตุหริภุญไชย วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นต้น

4) งานวรรณกรรม การบันทึกเรื่องราวต่างๆ ให้คงอยู่อย่างถาวร เพื่อเป็นความทรงจำและการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ป้องกันการลบเลือนหรือบิดเบือนเมื่อเวลาผ่านไป ในอาณาจักรล้านนาได้เกิดการสร้างวรรณกรรมพุทธศาสนาจำนวนมากในช่วงยุคทองของล้านนา โดยเฉพาะภายหลังจากการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกที่วัดมหาโพธาราม (เจ็ดยอด) ในปี พ.ศ. 2020 ทำให้พระสงฆ์ได้ศึกษาพระไตรปิฎกจนมีความแตกฉานและมีความเชี่ยวชาญด้านภาษาบาลีอย่างยิ่ง วรรณกรรมลายลักษณ์ที่มีความสำคัญเหล่านั้น เช่น ตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์ จามเทวีวงศ์ ปัญญาชาดก รัตนพิมพวงศ์ ปฐมโพธิกา รวมทั้งคัมภีร์ที่มีการอธิบายถึงจักรวาล เช่น จักรวาลทีปนี อรุณวคีสสูตร ไตรภูมิพระร่วง เป็นต้น

5) งานพิธีกรรม เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ยึดถือร่วมกัน เพื่อปูทางไปสู่การบรรลุถึงปลายทางของชีวิต ลักษณะของพิธีกรรม จึงหมายถึง การปฏิบัติทั้งทางกายและวาจา ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนาตามวันเวลาที่กำหนดไว้ โดยมีบรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์อยู่ด้วย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและเชิงประจักษ์ที่พบเห็นในสังคมล้านนา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนล้านนา พิธีกรรมและเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรม ที่สารัตถะและเปี่ยมประสงค์หลักที่แท้จริงมิได้อยู่ที่เครื่องใช้ ขั้นตอนหรือองค์ประกอบที่เป็นเพียงอุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือ หรือตัวกลาง ในการแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้คนทั่วไปสามารถจับต้องและรับรู้ได้เท่านั้น แต่สิ่งเหล่านี้ยังอธิบายเนื้อหาความเป็นระบบของชีวิตโลกและจักรวาลทำให้คนจำนวนมากตระหนักถึงตำแหน่งแห่งที่ หน้าที่สิทธิและสิ่งที่ตนควรปฏิบัติเมื่ออยู่ร่วมกันใน

สังคม พิธีกรรมและเครื่องใช้ในพิธีกรรมล้านนามีความสำคัญยิ่งในระดับชุมชนทำให้เกิดบรรยากาศและสัญลักษณ์ของความเป็นพวกเดียวกันเกิดความสัมพันธ์ในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สืบสายโลหิตมาจากบรรพบุรุษเดียวกันและมีชะตาชีวิตอยู่ร่วมกันพิธีกรรมและเครื่องใช้ในพิธีกรรมคือตัวแทนที่เป็นรูปธรรมของความเป็นชุมชน พิธีกรรมจึงเป็นเสมือนอีกภาคหนึ่งของโลกสามัญที่สำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นกลุ่มทำให้คนประพาศิตนอยู่ในศีลธรรมในจารีตของกลุ่มและชุมชน

วัดเกต

การถ่ายทอดคติความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาลและหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาให้ปรากฏเห็นเป็นรูปธรรมผ่าน **พุทธสัญลักษณ์ล้านนา** ในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าว จึงแพร่กระจายไปทั่วทุกพื้นที่สมัยอาณาจักรล้านนา รวมถึงพื้นที่วัดเกตซึ่งผูกโยงสัมพันธ์กับวิถีชีวิตผู้คนและชุมชน สะท้อนความเชื่อและความศรัทธาผูกพันอยู่กับพระพุทธรูปที่แสดงออกถึงความเคารพสักการะและพุทธบูชา พุทธสัญลักษณ์ต่างๆ อันปรากฏลวดลาย เช่น โคม ชัน นาค หงส์ น้ำคัน สะเปา อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญทางพุทธศาสนาอันหมายถึง เขาพระสุเมรุ ทะเลสีทันดร สัตว์หิมพานต์ที่เป็นสัตว์มงคล เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มคนไทยวนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแต่ครั้งอดีต อาทิเช่น

(1) พระเจดีย์เกตุแก้วจุฬามณี เจดีย์ทรงกลมรูปแบบล้านนาที่ตั้งอยู่ทางซ้ายมือของพระวิหาร มีเจดีย์บริวาร 4 มุม ซึ่งแต่เดิมมีฉัตรแบบเดียวกับของวัดพระธาตุคอกยสุเทพ สร้างจำลองพระเจดีย์เกตุแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาไว้บนโลกมนุษย์ องค์พระธาตุเอียงเล็กน้อย เป็นความตั้งใจของผู้สร้าง ไม่ได้เกิดจากการทรุดตัว เพราะไม่ต้องการให้ยอดเจดีย์ชี้ขึ้นไปบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงความอ่อนน้อม และไม่ล่วงเกินต่อพระเจดีย์เกตุแก้วจุฬามณีองค์จริง นอกจากนี้จะบูชาเจดีย์ด้วยรูปเทียนแล้ว ชาวล้านนายังบูชาด้วยโคมอีกด้วย เพื่อให้โคมดังกล่าวลอยไปบนสวรรค์พระธาตุนบนสวรรค์นั่นเอง นอกจากนี้องค์ประกอบของวัดที่ล้วนแสดงถึงการถ่ายทอดพุทธสัญลักษณ์ล้านนาในคติความเชื่อเกี่ยวกับจักรวาลหรือโลกธาตุในคัมภีร์ปุราณะทั้งสิ้น ตั้งแต่การจัดวางผังวัด ประตูโขงหรือประตูเข้าวัด รูปทรงเจดีย์ วิหาร ลวดลายประดับตกแต่งต่างๆ ตลอดจนสัญลักษณ์ที่ปรากฏขึ้นสำหรับการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน

(2) ประเพณีการล่องสะเปาของกลุ่มคนที่สืบเชื้อต่อสายเมงค์ หรือมอญในหริภุญไชยและส่งต่อความเชื่อดังกล่าว ผ่านการผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติศาสนาในดินแดนแถบล้านนาที่มีความเชื่อดั้งเดิมตามตำนานสืบแต่หริภุญไชย ในหนังสือชินกาลมาลินี ที่กล่าวถึง

“ครั้งสมัยกษัตริย์จุเรนทราชนิเมืองหริภุญไชย ราวพุทธศตวรรษที่ 14 ด้วยโรคห่าระบาด ผู้คนจึงอพยพไปที่เมืองสะเทิมหรือสุธรรมวดีในฐานะที่เป็นชาวมอญเหมือนกัน บังเอิญว่าครั้งกระนั้นสะเทิมตกอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์พม่าแห่งอาณาจักรพุกาม ลำพังชาวสะเทิมเองก็ถูกกดขี่ทารุณแทบจะเอาตัวไม่รอดอยู่แล้ว ชนยังมานั่งแบกรับภาระผู้อพยพแบบเทศร้างหลายหมื่นชีวิต คงไม่ต่างอะไรไปจาก “เดียอุ้มค่อม” ด้วยเหตุนี้เมื่อชาวหริภุญไชยจึงอพยพเดินทางต่อไป

ขอพึ่งใบบุญของชาวมอญเมืองหงสาวดี (พะโค) แทนเพราะเป็นเขตปลอดอำนาจจากพม่า อยู่ไปอยู่มาผ่านไปนาน 6 ปี ชาวมอญหรือญไชยหลายคนแต่งงานกับชาวมอญหงสาวดี บ้างก็ปักหลักปักฐานที่นั่น แต่หลายหมื่นชีวิตพาชาวหงสาวดีเดินทางกลับลำพูนด้วยภายหลังจากโรคห่าสงบลง คำนานระบุว่า ครั้นถึงฤดูน้ำหลาก ชาวมอญหรือญไชยและหงสาวดีต่างโหยหาคิดถึงความสัมพันธ์อันเครือญาติที่เคยร่วมทุกข์สุขกันมา จึงพากันจุดดวงไฟในกระทงเล็กๆ ใส่ในเรือใหญ่ที่ผูกขึ้นด้วยไม้ไผ่ แล้วนำเอาโภชนาหารใส่ลงไปในเรือด้วย อริยฐานจิตขอให้เรือล่องไปตามแม่ระมิงค์ (พิงคนที หรือแม่ปิง) จากลำพูนไปถึงหงสาวดี เพื่อเป็นการรำลึกถึงหมู่ญาติพี่น้องทั้งสองเมือง เมื่อเรือล่องไปผ่านหมู่บ้านใด ชาวบ้านที่อยู่สองฝั่งแม่ปิงก็จะลากเรือขึ้นมาจุดประทีปเพิ่มและปล่อยเรือให้ไหลลงไปตามแม่น้ำอีก ทำเช่นนี้ไปจนกว่าจะถึงเมืองหงสาวดี ซึ่งชาวมอญหรือญไชยเมื่อหนึ่งพันปีก่อนเรียกประเพณีนี้ว่า “ลอยหะมด” (หรือ “โชมด” ในภาษาขอม ที่แปลว่า “ดวงไฟ”)

ดังนั้นข้อสันนิษฐานว่าวัฒนธรรม “ลอยหะมด” ของมอญหรือญไชย ถูกสืบเชื้อต่อสายไปตามอพยพโยกย้าย การตั้งถิ่นฐาน การผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติในแถบดินแดนล้านนา ปรับใหม่ให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมและความเชื่อพื้นถิ่นของตน หากแต่ยังคงมีรากหรือ ในวิถุคมาการณืความเชื่อเดียวกันอยู่ เช่น ชาวมอญดั้งเดิมในลำพูนยังคงเรียกว่า “ลอยหะมด” ชาวเชียงใหม่ และลำปางยังคงจุดดวงไฟใส่ในเรือสำเภารีก “ล่องสะเปา” ฯลฯ

ดังนั้นความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีการลอยสะเปาของชาวล้านนา จึงเป็นการทำบุญบริจาคทาน อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ และแก่ตนเองในภพภพหน้า โดยชาวล้านนานิยมทำควบคู่กับการตั้งธรรมหลวง (เพราะมีความเชื่อจากคัมภีร์เตฎุมิกถา มาลัยสูตร และชินกาลบาติปกรณ์ เกี่ยวกับการฟังธรรมมหาชาติเวสสันดรตั้งแต่ต้นจนจบในวันหนึ่งคืนหนึ่ง ปฏิบัติสืบมาเพ็ญธรรมอย่างมั่นคง แล้วจะได้ไปเกิดร่วมกับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ในอนาคตกาลโพ้น) การทำสะเปาจะทำกันที่วัดเป็นรูปเรือลำใหญ่วางบนแพไม้ไผ่ (ด้วยความเชื่อที่ว่า ถ้าได้ล่องสะเปารูปเรือ ถ้าเราเสียชีวิตไปก็จะได้ขึ้นสะเปาใหญ่ส่งเรา ข้ามแม่น้ำใหญ่สู่สวรรค์ หรือเปรียบเสมือนเรือข้ามฟากข้ามภพไปสู่สุคตินิพพาน) และนำสะตวง พร้อมด้วยข้าวของต่างๆ ทั้งหมด ไห เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ใส่ลงไปในสะเปา ในช่วงหัวค่ำจึงพากันหามสะเปา พร้อมแห่ด้วยฆ้องกลองจากวัดไปลอยที่แม่น้ำปิง และทำพิธีเวียนทานที่ทำน้ำก่อนปล่อยสะเปาลอยลงไป ขณะที่สะเปาลอยไปได้ระยะหนึ่ง จะมีคนยกจวนคอยคัดกรองสะเปากลางแม่น้ำ เพื่อนำเอาของอุปโภคต่างๆ มาใช้อุปโภคและบริโภค จึงเป็นการบริจาคทานอีกรูปแบบหนึ่ง

การสืบทอดวิถีปฏิบัติตามขนบประเพณีดังกล่าวที่สืบมาแต่ครั้งอดีตที่ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่หล่อหลอมสืบสายเลือดในแถบดินแดนล้านนา ยังคงยึดถือปฏิบัติมาอย่างเหนียวแน่น โดยพบว่าแม้จะมีการอพยพเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานรกรากฐานอยู่ ณ ที่แห่งใด (ในแถบ จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แพร่) ยังคงพบว่าความเชื่อในเรื่องของ “สะเปา” ปรากฏผูกติดกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังคงยึดถือความเชื่อวิถีปฏิบัติของตนเองมาอย่าง

เหนียวแน่น ดังเช่นส่วนปลายสุดของผ้าชิ้นจกไทยวนทั้งแบบแม่แจ่มหรืออำเภอลอง ซึ่งจะจบด้วยลายสะพานหรือหางสะพาน จะเป็นลายส่วนล่างสุดต่อจากแถวห้องนกในผ้าจกแบบแม่แจ่ม มักนิยมจกสีดำสลับสีขาวหรือสีดำทั้งหมด ส่วนใหญ่จะเป็นของผู้เฒ่าผู้แก่มักจะเก็บรักษาไว้หรือทอขึ้นมาเพื่อใช้ในพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย เช่น การทำบุญถวายไปให้แก่ญาติผู้ใหญ่ที่เสียชีวิตไปแล้ว สำหรับผ้าจกแบบของอำเภอลองก็อยู่ส่วนปลายสุดต่อจากลายนกกินน้ำร่วมต้นหรือแถวลายประกอบเล็กๆ อื่นๆ จินตนาการทั้งหมดเกิดจากมูลความเชื่อเกี่ยวกับสำเภาทองซึ่งเป็นพาหนะของพระโพธิสัตว์เป็นสัญลักษณ์แห่งความรู้และความรุ่งเรืองในดินแดนล้านนา

หรือแม้กระทั่ง การปรากฏของสะพานทั้งในลวดลายสถาปัตยกรรมบนซุ้มประตูโขง หรือในพิธีกรรมบุญต่างๆ ซึ่งมักมีการจำลองสะพานเป็นส่วนประกอบของพิธีอยู่เสมอ เช่น ฆาตชนกหัสติลิงค์ ทรงธรรมมาสทหลวงหลังคาแอ่นโขงสะพานคำ ประดับประดาด้วยยอดน้อยใหญ่ที่นิยมใช้ในงานสงกรานต์ตามแบบล้านนาโบราณ ในแถบจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน เหล่านี้เป็นต้น

(3) นอกจากนี้ความสำคัญของเจดีย์เกตุแก้วจุฬามณี ยังเป็นส่วนสำคัญของการส่งต่อสืบทอดความเชื่อดั้งเดิมของคนล้านนาเกี่ยวกับพระธาตุประจำปีเกิด (หรือ ปีเป้ง) เป็นของตัวเอง ความเชื่อที่ว่าก่อนทุกคนจะเกิดมานั้น ดวงวิญญาณต้องมา “บูชา” (กราบไหว้พระธาตุ) หรือพักที่พระธาตุประจำปีตัวก่อน โดยมี ตัวเป้ง หรือ ตัวเพ็ง (สัตว์ 12 ชนิดที่กำหนดให้เป็นสัญลักษณ์) เป็นผู้นำดวงวิญญาณออกมา ดวงวิญญาณจะย้ายไปสถิตอยู่ที่กระหม่อมของบิดาเป็นเวลา 7 วันแล้วจึงเข้าสู่ครรภ์ของมารดาต่อไป และเมื่อสิ้นอายุขัยดวงวิญญาณก็จะกลับไปสู่พระธาตุประจำปีเกิดตามเดิม ดังนั้นในอุดมการณ์และความเชื่อของชาวล้านนาจึงเชื่อกันว่า ในชีวิตหนึ่งทุกคนควรไปสักการะพระธาตุประจำปีเกิดของตนเอง เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์กรรมที่มีในอดีตชาติและสร้างบุญบารมีเพิ่มในชาตินี้ ทั้งอันิสงส์ที่ได้รับยังช่วยให้ด้านต่างๆ ของชีวิตดีขึ้น และเมื่อหากสิ้นอายุขัยดวงวิญญาณยังจะได้กลับไปสู่พระธาตุประจำปีเกิดของตนเองอีกด้วย ความเชื่อดังกล่าวยึดถือปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน ถือเป็นลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมที่สำคัญของกลุ่มคน ภายใต้การบูรณาการความเชื่อท้องถิ่นและกรอบคิดแบบลังกาวงศ์ว่าด้วยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่พุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าไปโดยเกิดจากการเสด็จของพระพุทธเจ้า ดังนั้นพระธาตุเจดีย์ 12 ปันกัษัตร์จึงมีแก่นแท้ของการกราบไหว้พระธาตุดังกล่าว ทำให้ผู้คนระลึกนึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ และพระธรรมคำสั่งสอนทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์ ที่มีหัวใจอย่างย่อ ก็คือ “ทำความดีให้ถึงพร้อม ละเว้นต่อบาป ทำจิตใจให้บริสุทธิ์” ทั้งยังได้ทำนุบำรุงพระอริยสงฆ์ พระสงฆ์ ซึ่งอยู่ภายในวัด คูแผลพระเจดีย์ประจำปีนักัษัตร์ต่างๆ ถือเป็นการทำนุบำรุงศาสนาซึ่งเป็นเนืองบุญของโลก และยังเป็นกุศโลบายในการท่องเที่ยวเดินทางไปมาหาสู่ในแต่ละพื้นที่ในแถบล้านนาอีกด้วย

2.4) ระบบเศรษฐกิจ

เมืองเชียงใหม่

- ยุคที่เศรษฐกิจรุ่งเรือง ล้านนามีความมั่งคั่งด้วยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีพัฒนาการร่วมไปกับความเจริญรุ่งเรืองโดยรวมของรัฐ เพราะพบว่านับตั้งแต่สมัยพญาเกือนาเป็นต้นมา การค้าระหว่างรัฐมีเครือข่ายกว้างไกล ด่านนาพื้นเมืองเชียงใหม่ ได้สะท้อนการค้าว่ามีหมู่พ่อค้าเมืองเชียงใหม่ไปค้าขายถึงเมืองพุกาม ในยุคนั้นเมืองเชียงใหม่มีฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าสำคัญ เพราะตำแหน่งที่ตั้งเมืองนั้นคุมเส้นทางการค้า คือ เมืองต่างๆ ที่อยู่ตอนบนขึ้นไป เช่น รัฐฉาน สิบสองปันนา เชียงแสนจะนำสินค้าผ่านสู่เมืองเชียงใหม่แล้วจึงผ่านไปเมืองอื่นๆ ที่อยู่ทางใต้และทางตะวันตก

- ดังนั้นจะพบได้ว่ากษัตริย์ล้านนาจึงมีบทบาทในการค้าของป่า โดยอาศัยการเก็บส่วยจากไพร่และให้เจ้าเมืองต่างๆ ในอาณาจักรส่งให้ราชธานี ด้วยพระราชอำนาจจึงออกกฎหมายบังคับให้ทุกคนในอาณาจักรนำส่วยสินค้าของป่ามา ถวาย รูปแบบการค้าของป่า คือ กษัตริย์จะส่งข้าหลวงกำลับลูแลสินค้าชนิดต่างๆ เพราะพบตำแหน่งแสนน้ำผึ้ง ข้าหลวงดูแลการค้าส่วยน้ำผึ้ง และมีพ่อค้าจากอยุธยาเดินทางเข้าซื้อสินค้าในเมืองฮอด

วัดเกต

- ดังนั้นความสำคัญของ “ท่าวัดเกต” เริ่มมีบทบาทสำคัญในยุคนี้นี้ ดังปรากฏหลักฐานที่กล่าวถึงพ่อค้าจากทุกทิศมาทำการค้าขายทางน้ำที่เมืองเชียงใหม่ ทั้งเงี้ยว ม่าน เม็ง ไทย ฮ่อ กุลา เมืองเชียงใหม่คงมีผลประโยชน์จากการเก็บภาษีสินค้าสูงทีเดียว โดยเฉพาะสินค้าออกเชียงใหม่สู่ตลาดนานาชาติสำคัญ คือ ของป่า และยังทำหน้าที่รวบรวมสินค้าของป่าจากเมืองต่างๆ ทางตอนบนแล้วส่งไปขายยังเมืองท่าทางตอนล่างในดินแดนกรุงศรีอยุธยา และหัวเมืองมอญ

2.5) ระบบสังคม การเมือง การปกครอง

เมืองเชียงใหม่

- การปกครองในราชวงศ์มังราย ได้สร้างระบบศักดินาไทขึ้นในเวียงเชียงใหม่ (เมือง-พญา-ปากนา-บ้าน) การใช้มังรายศาสตร์เป็นกฎหมายฉบับแรกแห่งล้านนา โดยเฉพาะพญาติโลกราช (พ.ศ. 1984-2030) ที่ปกครองด้วยคติธรรมราชาและเริ่มจัดระบบการปกครองแบบรัฐรวมศูนย์ และให้ความสำคัญกับการติดต่อค้าขายมาตั้งแต่ยุคนี้

- นอกจากนี้ในยุคที่อาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง ไม่เพียงแต่รัฐจะมีความเจริญทางการค้ามากและสภาพเศรษฐกิจดี ยังพบว่ามีกองกำลังที่เข้มแข็ง ดังพบว่าในยุคนี้อาณาจักรล้านนามีอำนาจสูงและได้แผ่อิทธิพลออกไปอย่างกว้างขวาง เช่น เมืองเชียงตุง เมืองเชียงรุ่ง เมืองยอง เมืองนาย เมืองน่าน และยังขยายอำนาจลงสู่ชายขอบรัฐอยุธยา ดังทำสงครามติดต่อกันหลายปีระหว่างพระเจ้าติโลกราชและพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งในครั้งนั้นทัพล้านนาสามารถยึดครองเมืองศรีสัตนาคนหุตได้

วัดเกต

- ความสัมพันธ์ในมิติที่เชื่อมโยงระหว่างเชียงใหม่และวัดเกต ไม่เพียงแต่สำคัญในแง่ของชัยภูมิเมืองใหม่ แต่ด้วยปัจจัยที่ยุคสมัยหนึ่งความผูกโยงระหว่างวิถีชีวิต ผู้คนกับสายน้ำ ก่อให้เกิดวัฒนธรรม ชุมชน สังคมและชาติ เมืองสำคัญๆ ในที่ราบระหว่างแม่น้ำคงและแม่น้ำโขงตอนกลาง ที่ล้วนมีพัฒนาการมาจากการตั้งถิ่นฐานจากแหล่งน้ำทั้งสิ้น เช่น หริภุญชัย เชียงรุ่ง เชียงตุง เชียงแสน เชียงราย เชียงทอง (หลวงพระบาง) รวมถึงเชียงใหม่ เป็นต้น ร่องรอยของชื่อบ้านนามเมืองที่ปรากฏล้วนตั้งขึ้นมาจากชื่อของแม่น้ำสายต่างๆ ทั้งหมดล้วนแสดงถึงความสำคัญต่อเชียงใหม่ในฐานะเป็นหัวเมืองขนาดใหญ่ที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของล้านนาด้านเศรษฐกิจ ที่เชียงใหม่เป็นชุมชนทางการค้าที่สำคัญทั้งทางบกและทางน้ำมาตั้งแต่สมัยสร้างเมืองเชียงใหม่ ดังนั้น “ทำวัดเกต” บนฝั่งตะวันออกจึงเนื่องแน่นคลาคล่ำไปด้วยผู้คนหลากหลายต่างบ้านต่างเมือง ที่มาตั้งถิ่นฐานค้าขาย บ้างก็เดินทางผ่านไปมาแต่ในครั้งอดีต

- ดังนั้นพัฒนาการของผู้คน ชุมชนและสังคมยิ่งปรากฏภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ราวปี พ.ศ. 2000-2030 เพราะอยู่ในยุคที่เชียงใหม่เจริญรุ่งเรือง ด้วยชุมชนวัดเกตตั้งอยู่บนริมฝั่งแม่น้ำปิง ใกล้กับตัวเมือง จึงมีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและ การคมนาคม โดยเฉพาะด้านการค้าและขนส่ง มีสินค้าจากหัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนบน ลงสู่แม่น้ำปิงที่ “ทำวัดเกต” ไปสู่หัวเมืองต่างๆ ทางตอนใต้จึงมีคนต่างบ้านต่างเมืองเดินทางผ่านไปมาอยู่เสมอ ดังนั้นทำให้วัดเกตจึงมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับเมืองเชียงใหม่สืบต่อมาอย่างยาวนาน

3) ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน พ.ศ. 2317- 2486)

- สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พ.ศ. 2325-2475)

3.1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและองค์ประกอบของชาติพันธุ์

เมืองเชียงใหม่

การล่มสลายของอาณาจักรล้านนา ในพ.ศ. 2101 ถูกวิพากษ์ว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของรัฐในหุบเขา ที่สถาบันกษัตริย์อ่อนแอลง ชุนนางมีอำนาจเพิ่มพูน ปัญหาการเมืองภายในล้านนาที่แตกแยกอ่อนแอมีผลต่อเศรษฐกิจเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญ และมีปัจจัยภายนอกคือการขยายอำนาจของราชวงศ์ตองอูเป็นตัวเร่งให้อาณาจักรล้านนาล่มสลายลง

- จนถึงช่วงปี พ.ศ. 2101-2317 ถือเป็นช่วงที่เกิดความเคลื่อนไหวของจำนวนประชากรในพื้นที่อย่างรุนแรง ด้วยล้านนาอยู่ในฐานะ “รัฐชายขอบ” ของพม่า ความต้องการแรงงานเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ทำให้พม่ากวาดต้อนผู้คนล้านนาและผู้คนในเมืองที่อยู่ในอำนาจเข้าสู่เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำอิระวดีจำนวนมหาศาล ซึ่งก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาวมอญ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ที่อยู่อาศัยระหว่างเส้นทางเดินทัพ และการค้าจากหงสาวดี-เชียงใหม่ กลุ่มชาติพันธุ์ในดินแดนแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน และพื้นที่ติดต่อก็จะมีการเคลื่อนไหวไปมา ดังเช่นกรณีของ

เชียงใหม่-ลำพูน ก่อนการเทครัวของพระยาภาววิไล พบว่าบ้านเมืองอยู่ในสภาพเป็นเมืองร้าง ผู้คนละบ้านทิ้งเมืองลี้ภัยสงครามและความอดอยากไปอยู่ในที่ต่างๆ ไกลจากเขตเมือง บางส่วนหนีไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองลำปาง ยังผลให้พื้นที่หลงเหลือเพียงชาวลัวะยาง (กะเหรี่ยง) อยู่อาศัยตามดงคอยและพื้นที่ป่ารอบเขตเมืองเท่านั้น

- กระทั่งในปี พ.ศ. 2325-2356 เกิดการฟื้นฟูล้านนาขึ้น โดยพระยาภาววิไลได้ทำการฟื้นฟูบ้าน ในลักษณะการเทครัว หรือที่เรียกกันว่า **“ยุคนกปีกัดไล่ข้า เก็บข้าใส่เมือง”** ทำสงครามรวบรวมและกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองตอนบนต่างๆ มาตั้งที่เวียงป่าซางในช่วงปี พ.ศ.2325-2339 ใช้เวลากว่า 14 ปีเพื่อรวบรวมคนให้เพียงพอเพื่อการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่

- ทรงเกลี้ยกล่อมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อาทิ ขางแดง บ้านดองโละ เมืองขวม ท่าฝาง ผาปูน แดบสาละวิน และขางค้ำหวาดและเมืองชวาค ซึ่งในช่วงนั้นในเขตหัวเมืองไทใหญ่ยังอยู่ในอิทธิพลของพม่า พระยาภาววิไลจึงต้องส่งกำลังกวาดต้อนผู้คนตามหัวเมืองตะวันตกของกลุ่มน้ำสาละวิน เช่น เมืองปู้ เมืองป๋น เมืองสาต เมืองหู่ เมืองกิดติ เมืองยาน เมืองด่วน บ้านอมซึก บ้านสะต๋อย วังสูง วังกาด เมืองจำย

- จนในช่วงปี พ.ศ.2339 พระยาภาววิไลได้เข้ามาตั้งหลักแหล่งในเชียงใหม่เป็นการถาวร และส่งกองกำลังกวาดต้อนผู้คนเพิ่มในเขตหัวเมืองด้านตะวันตกของสาละวิน ได้แก่ เมืองปู้ เมืองแจต เมืองกึ่ง เมืองสาต เมืองกุน และท่าลื้อ

- ต่อมาได้ตีเมืองเชียงแสนแตก ทำให้สามารถขยายอำนาจและเทครัวจากหัวเมืองตอนบนด้านตะวันออก เช่น เมืองยอง เชียงตุง และเชียงรุ่งได้สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้ชาวเชียงแสนบางส่วนหนีข้ามแม่น้ำโขงไปยังล้านช้าง ที่เหลือถูกแบ่งเป็น 5 ส่วน ให้เทครัวไปยังเชียงใหม่ ลำปาง เวียงจันทน์ ราชบุรี และสระบุรี

- จนถึงในปี พ.ศ.2348 ได้ทรงกวาดต้อนครัวเมืองยองและเมืองอื่นๆ ที่ตั้งรายรอบ ได้แก่ เมืองยู้ เมืองหลวย เมืองกาย เมืองขึ้น เมืองราง เมืองวะ เมืองलग เมืองหน(หนู) เมืองแซ่ เมืองฮายเมืองเจื่อง ท่าลื้อ เมืองพาน เมืองม้า เมืองของ เมืองวัง เมืองมางเมืองขาง เมืองกาด เมืองออ เมืองจิม เมืองเลี้ยว และเชียงรุ่ง ทำให้สังคมล้านนาประกอบด้วยผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มคนขวน (โยน) ไทใหญ่ ขางแดง (กะเหรี่ยงแดง) จีน ลื้อ ลัวะ ออ (จีน) ม่าน (พม่า) เป็นต้น

- สืบนับตั้งแต่ พ.ศ.2325-2482 “ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน” ของพระยาภาววิไลก็ได้ปกครองเมืองเชียงใหม่ ถึงจำนวน 9 องค์ ได้แก่ พระยาภาววิไล พระยาชัยมลังกา พระยาเสถียรคำฝั้น พระยาหลวงพุทธวงศ์ พระเจ้ามโหตรประเทศ พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงษ์ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าอินทวโรสุริยวงษ์ และพลตรีเจ้าแก้วนารัฐ และเป็นที่มาของต้นตระกูลที่มาของสายสกุล ณ เชียงใหม่ในยุคถัดไป

- การฟื้นฟูเมืองในยุคสมัยนี้ ไม่เพียงแต่นโยบายการเทครัวของพระยาภาววิไลที่ทำให้ผู้คนจากหลากหลายชาติพันธุ์อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอาศัยอยู่ร่วมในเมืองเชียงใหม่และ

บริเวณโดยรอบ แต่มีทัศนคติความสัมพันธ์ระหว่างล้านนากับสยามประเทศที่เชื่อมโยงไปสู่ระดับโลก จึงเริ่มขึ้นแต่ครั้งที่ได้มีการขอให้สยามช่วยขับไล่พม่าออกจากล้านนาและเริ่มฟื้นฟูบ้านเมือง (หรือฟื้นฟูบ้าน) ไปจนถึงการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองกับสยามที่เปิดประเทศ และเริ่มเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก การผลิตเพื่อการส่งออกและการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ความรุ่งเรืองของการติดต่อค้าขายไปมาสู่กันทางน้ำและการค้าต่างประเทศ ทำให้อำนาจทางการเมืองผูกพันกับอำนาจทางการค้าอย่างแนบแน่น เช่น การสร้างระบบภาษีนาหอกร รัฐเริ่มส่งเสริมชาวเงินอพยพ หรือการทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (พ.ศ. 2398) ฯลฯ

- โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2390 หรือยุคสยามกับการค้าไม้ ในสมัยพระเจ้ามโหตรประเทศ เมืองเชียงใหม่เริ่มมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะทางการค้าขายกับชาวอังกฤษ และคนในบังคับของชาวอังกฤษที่มาติดต่อค้าขายและทำป่าไม้ ได้แก่ ชาวอินเดีย พม่า ไทใหญ่ (ฉาน) กะเหรี่ยง ยะไข่ ฯลฯ ที่ถือเป็นจุดเริ่มของพัฒนาการ บริบทรวมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นไปของผู้คน ชุมชน สังคมเมืองเชียงใหม่และล้านนาในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสยาม รัฐไทย ไปจนถึงระดับโลก เพราะการสัมปทานป่า และการค้าขายไม้ ที่ต้องอาศัยท่าเรือลำน้ำในการล่องซุง การจัดจ้างแรงงานจำนวนมาก และการตั้งสำนักงานของบริษัทค้าไม้ นำมาซึ่งยุคเฟื่องฟูของพื้นที่ริมน้ำ (ตั้งแต่ย่านวัดเกตไปจนถึงพื้นที่ริมน้ำบริเวณห้างสินค้าริมฝั่งปัจจุบัน) บริษัทต่างชาติที่เข้ามาตั้งสำนักงานได้แก่ ห้างบอร์เนียว บริษัทบอมเบย์-เบอร์มา และบริษัทอีสเอเชีย ดิกคิงเช่นลำดับเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว อาทิเช่น

- มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนเข้ามาตั้งศูนย์เผยแพร่ศาสนาในเชียงใหม่และมีบทบาทในการวางรากฐานการศึกษาและการแพทย์แผนตะวันตกในล้านนา

- อังกฤษไม่พอใจการจัดสัญญาสัมปทานป่าไม้ของเจ้านายฝ่ายเหนือจึงขอให้สยามทำสัญญาเชียงใหม่1 และสยามได้รวมเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เป็น “หัวเมืองลาวเฉียง” ไปจนถึงเกิดสัญญาเชียงใหม่2 การจัดการบริหารระบบเสนา 6 ตำแหน่งและปรับระบบภาษี ไปจนกระทั่งการเข้ามาของบริษัทบริติชบอร์เนียวทำการค้าไม้ในเชียงใหม่

- สยามปฏิรูปภาษีที่ดินในล้านนา โดยการเก็บภาษีหมาก พลุ ครั้ง พิษผล รวมถึงการปรับระบบภาษีใหม่ที่จ่ายเป็น “เงิน” สร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎร และการเก็บภาษีหมาก พลุอย่างเข้มงวดก่อให้เกิดกบฏชาวล้านนาขึ้น

- สมัยพระเจ้ากาวิโรสุริยวงศ์ บริษัทบอมเบย์-เบอร์มาและสยามฟอเรสต์เข้ามาตั้งสำนักงานและดำเนินกิจการป่าไม้ในล้านนาโดยมีชาวมอญเป็นผู้ดำเนินการ มีกะเหรี่ยงและข่าเป็นแรงงานหลัก

- สยามก่อตั้งมณฑลลาวเฉียง และ รวมคลังเมืองเข้ากับคลังมณฑลจัดตั้งกรมป่าไม้

- การเกิดกบฏมูสลิมนและกบฏให้ผิงทางตอนใต้ของจีน ทำให้ชาวลาหู่ ลีซอ ม้ง เมี่ยน และอาข่าที่อยู่อาศัยในพื้นที่ต่างอพยพถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่ จนกระทั่งจีนเปลี่ยนแปลงการปกครอง

เป็นระบบคอมมิวนิสต์ กองพล 93 และก๊กมินตั๋ง กลุ่มคนจีนฮ่อได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ทางเหนือ และตัวเมืองเชียงใหม่

- การประกาศใช้ พรบ. การปกครองท้องถิ่น และ พรบ. สุขาภิบาล เกิดการเลือกตั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นครั้งแรก เหล่านี้เป็นต้น

วัดเกต

- การฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ขึ้นอีกครั้ง โดยพระยาภาววิละพร้อมด้วยความสัมพันธ์ทางการติดต่อค้าขายที่เชื่อมโยงสู่สยามประเทศและต่างชาติ ดังนั้นภายหลังการฟื้นฟูบูรณะเมือง ท่าเรือริมฝั่งแม่น้ำปิงจึงกลับมาคึกคักขึ้นอีกครั้งในช่วงนี้ โดยเฉพาะทำน้าวัดเกต ด้วยบทบาทหน้าที่การเป็นหนึ่งในเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่ง และการค้าขายระหว่างเมืองเชียงใหม่กับเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะเส้นทางการค้ากับเมืองทางใต้อย่างเมืองอยุธยา ดังปรากฏหลักฐานมีการกล่าวถึงการใช้ท่าเรือวัดเกตมาตั้งแต่ช่วงเวลาดังกล่าวต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ดังเช่น เมื่อพระยาภาววิละ (พ.ศ. 2317-2325) เสด็จกลับจากการเดินทางไปเข้าเฝ้ารัชกาลที่ 1 ที่กรุงเทพฯ พระองค์เสด็จมาขึ้นที่ท่าวัดเกต

- ดังนั้นนอกจากกลุ่มคนเมืองดั้งเดิมที่อาศัยในพื้นที่วัดเกตมาก่อน การหลั่งไหลอพยพโยกย้ายเข้ามาของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์จึงเกิดขึ้นในยุคนี้ กลุ่มคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามา ลาร้างความเจริญให้กับพื้นที่ริมฝั่งน้ำแห่งนี้จนรุ่งเรือง คือ กลุ่มพ่อค้าชาวจีนอพยพ ที่เริ่มเข้ามาตั้งรกรากในสยามมากขึ้นในยุคกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยมีกลุ่มพ่อค้าบางส่วนเลือกที่จะเดินเรือขึ้นเหนือและลงหลักปักฐานอาศัยทำน้าวัดเกต และทำน้าฝั่งตรงข้ามเป็นที่ตั้งบ้านและร้านรวงไว้ทำมาค้าขาย พอพื้นที่เริ่มถูกพัฒนา กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็เริ่มทยอยกันอพยพและเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ตามแรงดึงดูดทางเศรษฐกิจและเป้าประสงค์อื่นๆ เช่น การเผยแพร่ศาสนา อาทิ ชาวมุสลิมที่เข้ามาพร้อมกับการเติบโตของธุรกิจค้าไม้ในฐานะลูกจ้างแรงงานของบริษัทค้าไม้อังกฤษ กลุ่มมิชชันนารีเพรสไบทีเรียน ชาวอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา ชาวจีนที่เดินทางมาจากพม่า และชาวฮินดูจากแคว้นปัญจาป ประเทศอินเดียที่ต่างเข้ามาเพื่อทำธุรกิจค้าขาย

- ย่านวัดเกตเริ่มมีความคึกคักมากมาตั้งแต่ช่วงปลายรัชกาลที่ 3- ต้นรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เมื่อการค้าทางเรือระหว่างเชียงใหม่และกรุงเทพฯ เติบโตมากขึ้น ท่าวัดเกตกลายเป็นท่าเทียบเรือสำคัญของเรือสินค้าจากที่ต่างๆ จนส่งผลให้ย่านวัดเกตกลายเป็นแหล่งพำนักของพ่อค้าหลากหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวอังกฤษเข้ามาตั้งบริษัทบอร์เนียวค้าไม้สัก กลุ่มหมอสอนศาสนาเข้ามาตั้งโรงพยาบาลแมคคอมมิค โรงเรียนปรีณัสรอแยลวิทยาลัย และโรงเรียนคาราวิทยาลัย ชาวจีนเปิดร้านค้าขาย เช่น ร้านกวางเอี้ย ของนายเซ่งโอก แซ่ฉิม ขายผ้าฝ้าย ร้านค้าส่งของแปะอู๋ และร้านของจีนฮ่อที่ขายสินค้าจากกรุงเทพฯ เช่น ผ้า ปลาทุเค็ม และน้ำมันปื๊บ ชาวมุสลิมเชื้อสายปากีสถาน-อินเดีย ชาวมุสลิมเชื้อสายจีนยูนาน ที่เข้ามาทำการค้าขาย เหล่านี้เป็นต้น ขณะที่คนเมืองดั้งเดิมส่วน

หนึ่งก็ยังคงทำนาในลักษณะนาผ้าง อยู่ด้านหลังวัดเกตซึ่งอดีตพื้นที่เหล่านี้เคยเป็นที่นามาก่อน (เลิกทำในปี พ.ศ.2504)

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า วัดเกตมีบทบาทสำคัญที่เชื่อมโยงและส่งผลต่อสภาพความเป็นไปของเมืองเชียงใหม่ในยุคสมัยนี้อย่างค่อนข้างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดรับมิชชันนารีกลุ่มเพรสไบทีเรียนจากอเมริกา ซึ่งเป็นการพระราชทานบรมราชานุญาตในรัชกาลที่ 5 ให้มิชชันนารีกลุ่มดังกล่าวสามารถดำเนินการเผยแพร่ศาสนาได้ในดินแดนล้านนา และพระเจ้ากาวิโลรสสุริ ได้ทรงพระราชทานที่ดินริมฝั่งแม่น้ำปิงด้านทิศตะวันออก เพื่อให้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนและศาสนสถาน อันนำมาสู่การตั้งคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2411 กลุ่มมิชชันนารีอเมริกันกลุ่มนี้ นำโดย ศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี และศาสนาจารย์นายแพทย์โจนาธาน วิลสัน นอกจากพันธกิจการเผยแพร่ศาสนาแล้ว การแพทย์และการศึกษาสมัยใหม่คือสิ่งที่มิชชันนารีนำมาเผยแพร่ ทั้งยาควินินที่ช่วยรักษาไข้จับสั่นได้ผลชะงัก ไปจนถึงการตั้งโรงพยาบาลแมคคอร์มิค ในปี พ.ศ.2463 และการตั้งโรงเรียนหญิงล้วน โรงเรียนดาราวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ.2421 และในปี พ.ศ.2430 นายแพทย์ ดร.ดี.จี.คอลลินส์ ได้ก่อตั้งโรงเรียนชายวังสิงห์คำ เป็นโรงเรียนชายล้วน บริเวณที่สำนักเทศบาลนครเชียงใหม่ปัจจุบัน ก่อนย้ายไปสร้างโรงเรียนใหม่ที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง และได้รับการถวายนามจากราชการที่ 6 (ในขณะนั้นทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช) ในปี พ.ศ. 2449 พัฒนามาเป็นโรงเรียนปรินส์รอยแยลล์วิทยาลัยในปัจจุบัน ฯลฯ ที่ล้วนเป็นคุณูปการแก่ชุมชนพื้นที่และสังคมเมืองเชียงใหม่แทบทั้งสิ้น

3.2) ระบบศาสนา

เมืองเชียงใหม่

จากการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่สมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนจึงถือเป็นยุคที่พุทธศาสนาในล้านนาที่กลับมาเข้มแข็งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากกลุ่มเจ้านายและกษัตริย์ผู้ปกครองล้านนาที่โปรดการสร้างสมบุญบารมีด้วยการทำนุบำรุงศาสนาอย่างมาก และเป็นการสืบทอดภารกิจของกษัตริย์ราชวงศ์มังรายที่ได้ทรงทำหน้าที่องค์ศาสนูปถัมภก และทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญของพุทธศาสนาในล้านนาในขณะนั้น ดังเช่นเหตุการณ์สำคัญต่างๆ อาทิเช่น

- การทำนุบำรุงศาสนาดังกล่าว ไม่เพียงแต่แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของเจ้านายไพร่พลในบ้านเมือง แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางการเมืองและการฟื้นฟูทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง เมื่อสงครามน้อยลง พระยาภาวดีะทรงเริ่มการก่อสร้างพุทธสัญลักษณ์และศาสนสถานต่างๆ เช่น สร้างช้างเผือกคู่หนึ่งไว้ที่ประตูหัวเวียง (ประตูช้างเผือกในปัจจุบัน), ก่อรูปกุ่มก้นหนึ่งคู่และรูปฤๅษีหนึ่งตนไว้ที่วัดเจดีย์หลวง ฯลฯ

- หรือครั้งรัชสมัยพระเจ้ากาวิโลรส ที่หัวเมืองล้านนาเข้มแข็งและมั่งคั่ง เห็นได้จากการก่อสร้างศาสนสถานและศาสนวัตถุที่สำคัญต่างๆ เช่น การโปรดให้หล่อระฆังทองใบใหญ่หนักเจ็ด

แสนสองหมื่นตำลึง เพื่อตีบอกเวลาในคุ้มหลวง และอีกหนึ่งใบหนักเจ็ดแสนสองหมื่นเก้าพันตำลึง เพื่อบูชาพระธาตุหริภุญชัย

- ความศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าของผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ ยังเห็นได้จากกรณีที่เจ้าผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ได้สั่งประหารหนานชัยและน้อยสุริยะ 2 ใน 7 คนของผู้คนล้านนาที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์ในเชียงใหม่ขณะนั้น โดยอ้างถึงการละทิ้งศาสนาประจำชาติและเป็นกบฏ เหล่านี้เป็นต้น

วัดเกต

ไม่เพียงแต่พุทธศาสนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด แต่การเติบโตของเมืองเชียงใหม่ การอพยพเคลื่อนย้ายผู้คน ปฏิสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนถึงการเมืองการปกครองที่ทำให้ย่านวัดเกต เป็นย่านอาศัยของคนต่างเชื้อชาติศาสนาที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมานานร่วมร้อยปี การก่อตัวของความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน แต่ยังรวมถึงการนำระบบศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่ออื่นๆ เข้ามาอยู่ร่วมด้วย ด้วยมิติแห่งความศรัทธาในศาสนานั้น ที่ต้องประกอบด้วย “ศาสนิกชน” และ “ศาสนสถาน” เป็นองค์ประกอบร่วมที่สำคัญมาแต่ครั้งอดีต ดังนั้นศาสนสถานจึงมีบทบาทสำคัญอย่างสูงต่อชุมชนทั้งกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ การตั้งหลักแหล่งของผู้คนจะตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มและไกล้รอบศาสนสถานหรือวัดของตนเพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นจึงพบว่าได้มีการเกิดขึ้นของศาสนสถานสำคัญตามการเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่อาศัยตามองค์ประกอบของกลุ่มชาติพันธุ์ 4 กลุ่มใหญ่สำคัญ ประกอบไปด้วย

(1) วัดเกตการามที่เป็นศูนย์รวมของศาสนาพุทธ (ชุมชนคนเมืองเดิมและกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้าทำการค้าขายในพื้นที่เป็นกลุ่มแรก) ด้วยความที่แต่เดิมคนเมืองและคนจีนนั้นต่างล้วนนับถือศาสนาพุทธมาก่อน ดังนั้นความเชื่อที่มีเค้ารามาจากพุทธพราหมณ์แบบลังกาวงศ์จึงถูกเชื่อมประสานเข้าได้อย่างง่ายดาย ผสมกับอิทธิพลของพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองในขณะนั้น ที่เมื่อครั้งวัดเกต หรือเดิมชื่อว่า “วัดสระเกษ” ที่สร้างในสมัยพญาสามฝั่งแกน ราว พ.ศ. 1978 รับเอาอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากทางหริภุญชัย ทำให้วัดแห่งนี้ไม่เพียงแต่เป็นศูนย์รวมของชาวพุทธในละแวกนั้น หากแต่รวมเอาศรัทธาความเชื่อของชุมชนในละแวกใกล้เคียงเข้าไว้อีกด้วย ความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของผู้คนไม่เพียงแต่สะท้อนผ่านการประพฤติปฏิบัติ เช่น การมาวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัด การก่อสร้างถาวรวัตถุที่สะท้อนพุทธสัญลักษณ์แบบล้านนาผสมกับจีนดังปรากฏวัดหลายต่างๆ ที่เป็นศิลปะแบบจีนบนพระวิหาร การก่อสร้างอาคารโรงเรียนนักรรรมสำนักเรียนวัดสระเกษ (โรงเรียนปรีดิฯ) เพื่อใช้เป็นโรงเรียนสอนนักรรรม บาลี ปรีดิฯธรรม โดยพระครูปรีดิยานุรักษ์ร่วมกับพระครูชัยสีลวิมล ระยะเวลาจึงเริ่มบทบาททางการศึกษาโดยเริ่มมีการสอนหนังสือให้กับเด็กๆ ในพื้นที่ โดยใช้ศาลาเป็นสถานที่เรียน หรือเรียกว่า

โรงเรียนชั้นมูล จนภายหลังทางราชการได้รับโรงเรียนชั้นมูลไว้ในอุปการะเป็นโรงเรียนประชาบาล และได้ส่งครูมาสอนอย่างเป็นทางการ

(2) สมาคมศรีคุรุสิงห์สภาเป็นศูนย์รวมของศาสนาซิกข์และฮินดู โดยชาวซิกข์กลุ่มแรกเดินทางผ่านพม่าเพื่อทำการค้าขายในเชียงใหม่ ในช่วงปี พ.ศ. 2400 ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณภาคหลวง ถนนช้างม่วยและย่านวัดเกต ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2418 ได้มีชาวฮินดู จากแคว้นปัญจาป ประเทศอินเดีย ทขอยเดินทางเข้าสู่เชียงใหม่เพื่อทำธุรกิจค้าขาย โดยอาศัยอยู่แถวภาคหลวงและบริเวณวัดเกตเพิ่มเติม การขยายตัวของชาวซิกข์ในพื้นที่ ทั้งจากอินเดียและปากีสถาน จึงทำให้เกิดการก่อตั้งวัดซิกข์ (Gurdwara) แห่งแรก ในปี พ.ศ. 2450 ขึ้นที่เลขที่ 134 ถนนเจริญราษฎร์ ติดกำแพงด้านหลังวัดเกต เป็นบ้านไม้ชั้นเดียวศาสนสถานดังกล่าวใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมอื่นๆ เนื่องจากดังกล่าวจะมีความสมบูรณ์ได้ต้องประกอบพิธีต่อหน้าพระคัมภีร์ GURU GRANTH SAHEB

จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2490 ชาวฮินดูอพยพมาอยู่เชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น (ชาวฮินดูเดินทางมาอีกระลอก มาเชียงใหม่ตั้งถิ่นฐานที่วัดเกตและช้างม่วย) และได้มีการร่วมกันสร้างวัดซิกข์บนที่เดิมหลังวัดเกต ในปี พ.ศ. 2518 ชาวซิกข์เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 4 ชั้นที่ปรากฏในปัจจุบัน บุรณะวัด โดยสร้างตึกเป็นตึกสูง 3 ชั้น มียอดโดมสีทอง บนชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นห้องโถงขนาดใหญ่เพื่อเป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนา

นอกจากนี้คุณูปการสำคัญที่มีต่อพื้นที่ย่านวัดเกตและสังคมชาวภาคในยุคนั้นคือ การสร้างสะพานจันทร์สมอนุสรณ์หรือ “ข้าวแขก” โดยนายห้างโมตริราชาวซิกข์ ในปี พ.ศ. 2509 ที่ถือเป็นสะพานสำหรับเดินข้ามที่สำคัญต่อชีวิตจิตใจของผู้คนและเมืองเชียงใหม่มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยมูลเหตุของการรื้อสะพาน “ข้าวเก่า” หรือ “ข้าวกุลา” แล้ว ชาวบ้านสองฝั่งแม่น้ำปิงมีความลำบากมากในการสัญจรติดต่อซื้อขายและแวะเยี่ยมเยียนกัน การเดินไปข้ามสะพานนราก็ถือว่าไกล ดังนั้นทางเทศบาลเชียงใหม่จึงมีการสร้างเป็นสะพานชั่วคราว ด้วยไม้ไผ่ทั้งที่เป็นเสา เป็นพื้น สะพานและเป็นคอกสะพานสองด้าน เรียกกันภาษาชาวบ้านว่า “ข้าวเตะ” (หมายถึง การนำไม้ไผ่มาสานเข้าด้วยกัน) สะพานข้าวเตะนี้จะใช้การได้เฉพาะหน้าแล้งเท่านั้น ในหน้าฝนที่น้ำหลากจากทางเหนือ น้ำจะแรงและพ้อคำไม้จะล่องซุงมาตามแม่น้ำปิง ซุงขนาดใหญ่แต่ละท่อนจะปะทะเสา สะพานจนพังใช้การไม่ได้ ในหน้าฝนชาวบ้านจึงต้องใช้การเดินทางโดยเรือข้ามฟากแทน ดังนั้นนายห้างโมตริราม เจ้าของกิจการร้านขายผ้าเชียงใหม่สโตร์ ซึ่งเป็นร้านขายผ้าที่ใหญ่และมีชื่อในสมัยก่อน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรมาก เมื่อเริ่มอพยพมาอยู่ได้นำผ้าสำหรับตัดเสื้อเดินเร่ขาย ตามบ้านร้านค้า ต่อมาจึงขี้จักรยานตระเวนขายตามหมู่บ้านอาเณรอบนอกจนมีกำไรมากขึ้น จึงได้มาเช่าห้องแถวขายผ้าในตลาดวโรรส และย้ายไปเช่าห้องแถวของเจ้าแก้วนรรัฐ (แถวบริเวณร้านเชียงใหม่ใจดี ถนนช้างม่วยในปัจจุบัน) ซึ่งในช่วงตระเวนนำผ้าบรรทุกท้ายรถจักรยานขายต่างอำเภอขึ้นเอง ช่วงที่ไปขายที่บ้านแม่ก๊ะ อ.สันกำแพง ที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าในอดีต ได้พบ

รักกับสาวแม่ก๊ะ นามว่า คุณจันทร์สม และแต่งงานกันที่สุดในที่สุด เหตุผลที่ร้านผ้าเชียงใหม่สโตร์มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก จนว่ากันว่าฐานะร่ำรวยที่สุดสำหรับชาวอินเดียในเมืองเชียงใหม่ขณะนั้น เนื่องจากลูกค้าจะได้รับการเอาใจใส่อย่างดี โดยเฉพาะชาวเขาลูกค้าส่วนใหญ่ที่ลงมาจากคอย จะเอาใจใส่ถึงกับจัดที่พักและอาหารให้สำหรับชาวเขาที่เป็นลูกค้าที่ห้องแถวของตัวเอง (ถนนท้ายวังที่เป็นคิวดเวียงกาหลงทุกวันนี้) บ้านแห่งนี้เรียกกันในหมู่ชาวตลาดว่า “บ้านสโตร์” เป็นที่ชื่นชอบของชาวเขามาก นอกจากนี้ความสามารถในการเลือกผ้าที่มีคุณภาพและนำจำหน่ายให้เจ้านายฝ่ายเหนือของเชียงใหม่ซึ่งส่วนใหญ่เชื่อถือและเป็นลูกค้าอีกด้วย ดังนั้นความผูกพันกับผู้คนและชุมชน และด้วยภายหลังจากที่ภรรยาที่ได้เสียชีวิตลง คุณมนตรีหรือนายห้าสงโมตรีซึ่งเคยผูกพันกับสะพานแห่งนี้มาตลอด และเห็นความลำบากของชาวบ้านที่เดือดร้อนในหน้าน้ำหลาก อีกทั้งต้องการทำบุญให้นางจันทร์สมผู้เป็นภรรยา จึงบริจาคเงินให้ทางเทศบาลเชียงใหม่ เพื่อก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำปิงแทนสะพานชั่วคราว และตั้งชื่อให้เป็นอนุสรณ์ต่อความรักและคุณประโยชน์กับผู้อื่นโดยแท้จริง ดังนั้นจึงถือว่าเป็นสะพานที่ทรงคุณค่าแห่งนี้ ที่มีเรื่องราวเล่าขานสืบทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังต่อไป

(3) มัสยิดอัด-ดักวา เป็นศูนย์รวมของศาสนาอิสลาม (ชาวมุสลิมยูนนาน หรือ จีนฮ่อ) ที่อพยพเข้ามาทำธุรกิจค้าขายในพื้นที่ โดยสมัยเริ่มแรกมีมัสยิดบ้านฮ่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนาของคนมุสลิมในเชียงใหม่ จุดเริ่มต้นเกิดจากคุณง ฟูนันต์ (ชื่อเดิมคือ “ฮูฮ่งโม” ชื่ออาหรับชื่อว่า “อับดุลเราะห์มาน อิสฮาก อันซัยนี” อพยพมาจากประเทศจีนหมู่บ้าน “เซียวเหว่ยเกิง” อำเภอหมงหัว มณฑลยูนนาน) พ่อค้ามุสลิมเชื้อสายอินเดียและภรรยาที่มีพื้นเพเป็นคนของจากลำพูน นำครอบครัวมาตั้งหลักแหล่งย่านสันป่าข่อย ในปี พ.ศ. 2410 ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างมัสยิดอัดดักวาและโรงเรียนจิตต์ภักดีและจุดเริ่มต้นของสายตระกูล วิลัยมาด โดยมีได้สืบสายตระกูลออกไป เช่น วีระพันธ์ รัศมี จันทร์ บุญกร พงษ์พฤกษทล อยู่อย่างไท เหล่านี้เป็นต้น) ได้ทำการได้ขอซื้อที่ดินจากคุณแอนด์ เบน และได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากสมักรพรรคพวก ทั้งที่อาศัยอยู่บริเวณนี้และจากที่อื่นๆ ได้เริ่มสร้างกำแพงและอาคารมัสยิดเมื่อปี พ.ศ. 2510 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2512 และทั้งหมดถือเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองและชาวมุสลิมในพื้นที่ที่มีมาถ้อยอย่างยาวนาน ดังเช่น

- ปี พ.ศ. 2441 นายมุฮัมมัดสุเซ็น มุสลิมชาวอินเดียเปิดร้านอาหารชื่อร้านไทยอิสลามเป็นร้านอาหารแรกในเชียงใหม่

- ปี พ.ศ. 2451 - ชาวมุสลิมเชื้อสายปาตาน (ปาเกีสถาน) ชื่อ ชารายุดดิน พร้อมลูกชาย ทำการค้าขายนาฬิกาและเพชรพลอย เป็นมุสลิมเชื้อสายปาตานคนแรกที่ตั้งถิ่นฐานย่านนี้ สายตระกูลได้แก่ มุคดินและเปี่ยมชัยวัฒน์

- ปี พ.ศ. 2479 อะมัดซิดิก เจ้าคูรี มุสลิมเชื้อสายบังกลาเทศ สายตระกูลเจ้าคูรี เดินทางจากบังกลาเทศผ่านพม่ามาค้าขายอยู่แม่สะเรียง ย้ายมาเปิดกิจการขายผ้าเมตรในตลาดวโรรส ชื้อบ้านในบริเวณท่าน้ำวัดเกต

- ปี พ.ศ. 2507 มีการหารือในการสร้างโรงเรียนสอนฟิรฎูฮีน โดยรวบรวมเงินซื้อที่ดิน 1 ไร่ รวมถึงนายห้างมนตรี (มนตรี โกศลาภิรมย์) บริจาคเงิน 200,000 บาท ให้เทศบาลนครเชียงใหม่สร้างสะพานคอนกรีต ก่อสร้างสะพานจันทร์สมอนุสรณ์แทน “ข้าวแตะ”

- ปี พ.ศ. 2516 พิธีเปิดโรงเรียนสอนศาสนาแห่งแรกในภาคเหนือชื่อโรงเรียนจิตต์ภักดี ตั้งอยู่ในมัสยิดอัดดักวา เป็นนักเรียนชาวล้าน

- ในช่วงปี พ.ศ. 2501 – 2510 มุสลิมหลายครอบครัวเริ่มทยอยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนวัดเกต

- ปี พ.ศ. 2510 เริ่มก่อสร้างกำแพงและอาคารมัสยิดมัสยิดอัดดักวาแล้วเสร็จเปิดอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2512 ได้รับเกียรติจากท่านจุฬาราชมนตรีถ้วน สุวรรณศาสตร์ และท่านเอกอัครราชทูตประจำราชอาณาจักรไทยร่วมพิธีเปิด มีโรงเรียนจิตต์ภักดีเป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกในภาคเหนือ พ.ศ. 2517 ทำการขยายพื้นที่เพื่อก่อสร้างโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน โดยทำการซื้อที่ดินจากทายาทของนายวิลเลียม เบน จำนวน 5 ไร่

- ปี พ.ศ. 2520 สร้างอาคารพาณิชย์ให้เป็นสมบัติของมัสยิดเพื่อให้เช่าเป็นรายได้สำหรับมัสยิดและโรงเรียนสอนศาสนาจิตต์ภักดี

- ในปี พ.ศ. 2523 เริ่มก่อสร้างอาคารเรียน (หลังปัจจุบัน) ของโรงเรียนและเปิดเป็นทางการ วันที่ 14 พ.ย. 2525 โดยมี รมต.กระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน มีท่านมหาเด รมต.กระทรวงศึกษาธิการของมาเลเซียมาร่วมงานมีการรับนักศึกษาหญิงเข้าศึกษา

ปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการมัสยิดหารือและซื้อที่ดินติดบริเวณด้านหลังมัสยิด 400 ตารางวา โดยตั้งคณะกรรมการหาทุนเพื่อซื้อที่ดิน โดยมีคุณทวีศักดิ์ พงษ์พฤกษ์ทอล อาวุโสในชุมชน ทายาทท่านเวฮ์เทนเป็นประธานฝ่าย

ตั้งแต่บัดนั้นมัสยิดอัด-ดักวา ก็เป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวมุสลิมในเมืองเชียงใหม่ มีสัปบุรุษ จำนวน 410 คน มีจำนวน 98 ครอบครัว เป็นชาย 175 คน หญิง 235 คน มีทั้งมุสลิมเชื้อสายจีนยูนาน ปากีสถาน บังกลาเทศ มาลาญ ตั้งบ้านเรือนอยู่รอบๆ มัสยิด บางส่วนอาศัยอาคารพาณิชย์ ส่วนครอบครัวที่มีบ้านเป็นของตัวเองอาศัยทั้งในเขตชุมชนวัดเกตและชุมชนสันป่าข่อย บางส่วนกระจายอยู่ชุมชนอื่น มีโรงเรียนสอนศาสนาแห่งแรกในภาคเหนือชื่อโรงเรียนจิตต์ภักดี เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่ และอีกหลายหน่วยงาน เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ในวิชาการของศาสนาอิสลามในภาคเหนือ สืบต่อมาถึงยุคปัจจุบัน

(4) โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 ศูนย์รวมของศาสนาคริสต์ โดยกลุ่มมิชชันนารีคณะแรกที่เดินทางมาถึงเชียงใหม่ คือ ศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี มิชชันนารี ชาวอเมริกันจากคริสตจักรเพรสไบทีเรียน สหรัฐอเมริกา ได้ก่อตั้งคริสตจักรที่หนึ่ง เชียงใหม่ขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน ค.ศ.1868 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศข่าวดี เป็นพยานถึงพระเยซูคริสต์ และปลดปล่อยประชากรของพระเจ้าให้หลุดพ้นจากความเขลา และโรคา พยาธิ ด้วยการให้การศึกษา รักษาพยาบาลและบริการสังคม นอกจากนี้คริสตจักรยังมุ่งเตรียมสมาชิกของคริสตจักรทุกเพศทุกวัย ให้สำนึกและสืบทอดเจตนารมณ์แห่งการก่อตั้ง คริสตจักร ด้วยการเพิ่มพูนความเชื่อศรัทธาในพระเจ้า ความรู้ในพระวจนะเพื่อจะใช้เป็นบรรทัดฐาน ตลอดจนการดำเนินชีวิตของชาวคริสเตียนอย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งสู่ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในพระเยซูคริสต์เพื่อรับใช้พระเจ้า และประชากรของพระองค์ที่ยากไร้ เจ็บป่วย พิกัด อาวุโส เร่ร่อน เสียเปรียบ รับความอยุติธรรมและประสบความทุกข์ยากลำบากทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและภัยธรรมชาติที่กำลังเรียกร้องและร่ำไห้หาความรัก ความยุติธรรม สันติสุขและความรอด

อย่างไรก็ตาม การประกาศเผยแผ่คริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ (เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในสมัย ร.5) สมัยเจ้ากาวิโรสหรือ “เจ้าหลวงเชียงใหม่” (หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “เจ้าชีวิตอ้าว” ด้วยความที่เด็ดขาด เอาจริงเอาจังและมีความห้าวหาญ ในการปกครองบ้านเมืองนั่นเอง) ได้เดินทางลงไปกรุงเทพ ฯ เพื่อถวายเครื่องราชบรรณาการแด่พระมหากษัตริย์ และได้พบศาสนทูตดาเนียล แมคกิลวารี และคณะมิชชันนารีที่นั่น จนมีความรู้จักสนิมสนมกันยิ่งขึ้น และขออนุญาตเดินทางมาเผยแผ่ศาสนาสถานที่เชียงใหม่และรักษาโรคแก่คนพื้นเมือง การเดินทางมาของศาสนทูตแมคกิลวารี พร้อมกับภรรยา และบุตรอีก 2 คน ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากเจ้าหลวงเชียงใหม่และทำการยกที่ดินบริเวณน้ำปิงฝั่งตะวันออก ปลูกบ้านพักอาศัย อีกทั้งเป็นศาลาสำหรับทำการรักษาคนไข้และศูนย์เผยแผ่ศาสนา และด้วยความโอบอ้อมอารีและได้รักษาโรคภัยต่างๆ เช่น การรักษาไข้จับสั่น ซึ่งเป็นโรคที่ร้ายแรงและผู้คนเป็นกันมาก ทำให้ชาวเมืองเชียงใหม่ได้เรียกชื่อของมิชชันนารีทั้งสองว่า “พ่อครูหลวง” และ “แม่ครูหลวง” ซึ่งเป็นการให้เกียรติอย่างยิ่ง ต่อมาศาสนทูตโจนาธาน วิลสัน และครอบครัว ได้เดินทางจากกรุงเทพ ฯ เพื่อมาช่วยงานทำให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นที่ยอมรับของชาวเมืองเชียงใหม่และเกิดผลให้มีผู้เข้ามารับความเชื่อและรับบัพติสมาเป็นคริสเตียนถึง 7 คน โดยเฉพาะน้อยสุริยะและหนานชัยซึ่งเป็นลูกน้องของเจ้าหลวงเชียงใหม่ในขณะนั้น และเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ จึงได้สั่งการให้นำทั้งสองคนไปประหารชีวิตและห้ามมิให้ผู้ใดทำการแพร่พราย โดยขอทหารละทิ้งศาสนาพุทธเข้ามาเป็นคริสเตียน ทำให้การประกาศเผยแผ่ต้องหยุดชะงักลงชั่วคราว จนเมื่อสิ้นพระเจ้ากาวิโรส พ่อครูดาเนียล แมคกิลวารี ได้มีโอกาสทำงานรับใช้พระเจ้าอินทวิชยานนท์ ผู้เป็นบุตรเขยของเจ้ากาวิโรส และได้ขึ้นครองเมืองเชียงใหม่สืบต่อองค์ที่ 7 ทำให้เสรีภาพในการเผยแผ่คริสต์ศาสนามีมากขึ้นอีกครั้ง

ตลอดถึงการออกพระราชกฤษฎีกา ในสมัยรัชกาลที่ 5 จากราชสำนัก เพื่อใช้ในเขตเมือง เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ประกาศเสรีภาพทางศาสนาที่ผู้ใดจะชอบใจถือศาสนาใด ก็ให้ผู้นั้นถือได้ตามชอบใจ จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้มีผู้คนเข้านับถือคริสต์ศาสนาเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การที่มิชชันนารีกลุ่มนี้เข้ามาตั้งศูนย์เผยแผ่ศาสนาแล้ว ยังถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการวางรากฐานการศึกษาและการแพทย์แบบตะวันตกในสังคมเชียงใหม่ ตั้งแต่

- ในปี พ.ศ. 2422 สร้างโรงเรียนสำหรับเด็กผู้หญิงขึ้นเป็นแห่งแรก ต่อมาตั้งเป็นโรงเรียนสตรีอเมริกันและภายหลังขออนุญาตให้ชื่อ “โรงเรียนพระราชชายา” (โรงเรียนดาราวิทยาลัยในปัจจุบัน) โดยนางสาวเอ็ดนา โคล์ และนางแมรี แคมป์เบลล์ ที่ถือเป็นการจัดการศึกษาสำหรับสตรีขึ้นในเชียงใหม่อย่างเป็นระบบ
- ในปี พ.ศ. 2427 นายแพทย์ เอ็ม เอ ชิค (M.A.Cheek) มิชชันนารีชาวอเมริกัน รับจ้างเจ้าอินทวิชยานนท์ สร้างซำกุลด้วยไม้สัก งบประมาณ 30,000 รูปี เรียกว่า สะพานซำชิก สะพานไม้สักขนาดใหญ่
- ในปี พ.ศ. 2431 คณะมิชชันนารีในจังหวัดเชียงใหม่ปรับปรุงสถานที่จำหน่ายยา ต่อมานายแพทย์เจมส์ ดับลิวแมกเคน สร้างเป็นโรงพยาบาลอเมริกันมิชชัน (American Mission Hospital) อย่างถาวร (ต้นกำเนิดของโรงพยาบาลแมคคอร์มิค ปัจจุบัน โดยมีมูลนิธิสภาคริสตจักรในประเทศไทยเป็นผู้ดูแล)
- ในปี พ.ศ. 2435 อังกฤษตั้งบริษัทบอมเบย์เบอร์มา และจัดตั้งโรงพิมพ์ของเพรสไบทีเรียนอเมริกันที่เชียงใหม่
- ในปี พ.ศ. 2428 ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเพรสไบทีเรียลลาว มีสิทธิในการตั้งและขยายคริสตจักรท้องถิ่น
- ในปี พ.ศ. 2430 สร้างโบสถ์คริสต์จักรบริเวณริมแม่น้ำปิง และเริ่มก่อตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชายเป็นแห่งแรก ที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง เรียกว่า “โรงเรียนชายวังสิงห์คำ” (จนเมื่อปี พ.ศ. 2449 รัชกาลที่ 6 ทรงเสด็จประพาสเชียงใหม่และทำการวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรก (ตึกบัทเลอร์) และพระราชทานนามโรงเรียนชายวังสิงห์คำที่ย้ายมาทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงว่า โรงเรียนปรินส์รอยแยลล์วิทยาลัย)
- ในปี พ.ศ. 2443 James McCarthy เขียนแผนที่เชียงใหม่ และต่อมาในปี พ.ศ. 2456 มิชชันนารีเขียนแผนที่เมืองเชียงใหม่
- ในปี พ.ศ. 2455 จัดตั้งวิทยาลัยพระคริสตธรรมที่เชียงใหม่ ซึ่งสืบทอดต่อมาเป็นวิทยาลัยพระคริสตธรรมแมคกิลวารี (หรือมหาวิทยาลัยพายัพในปัจจุบัน)
- ในปี พ.ศ. 2478 จัดตั้งสภาคริสตจักรในประเทศไทย เมื่อเดือนเมษายน โดยคริสตจักรใน เชียงใหม่ – ลำพูนได้รับการจัดตั้งเป็นคริสตจักรภาคที่ 1 คริสตจักร

ในสถานีมิชชันล่ำปาง – เชียงรายเป็นคริสตจักรภาคที่ 2 ในสถานีมิชชันแพร่และ
น่านเป็นคริสตจักรภาคที่ 3 ฯลฯ

ดังนั้นจะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน 4 กลุ่มใหญ่ที่เข้าตั้งถิ่นฐานและศาสนสถาน
สำคัญต่างๆ ล้วนมีบทบาทและคุณูปการต่อชุมชน พื้นที่และสังคมเมืองเชียงใหม่เป็นอย่างมาก ทั้ง
ด้านการศึกษา การพยาบาล การคมนาคม และการค้าขาย ที่เป็นร่องรอยความเจริญที่ไหลตามสายน้ำ
ปิงในยุคนี้

3.3) วัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ

เมืองเชียงใหม่

นโยบายการกวาดต้อนผู้คนของพระเจ้ากาวิละ หรือการเทครัวเข้าสู่เมืองเชียงใหม่และพื้นที่
โดยรอบ จวบจนภายหลังที่เข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์เมื่อล้านนาเริ่มผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม
ความสำคัญของเมืองเชียงใหม่ในฐานะที่เป็นศูนย์กลางจึงเชื่อมโยงสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับ
ภายนอกมากขึ้น ที่ไม่เพียงแต่ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นเป็นอยากรมากในสังคมเมือง
เชียงใหม่ แต่ยังทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมจนเป็นอัตลักษณ์ร่วมแบบล้านนาขึ้นอย่าง
ที่รับรู้ได้ ทั้งศิลปะ สถาปัตยกรรม หัตถกรรม วิถีการดำรงชีวิต ตลอดจนศาสนาและโลกทัศน์ความเชื่อ
ต่างๆ

วัดเกต

ระบบคุณค่า อุดมการณ์และความเชื่อของผู้คนในช่วงนี้ จึงผูกโยงกับอัตลักษณ์ของแต่ละ
เชื้อชาติศาสนาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์อย่างแนบแน่น ดังนี้

- ศาสนาพุทธ คือกลุ่มคนเมืองดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มาก่อน กับกลุ่มคนจีนที่
อพยพเข้ามาทำการค้าขายในพื้นที่ โดยมีวัดเกตการามเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่แต่เดิมเคร่งครัดทั้ง
ในการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตตามหลักคำสอนและอิทธิพลขอ
พระพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย (หากมองย้อนกลับไปถึงรากพุทธศาสนา มาจากการหล่อหลอม
ระหว่างพุทธ-ผี-พราหมณ์ ที่ผสมกลมกลืนฝังตัว ฝังความคิด ฝังแก่นทั้งทางความคิด ความเชื่อ
อุดมการณ์ (Syncretism) เพื่อให้คำตอบแก่คนไทยในการดำรงชีวิตอยู่ทุกขณะ) ดังนั้นพุทธศาสนามี
อิทธิพลอย่างมากในวัดเกตเฉกเช่นเดียวกับสังคมเมืองเชียงใหม่ขณะนั้นที่ถือเป็นอีกยุคทองแห่ง
พุทธศาสนาล้านนาสายลังkawศ์ หากแต่พัฒนาการของบ้าน วัดกับเมืองได้หล่อหลอมทำให้พุทธ
ศาสนาในวัดเกตมีกลิ่นอายที่ผสมผสานทั้งวิถีปฏิบัติเดิมที่สืบทอดมาแต่ครั้งอดีต ร่วมกับอิทธิพล
ของการแผ่ขยายของพุทธศาสนาเถรวาทหรือนิกายต่างๆ ตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของผู้คน ชุมชน
และเมืองเชียงใหม่ในแต่ละช่วงอย่างสำคัญ (รามัญวงศ์+ ลังkawศ์+มหายาน+เถรวาท) แต่ใน
ภาพรวมยังมุ่งเน้นทั้งในเรื่องคติความเชื่อเรื่องจักรวาล บุญบาป การเวียนว่ายตายเกิด โลกนี้โลก
หน้า การประพฤติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม ทำความดีละเว้นความชั่ว พร้อมทั้งการทำนุ
บำรุงอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบต่อไป

● ศาสนาซิกข์ นิกายนามธารี มีวัดซิกข์ หรือคุรุ ทวารา” (Gur Dwara) เป็นศูนย์รวมของชาวซิกข์ฮินดู และสถานที่ประกอบพิธีกรรมสำคัญทั้งทางศาสนาและพิธีกรรมอื่นๆ จึงจะเกิดความสมบูรณ์ ทั้งการหมั้น การแต่งงาน และประกอบพิธีต่อหน้าพระคัมภีร์อาดิครันถ์ประจำศาสนาโดยมีความเชื่อเรื่อง เอกเทวนิยม (Monotheism) คือ เชื่อว่ามีพระเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว แต่พระองค์มีหลายพระนามตามแต่คนจะเรียกขาน อีกทั้งเชื่อว่าองค์พระศาสดาทุกพระองค์ล้วนเป็นปางอวตารของพระผู้เป็นเจ้า เสมือนหนึ่งเป็นตัวแทนของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้นจะพบว่าชาวซิกข์-นามธารีทุกคนถูกปลูกฝังคุณธรรมเข้าไปในชีวิต และจิตวิญญาณตั้งแต่แรกเกิดเสียด้วยซ้ำ เพราะเหตุที่บิดามารดาและบรรพบุรุษก็ดำรงชีวิตอันเต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม และความดีงาม รวมทั้งสอดคล้องต่อหลักธรรมชาติ และเน้นความเรียบง่ายตลอดมา ดังคำกล่าวที่ว่า “Simple living, High thinking” และเน้นอาหารธรรมชาติที่สะอาดและบริสุทธิ์ การดำเนินชีวิตรวมทั้งการค้าขายก็จะคงไว้ซึ่งคุณธรรมไม่เอาเปรียบทุกสรรพชีวิตทั้งทางกาย วาจา และใจ ในเช้าวันอาทิตย์จะไปร่วมกันทำสมาธิ ฟังเทศน์ฟังธรรมอย่างพร้อมเพรียงกันที่ศาสนสถาน ยึดมั่นในคุณงามความดี การไม่เบียดเบียนทุกสรรพชีวิต ฯลฯ วิถีชีวิตดังกล่าวหล่อหลอมให้ได้รับการปลูกฝังให้อยู่อย่างเรียบง่าย พอเพียงและเผื่อแผ่ผู้อื่นเสมอ โดยที่สิ่งเหล่านี้ค่อยๆ ซึมซับเข้าไปในชีวิตทุกวันจนกลายเป็นความเคยชินในการดำรงชีวิต และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องที่ยาก ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าคนที่มนุษย์จะเข้าถึงพระเจ้าได้นั้นจะต้องตัดกิเลสทั้งห้าให้หมดสิ้นเสียก่อน คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความหยิ่งยโส และความเหินแกล้ว หากสามารถละเว้นกิเลสต่างๆ เหล่านี้ได้ ถือว่าเป็นผู้ที่ได้ดำรงชีวิตตามหลักสัจธรรม และได้เข้าถึงพระเจ้าแล้วนั่นเอง นอกจากนี้ความเชื่อในเรื่องของการกลับชาติมาเกิดใหม่ เชื่อว่าชีวิตที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายแล้วในการที่จะมีโอกาสระลึกถึงพระเจ้า แต่การที่จะเข้าถึงพระเจ้าได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการกระทำของเขาในชาตินี้ จึงควรที่จะพยายามอย่างที่สุดเพื่อให้หลุดพ้นจากวัฏจักรของชีวิต หรือการเวียนว่ายตายเกิดนี้ ด้วยการหมั่นระลึกถึงพระเจ้า และสวดมนต์ภาวนา ดำรงชีวิตตามหลักคำสอนเพื่อจะได้ช่วยให้เข้าถึงพระเจ้าได้ในที่สุด

● ศาสนาอิสลาม มีมัสยิดเป็นศูนย์รวมชาวมุสลิมยูนนาน (จีนฮ่อ) ให้ความสำคัญกับเรื่อง “บริสุทธิ์และแท้จริง” ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากและได้เรียงร้อยกับแทบทุกแง่มุมในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวเล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การกิน หรือดื่ม แม้กระทั่งการใช้ภาษา จะต้องสะอาดและไม่มีการใช้ปะปนกับคนอื่น ๆ ในมิติทางจิตวิญญาณที่จะปฏิบัติศาสนกิจอย่างเคร่งครัดตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเรื่องนี้ชาวจีนมุสลิมที่อพยพมาอยู่ทางภาคเหนือของไทยเองยังคงสืบทอดแนวคิดและการปฏิบัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ในความเป็นชาวจีนมุสลิมนั้นหากไม่มองในเรื่องของความเชื่อแล้ว พวกเขาก็ไม่ต่างอะไรจากชาวไทยเชื้อสายจีนทั่วไป ทั้งลักษณะทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม ภาษาที่ใช้ ยกเว้นความเชื่อในรูปแบบการดำเนินชีวิตตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเข้านอน การดำเนินชีวิตของชาวจีนกลุ่มนี้นั้นล้วนดำเนินอยู่ในกรอบของหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามเป็นตัวกำหนดและทุกอย่างที่ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ นั้นต้องไม่ขัดกับหลักทางศาสนา

และด้วยว่าความเป็นชาวจีนมุสลิมที่ต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อฟังพระเจ้าเป็นเรื่องใหญ่อันดับแรก การลบหลู่ศาสดาถือเป็นบาปใหญ่ในทัศนคติของอิสลาม ยิ่งเป็นการนับถือพระเจ้าอื่นหรือให้ความสำคัญกับสิ่งอื่นมากกว่าพระอัลลอฮ์นั้นเป็นสิ่งต้องห้ามในหลักของศาสนาอิสลาม และแม้ในศาสนาอิสลามไม่ได้มีข้อห้ามให้คนจีนมุสลิมเกี่ยวกับการร่วมกิจกรรมตามเทศกาลของจีนหรือไทย แต่ก็ต้องระมัดระวังที่จะนำตัวเข้าไปเกี่ยวข้องกับรูปเคารพหรือการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอื่น

- ศาสนาคริสต์ มีโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เป็นศูนย์รวมและภาพสะท้อนของการขยายตัวของแนวความเชื่อใหม่ในภาคเหนือคือคริสตศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนหรือที่คุ้นกันในชื่อของชุมชนชาวคริสต์ียน โดยมีความเชื่อและวิถีปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ขัดต่อหลักความเชื่อในพระคัมภีร์และสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความทุกข์ความเจริญแก่สังคม เลือปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ขัดเกี่ยวกับการนมัสการหรือการกราบไหว้รูปเคารพ ฝั วิญญาณ ไสยศาสตร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของวันเวลา สถานที่หรือดวงชะตา เพราะอยู่ในการดูแลของพระเจ้าmujทรงเป็นเจ้าของสรรพสิ่ง พระองค์เป็นผู้วยพรที่แท้จริง ดังนั้นจึงขอพรจากพระเจ้าให้แก่กันและกัน เมื่อจะจากกันจึงใช้คำว่า “ขอพระเจ้า อวยพร” สำหรับคริสต์ียนแล้วการไปสู่สวรรค์ทำได้โดยความเชื่อในพระเยซูไม่ใช่การกระทำ ส่วนการทำบุญเพื่อทำดีนั้น คริสต์ียนสามารถแสดงออกโดยการช่วยเหลือสังคม ไม่ใช่แข่งของศาสนพิธีแต่ประการใด

อย่างไรก็ตามแม้ในช่วงนี้ระบบศาสนามีอิทธิพลต่อระบบอุดมการณ์และความเชื่อของผู้คนที่แตกต่างกันออกไปอย่างเคร่งครัดและชัดเจน แต่การหล่อหลอมในสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมและไม่ขัดต่อหลักศาสนาของผู้คน “ย่านวัดเกต” ผสมผสานจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ร่วมพิเศษที่ผูกโยงสัมพันธ์ผู้คนที่ทั้ง 4 เชื้อชาติศาสนาเข้าไว้อย่างแนบแน่นในฐานะ “คนวัดเกต” สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมาอย่างยาวนาน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ความสามัคคีสมัครสมานร่วมมือร่วมใจฉันท์พี่น้องสร้างและมีคุณูปการร่วมกันทั้งต่อผู้คน ชุมชน พื้นที่และสังคมเมืองเชียงใหม่ในวงกว้าง ล้วนก่อร่างสร้างรูปทำให้วัดเกตมีอัตลักษณ์พิเศษที่แตกต่างจากชุมชนอื่นทั่วไป สะท้อนผ่านทั้งสิ่งก่อสร้างงานสถาปัตยกรรม การมีส่วนร่วมทั้งทางวัฒนธรรมและประเพณีของผู้คนที่แตกต่างทางเชื้อชาติศาสนา โดยไม่ขัดต่อหลักวิถีปฏิบัติที่แต่ละคนยึดถือเอาไว้อย่างเคร่งครัดและลงตัว อาทิเช่น

- สะพานจันทร์สมอนุสรณ์ (ข้าวแขก) เดิมเป็นสะพานที่สร้างขึ้นชั่วคราวโดยใช้ไม้ไผ่สานขัดแตะ (บางคนเรียกว่าข้าวแตะ) ต่อมานายห้างโมติรามชาวอินเดียได้บริจาคเงิน รวมทั้งมีการทอดผ้าป่าด้วยเพื่อระดมเงินทุนสร้างเป็นสะพานถาวรและเป็นอนุสรณ์สถานแก่ภรรยาของชาวอินเดียที่ชื่อจันทร์สม ปัจจุบันเป็นสะพานคนเดินข้ามฝั่งที่เชื่อมระหว่างชุมชนวัดเกตการามที่มีชาวอินเดียอาศัยอยู่มากกับตลาดวโรรสซึ่งเป็นย่านค้าขายของชาวอินเดีย

- บ้านพักของบริษัทบริติช บอร์เนียว ภายในประกอบด้วยสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญต่อสังคมเมืองเชียงใหม่ เช่น บ้านพักหมายเลข 4 บ้านพักหมายเลข 6 บ้านพักผู้จัดการ บริษัทบริติชบอร์เนียว ฯลฯ

- พระวิหารภายในวัดเกตที่สร้างสมัยรัตนโกสินทร์ สถาปัตยกรรมล้านนา หัวยศาดับด้วยแก้วอวระ หน้าบันประดับงานไม้แกะสลักลวดลายพรรณพฤกษา หลังพระวิหารประดับกระจกแก้วสีต่างๆ เป็นลวดลายสวยงามมาก พระประธานเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย พระอุโบสถสถาปัตยกรรมล้านนา แกะสลักไม้และลายปูนปั้นที่อ่อนช้อย บันไดเป็นมกรคายนาคลีคล้า หน้าบันประดับลายพรรณพฤกษา ประติมากรรมไม้แกะสลักรูปเทพพนมสององค์เขียนสีทองบนพื้นแดงผนังด้านหน้าประดับด้วยปูนปั้นรูปกิเลน สิงโต และปลา ศิลปะแบบจีน ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลต่อพุทธศาสนาของชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานริมแม่น้ำปิงอย่างมากในช่วงนี้ ตลอดถึงกฤตพระสงฆ์สามเณร แต่เดิมเป็นอาคารโรงเรียนนักธรรมสำนักวัดสระเกษ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2462 โดยจีนอินทร์ และนางจิบ ชิมกิวฮัวเซ่ง เพื่อใช้เป็นโรงเรียนสอนนักธรรม บาลี ปรัชญาธรรม ที่ต่อมาไม่มีการเรียนการสอน จึงปรับปรุงเป็นกุฏิพระสงฆ์สามเณร เหล่านี้เป็นต้น

3.4) ระบบเศรษฐกิจ

เมืองเชียงใหม่

การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้พื้นที่ในเขตเมืองเชียงใหม่ มิได้เป็นเพียงศูนย์บริหารราชการและอำนาจการปกครองเท่านั้น หากพื้นที่เมืองได้กลายสภาพเป็นศูนย์กลางทางการค้าขายและธุรกิจสำคัญ โดยในสมัยเจ้าเจ็ดตน สยามให้ความสำคัญต่อเชียงใหม่ในฐานะเป็นหัวเมืองขนาดใหญ่ที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของล้านนาด้านเศรษฐกิจ สะท้อนพัฒนาการสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่แต่ละช่วง ประกอบด้วย

- เชียงใหม่จึงเป็นชุมทางการค้าทางน้ำที่สำคัญมาตั้งแต่สมัยสร้างเมืองเชียงใหม่ ทำน้าบนฝั่งตะวันออกริมแม่น้ำปิงจึงเนื่องแน่นคลาคล้าไปด้วยผู้คนหลากหลาย ต่างบ้านต่างเมือง บ้างก็มาตั้งถิ่นฐานค้าขาย บ้างก็เดินทางผ่านไปมาแต่ในอดีต จนในยุคที่พม่าได้หมดอิทธิพลไป การฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่โดยพระยาภาวโณ ที่ได้นำบูรณปฏิสังขรณ์บ้านเมืองและวัดวาอารามให้มั่นคงรุ่งเรือง การติดต่อค้าขายทางน้ำบทบาทของท่าจึงกลับมามีความสำคัญและคึกคักขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะการเข้ามาของพ่อค้าจีนฮ่อ พ่อค้าเงี้ยว (ไทใหญ่) พ่อค้าว้าต่างในท้องถิ่นและจากหัวเมืองทางตอนบน เช่น เมืองฝาง เชียงราย เชียงแสน เชียงของ ท่าขี้เหล็ก ท่าเดื่อ เมืองวะ เมืองเลิน เมืองพะเยา เชียงตุง เชียงลาบ เมืองยอง เมืองยู้ เมืองหลวย เมืองต่าง ๆ ในสิบสองปันนา เช่น เมืองหลวง เชียงรุ่ง เมืองฮาย เลยขึ้นไปถึงเมืองซือเหมาหรือเมืองลาฮ่อและเมืองคุนหมิง หัวเมืองไทใหญ่ด้านตะวันออกและตะวันตกของแม่น้ำคงหรือแม่น้ำสาละวิน เช่น เมืองปู้ เมืองป๋น เมืองนาย ด้านตะวันออกได้แก่เมืองแพร่ เมืองน่าน บ่อแก้ว เวียงคุก หลวงน้ำทา หลวงพระบาง เป็นต้น

- กลายเป็นจุดเริ่มต้นพัฒนาการของชุมชนชาวภาค ด้วยมีชาวบ้านในท้องถิ่นใกล้เคียงเริ่มทยอยนำสินค้าและผลผลิตเข้ามาวางขาย มีลักษณะเป็นภาคหมั่วหรือภาคก้อม ต่อมาได้มีการขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ กลายเป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของเชียงใหม่แห่งใหม่ สันนิษฐานด้วยเหตุผลสำคัญ ดังนี้คือ

(1) การสร้าง "ข้าวไม้สัก" ข้ามแม่น้ำปิง โดยภายหลังจาก นายแพทย์ เอ็ม เอ ซิค ได้สร้าง ข้าวไม้สักหอมซิคเชื่อมทั้งสองฝั่งแม่น้ำปิงทำให้ชาวบ้านสองชุมชน คือบ้านวัดเกตุการามและบ้าน ช้างม้อย เริ่มติดต่อกันมากขึ้นโดยเฉพาะด้านการค้าขาย เริ่มระบายสินค้าจำเป็นจากชาวจีนบ้าน วัดเกตุ ส่งมาขายให้ชาวพื้นเมืองริมฝั่งปิงบ้านช้างม้อย ได้เกิดชุมชนชาวกาดเล็กๆ ทำมาค้าขาย กระจ่ายกันตามริมฝั่งน้ำปิง บริเวณใกล้สวนลำไย

(2) การอพยพของชาวจีนหนีขบถพญาผาบ (พญาปราบสงคราม)ที่เป็นเหตุการณ์สำคัญ เหตุการณ์หนึ่ง การกวาดล้างข้าราชการไทย พ่อค้าชาวจีน และเจ้าภานายอากรที่จัดเก็บภาษีอย่าง ขูดรีด ทั้งยังจับชาวบ้านหนองจ้อมไปคุมขังจำข้ออาชญากรรม ขบถพญาผาบส่งผลให้พ่อค้าชาวจีน ย่านวัดเกตุและ “หลายหน้า” เกือบทั้งหมดอพยพหลบหนีข้ามฟากข้ามแม่น้ำปิงมาอาศัยอยู่บริเวณ สองฝั่งถนนวิชยานนท์ เกิดชุมชนกาดต้นลำไยและกาดหลวง เป็นลักษณะของกาดก้อมหรือ กาดหมั่ว มีชาวบ้านในท้องถิ่นเริ่มหาสินค้าจำเป็นต่อการยังชีพและผลิตผลทางการเกษตรมา ขาย บ้านช้างม้อยเริ่มมีผู้คนมาอาศัยอยู่มากขึ้น

(3) การสร้างตลาดโรสของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ที่มีพระประสงค์ที่จะสร้างกาด หลวงเพื่อให้มีรายได้พอเลี้ยงชีพแก่วงศาคณาญาติเจ้านายฝ่ายเหนือ เพราะพระราชชายาตระหนักถึง การปฏิรูปการปกครองของสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งจะมีผลกระทบต่ออำนาจและรายได้ของเจ้า หลวงและเจ้านายฝ่ายเหนือ จึงได้ย้ายภูหรืออัฐิเจดีย์ของเจ้านายฝ่ายเหนือจากสุสานช่วงเมรุไป สร้างใหม่ รวบรวมไว้ที่วัดสวนดอก และได้สร้างตลาดโรสขึ้นแทน ทำให้เกิดชุมชนชาวกาด หลวง บ้านช้างม้อยถึงบ้านท่าแพขึ้น พ่อค้าแม่ค้าทั้งในท้องถิ่นและต่างอำเภอได้นำผลผลิตและ สินค้ามาวางขาย ได้หาบข้างของมาตั้งขายให้ชาวบ้านจับจ่ายซื้อของตั้งแต่เช้ามีจนถึงเย็น วางขาย ในที่โล่งและกางร่มกันแดดกันฝน ซึ่งชาวกาดยุคแรกเรียก "กาดหมั่ว" หรือ "กาดหลวง" ชาวกาดใน ยุคแรกนั้นถ้าเป็นพ่อค้าหรือผู้ขายนิยมนุ่งผ้าดอยไม่สวมเสื้อ ส่วนแม่ค้านิยมแต่งกายด้วยการนุ่งซิ่น ห่มผ้าส่ว้วยแหล้ง ยามอากาศร้อนแม่ค้า หาบของหนักมักจะสะบัดผ้าส่ว้วยแหล้งพาดคอ เดิน เป็ดอก คาบบุหรี่ยูโย

(4) การสร้างสะพานนารัฐ นับเป็นสะพานข้ามแม่น้ำปิงแห่งที่ 2 ต่อจากสะพานหอมซิค ซึ่งชาวบ้านเรียก "ข้าวเก่า" เรียกสะพานนารัฐว่า "ข้าวใหม่" ซึ่งมีโครงสร้างเป็นไม้สักหลังคาสะพาน เป็นมุมโค้ง สร้างครั้งแรกโดยวิศวกรชาวอิตาลี เชื่อมถนนท่าแพกับถนนแม่ออน (เจริญเมือง-สันป่า ข่อย) ทำให้แหล่งการค้าจากย่านวัดเกตุการามขยายมาสู่บ้านท่าแพและถนนวิชยานนท์ ต่อมา หลังจากที่ยุคสยามได้สร้างสถานีรถไฟถึงเชียงใหม่ รถไฟสามารถขนถ่ายสินค้ามาถึงเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2464 ทำให้การขนส่งทางเรือหางเมงป่องสิ้นสุดลง มีการใช้เส้นทางทางบกแทน ในปีเดียวกัน ทางกรมได้สร้างสะพานนารัฐที่มีโครงสร้างเป็นเหล็กแทนสะพานไม้ที่ชำรุดใช้การไม่ได้ เพื่อ รองรับการขนส่งทางรถยนต์ เป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ศูนย์กลางการประกอบธุรกิจการค้า

ไม่ย้ายจากย่านวัดเกตการามมาอยู่บริเวณด้านท่าแพ ช้างม่วย กาดหลวง กาดตันลำไย และถนนเจริญเมือง กาดสันป่าข่อย เป็นต้นมา

วัดเกต

- บทบาทสำคัญของท่าวัดเกตจึงเริ่มปรากฏเด่นชัดจนอีกครั้งในยุคนี้ จะพบว่าผู้คนและสินค้านานาชนิดจากพ่อค้าทางไกลหลายบ้านต่างเมืองทางตอนบน เข้าสู่เชียงใหม่ผ่านท่าวัดเกตลงบรรทุกเรือหางแมงป่องล่องแม่น้ำปิง ผ่านชุมชนทางการค้าทางตอนใต้และตอนล่างได้แก่ ท่าวังพร้าว สบตา ปากบ่อง ป่าซาง เวียงหนองล่อง สบถี่ จอมทอง สามเงา ระแหง (ตาก) เรือสินค้าบางส่วนเลยไปจนถึงปากน้ำโพ นครสวรรค์ สิ้นสุดบางกอก (กรุงเทพ) ออกทะเลที่อ่าวไทยมีสินค้าที่หลากหลายชนิดผ่านท่าวัดเกต สินค้าจากเชียงใหม่และหัวเมืองต่าง ๆ ทางตอนบน โดยคาราวานพ่อค้าวัว ม้า ลาต่างและช้าง ได้แก่ น้ำรัก ไม้ฝาง งาช้าง นอแรด ครั่ง หนังสัตว์ป่า ข้าว น้ำตาล ยาสูบ ผ้าไหม ฯลฯ ขณะที่สินค้าจากทางเรือบนเส้นทางแม่น้ำปิง จากทางใต้ได้แก่ ฝ้าย ผ้าฝ้าย น้ำมันก๊าด เทียนไข ไม้ขีดไฟ บุหรี่ เกลือทะเล เป็นต้น เส้นทางการค้าอีกทางหนึ่งขึ้นบกที่ระแหง เชื่อมต่อโดยการาวานพ่อค้าวัวต่าง ม้าต่าง ผ่านเมืองแม่สอด เมียวดี ข้ามแม่น้ำสาละวินหรือน้ำงไปออกทะเลที่เมืองมะตะมะหรือเมืองมะละแหม่ง เมืองท่าสำคัญบนฝั่งทะเลอันดามันในอ่าวเบงกอล

- ด้วยกายภาพของท่าวัดเกตที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง จึงทำให้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชนการค้าอื่นๆ ทั้งใกล้และไกลออกไป ทำให้ในสมัยนั้น ความเจริญทางด้านธุรกิจการค้าของเชียงใหม่อยู่รอบปริมณฑล แหล่งเศรษฐกิจการค้าส่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ “บ้านหลายหน้า” บริเวณวัดเกตการาม ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิงทางด้านตะวันออก ดังภาพปรากฏที่มีเรือหางแมงป่องรับสินค้าจากกรุงเทพ-เชียงใหม่ จอดเรียงรายกันอย่างคับคั่ง ขนถ่ายสินค้าที่ท่าหน้าหลังบ้านของร้านค้าริมน้ำ มีท่าช้างของห้างบอร์เนียวอังกฤษ ซึ่งเปรียบเสมือนประตูเศรษฐกิจของนครเชียงใหม่ มีบ้านนายอากรจีนตั้งตั้งอยู่บริเวณวัดเกตน้อย มีโรงเรียนจีนฮั่วเอง โรงเรียนสตรีอเมริกัน คริสตจักรมิชชันนารีและวัดชาวซิกซ์ตั้งเรียงรายแออัดอยู่ มีคนหลากหลายเชื้อชาติทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวอเมริกัน ชาวอังกฤษ และชาวอินเดีย โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2499 เริ่มมีการอยู่อาศัยบริเวณที่งอกริมแม่น้ำปิง โดยลุงคำลือ (นายคำ ชัยนัน) ลูกจ้างถ่อเรือขอลูกกระต๊อบอยู่อาศัย ถือเป็นจุดเริ่มต้นของบ้าน 8 หลัง

- นอกจากนี้ จะพบได้ว่าแม้แต่พื้นที่ด้านเหนือ ตั้งแต่บ้านวังสิงห์คำลงมาทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง เป็นบ้านของกลุ่มพ่อเลี้ยงหลายตระกูล ที่ตั้งโรงเลื่อยไม้ในบริเวณบ้าน อาทิ ตระกูลศรีมงคล พิมพ์สมบัติ สุขเกษม ชมะนนท์ สุกกันสีล ชัยนิลพันธ์ เป็นต้น มีโรงเรียนชายวังสิงห์คำ จวนข้าหลวงเทศาภิบาล คຸ້ມເຈົ້າດາຣາຣສີມີ (คຸ້ມເຈົ້າຍຸ້ງາມ) โรงพยาบาลอเมริกันมิชชัน คຸ້ມເຈົ້າແກ້ວນວຽງ ຜູ້ຄົນສ່ວນໃຫຍ່ເປັນຊາວເຢິງໃໝ່ ຊາວໄທໃຫຍ່ແລະຊາວເມືອກັນ ທຣະກຸລທີ່ມີຊື່ນາະດີ ຊາວບ້ານເຢິກຫຸ້ນກວບກວ່າ ພໍ່ເຢິງ ເຊັ່ນ ພໍ່ເຢິງເມືອງໃຈ ສະໂນນິດພັນ ສ່ວນຊາວຈີນທີ່ມີຊື່ນາະດີຍ່ານວັດເດດກາຣາມ ຊາວບ້ານມັກຈະເຢິກນຳເນົາວ່າ ຈີນ ເຊັ່ນ ນາຍອາກຈີນຕິ່ງ ເປັນຕົ້ນ

ส่วนทางด้านใต้ของตลาดต้นลำไย เป็นที่ตั้งหน่วยราชการสำคัญของไทยและต่างประเทศ เริ่มตั้งแต่มีที่ทำการข้าหลวงใหญ่กรมไปรษณีย์โทรเลข ที่ว่าการอำเภอ ศาลระหว่างประเทศ กองสุล อังกฤช กองสุลฝรั่งเศส สถาบันการศึกษาคาทอลิก ชุมชนจีนฮ่อ และชุมชนมุสลิม เหล่าเป็นต้น

- นอกจากบทบาททางเศรษฐกิจ การติดต่อค้าขาย ยังพบว่าทำวัดเกิดมีบทบาทสัมพันธ์ เชื่อมโยงทางการเมือง ดังปรากฏบันทึกข้อมูลเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ของเมืองเชียงใหม่กับสยาม ประเทศเมื่อครั้งอดีต อาทิเช่น

- ในปี พ.ศ.2345 พระยาภาววิละ นำขบวนเรือเครื่องบรรณาการ เพื่อถวาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ล่องไปตามแม่น้ำปิง ใช้เวลา 20 วันจึงถึง กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้พระเจ้าภาววิละได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น พระเจ้าเชียงใหม่ และ ทรงมอบหมายให้มาเมืองเชียงใหม่ ใช้เวลา 45 วัน ทางเชียงใหม่โดยเจ้าอุปราชธรรมลังกา ได้ จัดเตรียมพิธีสมโภชอันยิ่งใหญ่ ขบวนเรือได้เข้าเทียบท่าวัดเกต เมื่อเดือนยี่ แรม 11 ค่ำวัน 5 จ.ศ. 1164 (พ.ศ.2345) จากนั้นจึงเคลื่อนขบวนแห่ข้ามแม่น้ำปิงไปฝั่งตะวันตก เป็นที่ตั้งของคุ้มหลวง

- ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 มีผู้คนเดินทางเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐาน หลายเชื้อชาติ หมายภาษา รัฐบาลกรุงเทพฯ จึงได้ให้ความสำคัญกับ เชียงใหม่มากกว่าหัวเมืองอื่นในล้านนา เพื่อควบคุมดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือหรือหัวเมืองล้านนา ทั้งหมด พระยาทรงสุรเดช (อิน บุนนาค) พระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ (เชย กัลยาณมิตร) ซึ่งดำรง ตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ประจำมณฑลพายัพ ล้วนพำนักอาศัยอยู่ในเชียงใหม่ทั้งสิ้น

- ในสมัยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (ปี พ.ศ. 2399-2413) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 6 ศาสนาจารย์เดเนียล แมคกิลวารี (Danial McGillvalie) และคณะหมอสอนศาสนาชาว อเมริกันเดินทางโดยทางเรือมาถึงเชียงใหม่เป็นครั้งแรกเมื่อวันจันทร์ที่ 3 เมษายน 2409 ก็ได้เลือก เชียงใหม่บริเวณชุมชนวัดเกต เป็นที่ตั้งสถานี (Mission) แห่งแรกเพื่อการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกาย โปรเตสแตนต์ ปัจจุบันคือบริเวณ โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียนและโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เชียง สะพานนวรัฐ

- เมื่อช่วงครึ่ง ปี พ.ศ.2451 เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 8 พระเชษฐาพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ลงไปเฝ้าทูลละออง ธูลีพระบาทรัชกาลที่ 5 พระราชชายาได้ กราบบังคมทูลลาขึ้นมาเชียงใหม่พร้อมกับพระเชษฐา โดยเสด็จออกจากกรุงเทพโดยทางรถไฟ สิ้นสุดที่ปากน้ำโพ จากนั้นเสด็จโดยทางเรือจากเมืองตากมีเรือร่วมในขบวนประมาณ 50 ลำ ใช้เวลา 56 วันถึงเมืองเชียงใหม่ เหล่านี้เป็นต้น

3.5) ระบบสังคม การเมือง การปกครอง

เมืองเชียงใหม่

ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ จุดเปลี่ยนสำคัญเริ่มต้นด้วยความสัมพันธ์ของพระยาภาววิละแห่ง ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนกับสยามประเทศแต่ครั้งขับไล่พม่าออกจากล้านนาและเริ่มฟื้นฟูบ้านเมือง

(พื้นม่าน) ระบบการปกครองของพระยาภาวดีด้วยศักดินาไท “กินนา” เจ้าชั้นห้าใบเค้า สนามหลวง และปฐมอัครมหาเสนาบดี 4 ตำแหน่ง (ปรับจากจตุสดมภ์ไทย) จนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครองที่เชื่อมต่อกับสยามกับล้านนาและเมืองเชียงใหม่เข้าไว้ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปการปกครอง “มณฑลเทศาภิบาล” (พ.ศ. 2442-2475) ได้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ล้านนาและเมืองเชียงใหม่อย่างมาก ตั้งแต่

- สยามยกเลิกประเทศราช รวม เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่านตั้งเป็น มณฑลพายัพ ตามระบบ “เทศาภิบาล” ภายใต้กระทรวงมหาดไทย เป็นข้อบังคับใช้สำหรับการปกครองมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ โดย พ.ศ. 2443 แบ่งระดับการปกครองเป็นมณฑล-เมือง-บริเวณ-ท้องที่

- พ.ศ. 2443 ใช้ พ.ร.บ.เก็บเงินค่าแรงแทนการเกณฑ์แรงงาน

- พ.ศ. 2444 สยามออกเอกสารสิทธิถือครองที่ดิน ทำให้มีราคาและซื้อขายได้ ปรับปรุงทางเดินเท้าเป็นทางเกวียนจากเชียงใหม่-ดอยสะเก็ด-เวียงป่าเป้า-แม่สรวย-เชียงราย

- พ.ศ. 2446 จัดตั้งโรงเรียนปกครอง (ให้คนท้องถิ่นเป็นข้าราชการ) เรียนภาษาไทยสยามเท่านั้น

- พ.ศ. 2458 สยามรমন่าน ลำปาง แพร่ ตั้งเป็น มณฑลมหาสารคาม ยกเลิกเขตพิเศษมณฑลพายัพ โดยมีระบบการปกครองล้านนาภายใต้สยาม ดังนี้คือ

(ก) ระดับเมือง: เจ้าสนามหลวง และข้าหลวงสยามประจำเมือง

(ข) บริเวณ: รวมหัวเมืองห่างไกล (เชียงใหม่เหนือ/เชียงใหม่ตะวันตก/น่านเหนือ)

(ค) ท้องที่: แขวง (อำเภอ) แคว้น (ตำบล) หมู่บ้าน

- จนกระทั่ง พ.ศ. 2468 ยุบมณฑลมหาสารคาม ยกเลิกเสนาบดี 6 ตำแหน่ง ยกเลิกตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครประเทศราช

วัดเกต

จากพื้นที่ทำน้าย่านการค้า และการขนส่ง อันมีชีพจรและลมหายใจเดินไหวด้วยเงินและกำรึกำไร ในอีกมุมหนึ่งพื้นที่แห่งนี้ค่อยๆ ถูกแปรสภาพให้เป็นเวทีแห่งวาระที่มีนัยยะอื่นๆ ทับซ้อนเป็นแนวหน้าการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมเมืองเชียงใหม่อย่างถึงราก ก่อนการมาถึงของรถไฟและเส้นทางถนน ปรากฏการณ์ที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ การขยายตัวของย่านการค้า ตลาดริมน้ำ และชุมชนแอ่งดงงามด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ การเข้ามามีบทบาทสำคัญในภาคธุรกิจ ทำการค้าขายติดต่อ และการจัดสรรทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ของเจ้าหลวงผู้ครองนครเชียงใหม่ และเชื้อพระวงศ์ การแทรกแซงอำนาจท้องถิ่นจากส่วนกลางตามลักษณะรัฐรวมศูนย์ เพื่อรักษาผลประโยชน์ที่สยามพึงมีเหนือแผ่นดินล้านนา และเป็นการรักษาเมืองมิให้ตกในอาณัติของเจ้าอาณานิคม เลกเช่น อินเดีย พม่า และมลายู รวมไปถึงการดำเนินนโยบายเปิดรับมิชชันนารีชาวอเมริกัน เพื่อถ่วงดุลอำนาจของประเทศตะวันตกที่ได้รับสัมปทานและทำธุรกิจค้าไม้ เหล่านี้นำมาซึ่งความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานในพื้นที่วัดเกตในแต่ละช่วง

จนเกิดการหล่อหลอมโยงใยสัมพันธ์ทางเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรมในมิติต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันระหว่าง “ผู้คน” “ชุมชน” บนพื้นที่ที่เรียกตัวเองว่า “ย่านวัดเกต” ที่สะท้อนอัตลักษณ์โดดเด่นสืบต่อมาจากยุคนั้น

4) ยุครัตนโกสินทร์ตอนปลาย-ปัจจุบัน (หลัง พ.ศ.2475 เป็นต้นมา)

4.1) ลักษณะการตั้งถิ่นฐานและองค์ประกอบของชาติพันธุ์

เชียงใหม่

- มูลเหตุสำคัญจากการดำเนินนโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ของพระยาภาวโณเพื่อฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ที่ผู้คนจากทั่วสารทิศถูกกวาดต้อนเทครัวและลงหลักปักหลักฐานใหม่ในเขตปริมณฑลเมืองเชียงใหม่และใกล้เคียงโดยรอบแล้ว ไปจนถึงการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คนจากหลากหลายชาติพันธุ์ยังปรากฏในรูปแบบอื่นๆ อาทิเช่น การเข้ามาเพื่อเป็นแรงงานการค้าไม้และการค้าขายทางน้ำในช่วงกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ความสัมพันธ์ของสยามกับล้านนาและเชียงใหม่ยังทวีความแน่นแฟ้นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่เจ้าดารารัศมีได้เข้าถวายตัวในราชสำนักสยาม ในพ.ศ.2429 และได้ประสูติพระธิดาใน ปี พ.ศ.2432 เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างและส่งผลต่อความมั่นคงของภูมิภาคดินแดนทางตอนเหนือที่กำลังอยู่ในอิทธิพลของชาติอาณานิคม จนภายหลังที่ผนวกล้านนาเข้ากับสยามประเทศ จนกระทั่งการอพยพโยกย้ายเข้ามาในช่วงการเปิดทางรถไฟและการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนปลาย ฯลฯ

- กว่า 10 ทศวรรษที่กระแสนการเปลี่ยนแปลงของภายนอกไหลบ่าเข้าสู่เมืองเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง ยังผลให้เกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ภายในพื้นที่ จากการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางกายภาพสู่ความคลี่คลายและหักทอใหม่ของสังคมแบบเมืองใหญ่ที่เริ่มออกเดินจากเมืองเล็กๆ ในหุบเขา กับฐานะอดีตเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนาสู่ศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในฐานะเมืองหลักของภูมิภาค เปรียบได้กับคืนวันประวัติศาสตร์ที่หล่อหลอมให้เมืองเชียงใหม่และคนเชียงใหม่มีอัตลักษณ์และรูปโฉมเฉพาะเช่นทุกวันนี้ คือ เมือง และผู้คน ที่ทวีความซับซ้อน หลากหลายและเริ่มแปลกแยก ไม่ต่างจากเมืองหลวงอื่นๆ ทั่วโลก ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งการอพยพโยกย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จำนวนมาก ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมบางส่วนยังคงรักษาวิถีอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่นก่อให้เกิดการสืบเชื้อต่อสายผสมผสานทางชาติพันธุ์ทั้งภาษา อาหาร วัฒนธรรมประเพณี งานช่างฝีมือ ฯลฯ ขณะที่บางกลุ่มคงเหลือเพียงความทรงจำในผู้คนที่เคยอยู่อาศัย และถูกกลืนไปกับความเป็นสังคมเมืองสมัยใหม่ โดยมีการรวบรวมว่าในปัจจุบันสังคมเมืองเชียงใหม่ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ต่ำกว่า 19 กลุ่มกระจายอยู่ทั่วเมือง

- ปรากฏการณ์ดังกล่าวนำมาซึ่งการถวิลหาอดีต รื้อฟื้นรากเหง้าและความเป็นตัวตนของความเป็นล้านนา การหวนกลับไปตั้งคำถามและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ล่วงผ่านมามี

ที่มาอย่างไรและเราก็คือใครในวันนี้ เพื่อให้ทุกกลมหายใจคือการดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและความหมายในปัจจุบัน อนาคต เพื่อผู้คนและสังคมเมืองเชียงใหม่ภายใต้ “คนล้านนา” จึงเกิดขึ้นภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วัดเกต

- ยุคนี้แม้พบว่าความสำคัญของท่าวัดเกตได้ลดบทบาทลงพร้อมกับการติดต่อค้าขายทางน้ำโดยเฉพาะ เมื่อราว ปี พ.ศ.2464 รถไฟมาถึงเชียงใหม่ ทำให้เกิดยุคการค้าโดยเส้นทางรถไฟ เริ่มมีการนำเครื่องจักรขนาดกลาง-ใหญ่เข้าสู่ภูมิภาค เช่น เครื่องสีข้าว เครื่องพิมพ์ ฯลฯ การเกิดขึ้นของโรงพิมพ์และหนังสือพิมพ์ ตลอดจนถึงกระทรวงการแลกเปลี่ยนแบบทุนนิยมและลมหายใจของภาชีอากรเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อระบบการเป็นอยู่ นำพาวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนเมืองไปสู่สังคมสมัยใหม่ทำให้ความเป็นอยู่ การบริโภคและค่านิยมต่างๆ ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกภายนอก ในจังหวะก้าวตามติดไปกับการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ โดยรัฐสยาม สู่การเป็นที่ยอมรับของอารยะ สิ่งซึ่งดำรงอยู่และเป็นไปของเมืองเชียงใหม่ต่างปรับตัว ไม่เว้นแม้แต่วัดเกตที่ต้องเข้าไปมีส่วนผูกพันอยู่กับภาวการณ์ดังกล่าวอย่างแนบแน่น ดังเช่นการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นทั้งกลุ่มม้ง ปกาเกอะญอ ลาหู่ อีเก้อ และไทใหญ่ ฯลฯ ดังสังเกตเห็นได้จากการที่เด็กนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนวัดเกตส่วนใหญ่ในปัจจุบัน พบว่าส่วนใหญ่เป็นลูกหลานกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่ถึงกว่าร้อยละ 70-80

- โดยเฉพาะแรงดึงดูดที่เปลี่ยนไปในช่วงระยะ 10-15 ปีที่ผ่านมา ที่ผู้คนต่างหลั่งไหลเข้ามาอาศัยอยู่ในย่านวัดเกตและพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบทั้งย่านตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ตลาดสันป่าข่อย ในฐานะลูกจ้างร้านรวงต่างๆ อีกกลุ่มส่วนอพยพเข้าด้วยเหตุผลทางศาสนาที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ จึงเข้ามาเป็นสมาชิกโบสถ์คริสต์จักรที่ 1 และอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงโดยรอบ ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเชียงใหม่เพิ่มมากขึ้นทำให้ปัจจุบันมีย่านการค้าของเชียงใหม่เกิดขึ้นมากมายกระจายออกไปหลายที่ เริ่มตั้งแต่บนถนนท่าแพ ถนนลอยเคราะห์ย่านไนท์บาร์ซ่า บริเวณริมถนนรอบคูเมือง รวมถึงย่านศูนย์กลางการค้าของเมืองเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นตามมาอย่างมากมาย และกลายเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่ขึ้นชื่อของเชียงใหม่ ขณะที่ย่านวัดเกตที่เคยเป็นชุมทางแห่งการค้าขายของเมืองเชียงใหม่ในอดีต กลายเป็นย่านเศรษฐกิจใหม่ที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตในบริบทของการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารเครื่องดื่มและภัตตาคารริมฝั่งแม่น้ำปิง ย่านที่พักอาศัยเพื่อการพักผ่อนเหล่านี้เป็นต้น

4.2) ระบบศาสนา

เชียงใหม่

- ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองเชียงใหม่ ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่มากขึ้นเท่าใดความหลากหลายทั้งทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มคนย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น และส่งผลให้ผู้คน ชุมชนและสังคมถูกประกอบขึ้นใหม่จากความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา

และวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน ภายใต้อิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ การเชื่อมต่อสื่อสารและเคลื่อนย้ายไปมาหากันอย่างสะดวกรวดเร็วร่วมกับทุนรูปแบบใหม่ที่เติบโต ขึ้นอยู่ทุกขณะ การแพร่กระจาย (Diffusion) การผสมกลมกลืน (Assimilation) หรือการผสมผสาน (Acculturation) ที่ล้วนทำให้สังคมและพื้นที่ที่มีความซับซ้อนหลากหลายและแปลกแยกของผู้คน เชื้อ ชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น ที่บางส่วนถูกกลืนให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมือง

วัดเกต

- แต่ทว่าอีกมุมหนึ่งในความเป็นเมือง กลับปรากฏความเด่นชัดมิติของความเป็น ชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่านวัดเกตที่ถูกสะท้อนผ่านวิถีคิด อุดมการณ์ ความเชื่อของผู้คนและปฏิบัติการร่วมกัน จนเกิดเป็น “อัตลักษณ์ (Identity)” ที่ทำให้รู้ว่าเป็นใคร มา จากไหน เชื้อชาติใด ศาสนาใด เช่น ภาษา อาหาร การแต่งกาย พิธีกรรมและความเชื่อของผู้คน ชุมชนและพื้นที่ การดำรงอยู่อย่างไม่ตายตัวสามารถยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนเอาบริบทพื้นที่เข้ามาประกอบที่ ผันเปลี่ยนไปตามเวลาในลักษณะ “ของใหม่ก็เอา ของเก่าก็ปล่อย” แต่สิ่งที่ลึกลงไปกว่า คือการดำรงอยู่ ร่วมกันบนพื้นที่ (Space) ของอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงการ “แสวงจุดร่วม (Inclusive) และ สงวนจุดต่าง (Exclusive)” ของ 4 เชื้อชาติศาสนา ในฐานะ “คนวัดเกตหรือย่านวัดเกต” เข้าไว้ ด้วยกันอย่างลงตัว ดังจะเห็นได้จาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของแต่ละศาสนา ความร่วมมือ ร่วมใจจากพี่น้องร่วมชุมชนต่างเชื้อชาติศาสนา หรือการประชุมชาวบ้านสัญจรผลัดเปลี่ยน หมุนเวียนตามศาสนาสถานต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น ทั้งหมดโยงผูกวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของ 4 ศาสนาที่ มีอัตลักษณ์เฉพาะบนพื้นที่ย่านวัดเกต ผ่านพัฒนาการระหว่างผู้คน ชุมชนและพื้นที่เชื่อมโยงเข้าหา กันไว้อย่างแนบแน่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในยุคก่อนหน้านี้

4.3) วัฒนธรรม ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ

เชียงใหม่

- อิทธิพลที่มีผลต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมต่อสังคมล้านนา และเมืองเชียงใหม่อย่างมาก เริ่มขึ้นในยุคต้นปี พ.ศ. 2500 ที่วัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใน รูปแบบอื่นๆ อาทิ วิทยุและโทรทัศน์ เริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในระดับ ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น ด้วยนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาศึกษาที่ช่วยวางรากฐานให้คนทั่วไป สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่งผลต่อการบริโภคสื่อจำพวกสิ่งพิมพ์ขยายตัวมากขึ้น เช่น ในเชียงใหม่ มีการผลิตหนังสือพิมพ์ฉบับแรกมีชื่อว่า “ศรีเชียงใหม่” เกิดขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2470 แต่พบว่าไม่ ประสบความสำเร็จ เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ ต่อมา มีการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์คน เมือง เป็นหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกของเชียงใหม่ และภาคเหนือในปี พ.ศ. 2496 โดยครั้งแรก ก่อตั้งเป็นบริษัทชื่อ ล้านนาการพิมพ์ ดำเนินการโดย ไกรศรี นิยมานเหมินท์ และคณะ เริ่มมีการนำ ตำนานวัดออกมามีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ เช่น ผลงานการรวบรวมของ สงวน โชติสุขรัตน์ ตำนานวัด พระสิงห์ นครเชียงใหม่ (2497) ตำนานเมืองเหนือ (2498) ฯลฯ นอกจากนี้พบว่าเนื้อหาภายในมิได้มี

แต่เรื่องราวของท้องถิ่น แต่ยังพบสาระความหมายที่แสดงออกถึงอิทธิพลและนัยยะของการส่งเสริมระบบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจที่กรุงเทพฯ จนนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างด้านข่าวสารของสังคมเชียงใหม่ และผลลัพธ์ต่อผู้เสพลือในวงกว้างทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ต่างได้รับการเปลี่ยนแปลงความคิดโดยสื่อและสังคมเชียงใหม่ให้กลายเป็น “ศูนย์กลาง” และการเป็นต้นแบบทางวัฒนธรรมที่คัดลอกมาจากกรุงเทพฯ

- นอกจากหนังสือพิมพ์แล้ว ยังมีวิทยุกระจายเสียง และสื่อโทรทัศน์ ที่กระจายตัวออกตามเมืองหลักในภูมิภาค ผ่านการดำเนินงานของกรมประชาสัมพันธ์ เช่น ในปี พ.ศ. 2502 กรมประชาสัมพันธ์ได้ดำเนินการขยายงานวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ไปตามภูมิภาคต่างๆ 3 ภาค ที่ภาคเหนือตั้งอยู่ที่จังหวัดลำปาง รวมถึงการติดตั้ง เครื่องทวนสัญญาณโทรทัศน์ (Repeater) แห่งแรกในภาคเหนือแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2506 คือสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์บนดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อรับสัญญาณโทรทัศน์จากสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยที่จังหวัดลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกนอกจากจะนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านความรู้ และความบันเทิงแล้ว ยังนำเสนอเนื้อหาต่างๆ ที่สอดแทรกแนวคิดเรื่องความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อชาติ อาทิ บทเพลงนวนิยาย และละครปลุกใจ ที่สะท้อนภาพของนโยบายการสร้างชาติไปสู่ประชาชน

- การเพิ่มขึ้นของจำนวนช่อง และรายการโทรทัศน์ที่มากขึ้นตามกาลเวลาแสดงให้เห็นว่ามีผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารผ่านโทรทัศน์เพิ่มมากขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า เมื่อโทรทัศน์ยังได้รับความนิยมมากเท่าใด ก็ยิ่งแสดงให้เห็นนัยสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถูกสื่อสาร ก่อเกิดเป็นความเปลี่ยนแปลงใหม่ที่ผุดขึ้นกับสังคม เช่น เมืองเชียงใหม่ที่ค่อนข้างสงบและเนิบช้าๆ กลายเป็น “เมือง” ที่เริ่มจะส่อเค้ารางปัญหาเช่นเมืองใหญ่อื่นๆ ในอนาคตอันใกล้

วัดเกต

- แม้การเติบโตของสังคมเมืองจะทำให้อัตลักษณ์ของผู้คนที่หลากหลายถูกกลืนไปกับสังคมเมือง ละทิ้งรากเหง้าอัตลักษณ์ความเป็นคนล้านนาท้องถิ่น แต่มีอีกหนึ่งที่ยังพบว่ามีอีกหลายชุมชนที่ยังคงยึดถือปฏิบัติ ประเพณีประเพณีความเป็นชุมชนดั้งเดิมเข้าไว้ด้วยกันมิให้ไหลเข้าสู่สังคมความเป็นเมือง จนถูกกลืนหายไปทั้งสิ้น ดังเช่นชุมชนวัดเกตที่ฉายภาพอัตลักษณ์ของย่านที่ผู้คนชุมชน พื้นที่ที่ยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นล้านนาที่เคยเจริญรุ่งเรืองในอดีต ที่ผู้คนต่างเชื้อชาติ ศาสนาติดต่อสัมพันธ์อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมาอย่างยาวนาน จนเกิดเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นดังเช่นทุกวันนี้

- ภาพปรากฏสะท้อนผ่านวิถีคิดและวิถีปฏิบัติร่วมกันที่สามารถเชื่อมต่อผู้คนทั้ง 4 ศาสนาเข้าหากันไว้ได้อย่างลงตัว อาทิเช่น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของศาสนาใดที่จัดขึ้นในศาสนสถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนวัดเกต จะได้รับความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากพี่น้องร่วมต่างศาสนาเป็นอย่างดี และขณะเดียวกันเมื่อถึงเวลาที่แต่ละศาสนาจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความศรัทธาเชื่อถือของตน ต่างก็แยกย้ายไปปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัด

● ความน่าสนใจอีกประการหนึ่งสะท้อนให้เห็นมิติทางวิหิต อุดมการณ์ ความศรัทธา เชื่อถือในทางศาสนา มิใช่อัตลักษณ์ที่ถูกแช่แข็งและตายตัวโดยเฉพาะเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ดังนั้นอัตลักษณ์ของแต่ละศาสนาในย่านวัดเกตจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงและทำให้แสดงตัวตนต่างออกไปจากพื้นที่อื่นๆ กลไกของการปรับตัวดังกล่าวล้วนเป็นไปเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับระหว่างกลุ่มคนในสังคมที่อยู่ร่วม โดยเฉพาะกลุ่ม ชุมชน และสังคม ที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันบนพื้นที่ที่มีมิใช่เพียงศาสนาของตนเท่านั้น ดังภาพปรากฏสะท้อนมุมมองและวิหิตและแนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนา ดังนี้คือ

ศาสนาอิสลาม - แม้จะมีความเคร่งครัดในวิถีปฏิบัติ ด้วยพลังศรัทธาและความบริสุทธิ์ใจต่อศาสนาที่นับถือ แต่ภาพการก่อตัวของมัสยิดอัสดักวา แม้จะเป็นภาพของการทำงานเพื่อศาสนาเป็นหลักการสำคัญ แต่ก็มิได้หมายความว่า จะปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงใดๆ เว้นเสียแต่การเปลี่ยนแปลงจะนำมาซึ่งความเสื่อมสลายของสังคม ชุมชน และ/หรือทำให้วิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนต้องเปลี่ยนไปจากแนวทางแห่งความเชื่อและศรัทธาต่อศาสนาและการอยู่ร่วมกันโดยสันติ ดังนั้นคนจีนมุสลิมในย่านวัดเกตและพื้นที่อื่นในเชียงใหม่ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงและทำให้แสดงตัวตนต่างออกไปจากคนรุ่นก่อนๆ มีการหยิบยืมเอาวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นของล้านนาที่ไม่ได้ขัดต่อหลักการทางศาสนา มาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเป็นของตนจนกลายเป็นอัตลักษณ์ร่วม ดังเช่น การพูด การกิน การแต่งกาย การทำกิจกรรมตามเทศกาลประเพณีต่างๆ เกิดอัตลักษณ์พิเศษต่อคนจีนมุสลิมกลุ่มนี้ที่มีทั้งความเป็นคนเมือง ความเป็นจีนและความเป็นมุสลิมอยู่ในคนเดียวกัน แม้จะพบว่าคำสอนทางศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อคนจีนมุสลิมเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติ มุมมองความคิด ความสัมพันธ์ที่ได้วางแนวปฏิบัติไว้ครอบคลุมทั้งชีวิตของผู้เชื่อ แต่มีข้อสันนิษฐานหนึ่งที่นาสนใจที่ว่าชาวจีนมุสลิมเชียงใหม่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางผู้คนที่มีความเชื่อต่างหรือห่างไกลจากสังคมอิสลาม ความเข้มข้นในการดำเนินชีวิตในแบบของอิสลามก็จะลดลงไป แต่กลับให้ความสำคัญในเรื่องของการประพฤติปฏิบัติอยู่ในทางที่ถูกต้องดีงาม อันก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งสิ่งนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นภาพของชุมชนและสังคมของชาวจีนมุสลิมในย่านวัดเกตได้เป็นอย่างดี

ศาสนาคริสต์ - แม้คริสเตียนจะมีความเชื่ออย่างเคร่งครัดในข้อปฏิบัติภายใต้พระเยซูคริสต์เจ้าและพระคริสตธรรมคัมภีร์ แต่การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้คนในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมและประเพณีความเชื่อที่ต่างออกไป ชาวคริสเตียนก็เลือกรับปรับเอาวิหิตปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ขัดต่อหลักความเชื่อในพระคัมภีร์ และก่อให้เกิดความสุขภายในแก่สังคม ดังเช่นเมื่อต้องไปร่วมงานศพของผู้คนต่างศาสนา ก็จะไม่เคารพหรือเช่นไหว้ดวงวิญญาณผู้ตายตามความเชื่อ หากแต่เปลี่ยนมาแสดงความเคารพศพด้วยการระลึกถึงด้วยอาการสำรวมแทน ขณะที่พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการทำบุญหรือทำความดีนั้น ความเชื่อที่ว่าหนทางการไปสวรรค์ทำได้โดยความเชื่อในพระเยซู มิใช่การกระทำ ดังนั้นจึงแสดงออกโดยการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบอื่นๆ แทน หรือแม้กระทั่ง

การเข้าร่วมกิจกรรมพิธีกรรมทางศาสนา ก็จะเลือกทำเฉพาะสิ่งดีงามและหลีกเลี่ยงพิธีกรรมทางศาสนา ขณะที่การมีส่วนร่วมในประเพณีวันสำคัญต่างๆ หากไม่ขัดแย้งกับพระวณะะ จัดต่อหลักความเชื่อและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ก็สามารถเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นได้

ศาสนาพุทธและซิกข์ - มีการตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งว่า ส่วนหนึ่งที่ทำให้ทั้งสองศาสนาเชื่อมโยงเข้าหากันเกิดจากความใกล้เคียงกันในหลายๆ เรื่อง เพราะทั้งสองศาสนาที่มีอิทธิพลมาจากพราหมณ์-ฮินดู ดังนั้นคำสอนและวิธีปฏิบัติบางอย่างจึงมีความคล้ายคลึงกัน เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเรื่องของบุญบาปกรรมดีกรรมชั่ว การประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบศีลธรรม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำบุญบริจาคทาน ฯลฯ อีกทั้งความเชื่อเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการอวตารของพระเจ้าที่สืบทอดในอดีต ทำให้การเชื่อมต่อเข้าหากันของทั้งสองศาสนามีไม่เรื่องต้องห้าม อาทิเช่น เมื่อวัดซิกข์มีงานจะพบเห็นชาวพุทธเข้าไปร่วมในพิธีกรรมหรือการพบเห็นชาวซิกข์เคารพกราบไหว้พระพุทธรูปเนื่องจากความเชื่อเกี่ยวกับการอวตารของพระนารายณ์ เหล่านี้ เป็นต้น

4.4) ระบบเศรษฐกิจ

เชียงใหม่

- การเดินทางของเมืองเชียงใหม่ครบ 700 กว่าปี จึงเป็นเสมือนหมุดหมายสำคัญ ที่กระแสรพัฒนาเมืองโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ถูกรวบรวมกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา รวมไปถึงกระแสรพัฒนาฟื้นฟูอนุรักษ์เมืองด้วยความรักด้วยความรักถิ่นฐานให้เดินมาบรรจบกัน และนำพาความเปลี่ยนแปลงมาสู่แก่เมืองเชียงใหม่ในหลายๆ ด้าน ทั้งผ่านโครงการที่สนับสนุนโดยรัฐ และภาคเอกชน รวมไปถึงการก่อเกิดกระแสมวลชนภาคประชาสังคม ที่เข้ามามีบทบาทเคลื่อนไหวเพื่อการรักษาดูแลเมือง

- ปรากฏการณ์ที่เห็นเด่นชัดภายใต้โครงการต่างๆ ที่ผุดขึ้นทั่วเมืองได้แก่ การสร้างสนามกีฬาสมโภชเชียงใหม่ 700 ปี การสร้างบ้านพักนักกีฬา การขยายสนามบินนานาชาติเชียงใหม่ การสร้างทางยกระดับบริเวณแยกสนามบิน การขยายถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ (ถนนวงแหวนรอบที่ 1) และโครงการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้เงินกู้ OECEF (THE OVERSEA ECONOMIC COOPERATION FUND) ของญี่ปุ่นโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เสนอขอรับเงินกู้และมี 10 โครงการที่ได้รับอนุมัติ โครงการและกระแสรเคลื่อนไหวในครั้งนั้นได้ตอกย้ำความเป็น “เอกนคร” ของเมืองเชียงใหม่ในฐานะเมืองหลักของภูมิภาค และความพร้อมในการขยายตัวเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคตทั้งสิ้น

วัดเกต

- การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญของย่านวัดเกต จึงเริ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2464 เมื่อรัฐบาลได้มีการสร้างทางรถไฟจากเด่นชัยมาถึงเชียงใหม่และได้เข้ามามีบทบาทด้านการค้าและการ

ขนส่งแทนการขนส่งทางน้ำ การค้าขายทางเรือจึงลดความสำคัญลงและหายไป ยุคของท่าน้ำวัดเกต ที่อดีตศูนย์กลางเศรษฐกิจของเชียงใหม่จึงยุติลง ชุมชนวัดเกตกลายเป็นเพียงย่านที่อยู่อาศัยของลูกหลานบรรพบุรุษที่มาตั้งถิ่นฐานค้าขายในยุคแรกๆ

- ขณะเดียวกันย่านวัดเกตก็ถูกปลูกสร้างขึ้นมาใหม่ในกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะมิติทางด้านการท่องเที่ยว การถวิลหาอัตลักษณ์รากเหง้าของชุมชนล้านนาแต่ครั้งอดีต ที่เป็นย่านค้าขายของชาวจีนและย่านชาวฝรั่งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงเป็นย่านที่รุ่งเรืองสูงสุดในยุคสุดท้ายของการค้าทางน้ำของเชียงใหม่ ร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันว่าถนนสายนี้คือศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญของย่านวัดเกต คืออาคารบ้านเรือนที่งดงามโดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าตลอดสองฟากถนน เช่น บ้านนิมมานเหมินท์ บ้านคุณารักษ์ บ้านอรพินท์ บ้านท่าช้าง บ้านสี่เสาหกลเสา บ้านเหลียวยังง้วน (เดอะแกลลอรี) บ้านเบนนิวาส ที่เคยเป็นสำนักงานบริษัทบริติชบอร์เนียว ฯลฯ อาคารบางหลังยังคงใช้เป็นที่อยู่อาศัยบางหลังปรับเปลี่ยนเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ผับ นอกจากนี้ ยังมีขนมของว่างดั้งเดิมที่มีชื่อเสียงของวัดเกต เช่น ข้าวเกรียบปากหม้อ สาเกุ่ไส้หมู สุนทรจุจรและขนมตาลตระกูลเข้มเพชร เหล่านี้เป็นต้น

4.5) ระบบสังคม การเมือง การปกครอง

เชียงใหม่

- การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลต่อเมืองเชียงใหม่ จึงเกิดภายหลังประกาศการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-3 (ระหว่างปี พ.ศ. 2504-2519) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลกผ่านการทำงานของทีปรีกษาชาวอเมริกันร่วมกับคณะรัฐบาลไทยเป็นผลทำให้รูปแบบความคิดการวางแผน และอนาคตของประเทศไทยถูกวางตามแนวทางระบบเศรษฐกิจและสังคมแบบทุนนิยมตามอย่างสหรัฐอเมริกา กระบวนการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การปราบปรามคอมมิวนิสต์ และการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่เริ่มมุ่งเน้นอุตสาหกรรมส่งเสริมและสนับสนุนในเมืองเป็นหลัก

- ขณะที่การเป็นเมืองที่มีมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภูมิภาคอย่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมีสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมาก กอปรกับการมีสถานภาพเป็นเมืองเก่าที่ยังคงสภาพทางกายภาพให้ศึกษาทำให้เกิดกระแสความสนใจของนักวิชาการทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น ในการศึกษาค้นคว้าและดำเนินงานด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เช่น การสืบค้นดวงเมือง การบูรณะกำแพงและประตูเมืองเชียงใหม่ การขุดค้นโบราณสถานเวียงกุมกาม หรือการรวมตัวกันของมวลชนในการคัดค้านการสร้างกระเช้าลอยฟ้าขึ้นพระธาตุดอยสุเทพ และการเรียกร้องการชำระความ คำว่า “ลานนา” และคำว่า “ล้านนา” ในช่วงปี 2530 ทำให้เชียงใหม่ได้กลายเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนาไปโดยปริยาย

- ไม่เพียงเท่านั้นความสำเร็จในการพัฒนาโครงข่ายถนนมุ่งเชื่อมต่อทั่วภาคเหนือและเส้นทางระหว่างอำเภอ ผนวกกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา ที่วางกรอบนโยบายให้มีการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค และมุ่งสร้างรายได้จากธุรกิจบริการโดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว ยังผลให้เมืองเชียงใหม่ขยับขึ้นเป็นเมืองท่องเที่ยวแถวหน้าและกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศ ด้วยแรงกระตุ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) ในปี พ.ศ. 2502 การจัดประชุมทางวิชาการนานาชาติของสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแปซิฟิก (PATA) ที่จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2512 ซึ่งผลการประชุมชี้ชัดมาที่การพัฒนาเมืองเชียงใหม่ อาทิ เสนอให้เชียงใหม่มีความมีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวรองจากกรุงเทพฯ การเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขสนามบินเชียงใหม่ให้เป็นสนามบินนานาชาติและเสนอให้จัดตั้งสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเหนือ ทำให้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 ท่าอากาศยานเชียงใหม่ได้รับการยกฐานะให้เป็นท่าอากาศยานระหว่างประเทศ มีแผนการขยายสนามบิน เพื่อรองรับเที่ยวบินนานาชาติ และการเปิดสำนักงานการท่องเที่ยวสาขาต่างจังหวัดที่เมืองเชียงใหม่เป็นแห่งแรก ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมไปถึงความเคลื่อนไหวของภาคเอกชน ผ่านสื่อต่างๆ ทั้งสิ่งพิมพ์ โฆษณาวิทยุ โทรทัศน์ หรือแม้แต่ในบทเพลง เนื้อหาการนำเสนอต่างมุ่งผลิตภาพจำที่ใช่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนกลายเป็นกระแสการรับรู้ในลักษณะมโนภาพเพื่อการสื่อสาร สำหรับสังคมเชียงใหม่ และเมืองเหนือในฐานะภาพฝันถึงดินแดนแห่งดงคอย มีป่าไม้ และสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ งดงามด้วยน้ำตกและสายน้ำไหลริน เป็นเมืองหวมอากาศดี น่ายุ่ ดอกไม้งาม สาวสวย ผู้คนใจดี และมีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ เหล่านี้เป็นต้น

- ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าห้วงทศวรรษ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา คือโมฆยามแห่งการวางรากบ้านเมืองสมัยใหม่ให้กับเมืองเชียงใหม่ด้วยการมุ่งเน้นนโยบายและการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งท้ายที่สุดได้กลายเป็นรากฐานของความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเมืองเชียงใหม่ ทำให้เมืองเชียงใหม่ค่อยๆ วิวัฒนาการไปสู่รูปร่างหน้าตาและวิถีความเป็นไปอย่างที่เราเห็นทุกวันนี้

วัดเกต

- เรื่องราวความเป็นไปของพื้นที่ย่านวัดเกตที่เชื่อมโยงกับพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองของสังคมเชียงใหม่และล้านนาในยุคต่างๆ ที่เริ่มออกเดินเมื่อครั้งอดีตเคยเป็นย่านการค้าที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นชุมชนใหญ่ เนื่องจากกายภาพตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงประชากรที่อาศัยอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง ทุกบ้านที่ทำการค้าจะมีท่าเรือเป็นของตนเอง ใช้เรือหางเมงป่อง (หรือเรือสะดอ เรือสิดอ เรือแม่ปะ) เป็นพาหนะขึ้นล่องตามลำน้ำปิง จนความเจริญรุ่งเรืองดังกล่าวเริ่มซบเซาลง แต่ครั้งกบฏพระยาปราบสงคราม (พญาผาบ) พ.ศ. 2432 เนื่องจากคนไทยภาคกลางขึ้นมามีอำนาจ และถูกคนจีนที่เป็นนายอากรเก็บภาษีค่าน้ำหนักค่าน้ำหนัก ก่อให้เกิดความเคียดแค้นไปทั่ว พญาผาบจึงได้รวบรวมผู้คนก่อการกบฏขึ้นและคิดฆ่าคนจีนที่วัดเกตให้หมด คนจีนและลูกหลานคนจีนเกิดความเกรงกลัว พากันลี้ภัยข้ามไปอยู่ฝั่ง

ตะวันตก คงเหลือแต่เพียงครอบครัวนายหน้อย แซ่แต่นั้นที่ยังอยู่ เพราะเคยช่วยเหลือรับซื้อครั้ง จากพญาผาบและชาวบ้านอำเภอสันทราย จึงมีความรักใคร่ชอบพอกัน

- จวบจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2464 ที่มีการสร้างทางรถไฟมาถึงเชียงใหม่ และในปี พ.ศ. 2477 เริ่มมีอากาศยานมาลงที่สนามบินเชียงใหม่เป็นครั้งแรก ทำให้การคมนาคมทางน้ำเริ่มถูกลดบทบาทลง ย่านวัดเกตจึงลดบทบาททางการค้ากลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียว คนที่อยู่ในย่านนี้ส่วนใหญ่ก็คือลูกหลานของคนที่มาตั้งถิ่นฐานดั้งเดิม และแม้จะมีบางคนย้ายออกไปอยู่ที่อื่นแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีสายใยผูกพันกับย่านนี้อยู่ นอกเหนือจากคนจีนแล้ว ย่านวัดเกตยังมีคนต่างเชื้อชาติอื่นอพยพเข้ามาอยู่ ตั้งแต่ชาวอเมริกันที่เป็นคริสเตียนได้เข้ามาเผยแผ่ศาสนา มีการตั้งโรงพยาบาลแมคคอร์มิค โรงเรียนคาราวิทยาลัย โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน มหาวิทยาลัยพายัพ (พัฒนาจากวิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์แมคคอร์มิค) ทั้งยังตั้งโบสถ์คริสต์จักรหลายแห่งเพื่อเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคริสเตียน ชาวอังกฤษเข้ามาทำไม้ (บริษัทบอร์เนียว) ชาวฝรั่งเศสเข้ามาเพื่อเหตุผลทางการเมืองชาวซิกข์จากแคว้นปัญจาบในอินเดีย มาตั้งวัดอยู่คนละฝั่งถนนเล็กๆ ที่ติดกำแพงวัด คนจีนยูนนาน หรือเรียกว่า จีนฮ่อ มีทั้งฮ่อเก่าทำกินเนื้อหมู นับถือศาสนาพุทธ ฮ่อเกียกีนเนื้อหมูนับถือศาสนาอิสลาม มุสลิมที่ไม่ใช่คนจีน มีโรงเรียนและสุเหร่าตั้งอยู่ในย่านนี้ด้วย ตลอดถึงบทบาทสำคัญในด้านแรงงานยุคนั้นได้แก่ ขมุ ที่มาจากเมืองชัยบุรีในประเทศลาวความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาและวัฒนธรรม ถูกหล่อหลอมผสมผสานกลมกลืนกลายเป็น “คนย่านวัดเกต” ที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อกันประดุจพี่น้อง จึงนับได้ว่าวัดเกตเป็นศูนย์กลางคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา โดยมีคนเชื้อสายจีนนับถือศาสนาพุทธเป็นคนส่วนใหญ่ในย่านนี้

- แต่ทว่าเมื่อมีเจริญก็ย่อมมีเสื่อมและมีเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสกาลเวลา แต่ทว่าชาวบ้านวัดเกตมิปล่อยให้โลกาภิวัตน์และสังคมสมัยใหม่กลืนหายไปทั้งสิ้น กระแสความตื่นตัวของผู้คนภายในที่เริ่มตระหนักในคุณค่าอัตลักษณ์ของสิ่งที่ตนมีอยู่ ตลอดถึงกระแสจากภายนอก เช่น นักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในเชียงใหม่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร ดังเช่น

- ในปี พ.ศ. 2542 ที่ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ของพระครูชัยสีลวิมล เรียกกันว่า “โสมค์เจ้าหลวง” (เดิม) จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานจากภายนอก เช่น ททท. และสถาบันการศึกษา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้ง ได้แก่ คุณเจริญ เบน, คุณอนันต์ ฤทธิเดช, คุณสมหวัง ฤทธิเดช, คุณสัญญา ดันตระกูล, คุณธงชัย บุญมา, คุณกฤษ กงอุไร และ อาจารย์สมโชติ อ่องสกุล มีคณะกรรมการวัดที่ได้ไปศึกษาดูงานต้นแบบมาจากพิพิธภัณฑ์ร่องเมิง และนำมาปรับใช้ในการก่อสร้างและดูแลอาคารพิพิธภัณฑ์ของตนเอง

- หรือในกรณีของการต่อสู้เรียกร้องของชาวบ้านต่อสู้ขับขังผังเมืองรวมฉบับที่ 3 ที่สำนักโยธาธิการและผังเมือง จ.เชียงใหม่ ได้วางผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงเพื่อการใช้ที่ดินและได้

กำหนดบริเวณย่านวัดเกตให้เป็นพื้นที่สีแดงสำหรับการพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการอื่นใด นอกจากการอยู่อาศัยได้ไม่เกินร้อยละ 35 ชาวบ้านจึงเกิดการเคลื่อนไหวต่อสู้เรียกร้องจนทำให้มีการแก้ไขพื้นที่ที่กำหนดจากพื้นที่สีแดงให้กลายเป็นพื้นที่สีเหลืองทแยงขาว คือ พื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ผสมกลมกลืนระหว่างของใหม่กับของเก่าให้ได้มากที่สุด

- หรือใน ปี พ.ศ. 2553 ที่ได้มีการรื้อฟื้นประเพณี วัฒนธรรมล่องสะเปา ซึ่งหายไปจากวัดเกตนาน 80 ปี โดยชาวบ้านชุมชนย่านวัดเกต ซึ่งมีการทำสะเปาที่ทำจากโครงไม้ไผ่ ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนและนอกชุมชน นำเครื่องอุปโภค บริโภค สิ่งของเครื่องใช้ เสื้อผ้าเก่า มาใส่ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และให้ตนเองในสภาพหน้า ฯลฯ

ภาพปรากฏดังกล่าว ทั้งหมดล้วนแสดงถึงพลังแห่งความร่วมมือร่วมใจของผู้คนย่านวัดเกต ที่ต่างตระหนักและความหวงแหนอัตลักษณ์คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์รากเหง้าของตนเอง จนก่อเกิดความสามัคคีของผู้คนร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อจะอนุรักษ์พัฒนาทำให้ย่านวัดเกตเป็นย่านที่อยู่เย็นเป็นสุข ยังคงสามารถรักษาสິงที่เป็นของดีของคนของตนที่ทรงคุณค่าเอาไว้ เพื่อบอกเล่าตำนานความเป็นไปไว้สืบลูกหลานคนวัดเกตต่อไป ตลอดจนเป็นจุดหมายสำคัญที่ใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของเชียงใหม่ในแง่ของการท่องเที่ยว ในลักษณะ **“พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต”** เพราะย่านวัดเกตเป็นแหล่งประวัติศาสตร์หน้าสำคัญของเชียงใหม่และลมหายใจของล้านนาที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

- ดังปรากฏร่องรอยหลักฐานความเจริญรุ่งเรืองย่านวัดเกตในอดีตยังคงปรากฏหลักฐานปะทะประสานกับความเป็นสังคมสมัยใหม่ให้เห็นจนทุกวันนี้ จากอาคารที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยและบริษัทห้างร้านของชุมชนชาติต่างๆ ทุกวันนี้หากเราเดินเข้าไปในย่านนี้จะพบศาสนสถานทั้งของพุทธ คริสต์ อิสลาม และซิกข์ พบบ้านเรือนที่ยังคงรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่อายุร่วม 100 ปี หลงเหลืออยู่จำนวนมาก ทั้งบ้านเรือนที่ทำด้วยไม้สักอย่างดีและอาคารก่ออิฐถือปูน บางแห่งถูกนำมาดัดแปลงเป็นร้านอาหาร เช่น เดอะ แกลเลอรี เป็นอาคารที่สร้างโดยชาวจีน ปัจจุบันด้านหน้าเปิดเป็นแกลเลอรีแสดงภาพเขียน และด้านหลังเป็นร้านอาหาร

นอกจากนี้ด้วยความเป็นย่านเก่าและความสำคัญในการอนุรักษ์ชุมชนทำให้ชาวบ้านวัดเกตร่วมมือกันตั้งพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามในบริเวณวัดเกต ของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ล้วนเป็นของในชุมชนที่ตกทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน เช่น เครื่องเงิน เครื่องแก้วเจียรไน เครื่องปั้นดินเผาจีนและของพื้นเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามความน่าสนใจของย่านวัดเกตมิได้อยู่เฉพาะที่ตัวพิพิธภัณฑ์เท่านั้น สิ่งที่อยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้าง ประเพณีวัฒนธรรม และอาหารการกิน สิ่งเหล่านี้คือภาพสะท้อนของความเป็นย่านวัดเกตที่มีความเจริญและความมั่งคั่ง ซึ่งมีได้หมายถึงเพียงความมั่งคั่งทางด้านทรัพย์สินเท่านั้น แต่ยังเป็นความมั่งคั่งทางด้านภูมิปัญญาของชุมชน

● เอกลักษณะความโดดเด่นของย่านนี้ จึงพบว่าแม้วิถีชีวิตจะถูกปรับเข้ากับสภาพสังคมเมืองเชียงใหม่ภายใต้กระแสการพัฒนาที่ถูกหีบยัดให้ แต่ขณะเดียวกันพวกเขาก็ยังคงมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สะท้อนความเป็นคนดั้งเดิมที่มีได้หลงลืมรากเหง้าในอดีต ภายใต้หลักการ **“ของใหม่เก่าเอา ของเก่าอย่าละ”** ทั้งหมดหล่อหลอมให้ย่านวัดเกตเป็นศูนย์รวมความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาถึง 4 เชื้อชาติศาสนา ที่สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ บนพื้นฐานของความเห็นอกเข้าใจซึ่งกันและกัน รับรู้รับทราบเข้าใจบนพื้นฐานของความ **“แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก”** ภายใต้การให้คุณค่า อุดมการณ์ ความศรัทธาและความเชื่อที่ปรับเบนเข้าหากันบนพื้นฐานของหลักสำคัญที่ว่า **“แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง”** จนทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนแห่งนี้ดำเนินไปด้วยความสันติสุขและมีอัตลักษณ์แตกต่างจากชุมชนเมืองในสังคมเชียงใหม่อื่นๆ อย่างเห็นได้ชัดเจน

4.3 ประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในย่านวัดเกตและการวางผังเฉพาะ

4.3.1 ประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในย่านวัดเกต

จากข้อมูล โครงการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชน ได้ทำการศึกษาวิจัย การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน พบว่า ในย่านวัดเกตมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ก่อนข้างมาก โดยจากข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศด้วยสายตา ที่บันทึกในปี พ.ศ. 2511, 2528, 2545 และ 2556 สามารถจำแนกการใช้ที่ดินของย่านวัดเกตออกได้ 10 ประเภท คือ (1) พาณิชยกรรม (2) ที่อยู่อาศัย (3) สถาบันการศึกษา (4) ศาสนสถาน (5) สถานที่ราชการ (6) สถานพยาบาล (7) การคมนาคมขนส่ง (สถานีรถไฟ สถานีขนส่งอาเขต) (8) การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร (เช่น ที่นา ที่สวน) (9) แหล่งน้ำ (แม่น้ำ ลำคลอง และบ่อน้ำ) และ (10) ที่ว่าง/ที่โล่ง ดังรายละเอียดตารางการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2511, 2528 , 2545 และ 2556 วิเคราะห์ตามภาพถ่ายทางอากาศ ที่มีพิกัด UTM

ตาราง 4-1 รายละเอียดการใช้ที่ดินปี พ.ศ. 2511, 2528 , 2545 และ 2556 วิเคราะห์ตามภาพถ่ายทางอากาศ ที่มีพิกัด UTM

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2511		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2545		พ.ศ. 2556	
	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ
พาณิชยกรรม	360,529.79	8.82	459,925.26	11.25	531,800.44	13.01	583,746.6	14.28
ที่อยู่อาศัย	1,464,788.77	35.83	1,565,381.20	38.29	1,792,081.28	43.84	1,860,482.45	45.51
การคมนาคมขนส่ง	57,476.29	1.41	89,123.30	2.18	96,013.15	2.35	110,937.75	2.71
สถานที่ราชการ	166,452.64	4.07	187,240.68	4.58	203,174.65	4.97	203,174.646	4.97
ศาสนสถาน	81,997.38	2.01	85,852.72	2.10	85,696.63	2.10	85,696.627	2.10

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2511		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2545		พ.ศ. 2556	
	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตารางเมตร)	ร้อยละ	พื้นที่ (ตาราง เมตร)	ร้อยละ
สถานพยาบาล	60,538.09	1.48	78,902.73	1.93	78,723.54	1.93	78,723.54	1.93
สถาบันการศึกษา	267,041.45	6.53	388,790.16	9.51	531,306.88	13.00	531,306.88	13.00
สวนผลไม้	15,548.43	0.38	74,814.51	1.83	19,911.90	0.49	19,911.89	0.49
แหล่งน้ำ	208,948.51	5.11	208,908.28	5.11	211,870.51	5.18	211,870.509	5.18
ที่ว่าง/ที่โล่ง	568,681.00	13.91	949,285.76	23.22	537,653.26	13.15	402,381.3	9.84
อื่นๆ	836,222.09	20.45	-	-	-	-	-	-
รวม	4,088,224.44	100.00	4,088,224.60	100.00	4,088,232.22	100.00	4,088,232.2	100.00

ภาพที่ 4-1 ภาพถ่ายทางอากาศขาวดำปีพ.ศ. 2511ที่มีพิกัด UTM

ภาพที่ 4-2 ภาพถ่ายทางอากาศปีพ.ศ. 2528 ที่ที่มีพิกัด UTM

ภาพที่ 4-3 ภาพถ่ายทางอากาศ ปีพ.ศ. 2545 ที่มีพิกัด UTM

ภาพที่ 4-4 ภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2556 ที่มีพิกัด UTM

สัดส่วนของการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินย่านวัดเกตในช่วงเวลาการศึกษาพบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2511-2528 มีการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินประเภทที่ว่าง/ที่โล่งมากที่สุด คือ ร้อยละ 9.33 รองลงมา คือ สถาบันการศึกษา ร้อยละ 2.98 ที่อยู่อาศัย ร้อยละ 2.46 และพาณิชยกรรม ร้อยละ 2.43 ตามลำดับเป็นที่น่าสังเกตว่าที่นาลดลงถึงร้อยละ 20.45

ในระหว่างปี พ.ศ. 2528-2545 ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5.54 สถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.49 ในขณะที่บริเวณที่ว่าง/ที่โล่งลดลงถึงร้อยละ 10 ในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2556 มีการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดิน ที่อยู่อาศัยสูงที่สุด คือร้อยละ 1.67 การใช้ที่ดิน พาณิชยกรรมและการคมนาคมขนส่ง ร้อยละ 1.27 และ 0.36 ตามลำดับ และมีการลดลงของที่ว่าง/ที่โล่งร้อยละ 3.31

ในปี พ.ศ. 2511 ย่านวัดเกตุมีพื้นที่นา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นน่าน้ำขังมีอยู่หลายแห่ง เช่น บริเวณ
สถานีขนส่งอาเขต สนามฟุตบอลโรงเรียนปรีณสร้อยเขต สำนักงานชลประทานที่ 1 และศูนย์
อุตสาหกรรมภาคเหนือ เป็นต้นต่อมาในปี 2528 พบว่าพื้นที่นาได้ลดลงถึงร้อยละ 20.45 หรือ
เปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อื่นๆ โดยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่สำคัญเกิดขึ้นในพื้นที่นา 5 ประเภท
ตามลำดับ คือ (1) จากที่นาไปเป็นสถานบันการศึกษา 116,857.57 ตารางเมตร (2) จากที่นาไปเป็น

ที่อยู่อาศัย 90,530 ตารางเมตร (3) จากที่นาไปเป็นพาณิชยกรรม 63,131.54 ตารางเมตร (4) จากที่นาไปเป็นการคมนาคมขนส่ง 31,685 ตารางเมตร (5) จากที่นาไปเป็นสวนผลไม้ 58,979.84 ตารางเมตร นอกจากนี้มีการเปลี่ยนแปลงจากที่โล่ง/ที่ว่างไปเป็น ที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม 39,379 ตารางเมตร และ 12,190 ตารางเมตร

ระหว่างปี พ.ศ. 2528-2545 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ จากที่โล่ง/ที่ว่างไปเป็นที่อยู่อาศัย 238,752 ตารางเมตร จากที่โล่ง/ที่ว่างไปเป็นพาณิชยกรรม 116,923 ตารางเมตร และจากที่โล่ง/ที่ว่างไปเป็นสถาบันการศึกษา 82,582 ตารางเมตร

ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2556 มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ จากที่ว่าง/ที่โล่งไปเป็นเป็นอยู่อาศัย 68,381.47 ตารางเมตร เป็นพาณิชยกรรม 51,932.88 ตารางเมตร และการคมนาคมขนส่ง 14,924.61 ตารางเมตรตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์แบบแรก

วัดเกิดมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของทางด้านเศรษฐกิจและด้านประชากรของเมืองเชียงใหม่อย่างรวดเร็วผลจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายทางอากาศในปี พ.ศ. 2523 ย่านวัดเกิดมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยเป็นสัดส่วนสูงสุด คือร้อยละ 55 จึงส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินในย่านวัดเกิดในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขยายตัวของอาคารสูงจำนวนมาก

4.4 วิถีชีวิตของคนย่านวัดเกิด

วิถีชีวิตของคนย่านวัดเกิดโดยทั่วไปเป็นความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในพื้นที่เมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่จากข้อมูลในหลายส่วนทั้งด้านการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การเจาะลึกเรื่องราวต่างๆ ของมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมตลอดถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของย่าน และทั้งหมดมีผู้คน ผู้รู้ และผู้นำย่านวัดเกิด เป็นผู้ร่วมงานในฐานะนักวิจัยร่วมตลอด พบว่าวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในชุมชนย่านวัดเกิด มีลักษณะพิเศษอาจไม่เหมือนกัน วิถีชีวิตของคนชุมชนเมืองเชียงใหม่ในย่านต่างๆ ลักษณะพิเศษนี้ เป็นส่วนผสมของประวัติการตั้งถิ่นฐาน จนกลายเป็นองค์ประกอบของผู้คนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และแต่ละชาติพันธุ์ก็จะมีศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และวิถีปฏิบัติที่ต่างกัน มีการประกอบอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน แต่ด้วยย่านวัดเกิดมีการผสมผสานการใช้ชีวิตร่วมกัน ด้วยการแสวงจรร่วมและสรวงจุดต่าง ประกอบกับมีการผนวกความแตกต่างด้วยการแต่งงานข้ามศาสนา และผูกโยงทางเครือญาติ รวมถึงมีการร่วมกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนเมื่อมีโอกาสแต่ไม่ขัดแย้งกับกฎข้อห้ามทางศาสนา ทำให้ตั้งแต่อดีตการผสมผสานบนความหลากหลายมีความลงตัว ไม่เกิดปัญหาข้อขัดแย้ง จนได้การยอมรับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสามัคคีมีศาสนา แต่กระนั้นก็ตามเมื่อความเป็นเมืองในทุกมิติได้ขยายตัวมากขึ้น การปรับตัวให้ดำรงความเป็นวัดเกิด ที่ผู้คนหลากหลายอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนก็เปลี่ยนไป ดังนั้นวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกิด จึงมีพลวัตรซึ่งจะได้วิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของชนย่านวัดเกต ความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา

ผู้คนย่านวัดเกตที่เป็นคนดั้งเดิม หรือเป็นลูกหลานของบรรพบุรุษตั้งแต่เข้ามาตั้งรกรากถาวรจะแบ่งผู้คนที่อยู่ในย่านวัดเกตออกเป็น 2 กลุ่มอย่างกว้างๆ กลุ่มแรก คือ “คนวัดเกต” ได้แก่คนดั้งเดิมที่เข้ามาตั้งรกราก มีครอบครัวเครือญาติอย่างถาวรอยู่ในย่าน รวมถึงคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ด้วยการสมรสหรือเป็นเครือญาติของคนดั้งเดิมตามตระกูลต่างๆ กลุ่มนี้มีความผูกพันทั้งในแง่ของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ศาสนา และความเป็นเครือญาติมานาน คนวัดเกตดั้งเดิมที่มีการผสมผสานทางชาติพันธุ์ ศาสนา สังคม และวัฒนธรรมจากการสังเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอมานี้แล้ว ประกอบด้วยกลุ่มคนจำแนกตามช่วงเวลาที่มาในย่านวัดเกตก่อน – หลัง ได้ดังนี้

1. คนดั้งเดิม เป็นคนเมือง ขาวโชน ลัวะ ตั้งถิ่นฐาน ณ พื้นที่ใจกลางย่านที่มีวัดเกตการามเป็นศูนย์กลาง คนกลุ่มแรกเรียกรวมๆ ว่าเป็นคนเมืองมีจำนวนมากที่สุดในชุมชน ด้วยการขยายครัวเรือนและมีเครือญาติอพยพเข้ามาอยู่อาศัยโดยมีตระกูลหลัก คือ ตระกูลสุตมา นิมมานเหมินทร์

คนเมืองเหล่านี้ทั้งหมดนับถือพุทธศาสนาเถรวาท และมีส่วนผสมระหว่างนิกายย่อยรามัญวงศ์ ที่ส่วนใหญ่มาจากลำพูนและนิกายย่อยลังkawงศ์ ที่ส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ตอนเหนือของเชียงใหม่ วัตรปฏิบัติทางศาสนาจะมีส่วนผสมของพุทธเถรวาทและพิธีกรรมตามความเชื่อเดิมที่ไม่ใช่พุทธแท้ ส่วนใหญ่มีอุดมการณ์ความเชื่อที่มีพุทธเป็นหลักแต่ได้ผูกโยงเข้ากับคติความเชื่อเกื้อกูลโลกนี้ – โลกหน้า บาปบุญ และความผูกพันทางครอบครัวเครือญาติสูงผ่านหลักคติดังกล่าว

2. คนจีน เป็นผู้ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานช่วงแรกบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิงและต่อมาได้ใช้พื้นที่ถนนเจริญเมืองเป็นที่อยู่อาศัย คนจีนมาจาก 2 ทางหลักคือ เริ่มแรกจากจีนยูนนานทางเหนือและต่อมาเส้นทางจีนที่มาจากทางใต้ มีตระกูลหลัก คือ อนุสารสุนทร

คนจีนเหล่านี้มีความเชื่อและวิถีปฏิบัติ ด้านศาสนาที่ผสมระหว่างพุทธศาสนาเถรวาท ลัทธิขงจื้อและบรรพบุรุษ ต่อมาเมื่อมีการผสมกลมกลืนกับคนเมืองกลุ่มแรก ลูกหลานของคนจีนเหล่านี้ได้รับเอาพุทธศาสนาเถรวาท ควบคู่กับการนับถือบรรพบุรุษเป็นหลักทางความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ

3. คนยุโรป ยุคแรกเป็นหมอสอนศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ จากสหรัฐอเมริกาและยุโรป ได้ตั้งถิ่นฐานบริเวณทิศใต้ของย่านวัดเกต รอบโบสถ์คริสต์จักรที่หนึ่ง ซึ่งเป็นแห่งแรกของเชียงใหม่ และต่อมาได้มาจากยุโรป จากอังกฤษ และสก็อตเข้ามาทำอุตสาหกรรมป่าไม้และค้าไม้ ได้ตั้งถิ่นฐานขยายพื้นที่ไปทางทิศใต้เกาะติดกับแม่น้ำปิง มีตระกูลสำคัญ คือ ตระกูลวิชัย

คนยุโรปนับถือศาสนาคริสต์ นอกจากนำคริสต์ศาสนามาเผยแพร่แล้วยังได้นำเอาความรู้และวิถีชีวิตแบบตะวันตกเข้ามาในย่านวัดเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการแพทย์สมัยใหม่

4. คนมุสลิม ส่วนใหญ่มาจากปาเกีสถานเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณทิศตะวันออกของย่านวัดเกต โดยมีมัสยิดอัสซาวา และโรงเรียนจิตต์กักดีซึ่งเป็นโรงเรียนของชาวมุสลิมเป็นศูนย์กลาง มีตระกูลสำคัญ คือ ตระกูลวิทย์มาล วีระพันธ์ รัชมิจันทร์ พงศ์พฤษกุล บุศกร อยู่อย่างไท และตระกูลบุญสวัสดิ์ คนมุสลิมของย่านวัดเกตมีวิถีปฏิบัติ ตามศาสนาอย่างเคร่งครัดและมีการจัดระบบศาสนาและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มุสลิมอย่างเข้มแข็ง

5. คนอินเดีย นับถือศาสนาซิกข์ มาจากประเทศอินเดียและต่อมาจากกรุงเทพ เข้ามาตั้งถิ่นฐาน ที่ฝั่งตะวันออกและตะวันตกของแม่น้ำปิง บริเวณตลาดวโรรส และพื้นที่รอบตลาด ได้มีการก่อสร้างวัดซิกข์แห่งแรกของเมืองเชียงใหม่และกลายเป็นศูนย์กลางของ การปฏิบัติทางศาสนาของชาวซิกข์ ในเมืองเชียงใหม่ แม้ว่าคนอินเดียนับถือศาสนาซิกข์จะมีจำนวนน้อยที่มีที่อยู่ถาวรในย่านวัดเกต

ผู้นำของศาสนาซิกข์ ซึ่งเคยอยู่อาศัยในย่านวัดเกตได้มีบทบาทสำคัญต่อย่านวัดเกตตั้งแต่ในอดีต ในฐานะเป็น “คนใน” ได้มีส่วนร่วมและช่วยเหลือกิจการสำคัญของย่านมาโดยตลอดถึงปัจจุบัน และกลุ่มที่สอง ไม่ใช่คนดั้งเดิม เป็นคนที่เข้ามาอยู่ในย่านวัดเกตในช่วง 1-2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยได้มีสายใยแห่งความผูกพันกับ “คนวัดเกต” แต่อย่างไรคนย่านวัดเกตดั้งเดิมถือว่าคนกลุ่มนี้ไม่เป็นสมาชิกชุมชน ผู้คนกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. ประเภทแรกประกอบไปด้วย นายทุนผู้ประกอบการที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพ เข้ามาซื้อที่ดินและหรืออสังหาริมทรัพย์ในพื้นที่ที่มีศักยภาพธุรกิจใหม่ของเมือง ได้แก่ บริเวณริมแม่น้ำปิง ถนนเจริญราษฎร์และถนนแก้ววรัตน์ และประกอบธุรกิจประเภทพัฒนาที่ดิน และอสังหาริมทรัพย์กิตติาคาร โรงแรม/รีสอร์ท ที่ระดับบน การค้าปลีกสินค้าเฉพาะ (Special Goods) และกิจการที่สนับสนุนการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังมีผู้มีฐานะดีทั้งจากกรุงเทพและเมืองใหญ่ต่างๆ เข้ามาอยู่อาศัยถาวร / กึ่งถาวร ของข้าราชการ / นักธุรกิจที่เกษียณอายุและของผู้มีฐานะดีเพื่อเป็นบ้านที่สองในเมืองเชียงใหม่ ผู้คนกลุ่มนี้ มีความสัมพันธ์กับชุมชนระดับหนึ่ง

2. ประเภทที่สอง เป็นคนชนบท คนไทยภูเขาที่มีความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์ ม้ง อาข่า กะเหรี่ยง และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยใหญ่ซึ่งมีจำนวนที่สุดในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาหาอาชีพและรายได้ในเมืองเชียงใหม่ และได้ใช้พื้นที่ทางทิศตะวันออกของย่านและชุมชนแออัดฝั่งทิศเหนือของถนนเจริญเมืองเป็นที่อยู่อาศัยและมีการเพิ่มจำนวน จากการที่มีญาติพี่น้องของผู้มาก่อนเป็นที่พักพิงและขยายพื้นที่ จำนวนผู้คนทั้งหมดไม่สามารถสำรวจได้อย่างชัดเจน และถูกนับว่าเป็นประชากรแฝงทางย่านวัดเกตไม่ว่าจะเป็นคนกลุ่มนี้เป็นสมาชิกชุมชน

ผู้คนกลุ่มนี้ถ้าเป็นชาวอพยพซึ่งเป็นส่วนน้อยจะนับถือ ศาสนาพุทธ ส่วนชาวไทยภูเขาเป็นกลุ่ม dingo – tibatan และ Burbam – tibatan นับถือผีผสมกับนับถือบรรพบุรุษ

ข. วิถีชีวิตของคนย่านวัดเกตในหลากหลายมิติ

ผู้คนย่านวัดเกตที่มีองค์ประกอบที่หลากหลายตามที่กล่าวมาแล้ว มีวิถีชีวิตที่แปรผันไปตามการเปลี่ยนแปลง ด้านความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ การใช้พื้นที่ด้านปฏิบัติการเฉพาะกลุ่มหรือข้ามกลุ่มในทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ด้านเศรษฐกิจ และด้านความผูกพันกับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในฐานะการเป็นล้านนา ย่านวัดเกต โดยสามารถสังเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างระหว่างช่วงอายุ

ความแตกต่างระหว่างคนรุ่นที่ 1 ซึ่งมีฐานะเป็น ปู่ ย่า ตา และยาย กับรุ่นที่ 2 คือผู้ที่เป็นหลักในครัวเรือนของชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจและการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในย่าน และรุ่นที่ 2 เป็นนักเรียน นักศึกษา เยาวชน ทั้งหมดมีผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนย่านวัดเกต พบว่ากลุ่มคนดั้งเดิมของย่านวัดเกตได้สะท้อนถึงความแปลกแยก ของความแตกต่างระหว่างรุ่นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนกลุ่มดั้งเดิมที่เป็นคนเมือง คนจีน และคนมุสลิม ส่วนลูกหลาน เครือญาติของคนยุโรป และคนอินเดียจะมีน้อยกว่า ในกรณีของคนเมืองและคนจีนซึ่งปัจจุบันผสมกลมกลืนกันจนเป็นผู้คนกลุ่มใหญ่ของย่านวัดเกต คนรุ่นที่ 1 ยังมีความผูกพันกับอดีตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนย่านวัดเกตอย่างมาก เป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยง อุดมการณ์ คุณค่า และอัตวิญญานของวัฒนธรรม วิถีปฏิบัติของพุทธในอดีตถึงปัจจุบันได้ดี และด้วยอุดมการณ์ของกตัญญู การตอบแทนบรรพบุรุษ ทำให้คนรุ่นที่ 2 พยายามทำให้อุดมการณ์ดังกล่าวแข็งแรงอยู่ ทั้งนี้มีข้อมูลเชิงประจักษ์จากการรื้อฟื้นและนำมาปฏิบัติใหม่ของประเพณีล่องสะเปา ซึ่งมีคุณค่าทางอุดมการณ์ของกตัญญูและการทำบุญเพื่อตอบแทนบรรพบุรุษที่ส่งกลับไปแล้วและผลของปฏิบัติการ 3 ปีที่ผ่านมา (หลังจากสูญหายไป 80 ปี) ได้เกิดพลังร่วมดังกล่าวที่แข็งแรงขึ้นมาระดับหนึ่งแล้ว แต่ที่เป็นข้อวิตกอย่างมากก็คือด้วยปัจจัยทางด้านความทันสมัย ด้านอาชีพ และด้านการเป็นปัจเจกมากขึ้นของคนรุ่นที่ 3 ทำให้เกิดผลแล้วในชุมชน คือ ลูกหลานของคนกลุ่มนี้เริ่มผูกพันกับพื้นที่ กับมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมตรงกันข้ามได้เลือกการศึกษาแบบใหม่ ประกอบอาชีพและตั้งครอบครัวนอกพื้นที่ เห็นได้จากโรงเรียนระดับปฐม มัธยมในย่านวัดเกต มีนักเรียนจากคนวัดเกตน้อยมาก การประกอบอาชีพต่างๆ ในย่านวัดเกตเป็นของคนนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนรุ่นที่ 2 ที่เป็นสะพานเชื่อมทางวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อ และเป็นผู้ที่รับความเปลี่ยนแปลง มีความวิตกอย่างสูงว่าการเปลี่ยนแปลงในมิติของความแตกต่างของช่วงอายุจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ความเป็นย่านวัดเกตที่มีวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย ดำเนินรอยตามความภูมิใจของมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งเป็สายใยของการผูกพันผู้คนจะหมดไปอย่างรวดเร็ว ทั้งหมดได้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของคนรุ่นที่ 2 ได้ดึงเอาคนรุ่นที่ 3 เข้ามาร่วมกิจกรรมส่วนรวม และงานประเพณีที่สำคัญ โดยหวังว่าอย่างน้อยให้คนรุ่นที่ 3 ได้รู้ว่า “ราก” ของเขาที่เขาพึงได้ที่ภูมิใจในได้มีคุณค่าอย่างแท้จริงเป็นอย่างไร

สำหรับผู้คนทางมุสลิมกลับเห็นภาพอีกมุมหนึ่ง คือ ความเป็นชุมชนที่เกาะเกี่ยวกันด้วยความเคารพและยึดมั่นในวิถีปฏิบัติทางศาสนา ประกอบกับมีทั้งมัสยิด และโรงเรียนเป็นสถาบันที่คอยผูกโยงผู้คนในภาคปฏิบัติรวมถึงการมีคนที่ 2 ได้ประสบความสำเร็จทางการศึกษาและอาชีพ ที่มีเกียรติแต่ก็ยังผูกพันกับพื้นที่ ทำให้แม้ความแตกต่างทางรุ่นจะมีอยู่ตามธรรมชาติ และแม้จะมีความทันสมัยและแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและการเลื่อนฐานะทางสังคมจะมีอยู่เช่นเดียวกับชุมชนเมืองทั่วไปแต่ความผูกพันของชาวมุสลิมในแต่ละรุ่นก็ยังมีความแข็งแกร่งระดับหนึ่ง

ส่วนลูกหลานชาวยุโรปและชาวซิกซ์จะมีวิถีชีวิตที่ไม่สุดโต่ง ทั้งแบบของคนไทย – จีน ดั้งเดิม หรือชาวมุสลิมคือ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดี คนรุ่นที่ 2 และ 3 ของชาวยุโรปปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตโดยใช้การศึกษาและประกอบวิชาชีพเป็นหลัก ส่วนของซิกซ์ จะปรับตัวเพื่อการศึกษา การประกอบวิชาชีพ และการสืบทอดธุรกิจของคนรุ่นก่อน

ในกรณีผู้คนที่ไม่ใช่คนดั้งเดิมไม่ได้เป็นสมาชิกชุมชนประเภทผู้ที่มีพลังและฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ 2 กรณีที่เข้ามาประกอบกิจการทางธุรกิจ และรุ่นที่ 1 สำหรับผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยเป็นบ้านที่สอง เนื่องจากองค์ประกอบของรุ่น ผสมกับความผูกพันกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีน้อย ปัญหาความแบ่งแยกระหว่างรุ่นจึงไม่ปรากฏ แต่ความสัมพันธ์กับคนกลุ่มใหญ่ของย่านก็จะมีระยะห่างระดับหนึ่งที่ยังไม่เกิดเป็นความวิตกกังวล ยกเว้นว่าจะมีคนกลุ่มนี้รุ่นใหม่เข้ามาซื้อที่ดิน เปลี่ยนรูปแบบการใช้ที่ดินและการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจมากขึ้น

สำหรับกลุ่มของชนบทและชาวไทยภูเขา ส่วนใหญ่เป็นคนที่ 2 และรุ่นที่ 2 ที่เข้ามาใช้ชีวิตในย่านวัดเกต ประเด็นของความแตกต่างระหว่างช่วงอายุภายในกลุ่มยังไม่มีข้อมูลบ่งชี้ แต่สิ่งที่พบในย่านวัดเกตก็คือ คนรุ่นที่ 3 ที่เป็นนักเรียนได้กลายมาเป็นส่วนใหญ่ของโรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม ปรากฏการณ์ของคนไม่ลงตัวหรืออาจเป็นความขัดแย้งเริ่มต้นก็คือ การปะทะของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ที่ประกอบไปด้วยภาษา การแสดงออก ความคิด ความเชื่อ ของนักเรียน เมื่อผสมกับการสอนและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของไทยพุทธไทยเหนือ ซึ่งแตกต่างมากจะทำให้ประการแรกจะเกิดการปรับตัวหรือแบ่งแยกระหว่างรุ่นที่ 2 กับรุ่นที่ 3 ของคนกลุ่มนี้และประการที่ 2 ระหว่างคนส่วนใหญ่ กับกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยจะมีต่อไป

2. ความแตกต่างด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

ผู้คนย่านวัดเกตในอดีตแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์แต่การประกอบอาชีพทางเศรษฐกิจจะแบ่งกันอย่างลงตัว คนเมืองดั้งเดิมเป็นเกษตรกรที่มีนาอยู่บริเวณทิศตะวันออกของพื้นที่ มีการประมงในลำน้ำปิง และบางส่วนเป็นแรงงานให้กับกลุ่มคนจีนที่มีอาชีพเป็นพ่อค้าทางบกด้วยม้าต่าง และทางเรือด้วยการขนถ่ายสินค้าขึ้น – ส่งไปยังกรุงเทพและอ่าวไทย ส่วนคนยุโรปยุคอุตสาหกรรมไม้ จะเป็นกิจการในรูปแบบของบริษัทและได้ใช้แรงงานส่วนใหญ่จากคนชนบทและคนลาวมีบางส่วนจากคนเมืองในย่านวัดเกตและเมืองเชียงใหม่ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนจีนและ

คนยุโรปจะดีกว่าคนเมือง แต่ความสัมพันธ์ในทางธุรกิจ / เศรษฐกิจไม่มีศักยภาพของการแข่งขัน
 แข่งแรง แต่เป็นการแบ่งงานตามศักยภาพ สำหรับคนมุสลิมจะประกอบอาชีพที่หลากหลายทั้งด้าน
 เกษตรกรรม ค้าขายขนาดเล็ก ในขณะที่ชาวอินเดียจะประกอบกิจการค้าผ้าและสินค้าปลีกเฉพาะ
 ด้านเป็นหลักด้วยโครงสร้างของอาชีพดังกล่าวประกอบกับระบบเศรษฐกิจยังไม่ใช้ระบบทุนนิยม
 เหมือนปัจจุบันทำให้แม้ฐานะทางเศรษฐกิจจะแตกต่างกันตามธรรมดาแต่ความสัมพันธ์ทาง
 สังคมระหว่างกันก็จะไม่มีปัญหาความแตกต่างอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เริ่มต้นที่มีรถไฟมาถึงเชียงใหม่ เมื่อปี 2464 และการ
 คมนาคมทางบกที่ดีขึ้น การค้าพาณิชย์ ที่อาศัยแม่น้ำปิงและลำน้ำต่างเป็นหลัก ได้หมดบทบาท
 ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจได้ย้ายไปที่ถนนบำรุงราษฎร์ และบริเวณท่าแพกับตลาดต้นลำไย ผู้ที่มี
 บทบาททางเศรษฐกิจ ได้แก่ คนจีนของวัดเกตที่ปรับตัวได้ดี คนเมืองที่มีความสัมพันธ์กับคนจีน คน
 รอบต่างพื้นที่และจากกรุงเทพ และคนอินเดีย ชาวซิกข์ ชาวยุโรป ต่อมาได้ลดบทบาทลงและยุติ
 กิจการเมื่อหมดสัมปทาน กับรัฐบาลไทย ช่วงนี้ทางย่านวัดเกตมีการปรับตัวที่เห็นได้ชัดคือ ผู้มีฐานะ
 ดี – ปานกลาง เห็นว่าการดำรงอยู่ของฐานะทางเศรษฐกิจต้องมีการศึกษาสูงและมีอิทธิพล จึงได้มี
 การส่งลูกหลานไปศึกษาที่กรุงเทพและที่เชียงใหม่เมื่อมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลักษณะของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคเริ่มต้นของทุนนิยมจากภายนอก คนในย่าน
 วัดเกตที่มีฐานะดีและปานกลางสามารถปรับตัวได้โดยไม่ทำให้สถานภาพเดิมทางเศรษฐกิจ
 เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ส่วนในทางสังคมความแตกต่างมีมากกว่าเดิมเพราะพื้นที่เริ่มมีความเป็น
 เมืองมากขึ้นกว่าในอดีตแต่มีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ลูกหลานคนย่านวัดเกตที่มีการศึกษาสูงมีอิทธิพล
 ส่วนมากได้ประกอบอาชีพที่เชียงใหม่ บางส่วนไปทำงานที่กรุงเทพเมืองใหญ่ และต่างประเทศ ผู้มี
 การศึกษาและอิทธิพลเหล่านี้ได้เป็นตัวอย่างให้กับคนรุ่นหลังในเรื่องการศึกษาและเป็นผู้ที่มีความ
 ผูกพันกับพื้นที่สังคมและญาติพี่น้องสูง คนกลุ่มนี้เป็นคนช่วงอายุที่ปัจจุบันได้เกษียณจากหน้าที่การ
 งานและกลายเป็นผู้นำที่สำคัญที่ต้องการของทางวัดเกตให้ความเป็นอัตลักษณ์เดิมแต่ได้ปฏิเสธ
 ความทันสมัย และคนกลุ่มนี้ได้กระจายอยู่ในทั้ง 4 ศาสนาเป็นผู้นำของศาสนาด้วย ในแง่
 ความสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างกลุ่ม / ศาสนา และข้ามกลุ่ม / ศาสนา ก็ยังคงมีอยู่ไม่อ่อนแรง
 เหมือนย่านอื่นของเมืองเชียงใหม่

ย่านวัดเกตใน 1 – 2 ทศวรรษจนถึงปัจจุบัน ได้ถูกกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
 และความทันสมัยที่รุนแรงมาก ศูนย์กลางการค้าได้เปลี่ยนไปเป็นหลายศูนย์ ทางทิศเหนือ ได้ และ
 ตะวันออกของเมืองมีการค้าสมัยใหม่ ห้างสรรพสินค้า และศูนย์การค้าแบบครบวงจรตั้งอยู่ แหล่ง
 การค้าเดิมของเมืองเชียงใหม่ได้ปรับเปลี่ยนเป็นแหล่งสินค้าเฉพาะทาง (Specialty) จึงจะอยู่ได้ เช่น
 สินค้าเครื่องเงินที่ย่านวัวลาย สำหรับย่านวัดเกตก็เช่นกัน ย่านวัดเกตไม่ใช่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ
 เหมือนในอดีตอีกต่อไปแล้ว ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นย่านเฉพาะทางธุรกิจเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
 มีร้านสินค้าเฉพาะทาง มีการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เป็นคอนโดมิเนียม โรงแรม และรีสอร์ทในเมือง

แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้ลงทุนเป็นเจ้าของและดำเนินการโดยคนวัดเกต กลับเป็นนายทุนและผู้ประกอบการจากภายนอกในก็คือ คนที่เข้ามาอยู่ใหม่ กลุ่มที่ 2 ประเภทแรกที่ได้กล่าวมาแล้วส่วนดั้งเดิมของย่านวัดเกตกลับมีการปรับตัวด้านการศึกษาและด้านการที่ไม่ได้เน้นเรื่องการเป็นผู้ประกอบการ และการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อทำธุรกิจแนวใหม่ จึงไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการใหม่ในย่านวัดเกต

สำหรับกลุ่มชาวชนบทและชาวไทยภูเขาที่เข้ามาอยู่ใหม่ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ มีส่วนน้อยที่ทำธุรกิจการค้าขนาดเล็กประเภทหาบเร่ แผงลอย และส่วนใหญ่ไปทำงานย่านอื่นของเมืองเชียงใหม่ คนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าทุกกลุ่มของย่านวัดเกต

ในเมื่อลักษณะของโครงสร้างและฐานะทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มต่างๆ ในย่านวัดเกตเป็นเช่นดังที่กล่าว ฐานะทางสังคมก็แตกต่างกันมีลักษณะแยกกัน มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงขึ้น คนเดิมวัดเกตได้อพยพติดต่อไปมาหาสู่และมีกิจกรรมของชุมชนร่วมกันในเหตุการณ์และวาระสำคัญต่างๆ ของย่านในขณะเดียวกันได้รักษาระยะห่างกันคนนอกที่เข้ามาอยู่ใหม่ 2 กลุ่มที่ต่างกัน คือกับที่เข้ามาอยู่คนใหม่ ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและเป็นผู้ประกอบการจะมีความเกรงใจ แต่ก็พยายามติดต่อให้เข้าร่วมกิจกรรมของย่านอย่างน้อยในเรื่องการสนับสนุนทางการเงิน ซึ่งคนใหม่กลุ่มนี้ก็ยินดีเพื่อการอยู่ร่วมในพื้นที่เดียวกันโดยมีความขัดแย้งน้อยที่สุด (ซึ่งความขัดแย้งที่สำคัญคือมีการครอบครองที่ริมแม่น้ำปิง) แต่กรณีของคนกลุ่มใหม่จากชนบทและชาวไทยภูเขา มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันมีระยะห่างมาก คนเดิมรู้สึกอึดอัดไม่ค่อยพอใจที่มีคนกลุ่มนี้มาอยู่ในพื้นที่ที่มีความยากในการมีปฏิสัมพันธ์ เพราะความแตกต่างทางภาษา วัฒนธรรม ศาสนา / ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติ แต่ก็ยอมรับให้ลูกหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม สำหรับคนใหม่กลุ่มนี้ แม้มีความรู้สึกแบ่งแยกและมีหลายกรณีเป็นความรู้สึกลำเอียงด้วยชาติพันธุ์ แต่ก็รักษาระยะห่างไม่พยายามให้เกิดปัญหาใด ๆ ที่จะทำให้การอยู่อาศัยและการทำมาหากินในเมืองมีอุปสรรค

3. ความแตกต่างด้านศาสนาและความเชื่อวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกต

ย่านวัดเกตได้รับการยอมรับจากคนเชียงใหม่และทั่วไปว่าเป็นย่านที่มีความสามัคคีสี่ศาสนา ตามที่กล่าวมาแล้ว มิติของศาสนาเป็นสิ่งประกอบที่สำคัญของวิถีชีวิตของคนย่านวัดเกต จากข้อมูลทั้งหมดพบว่าในประการแรก วิถีชีวิตด้านศาสนาของคนในหรือคนดั้งเดิมจะเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนกว่า คนที่เข้ามาอยู่ใหม่หรืออีกนัยยะหนึ่ง คนที่เข้ามาอยู่ใหม่จะไม่มีวิถีปฏิบัติและความสัมพันธ์กับศาสนสถานและศาสนิกชนของคนย่านวัดเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เป็นคนชาวไทยภูเขาและไทใหญ่

วิถีชีวิตด้านศาสนาและความเชื่อของคนกลุ่มใหญ่ของย่านวัดเกตที่พบมี 2 มิติ คือ

มิติแรกเป็นเรื่องความเชื่อ วิถีปฏิบัติตามอุดมการณ์ ความเชื่อและกฎเกณฑ์ของแต่ละศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะของศาสนิกชนนั้นๆ ความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ และการปฏิบัติตน จะจำกัดเฉพาะผู้นำทางศาสนากับศาสนิกชนเท่านั้น จะไม่มีผู้ต่างศาสนิกชนอื่นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งก็

ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ส่วนความเข้มข้นของปฏิสัมพันธ์และการปฏิบัติตนกับศูนย์กลางทางศาสนาและเพื่อนร่วมศาสนา จะแตกต่างกันคือ ศาสนาอิสลาม คริสต์ ชิกซ์ และพุทธ จะมีความเข้มข้นจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ซึ่งทั้งหมดก็เป็นปรากฏการณ์ธรรมดาเพราะความเชื่ออุดมการณ์ที่ติดกับพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียว เพราะหลายองค์ หรือในความหลุดพ้นจากทุกข์ทำให้เครื่องยึดเหนี่ยว แปรผันไป จากศูนย์กลางความเชื่อนั้น

ชาวบ้านวัดเกตที่นับถือศาสนาอิสลามจะเคร่งครัดเคารพและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาเพื่อนอบน้อมเคารพ และปฏิบัติตามพระอัลเลาะห์ ที่เป็นที่ยึดมั่นสูงสุด มีผู้นำศาสนาที่ผูกยึดกับของมุสลิมด้วยกิจปฏิบัติที่ดีและด้วยความเคร่งครัดต่อหลักคิดแนวปฏิบัติ ข้อห้าม ข้อควรประพฤติในพระคัมภีร์ ในขณะที่เดียวกันทั้งผู้นำและชาวมุสลิมยังมีวัตรปฏิบัติที่ช่วยเหลือดูแลกันในเรื่องการอบรมคำสอน การประพฤติปฏิบัติ ในด้านครอบครัว เครือญาติและชุมชน ดังนั้นในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา จะเป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่นเฉพาะชาวมุสลิมเท่านั้น ศาสนิกชนอื่นไม่สามารถเข้าร่วมได้ (Exclusiveness) ในแง่หนึ่งของมุสลิมในย่านวัดเกตด้านนี้จะมีความเป็นพวกเดียวกันสูงมากแต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็มีข้อจำกัดในการให้คนอื่นมาร่วมปฏิสัมพันธ์ในพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม รวมถึงในการให้คนมุสลิมไปร่วมกิจกรรมของย่านที่มีเนื้อหาสาระหลักเป็นของศาสนา แต่กระนั้นก็ตามจากการสุ่มวิจัยในพื้นที่ ความสัมพันธ์ของมุสลิมกับผู้นับถือศาสนาอื่นในย่านวัดเกตได้พบพื้นที่ที่ชาวมุสลิมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาอื่นโดยตรง หรือกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบปลีกย่อยของประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา คือมีพื้นที่ที่เกิดความสัมพันธ์ข้ามศาสนา ทำให้ผู้ต่างศาสนาเข้าร่วมได้ระดับหนึ่ง (Inclusiveness) เช่นในกรณีของชาวมุสลิมหลังจากประกอบพิธีถือศีลอดเดือนรอมฎอน ในการทำและแบ่งปันอาหารนอกจากเพื่อผู้ที่เพิ่งออกจากพิธีถือศีลอดแล้วผู้คนในย่านที่ไม่ได้เป็นชาวมุสลิมสามารถร่วมกิจกรรมนี้ได้ และในทำนองกลับกันประเพณีทางพุทธในใจกลางของศาสนาจะไม่อนุญาตให้ผู้ที่ไม่ใช่พุทธเข้าร่วมแต่กิจกรรมอื่นๆ เช่นการเสริมดวง การฟ้อน จะมีชาวมุสลิมเข้าร่วมได้

อุดมการณ์ความเชื่อและวิถีปฏิบัติลักษณะนี้ก็พบได้กับศาสนาอื่นของย่านวัดเกตเช่นเดียวกัน กล่าวคือในการประกอบกิจกรรมเพื่อน้อมเคารพพระเจ้าของศาสนาคริสต์ โดยมีศาสตราจารย์และคริสตศาสนิกชนเข้าร่วมและมีวิถีปฏิบัติตามพระคำภีร์อย่างเคร่งครัดก็ได้ หรือการเคารพแสดงความศรัทธาในพระเจ้าอาหุดงและปฏิบัติตามหลักคำสอนของคุรุชิกซ์ หรือศาสดาเองค์ก็ดีรวมตลอดถึงการน้อมรำลึกถึงองค์พระพุทธรูปเจ้าในวาระสำคัญ การศึกษาฟังและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนผ่านพระภิกษุสงฆ์ก็ดีทั้งหมดเป็นเรื่องเฉพาะของศาสนิกชนนั้น ๆ (Exclusiveness) และเมื่อมีกิจกรรมที่พอจะให้ผู้คนย่านวัดเกตต่างศาสนาเข้าร่วมก็จะมีพื้นที่ Inclusiveness เช่นเดียวกัน

ทั้งหมดถือว่าเป็นการปรับตัวของคนย่านวัดเกต บนความแตกต่างหลากหลายในมิติของศาสนาที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันจนได้รับการยอมรับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสามัคคี 4

ศาสนา ซึ่งในความเป็นจริงจะมีระดับของความเข้มข้นต่างกัน คือในปัจจุบันอาจจะไม่เห็นคนรุ่นที่ 3 เข้ามาสานต่อความสัมพันธ์ข้ามศาสนาที่เป็น Inclusiveness มากนักแต่อย่างน้อยจึงไม่ปรากฏความขัดแย้งของคนย่านวัดเกตที่มีสาเหตุจากความแตกต่างทางศาสนาแม้แต่ครั้งเดียว

การปรับตัวจนมีความสัมพันธ์ข้ามศาสนา แบบแสดงจุดร่วม สงวนจุดต่างคือ เคารพในความแตกต่าง แต่ก็พยายามหากิจกรรม ชักชวน และยินดีที่ผู้คนต่างศาสนามีการแลกเปลี่ยน ต่างตอบแทนในกิจกรรมทางชุมชนและประเพณีที่มีจุดร่วมกันได้ ทั้งหมดนี้จากการสอบถามและการสังเกตเมื่อมีปฏิบัติการร่วมกันได้ข้อสรุปว่า ประการแรกเป็นเพราะผู้นำศาสนาแต่ละศาสนาแต่ละรุ่นได้มีความสัมพันธ์ที่ดี มีการสื่อสารที่ดีต่อกันมาตลอด แม้ในปัจจุบันเมื่อมีกิจกรรมเพื่อการพัฒนาย่านวัดเกต ผู้นำทั้ง 4 ศาสนาได้เข้ามามีส่วนช่วยในแง่ของการเสนอความคิด การสื่อสารกับศาสนิกชนของตน หรืออย่างน้อยได้เอาสิ่งของ อาหาร หรือให้ชุมชนเข้ามาร่วมในวันที่มีกิจกรรมโดยตลอด ภาพปรากฏเช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ วัฒนธรรมของสามัคคี 4 ศาสนายังปรากฏอยู่ ไม่ใช่เพียงแต่คำกล่าวขวัญในเชิงนามธรรมอย่างเดียว

แต่อย่างไรก็ตามเรื่องดังกล่าวได้เกิดขึ้นเฉพาะผู้คนที่เดิมที่เขาถือว่าเป็นสมาชิกของชุมชนเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ หรือผู้ที่ทางย่านวัดเกตไม่ถือว่าเป็นสมาชิกของชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวเขาและชาวไทยใหญ่ ที่ความแตกต่างทางชาติพันธุ์กับความเชื่อและวิถีปฏิบัติทางศาสนามีมาก ความสัมพันธ์ในพื้นที่สาธารณะ จะไม่ปรากฏให้เห็น แต่ได้มีความพยายามของโรงเรียนวัดเกตการามที่ให้นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาช่วยเหลือ กิจกรรมของวัดเกตการามและกิจกรรมสาธารณะของชุมชนเป็นครั้งคราว ซึ่งถือว่าเป็นความพยายามที่จะแสดงจุดร่วมแต่สงวนจุดต่างในระยะเริ่มต้น ส่วนผลสำเร็จจะขยายไปยังผู้ปกครองของนักเรียนเหล่านี้หรือไม่ยังไม่ปรากฏ สำหรับผู้คนฐานะดีที่เข้ามาอยู่อาศัยหรือประกอบธุรกิจ การมีความสัมพันธ์จะแบบจบบนช่วยเป็นรายกรณี เช่น เข้ามาทำบุญหรือร่วมบริจาคเงินเพื่อกิจการทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณะของชุมชนเมื่อมีการเชิญชวนเท่านั้น

4.5 ของดีมีคุณค่า 6 โครงการ

4.5.1 ของดีมีคุณค่าที่เกิดจากโครงการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต

จากการดำเนินงานของโครงการฯ พบว่า สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวของย่านวัดเกต เพื่อการบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยได้ข้อค้นพบเพื่อนำไปสู่การเอื้อต่อการเกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกตได้ดังนี้

1. ข้อมูล เงื่อนไขเพื่อนำไปเป็นองค์ประกอบในการออกแบบกิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว องค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมจากการถอดบทเรียน คือ

1) ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากการเล่าพูดคุย วิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อเท็จจริงของประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ถูกกลั่นกรองมาในระดับหนึ่งที่มีความน่าเชื่อถือ ท้ายที่สุดแล้วข้อมูลนี้จะเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารให้คนภายนอกได้รับรู้

2) กลุ่มคน หรือผู้เข้าร่วมกิจกรรม ถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีความคาดหวังในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Transformation) และทัศนคติที่ดีขึ้นจากเดิมในประเด็นความเข้าใจ ความรู้สึก การรับรู้ (Reception) มุมมองต่อชุมชนท้องถิ่นที่ตนอาศัย ประวัติศาสตร์ที่เป็นศักยภาพ คุณค่าทางจิตใจที่ถือเป็นความภาคภูมิใจ รวมถึงนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชมซึ่งจะต้องเกิดการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ผ่านการนำเสนอจากความคิดร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) รูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ การนำเสนอข้อมูลความเป็นชุมชนวัดเกิดให้กับนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกได้รับรู้ เข้าใจในรูปแบบที่กระชับ เข้าใจง่าย สามารถสื่อสารได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบไม่จำเป็นต้องตายตัวหรือมีลักษณะเดียว ความหลากหลายในรูปแบบการนำเสนอจะทำให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย และที่สำคัญคือผู้สนับสนุนช่องทางการสื่อสาร ที่จะทำให้การดำเนินงานการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนมีความยั่งยืน โดยทั้งนี้ต้องมองถึงประโยชน์ร่วมกันของผู้สนับสนุนและชุมชนจะได้รับในผลประโยชน์ของสาธารณะ

4) ทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งผลการจัดกิจกรรมทำให้ทราบถึงความร่วมมือจากเจ้าของสถานที่ที่มีความสำคัญของชุมชนวัดเกิด สถานที่ที่เป็นทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในโปรแกรมการท่องเที่ยวตามกำหนดการที่ออกแบบไว้ ทั้งนี้เจ้าของสถานที่อาจจะมียุทธศาสตร์เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการเป็นเจ้าของบ้านหรือสถานที่ โดยการเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของสถานที่ด้วยเช่นกัน การจัดการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ทั้งที่เป็นสถานที่ที่มีเจ้าของส่วนบุคคล และสถานที่สาธารณะนั้น ต้องมีความชัดเจนในการระดมทุนสนับสนุนด้านงบประมาณการดูแลรักษา อาจอยู่ในรูปแบบของการกุศล และมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ

5) เส้นทางและกิจกรรม เป็นองค์ประกอบที่นำเอาแนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) มาเป็นแนวทางในการออกแบบ เน้นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในเชิงพื้นที่และกระบวนการ ทั้งนี้เส้นทางและกิจกรรม จะเป็นองค์ประกอบที่ต้องการความร่วมมือกับชุมชนคนในพื้นที่ในการเข้าร่วมกระบวนการให้ความรู้ และต้องเกิดความผูกพัน (Engaged) ระหว่างนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Guest) กับเจ้าของสถานที่ (เจ้าบ้าน-Host) ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Authentic-active Participation)

2. ปัจจัยที่จะเป็นตัวตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกิด ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในระยะยาว ดังนี้

1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์

2) ลักษณะของการเดินทาง (Trip features) เช่น ระยะเวลาท่องเที่ยว ระยะทาง ค่าใช้จ่าย

3) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ โอกาสในการร่วมอนุรักษ์ สืบสานองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และการจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

4) การจัดการด้านการเข้าถึง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง รวมถึงการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งจะต้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ และแนวคิดการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปแบบการอนุรักษ์

5) กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน หรือกลุ่มคนที่มีบทบาทในการนำเสนอศักยภาพชุมชน ทั้งนี้องค์กรท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแล จัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากผลการดำเนินงาน สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนย่านวัดเกต ได้ดังนี้

1. การประเมินผลหลังการดำเนินงานทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต โดยมีเงื่อนไขทางด้านการกำหนดเวลาในการเที่ยวชมแต่ละสถานที่ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับสภาพอากาศ พฤติกรรม ความพร้อม หรือสภาพร่างกายของนักท่องเที่ยว เรื่องราวที่จะบรรยายต้องมีความกระชับ และใช้คำที่เข้าใจง่าย การทำข้อตกลงระหว่างร้านอาหาร สถานที่ที่เปิดให้เข้าชมต่างๆ ต้องมีความชัดเจนและอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกันและมีเป้าหมายคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. โปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวต้องสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านการเข้าถึงสถานที่และผ่านการให้ข้อมูลจากเจ้าของสถานที่โดยตรง เพื่อสร้างกระบวนการรับรู้ในรูปแบบเชิงประสบการณ์ ให้เกิดขึ้นในขณะที่ทำการท่องเที่ยว ผ่านวิถีชีวิตที่ดำเนินในชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน

จากตารางที่ 4-2 กิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว พบว่า สามารถออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวการอนุรักษ์ของย่านวัดเกตได้ ดังนี้

เวลา	กิจกรรม	เวลา (นาที)
10.00 – 10.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ พระเกตแก้วจุฬามณี	15 นาที
10.15 – 10.45 น.	เยี่ยมชมและรับฟังการบรรยาย ณ พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม (วิทยากรพิเศษ)	30 นาที

เวลา	กิจกรรม	เวลา (นาที)
10.45 – 11.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย แวะชิมของว่างและเครื่องดื่ม ณ Hinlay Café ในพื้นที่สวนพร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับบ้านเก่า	45 นาที
11.30 – 12.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ มัสยิดอัสตักกา (วิทยากรพิเศษ)	45 นาที
12.15 – 13.00 น.	รับประทานอาหาร อิสลาม	45 นาที
13.00 – 13.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย มุสลิมบ้านสมานใจ (วิทยากรพิเศษ)	30 นาที
13.30– 14.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่(วิทยากรพิเศษ)	45 นาที

อาคารเก่าบนถนนป๋ารุงราษฎร์

THE FIRST CHURCH OF CHIANG MAI

The Gallery สร้างขึ้นในปี 2435 (ค.ศ. 1892) โดยคุณปู่ของผู้บริหารคนปัจจุบัน (คุณสุรชัย เลาสวัสดิ์พงศ์) คุณปู่เป็นคนที่ย้ายมาจากประเทศจีน แต่เดิม ณ ที่แห่งนี้เป็นโดยเปิดเป็นกิจการของครอบครัวขายผ้าไหม ผ้าฝ้าย และของใช้ในครัวเรือน ซึ่งลูกค้าจะมาตามถนนหรือจากท่าเรือในแม่น้ำ ในปี 2532 (ค.ศ. 1989) สุรชัยตัดสินใจซื้อบ้านนี้มาเพื่อสร้างพิพิธภัณฑ์ หลังจากผ่านไป 6 เดือน 'the gallery' ก็เปิดขึ้นในนามของธุรกิจร้านอาหารและแกลลอรี โดยมีทั้งอาหารไทยและอาหารนานาชาติ โดยด้านหน้าตึกแบ่งเป็นปูนเปลือยในสไตล์จีนโบราณ และโครงสร้างด้านหลังเป็นส่วนที่ดัดริมน้ำ ตกแต่งโดยเฟอร์นิเจอร์ไม้สักแบบทางภาคเหนือ

บ้านพรหมเส้า อดีตเจ้าของเป็นคณบดีท่านวัดเกตที่มาจากเมืองจีน ชื่อ นายจีนเทียม แซ่ฟัว ได้แต่งงานกับแม่จีนพร แล้วมาซื้อที่ดินและสร้างบ้านที่อยู่วัดเกต เป็นบ้านไม้ทรงโบราณ หลังใหญ่ มีคู่วังยาวบริเวณบ้าน ได้ถูกเปลี่ยนที่เก็บทางเรือและไม้ขาย บริเวณนั้นที่หลังบ้านติดกับถนนและเปิดไปคือห้างบอร์เนียว ซึ่งเจ้าของมีบันไดขึ้นสอง ต่อมาเป็นบ้านของแม่บุญสม เศรษฐะกุล ซึ่งได้แต่งงานกับ นายเกียโน ซึ่งเป็นพ่อค้าไหม เสือดำ แล้วได้ซื้อชื่อบ้านพรหมเส้าตั้งนี้ไว้ ด้านล่างเปิดค้าขายมีตู้โชว์ และผ้าไหม หลากอยู่ ด้านในบริเวณเกลาบ้านเป็นห้องนอน ด้านหลังมีลานบ้าน ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนกรรมสิทธิ์เป็นของคุณ สมฤทัย คุณสพตานนท์

Regina Guesthouse เป็น Guesthouse วาคาประวัติศาสตร์ แนว antique ลักษณะด้านหน้าเป็นร้านขายของเก่าด้านหลังมีน้ำเป็นร้านอาหารและห้องพัก ส่วนร้านอาหารส่วนบนมองเห็นวิวแม่น้ำปิง รูปแบบอาคารเป็นอาคารร้านค้ามีการตกแต่งด้วยของที่ระลึกทำมือ (Handmade) ช่วยทำให้ผู้ถึงมาชมบรรยากาศการค้าขายแบบดั้งเดิม

The Meeting Room Art Cafe

เมื่อกลับมาเชียงใหม่ซึ่งเป็นบ้านเกิดของบรรดาจึงมีความต้องการที่จะเปิดร้านที่เป็นทั้งร้านกาแฟ แกลลอรีดี ๆ โดยภายในร้านนอกจากขายเครื่องดื่มยังมีการแสดงและส่วนแสดงงานศิลปะแบบหมุนเวียนเดือนละ 2 ครั้งอีกด้วย

วัดริก

GUR DWARA CHIANG MAI

ชาวซิกข์คนแรกที่ได้เดินทางเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ คือ นายอีเชอร์ ซิงห์ โดยเข้ามาทางประเทศพม่า เมื่อปี พ.ศ. 2448 หลังจากนั้น มีชาวซิกข์มาร่วมเพิ่มขึ้นอีก 4 ครอบครัว คือ นายฮัตตัน ซิงห์ นายเกียน ซิงห์ นายวาเรียฮาม ซิงห์ และ นายอมรดาฬ ซิงห์

ซึ่งได้พร้อมกันจัดตั้งศาสนสถานหรือวัด (Gurdwara) ขึ้นโดยสร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีลานกว้างสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา การตั้งหลักแหล่งของชาวซิกข์ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มและใกล้รอบศาสนสถานหรือวัดของตน เนื่องจากวัดของชาวซิกข์มีบทบาทอย่างสูงต่อชุมชน ทั้งทางกิจกรรมสังคมและเศรษฐกิจ ในระหว่างปี พ.ศ. 2447 มีคำสัญญาซื้อชื่อ วาม ซิงห์ เป็นคำสัญญาเช่าที่ดินแห่งหนึ่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ชาวซิกข์เชียงใหม่ ก็ได้บูรณะวัดของตนขึ้นมามีศักดิ์จึงเป็นอาคารถาวรจนกระทั่งทุกวันนี้

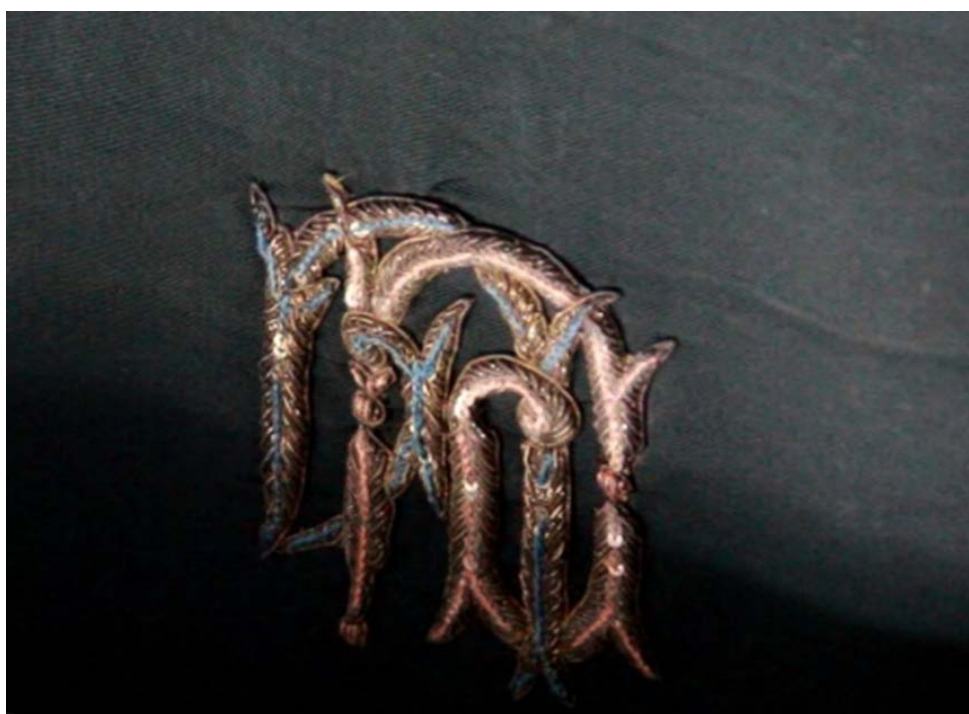
ภาพที่ 4-6 แผนที่อาคารเก่าย่านวัดเกต

4.5.2 ของดี มีคุณค่า ของโครงการพิพิธภัณฑวัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต

จากโครงการพิพิธภัณฑวัดเกตการาม สามารถสรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำไปพัฒนาต่อ ยอดให้เกิดการบูรณาการพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ได้ดังนี้

1. ในพิพิธภัณฑวัดเกตการามมี ผ้าโบราณที่มีคุณค่าเนื่องจากเป็นผ้าปักโบราณผ้ากำปี่ ของพระราชชายาเจ้าดารารัศมีที่ทรงถวายเป็นวัดเกตการามผ้ากำปี่หรือผ้ากั๊งธรรม กำปี่เป็นคำกริยา หมายถึงหนึ่งปีจะนำมาใช้งานหนึ่งครั้ง เป็นผ้าที่ใช้ประดับโต๊ะเวลาดังธรรมหลวง (การเทศน์มหาชาติ) เป็นผ้าที่ใช้สำหรับการจึงปิดบริเวณธรรมมาสเวลาสวดเทศน์มหาชาติเพื่อมิให้เห็นใบหน้าของพระที่สวดและถือเป็นการถวายเป็นทานเพื่อค้ำจุนพระพุทธศาสนา ผ้ากำปี่ชุดของพระราชชายาเจ้าดารารัศมี ทรงสร้างขึ้นถวายเป็นวัดเกตการาม โดยประกอบด้วยผ้ากั๊งสามผืน มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีการตกแต่งลวดลายบนผืนผ้าเป็นลวดลายสัตว์ในป่าหิมพานต์ ซึ่งคาดว่าได้รับอิทธิพลมาจากรูปแบบการปักในสมัยรัตนโกสินทร์

ผ้าผืนแรก เป็นสีดำ ทำจากผ้าแพรจีน ปรากฏตราสัญลักษณ์อักษรย่อ “คอ” ไชวักัน ซึ่งมีที่มาคือพระนามของพระเจ้าอินทวิชยานนท์พระราชบิดา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่เจ็ดและพระนามของพระองค์เอง ด้านล่างมีการประพันธ์บทร้องกรองเป็นกลอนสุภาพ ทั้งภาษาไทยและที่เป็นอักษรธรรมล้านนา รวมทั้งมีลวดลายกึ่งไม้ประกอบอยู่ด้วยตัวอักษร ซึ่งลวดลายทั้งหมดปักจากดินเงินที่นำเข้าจากต่างประเทศ มีการขลิบขอบผ้าด้านนอกด้วยผ้าแพรลาย

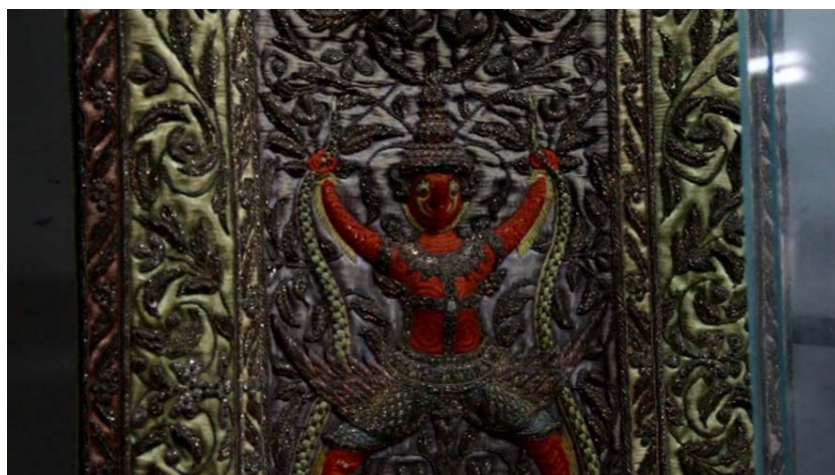
ภาพที่ 4-7 ผ้าแพรจีน ปรากฏตราสัญลักษณ์อักษรย่อ “คอ”

พัตราภาพพ้องแผ้ว	พรรณราย
งามสะอาดลวดลาย	ปักล้วน
เตือนจิตพิณศขาย	เนตร์เพ็ง ชมเฮย
ต้องจิตคิดใจถ้วน	ทุกผู้พิศเพลิน

ภาพที่ 4-8 โคลงสี่สุภาพ ที่ปรากฏบนผ้าคำปี่

ผ้าผืนที่สอง เป็นผ้ากำมะหยี่หลายสี มีสีชมพู สีเขียวอ่อน สีครีม เป็นขอบนอก ปักเป็นลายพรรณพฤกษาด้วยเลื่อมและด้น ตรงกลางผืนเป็นกำมะหยี่สีม่วงปักเป็นลายครุฑชูดนาด้วยเลื่อม ด้นและเส้นไหมสีต่างๆ ชายผ้ามีการตกแต่งด้วยการสานแล่งเงินเป็นตาข่ายสามเหลี่ยมและช่อดอกจำปี โดยเทคนิคการปักผ้าทั้งสามผืนเป็นการใช้เทคนิคการปักหักทองขวาง เป็นวิธีการปักด้นเงินหรือด้นทอง โดยวางเรียงเส้นด้นให้ขวางตัวลาย เช่น ถ้าปักใบไม้ก็จะวางเรียงเส้นด้นทางขวาง แทนการเรียงเส้นด้นไปตามความยาวของรูปใบไม้ การที่วางเส้นด้นทางขวาง เส้นด้นจะไม่แตกหรือแยกกัน เพราะเกาะพื้นได้แน่นกว่าการเรียงเส้นด้นตามความยาว ถ้าเส้นด้นมีความยาวมาก อาจจะทำให้ลายแยกจากกัน วิธีปักด้นวิธีนี้เรียกว่าปักด้นหักทองขวาง

ภาพที่ 4-9 ผ้าปักด้นเงินหรือด้นทองลายครุฑชูดนา

ผ้าฝืนที่สาม เป็นผ้ากำมะหยี่หลายสี โดยมีสีชมพู สีเขียวอ่อน สีครีมเป็นขอบนอก ปีกเป็นลายพรรณพฤกษาด้วยเลื่อมและด้น ตรงกลางตรงกลางเป็นผ้ากำมะหยี่สีม่วงปักลายสิงห์ด้วยเลื่อม ด้นและเส้นไหมสีต่างๆ ซึ่งตัวสิงห์จะปักในลักษณะนูน โดยการทำให้นูนนั้นต้องใช้เข็มลงก่อนและจะปักด้นทองทับลงไป ชายผ้ามีการตกแต่งด้วยการสานแล่งเงินเป็นตาข่ายสามเหลี่ยมและช่อดอกจำปี

ภาพที่ 4-10 ผ้าปักด้นเงินหรือด้นทองลายสิงห์

จากการสำรวจผ้าปักโบราณของพระราชาเจ้าดารารัศมี ควรนำมาเสนอถึงคุณค่าและกระบวนการอนุรักษ์ผ้าโบราณ รวมถึงการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ที่ถูกต้องตามหลักการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ เพื่อสร้างคุณค่าและความสำคัญของวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์

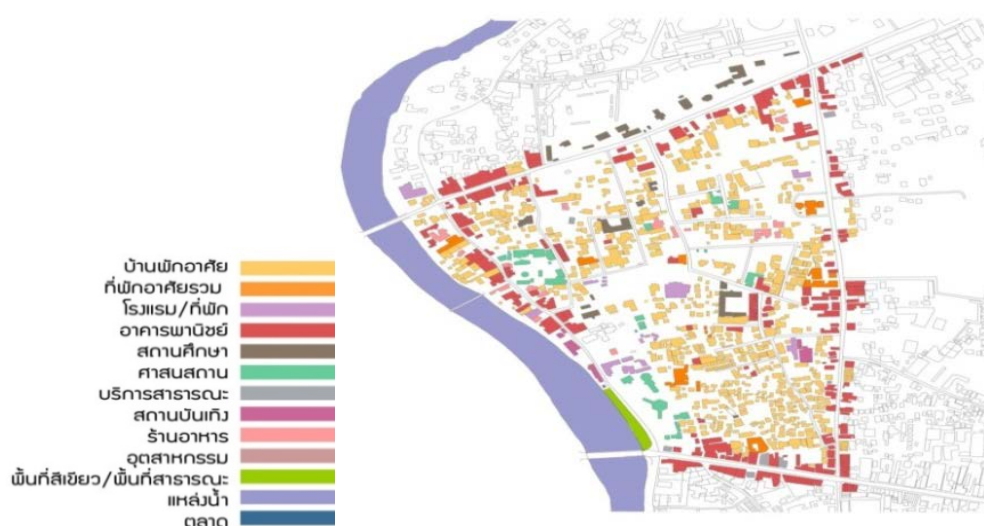
4.5.3 ของดีมีคุณค่าของโครงการการวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่

1) การวางผังเฉพาะย่านวัดเกต ส่งผลทำให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปบูรณาการให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต ได้ดังนี้

1. ข้อมูลการออกแบบนิเวศน์ริมฝั่งและปรับปรุงทำน้ำเดิมในพื้นที่วัดเกตและสะพานจันทร์สมและการจัดภูมิทัศน์ใหม่
2. จัดทำผังแนวคิดการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผังการสร้างสรรค์พื้นที่ริมน้ำเพื่อการเป็นล้านนาที่มีชีวิต (LIVING LANA) GATEWAY และได้ออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เขตพื้นที่ริมน้ำโดยจัดให้ในพื้นที่ GATEWAY มี LANDMARK รูปปั้นช้างพ่นน้ำ และมีลานจัดแสดงวัฒนธรรม (Auditorium) ของคนในพื้นที่ การออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เขตพื้นที่ริมน้ำโดยจัดให้พื้นที่ริมแม่น้ำมี LANDMARK รูปปั้นช้างพ่นน้ำ มีทางเดินเท้า และเส้นทางจักรยาน (Bike Lane) และรูปแบบการป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ GATEWAY ของย่านวัดเกต ลานออกกำลังกาย

เครื่องออกกำลังกาย เจริญสะพานจันทร์สมรวมทั้งลานพักผ่อนและที่จอดรถจักรยานเจริญสะพานจันทร์สม

3. การออกแบบและวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณถนนเจริญราษฎร์
4. ได้แผนผังอาคารบ้านเรือนและอาคารพาณิชย์ และอาคารศาสนสถานต่างๆ ทั้งสิ้น 63 หลัง พร้อมรายละเอียดต่างๆ เช่น โชนลักษณะอาคารรูปแบบอาคารเดิมนอกจากนี้แล้วยังได้เสนอแนวทางในการปรับปรุงอาคาร (ตามข้อเสนอแนะของสถาปนิก) ดังภาคผนวก โดยข้อมูลดังกล่าวจะได้นำไปประกอบในการวางผังเส้นทางการเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต
5. การจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทางด้านเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษาปี 2559 โดยการดำเนินการสำรวจจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ (economic land use) บริเวณพื้นที่วางผังในปี 2559 โดยได้สำรวจอาคารทั้งสิ้นจำนวน 135 หลัง โดยแบ่งออกเป็น 13 ประเภท ได้แก่ (1) บ้านพักอาศัย (2) ที่พักอาศัยรวม (3) โรงแรม/ที่พัก (4) อาคารพาณิชย์ (5) สถานที่ศึกษา (6) ศาสนสถาน (7) บริการสาธารณะ (8) สถานบันเทิง (9) ร้านอาหาร (10) อุตสาหกรรม (11) พื้นที่สีเขียว/พื้นที่สาธารณะ (12) แหล่งน้ำ และ (13) ตลาด ดังภาพที่ 11 ผลของการสำรวจพบว่ามีสัดส่วนของร้านค้าทั่วไปมากที่สุด คือ จำนวน 38 แห่ง หรือ ร้อยละ 28.15 ของจำนวนอาคารทั้งหมดรองลงมา ได้แก่ ร้านค้าปลีก จำนวน 30 แห่ง หรือ ร้อยละ 22.22 และร้านอาหาร จำนวน 18 แห่ง หรือ ร้อยละ 13.33 โรงแรม 10 แห่ง หรือ ร้อยละ 7.4 แผนที่ดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประกอบการจัดวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ผังเฉพาะ) ของย่านวัดเกต

ภาพที่ 4-11 แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่วางผังในปี 2559

จากข้อมูลที่ 2 แนวทาง (รายละเอียดปรากฏในชุดโครงการที่ 1) ที่มวิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เรียกว่า Analysis of causal relationship เพื่อสังเคราะห์ความมีเหตุ – ผลของทุก Domain (วงนอกของภาพที่ 4-6) มีผลการวิเคราะห์ก่อนที่จะนำไปเป็นตัวกำกับ การวางแผนแสดงในรอบวงแหวนของภาพที่ 4-6 และการจัดทำผังเฉพาะในรายละเอียดปรากฏในวงในของแผนภูมินี้

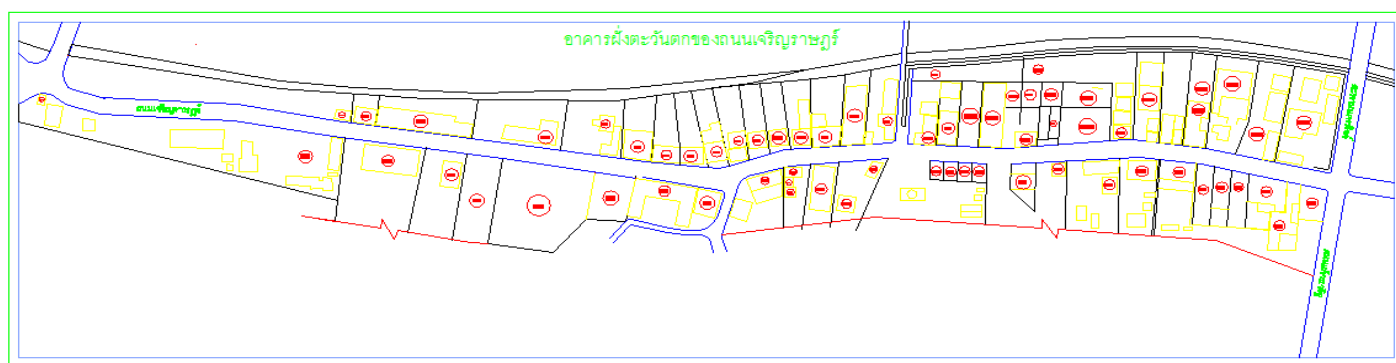
7. การกำหนดผังเฉพาะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อ 6 ได้ทำการวางแผนเฉพาะ โดยมีรายละเอียดอยู่ในชุดโครงการที่ 1 ในสาระสำคัญเห็นได้จาก (ก) ภาพของการแบ่ง Zone ย่อยในการพัฒนาปรับปรุง (โปรดดูแผนที่ 4-8) และ (ข) ข้อกำหนดการใช้ปฏิบัติการ การปรับปรุง/พัฒนาเพื่อนำไปสู่การรองรับพิพธิภณท์ที่มีชีวิตในแต่ละ Zone ย่อยมีรายละเอียดดังนี้

ตัวอย่างตามตารางภาพที่ 4-13 (โปรดดูรายละเอียดทุก Zone จากรายงาน)

D12						
A	B	C	D	E	F	G
1	การพัฒนาบริเวณริมแม่น้ำปิงเพื่ออนุรักษ์ทัศนียภาพ: การเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ (Living Museum) จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ					
2	1.การจัดการน้ำท่วมริมปิง 2. การจัดภูมิทัศน์ริมแม่น้ำปิง 3. การสร้างพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรม ใน ลานการแสดง ลานออกกำลังกาย สนามกีฬา 4.การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินริมแม่น้ำปิง					
3						
4			ลักษณะทางกายภาพของZONE ย่อย			
5	โซน	อาคารในปัจจุบัน	การใช้ที่ดิน	แนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์	แนวทางในการปรับปรุงพื้นที่ว่างริมตลิ่ง	หมายเหตุ
6	AW		ลานเพื่อการแสดงตาม เทศกาลต่างๆในพื้นที่ใช้สอยริมตลิ่งเพื่อสนับสนุนการ	ปาดันไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำพื้นที่ย่านวัดเกต		1.ทางเดินเท้าริมถนน
7	AW1	ร้านค้าแฟ WAWEE	ร้านอาหาร	ประติมากรรมGATEWAYเวทีจัดกิจกรรมการแสดงขนาด 6.00 x 15.00 เมตร เช่น ต้นดอกสสุรฐานและต้นดอกเข็มขาว	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	2.ทางรถจักรยานริมถนน
8	AW2	ร้านอาหาร RIVERSIDE	ร้านอาหาร	สวนปูลอกเป็นแนวรั้วธรรมชาติ	มาปลูกเป็นแนวรั้วธรรมชาติ	3.ทางเดินเท้าริมปิง
9			ศูนย์รวมการท่องเที่ยว ที่นั่งเล่นชมริมปิง ร้านขายของที่ระลึก	กันพื้นที่ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับที่ดินของเอกชน	6.ตุ๊กตเดือณภัย7.เสาไฟฟ้าโซลาเซลล์(มีจุดตกแต่งตามเทศกาล)	4.ทางรถจักรยานริมถนน
10	BW		แลนด์มาร์ค(รูปช้าง) ใช้พื้นที่พื้นที่ประมาณ 1 ไร่		8.กล้องCCTV	5.จุดพักผ่อน เก้าอี้นั่งเล่น
11	BW1	ร้านอาหาร GOODVIEW	ร้านอาหาร	ปาดันไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำพื้นที่ย่านวัดเกต	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	6.ตุ๊กตเดือณภัย
12	BW2	บ้านเลขที่ 15 เรือนสมัยเก่า	พักอาศัย	เช่น ต้นดอกสสุรฐานและต้นดอกเข็มขาว	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	7.เสาไฟฟ้าโซลาเซลล์
13	BW3	ร้านค้าร้านคอนเนอร์	ร้านค้า ธุรกิจ	มาปลูกเป็นแนวรั้วธรรมชาติ	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	(มีจุดตกแต่งตามเทศกาล)
14	BW4	ร้านเดอะแกลลอรี่	ร้านอาหาร	กันพื้นที่ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับที่ดินของเอกชน	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	8.กล้องCCTV
15	BW5	บ้านท่าช้าง	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	9.ปลูกต้นไม้เป็นแนว
16	BW6	บ้านบ้านริมแม่น้ำ	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
17	CW					
18	CW1	บ้านแถวไม้ 2 ชั้น	พักอาศัย	ปาดันไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำพื้นที่ย่านวัดเกต	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
19	CW2	บ้านเลขที่ 56	พักอาศัย	เช่น ต้นดอกสสุรฐานและต้นดอกเข็มขาว	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
20	CW3	บ้านเลขที่ 55	พักอาศัย	มาปลูกเป็นแนวรั้วธรรมชาติ	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
21	CW4	ร้านน้ำชา เรียงจุมออน	ร้านอาหาร	กันพื้นที่ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับที่ดินของเอกชน	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
22	CW5	เรือนคุณทวด	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
23	CW6	อาคาร คสล. 3 ชั้น	พักอาศัย		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
24	CW7	บ้านเลขที่ 39 ร้าน MISSCHO	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
25	DW					
26	DW1	สะพานจันสม	สาธารณะ	ปาดันไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ประจำพื้นที่ย่านวัดเกต	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
27	DW2	บ้านเลขที่ 91ที่พักผ่อนหย่อนใจ	ร้านค้า ธุรกิจ	เช่น ต้นดอกสสุรฐานและต้นดอกเข็มขาว	6.ตุ๊กตเดือณภัย7.เสาไฟฟ้าโซลาเซลล์(มีจุดตกแต่ง 8.กล้องCCTV	
28	DW3	บ้านยายมุ่ยเส็ง	พักอาศัย	มาปลูกเป็นแนวรั้วธรรมชาติ	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
29	DW4	บ้านเลขที่ 101-105 พักอาศัย	พักอาศัย	กันพื้นที่ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับที่ดินของเอกชน	1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
30	DW5	บ้านเลขที่ 107 ชายขนมโบราณ	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
31	DW6	บ้านเลขที่ 121-122-123 / 11	พักอาศัย		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
32	DW7	ร้านรุ่งศิลป์ ท่าบะระ	ร้านค้า ธุรกิจ		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
33	DW8	อาคารแถว เลขที่ 141	ร้านค้า ธุรกิจ		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	
34	DW9	อาคารแถว เลขที่ 143	ร้านอาหาร		1.ทางเดินเท้าริมปิง2.ทางเดินเท้าริมถนน3.ทางจักรยานริมปิง	

ภาพที่ 4-13 รายละเอียดข้อกำหนดในการใช้ที่ดินและพัฒนาแต่ละ Zone ของฝั่งเฉพาะย่านวัดเกต

อาคารฝั่งตะวันออกของถนนเจริญราษฎร์

ภาพที่ 4-14 การกำหนด Zone ต่างๆ ในแผนเฉพาะ

8. ตัวอย่างการออกแบบ 3 มิติของการปรับปรุงทางกายภาพของผังเฉพาะเพื่อรองรับการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ภาพที่ 4-15 ผังแนวคิดการพัฒนาพื้นที่รียน้ำและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ภาพที่ 4-16 ผังการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เขตพื้นที่ริมน้ำโดยจัดให้ในพื้นที่ GATEWAY มี LANDMARK รูปปั้นช้างพ่นน้ำ และมีลานจัดแสดงวัฒนธรรมของคนในพื้นที่

ภาพที่ 4-17 การออกแบบพื้นที่ริมแม่น้ำมีทางเดินเท้าและเส้นทางจักรยาน

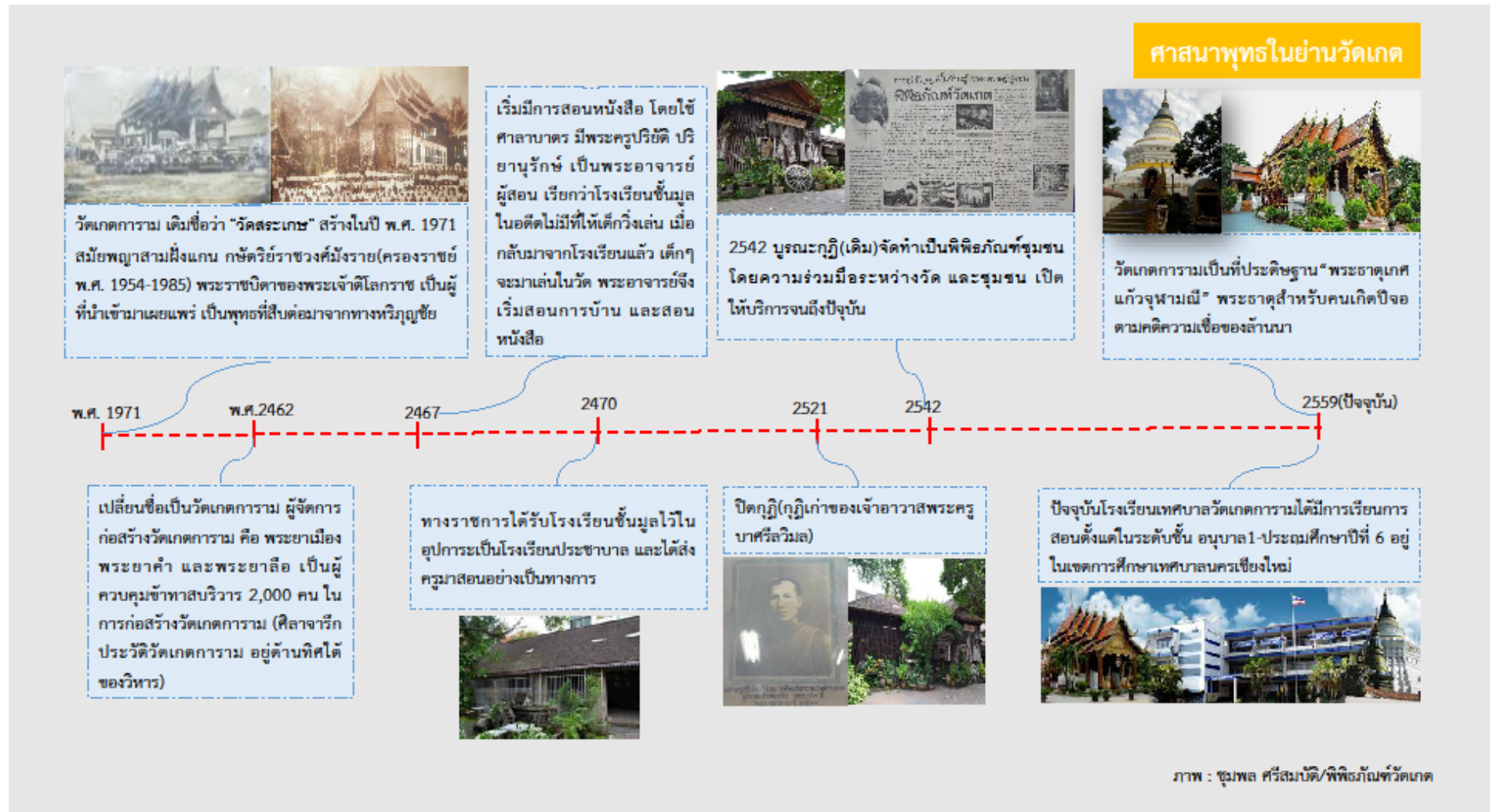
ภาพที่ 4-18 การออกแบบลานออกกำลังกาย เครื่องออกกำลังกาย เหยิงสะพานจันทร์สม

4.5.4 ของดีมีคุณค่าของโครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

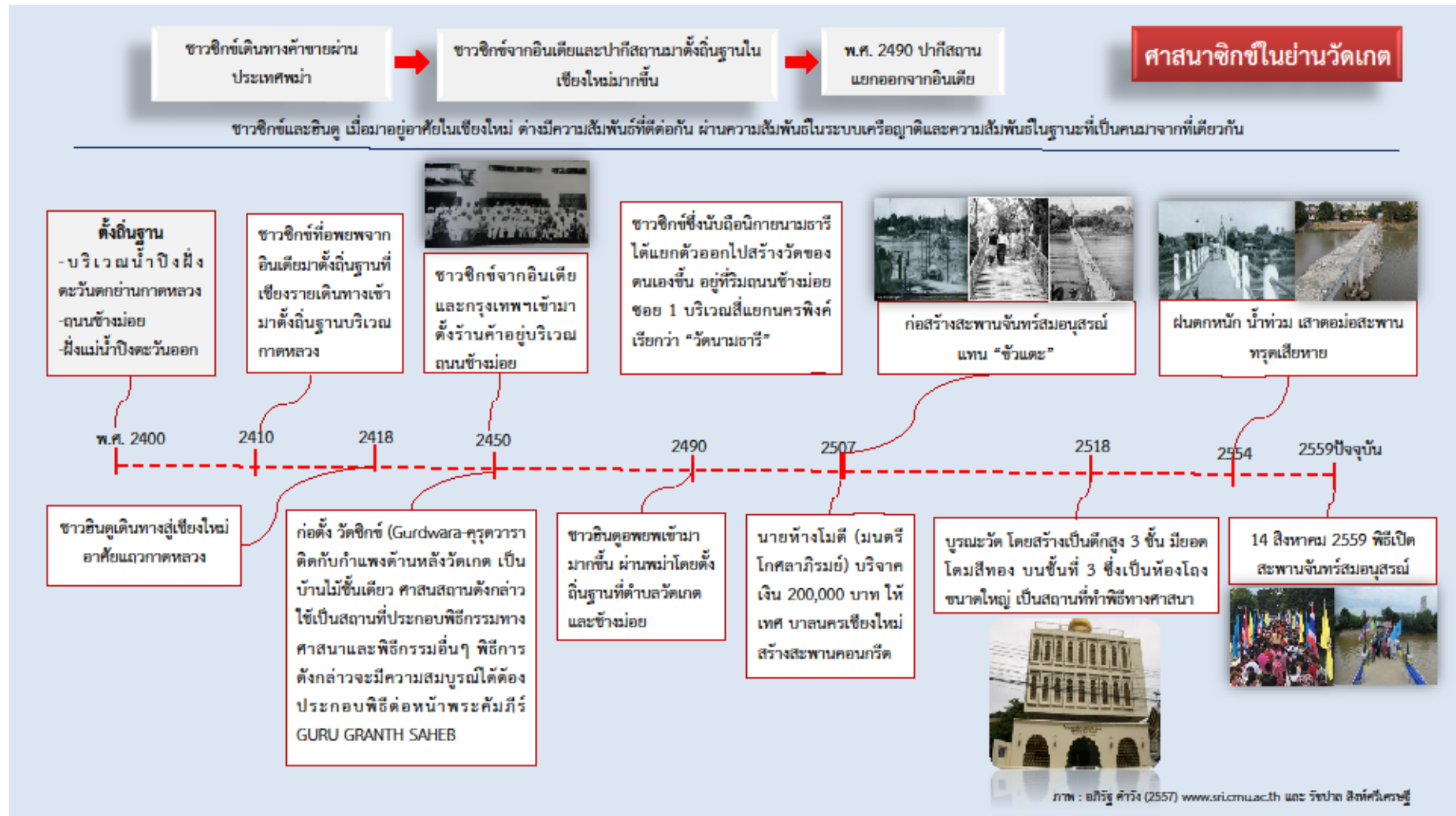
1. Timeline ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของ 4 ศาสนาที่อยู่อาศัยในย่านวัดเกต

การที่ผู้คนหลากหลายความเชื่อ ศรัทธา ได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและอาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาบริเวณพื้นที่เดียวกัน มีวิถีชีวิตวิถีการปฏิบัติทางความเชื่อที่แตกต่างกันที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จึงส่งผลให้ชุมชนย่านวัดเกตมีความโดดเด่นโดยเฉพาะในมิติด้านความเชื่อศรัทธาของ 4 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ อิสลาม คริสต์ และซิกข์ ซึ่งแต่ละศาสนามีบทบาทสำคัญในการผูกยึดให้ศาสนิกชนแต่ละศาสนามีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจรวมทั้งหล่อหลอมความสัมพันธ์ของคนเข้าด้วยกันให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันดังตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน คือ การทำกิจกรรมใดๆ ของแต่ละศาสนา ชุมชนที่อาศัย ในย่านวัดเกตจะให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจจากพี่น้องร่วมชุมชนต่างศาสนาเป็นอย่างดีและเมื่อถึงเวลาที่ต้องประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตามความศรัทธาความเชื่อของคนต่างก็แยกย้ายปฏิบัติศาสนกิจของตนอย่างเคร่งครัดหรือแม้กระทั่งการประชุมร่วมกันของชาวบ้านมีการสัญจรการประชุมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนตามศาสนสถานของแต่ละศาสนา เช่น วัดซิกข์ โบสถ์ คริสต์ มัสยิด หรือที่วัด เป็นต้น

โดยข้อมูลประวัติการเข้ามาของแต่ละศาสนา สามารถนำมาจัดทำเป็น Timeline ของแต่ละศาสนา เพื่อเผยแพร่ได้ ดังนี้

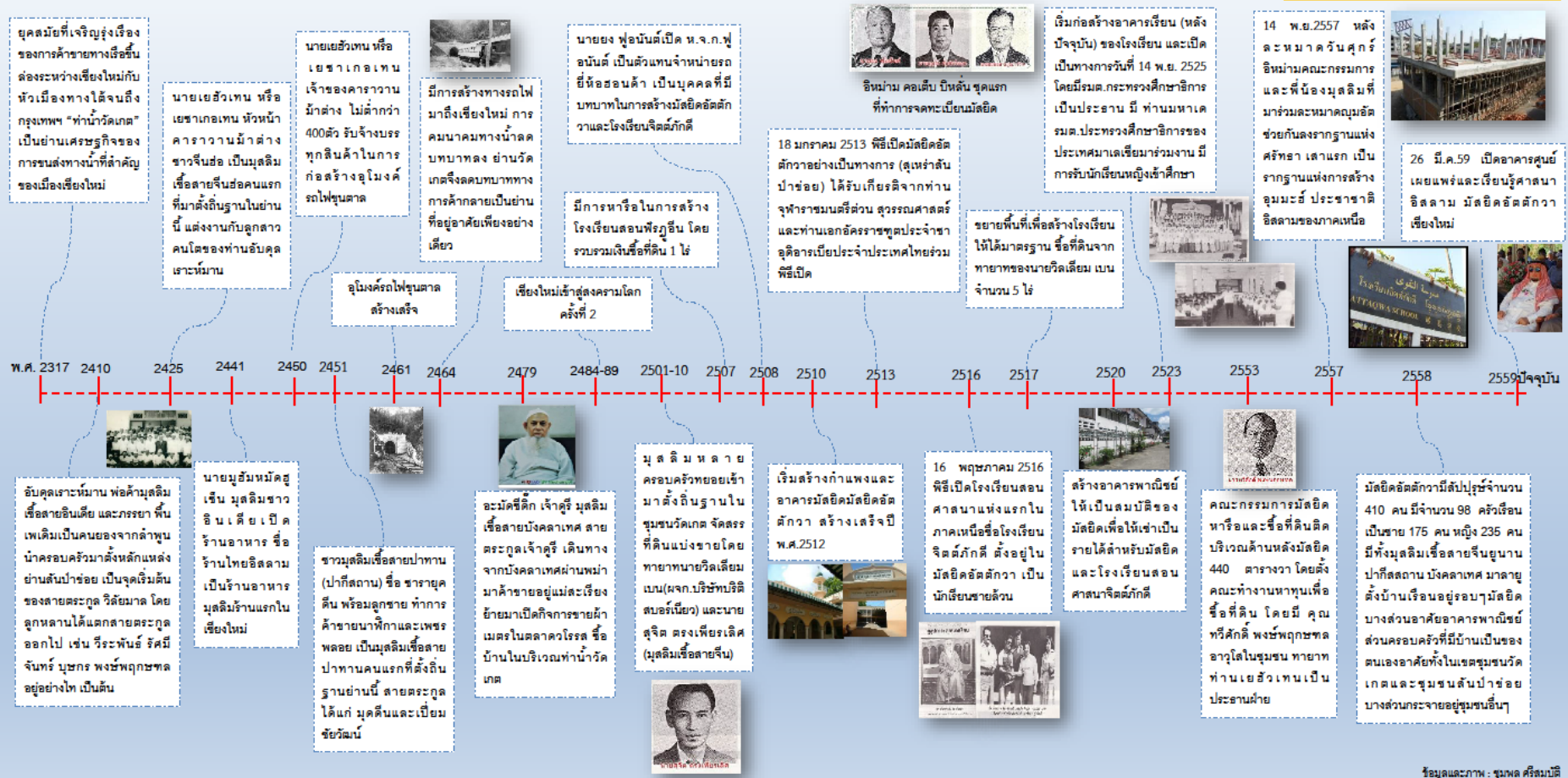
ภาพที่ 4-19 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาพุทธในชุมชนย่านวัดเกต

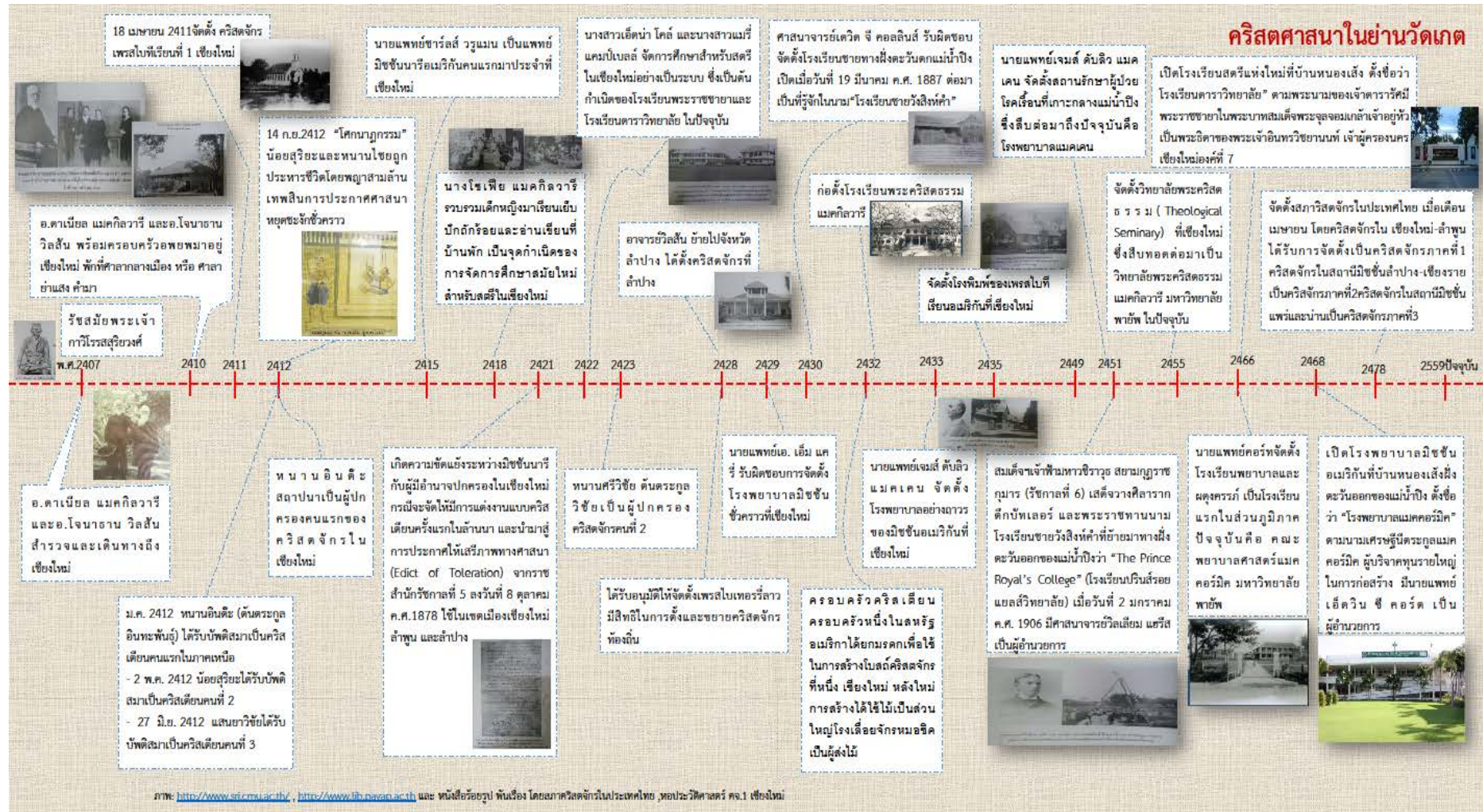
ภาพที่ 4-20 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาซิกข์ชุมชนย่านวัดเกต

มีสัทธิอดัด-ดักว้า เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเชียงใหม่ และอีกหลายหน่วยงาน เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ในวิชาการของศาสนาอิสลามในภาคเหนือ

ศาสนาอิสลามในย่านวัดเกต

ภาพที่ 4-21 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนอิสลามในชุมชนย่านวัดเกต

ภาพที่ 4-22 การเข้ามาและการเปลี่ยนแปลงของศาสนาคริสต์ในชุมชนย่านวัดเกต

2. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในย่านวัดเกต

ชุมชนย่านวัดเกต ถึงจะมีความหลากหลายในมิติของความเชื่อศรัทธา แต่ ความต่าง ความหลากหลาย ไม่ได้เป็นอุปสรรคมีปัญหามาซึ่งความขัดแย้งหรือการแก่งแย่งชิงดีอันเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดความบาดหมางในชุมชน สังคมแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับนำไปสู่การก่อเกิดพลังแห่งความดีงามที่ยังคงอยู่ในชุมชน ที่สะท้อนผ่านการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมาช้านาน

มีกิจกรรมหลายอย่างที่ผู้คน ได้มีส่วนร่วมและทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งในระดับปัจเจกและระดับชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล โดยศาสนิกแต่ละศาสนาต่างมีความพยายามเชื่อมโยงตัวเองเข้ากับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างยึดหยุ่นบนพื้นฐานของการเคารพในความแตกต่าง มีการไปมาหาสู่ ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ในกิจกรรมและงานพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่ได้ก้าวผ่านความต่างในมิติทางศาสนา

3. แนวทางการสร้างสถานความสัมพันธ์ให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนามีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

การทำงานในช่วงแรกได้เน้นการทำงานกับคนรุ่นใหญ่ ทั้งผู้นำศาสนา ผู้อาวุโส ปราชญ์ชาวบ้านคาดหวังว่าอนาคตจะเกิดผลพลอยได้ ไปยังคนรุ่นลูกหลาน ที่จะเป็นส่วนของการเรียนรู้ ในการเปิดพื้นที่อัตลักษณ์ในพื้นที่

แนวทางการสร้างสถานความสัมพันธ์ให้ศาสนิกทั้ง 4 ศาสนามีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น นั้น ได้ดำเนินกิจกรรมการร่วมผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเฉลิมฉลองในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การเฉลิมฉลองเทศกาลคริสมาสของชาวคริสต์ ประเพณีปล่อยสะเปาของชาวพุทธ การร่วมวันตรุษอีดิลฟิตรีของศาสนาอิสลาม รวมทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสานตะกร้า การทำยาหม่องสมุนไพร การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นเครื่องมือเชื่อมร้อยให้ผู้คนทั้ง 4 ศาสนา ได้ทำความรู้จักกัน จากนั้นอาจพัฒนาไปสู่การสร้างพื้นที่รูปธรรมในรูปแบบของการสร้างถนนสายแห่งศรัทธาในระยะต่อไป

4.5.5 ของดีมีคุณค่าของโครงการการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกิน ตำบลย่านวัดเกตสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

1. ข้อมูลเชิงคุณค่า ของอาหารเมนูเด่นย่านวัดเกต

1. ข้าวซอยฮ่อ

เรื่องราว

ข้าวซอยฮ่อ เป็น หนึ่งในอาหารดีของชาวมุสลิมในชุมชนย่านวัดเกต สืบทอดโดยชาวจีนฮ่อเชื้อสายมุสลิม ที่อพยพมาจากเมืองสิบสองปันนา “ต้นตำรับข้าวซอย แท้จริงแล้วมาจากชาวจีนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีถิ่นอาศัยอยู่ในมณฑลยูนนาน จึงให้ และกานซู ของประเทศจีน หรือที่เรียกว่า จีนฮ่อ หรือ แซ่ฮ่อ (แซ่ เป็นภาษาไต ใช้เรียกชาวจีน) หรือ ฮ่อ จากนั้นราวปี พ.ศ. 2420 เกิดสงคราม

ปราบฮ่อขึ้นในจีนแผ่นดินใหญ่ ชาวฮ่อจึงมีการอพยพมาตั้งรกรากในหลายหัวเมือง รวมถึงเชียงใหม่ ซึ่งอยู่บริเวณทิศเหนือของแขวงเวียงจันทน์ หรือรู้จักกันดีในชื่อ "หนองฮ่อ "

น้องมัทนา ซึ่งเป็นผู้สืบทอดการทำข้าวซอยฮ่อต่อจากบรรพบุรุษ กว่า 30 ปี เริ่มจากการช่วยพ่อแม่ทำอาหาร และทำขายตามตลาด ด้วยความชอบส่วนตัวในการทำอาหาร จึงได้ฝึกฝนฝีมือด้านการทำข้าวซอยฮ่อ จนเป็นที่ยอมรับในฝีมือ จึงได้สืบทอดมาจากรดา ซึ่งได้เสียชีวิตแล้วกว่า 4 ปี มักจะเพื่อขายหรือรับจัดเลี้ยงในงานต่างๆ เช่น งานบุญ งานแต่ง งานประชุม และส่วนใหญ่การทำข้าวซอยฮ่อนั้น ทำกินกันในหมู่เครือญาติ เพื่อเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีกันในหมู่เครือญาติ เพราะความเป็นเครือญาติเริ่มจางหายไปเรื่อยในกลุ่มพี่น้องมุสลิม

ความโดดเด่น

ส่วนประกอบของข้าวซอยของชาวฮ่อในสมัยนั้นนิยมทำเส้นบะหมี่กันสด ๆ โดยการใช้แป้งข้าวสาลี ไข่ เกลือและน้ำผสมกันแล้วนวดจนเข้ากันดีแล้วกดรีดให้เป็นแผ่น จากนั้นนำมาซอยให้เป็นเส้นแล้วนำไปต้ม จึงเรียกกันติดปากว่า "ข้าวซอยฮ่อ" ซึ่งจะมีเฉพาะข้าวซอยเนื้อและไก่ ส่วนน้ำแกงไม่นิยมใส่กะทิ เพราะเสียดายและคนเหนือไม่นิยมรับประทาน

เคล็ดลับความอร่อยนั้น นอกจากจุดเด่นจะอยู่ที่เส้นแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่โดดเด่นของข้าวซอยฮ่อคือ การใส่เครื่องเทศหลากชนิดในน้ำแกงจนมีความหอมเฉพาะตัว และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือผักดอง ซึ่งนิยมทำจากผักกาดหรือหัวไชเท้าดองกรอบแบบยูนนาน รสชาติออกเปรี้ยวอมหวานและเผ็ดเล็กน้อย ช่วยลดความเลี่ยนมันได้เป็นอย่างดี

2. ข้าวซอยป่าไฟ

เรื่องราว

เมนูข้าวซอยป่าไฟนั้น ถือว่ามีความสำคัญมากต่อคนในชุมชนย่านวัดเกต และมีความสำคัญมากเมื่อมีงานในชุมชน เช่น งานวัด ชาวบ้านมักจะนำข้าวซอยไปเลี้ยงโรงทานบ้าง ทำบุญเลี้ยงเพลบ้าง นอกจากนี้ข้าวซอยยังสามารถมาเลี้ยงแขกในงานประเพณีขึ้นบ้านใหม่ งานแต่ง ชาวบ้านถือว่าการทานอาหารที่เป็นเส้น ทำให้เรามีเส้นมีสาย มีเครือข่ายการทำงานที่ดีในอนาคต และวิธีการทำสามารถทำได้ง่าย ชาวบ้านจึงนิยมนทานกัน และเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทุกคนที่มาเยือนชุมชนย่านวัดเกต

ต้นตำรับข้าวซอยแบบชาวฮ่อที่มีชื่อเสียงมายาวนานกว่า 30 ปี เมนูเด็ดที่มาแล้วไม่ควรพลาดคือ ข้าวซอย 100 ปี ชื่อที่คนในหมู่บ้านและคนที่รู้จักเรียก แต่ชื่อจริงๆ คือ ปาปา ปาปาเป็นข้าวซอยชนิดหนึ่งที่มีลักษณะเด่นไม่เหมือนใคร ตรงที่เส้นทำมาจากข้าวคั่วหุงจากนั้นตำให้ละเอียด แฉ่ทิ้งไว้ในตู้เย็น ซอยออกมาเป็นเส้น มีความนุ่มเหนียวกว่าเส้นทั่วไป ซึ่งสูตรนี้คุณป้าเจ้าของร้านยืนยันว่า นี่แหละคือ ข้าวซอยของจริงเพราะใช้ข้าวจริงๆ ส่วนที่เห็นทั่วไปนั้นเขาเรียกว่า "บะหมี่ซอย" เมนูนี้ทั้งข้าวซอยไก่ เนื้อและลูกชิ้น ราคาเริ่มต้น 30 บาท

ความโดดเด่น

เคล็ดลับความอร่อยร้านข้าวซอยป่าไพนัน อยู่ที่ความเข้มข้นของน้ำข้าวซอย และเส้นข้าวซอย ซึ่งป่าไพนันเป็นคนทำเส้นข้าวซอยเอง ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ลักษณะของเส้นจึงมีความนุ่มอร่อย และประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การตุ๋นเนื้อ หรือไก่ ที่มีความนุ่ม หวาน อร่อยไม่เหมือนที่อื่นด้วยเช่นเดียวกัน จึงทำให้เป็นที่ชื่นชอบของลูกค้าทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ รวมทั้งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ

3. ข้าวเหลือง

ข้าวเหลือง เป็นอาหารขึ้นชื่อดั้งเดิมของชาวจีนยูนาน ซึ่งจากคำบอกเล่าของพี่หลี่ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนย่านวัดเกตมายาวนาน ได้เล่าว่า บรรพบุรุษได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากจีนยูนาน ในสมัยก่อนข้าวเหลืองเป็นอาหารว่างของคนจีน แต่ต่อมาเมื่อพ่อแม่ย้ายมาตั้งรกรากอยู่มีเชียงใหม่ ก็ได้นำวัฒนธรรมของชาวจีนยูนานจากพ่ามาด้วย แต่ข้าวเหลืองนั้น พี่หลี่ได้สืบทอดมาจากพ่อแม่ ด้วยความชอบส่วนตัวจึงมักจะทำเป็นอาหารประจำที่ทานกันในครอบครัว ถือเป็นอาหารมื้อหลักไม่ใช่อาหารว่าง ชาวมุสลิมมักจะนำข้าวเหลืองมาใช้เป็นอาหารสำหรับการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

เคล็ดลับของความอร่อยของข้าวเหลือง อยู่ที่เครื่องปรุงรส หรือเครื่องเคียง การใส่ใจในขั้นตอนการทำ เน้นความละเอียดอ่อนในการทำ ใช้ชีอิ้วดั้งเดิม ซอสมะเขือเทศจะทำเอง องค์ประกอบของข้าวเหลืองนั้นมีไม่มาก เช่น ข้าวหอมมะลิ ข้าวเหนียว เกลือ น้ำตาล ผงชูรส น้ำมันกระเทียมเจียว ขมิ้น พริก ซอสมะเขือเทศ พริกทอด ผักชี ชีอิ้วดำ และขั้นตอนหรือวิธีทำก็เริ่มจากหุงข้าวหอมมะลิให้สุก ใสขมิ้น น้ำมัน 1 ช้อนโต๊ะ นำข้าวที่เหลืองแล้วไม่ให้ละเอียด มานวดให้เข้ากัน แล้วปั้นให้เป็นแผ่น ใส่วัสดุกระเทียมเจียวทา รับประทานกับเครื่องเคียง เช่น ต้นหอมผักชี พริกแห้งทอด ผักชีจีน ฯลฯ เป็นต้น

4. ข้าวแรมพิน

ข้าวแรมพินมาจากสิบสองปันนาทางตอนใต้ของประเทศจีน มาถึงเชียงตุงในรัฐฉานประเทศพม่า การอพยพตั้งรกรากในประเทศไทย ได้นำวัฒนธรรมทางด้านอาหารติดตัวมาด้วย ข้าวแรมพินถือเป็นอาหารหลักของชาวไทยใหญ่และชาวไทลื้อ ในอดีตจากการสอบถามชาวชุมชนย่านวัดเกต ต่างก็เล่าเป็นเสียงเดียวกันว่า ข้าวแรมพินเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เพราะทำมาจากถั่วเหลือง จึงถือว่าเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูง ซึ่งในอดีตทั้งชาวไทยใหญ่และชาวไทลื้อที่อยู่ในเขตสิบสองปันนา อพยพมาจากสิบสองปันนาจะอยู่ในเขตเมืองหนาว การบริโภคข้าวแรมพินจึงช่วยสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย

เรื่องราวของข้าวแรมพินนั้น ป๋ามาริย์เป็นหญิงสาวเชื้อสายจีนฮ่อ ซึ่งบรรพบุรุษได้อพยพย้ายถิ่นมาจากสิบสองปันนา และเคลื่อนย้ายมาจากเส้นทางแม่สาย จังหวัดเชียงราย ครอบครัวป๋ามาริย์ ได้นำข้าวแรมพินมาสืบทอดเป็นอาชีพ ได้เล่าว่าในสมัยที่ยังสาว ป๋ามาริย์ก็ช่วยแม่ขาย

ข้าวแรมฟืนทุกที่ ขายจนรู้ว่าการทำข้าวแรมฟืนต้องทำอะไร กว่า 30 ปีแล้วที่ปามารียได้สืบทอดการทำข้าวแรมฟืนต่อจากบิดา มารดา เพราะเห็นว่าพ่อแม่เริ่มแก่เฒ่า การทำข้าวแรมฟืนจึงจำเป็นต้องทำเพื่อเลี้ยงครอบครัว แต่ก่อนที่ปามารียจะเข้ามาตั้งรกรากที่ย่านวัดเกต ฉะนั้นข้าวฟืนจึงมีความสำคัญกับคนในชุมชนย่านวัดเกตมาก ควรแก่การอนุรักษ์ และเป็นอาหารที่ใช้ในวันสำคัญทางประเพณี วัฒนธรรมสำคัญของคนจีน เช่น งานปีใหม่ งานแต่งงาน ฯลฯ เป็นต้น

ความโดดเด่น

องค์ประกอบหรือส่วนผสมที่สำคัญน้ำถั่วเน่า (ถั่วเหลืองหมัก) ได้จากการนำถั่วเหลืองที่โหลกละเอียดแล้วผสมน้ำต้มสุกน้ำจึงทำมาจากการโหลจึงผสมกับน้ำต้มสุกกระเทียมเจียวน้ำมัน ถั่วแดงกลีบบ่นน้ำมะเขือเทศ งาขาวป่นผงชูรส ซีอิ๊วดำปาก่อ (เครื่องเทศชนิดหนึ่ง รสหวาน กลิ่นหอม)

เคล็ดลับความอร่อย ขึ้นอยู่กรรมวิธีในการทำ ความละเอียด ความเอาใจใส่ในทุกขั้นตอน รวมทั้งการเลือกวัตถุดิบที่จะนำมาทำ

5. โรตีสี/แกงถั่ว

เรื่องราว

โรตีสีถือเป็นอาหารหลักในอดีตของชาวอินเดีย และกลายเป็นอาหารว่างของชาวอินเดียในปัจจุบัน จากคำบอกเล่าของ “พี่โต” ผู้ขายโรตีสีและทำโรตีสีมานานที่ร้านอาหมิ่น ได้เล่าว่า เดิมทีนั้นโรตีสีมาจากคนอินเดียที่อพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ การอพยพเข้ามาทางตอนใต้ของประเทศ จากมาเลเซียสู่เมืองเชียงใหม่ คนอินเดียที่อพยพมาส่วนใหญ่มาตัวคนเดียวโดดๆ ไม่มีครอบครัว เมื่อมาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทยก็แต่งงานกับคนไทย การอพยพเข้ามานั้นก็ได้นำวัฒนธรรมการทำโรตีสีเข้ามาด้วย การแต่งงานกับคนอินเดียที่อพยพมานั้น มีทั้งคนจีน คนของ คนเมือง การแต่งงานกับคนต่างศาสนาหรือต่างเชื้อชาติในสมัยก่อนจะต้องรักษาคำมั่นสัญญา ต้องเปลี่ยนศาสนา และจะต้องช่วยกันทำมาหากินเพื่อสร้างครอบครัวด้วยกันการมาตั้งรกรากของคนอินเดีย เพื่อสร้างฐานะก็ได้ทำโรตีสีขายเพื่อสร้างฐานะ โรตีสีจึงเป็นอาหารหลักที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนอินเดีย มุสลิม และเป็นอาหารเช้าของชาวอินเดีย เปรียบเสมือนน้ำเต้าหู้ ปาทอดโก๋บ้านเรา ซึ่งโรตีสีก็เช่นเดียวกันที่ทานควบคู่กับแกงถั่ว

เมื่อเล่าถึงการทำโรตีสีของพี่โตเอง พี่โตเองได้แต่งงานกับสาวมุสลิมที่อพยพมากับบรรพบุรุษทางสิบสองปันนา ผ่านเมืองเชียงตุงใน ภรรยาเป็นคนเชื้อสายบังคลาเทศจึงเกิดมาพร้อมกับโรตีสี ถ้าหากกับพ่อแม่มานานแล้วควบคู่กับแกงเนื้อ แกงถั่ว เพราะเป็นอาหารมังสะวิรัติ ซึ่งพี่โตเองก็สืบทอดจากบรรพบุรุษของภรรยา เชื้อสายบังคลาเทศ (บังคลาลี) ทำมากว่า 20 ปีแล้ว ถือเป็นวิถีชีวิตไปแล้ว เดิมทีทำไว้เลี้ยงแขกที่มาเยือน พอเริ่มมีคนชอบจึงได้ทำขายไว้ทานกับแกงถั่ว

ความโดดเด่น

การทำโรตีสีเริ่มจากนวดแป้งสาธิต แล้วนำมาปั้นเป็นก้อนพอประมาณ ทิ้งไว้ซักพัก นำมาฟาด แล้วม้วนให้กลมนำไปทอดก็จะได้โรตีสีเป็นแผ่นบางๆ ซ้อนกันหลายชั้น บ้างเรียกโรตีสีประเภทนี้ว่า โรตีสีร้อยชั้น โดยทั่วไปมักจะคุ้นกับการรับประทานเป็นของหวานที่ราดด้วยนมข้นและน้ำตาลทราย หรือรับประทานพร้อมอาหารคาวอื่นๆ ก็ได้ ถือได้ว่าของ เป็นอาหารหลักที่รับประทานกับกับข้าว อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นแกงอั่ว (ดาล) แกงเนื้อ หรือไก่ ไส้ผงมัสรา ผัดผักใส่เครื่องเทศแบบอินเดีย

เคล็ดลับความพิเศษของโรตีสีของพีโตคือการเลือกแป้งที่มีความละเอียดและจะทำขายวันต่อวัน กรรมวิธีที่พิเศษคือวิธีการฟาดหลายชั้น เวลาทอดจะเห็นความละเอียดและความซ้อนของโรตีสีหลายชั้น เรียกว่าโรตีสีร้อยชั้นทำให้น่าทาน ซึ่งต่างจากตลาดทั่วไปที่ทำการธุรกิจ การฟาดโรตีสีจึงไม่มีเรียงเป็นชั้น จึงไม่ค่อยดึงดูดคนทานมากนัก ประการสำคัญคือ การขายโรตีสีของพีโตจะขายที่ร้านอาหาร รับประทานคู่กับแกงอั่วและจิบน้ำชา ทำให้เป็นที่นิยมกันในย่านวัดเกตมาก

6. แกงอั่ว หรือดาล (Dal)

เรื่องราว

เดิมทีแกงอั่ว รับประทานมาจากบังกลาเทศ ถือเป็นอาหารของชาวอินเดียเชื้อสายมุสลิม ชาวอินเดียจึงนิยมกินโปรตีนมากกว่าเนื้อสัตว์ จึงทำให้ชาวอินเดียกินถั่วแทนการกินโปรตีนจากเนื้อสัตว์ จึงกลายเป็นอาหารหลักของชาวอินเดีย เมื่อชาวอินเดียและมุสลิมอพยพเข้ามาในเมืองไทย จึงได้นำเอาวัฒนธรรมการกินเข้ามาด้วย ซึ่งชาวอินเดียหรือชาวมุสลิมนั้น เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยจะมีการรวมกลุ่มกัน จะมีการเลี้ยงแกงเนื้อ แกงแพะ โรตีสี แกงอั่ว เลี้ยงคู่กัน หรือเลี้ยงแขกที่มาเยือน แล้วแต่ฐานะ แกงอั่วก็เข้ามาพร้อมกับกลุ่มคนเหล่านี้ เมื่อคนไทยที่บริโภครสชาติของแกงอั่วมากขึ้นๆ จึงเกิดการทำขาย

เรื่องราวของแกงอั่ว พีโตซึ่งเป็นผู้สืบทอด จึงมาพร้อมกับการทำโรตีสีขาย ซึ่งภรรยาของพีโตก็เกิดมาพร้อมกับแกงอั่วเช่นเดียวกัน ชาวบังกลาเทศมักจะกินโรตีสีควบคู่กับแกงอั่ว เพราะแกงอั่วถือเป็นน้ำซุสที่ต้องทานคู่กัน ดังนั้นแกงอั่วของพีโตจึงมีความสำคัญและมีลักษณะพิเศษที่คงความดั้งเดิมที่เป็นสูตรโบราณที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ถั่วที่ทำเป็นถั่วถั่วใหม่ ไม่ใช่ถั่วเก่า ดังนั้นแกงอั่วจึงมีรสชาติที่อร่อย เป็นที่ติดปากของคนในชุมชนย่านวัดเกต ประการสำคัญคือ วัฒนธรรมที่มีการกินโรตีสีควบคู่กับแกงอั่ว และจิบน้ำชาในยามเช้าของชาวชุมชนย่านวัดเกตเริ่มเลือนหายไปจากชุมชน แต่ร้านอามีนยังคงความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่เพียงแต่ขายเพื่อธุรกิจเท่านั้น แต่เป็นการขายเพื่อให้ผู้คนได้เข้ามานั่งพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือสนทนากัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน จึงไม่แปลกที่เราจะต้องมีการฟื้นฟูการทำโรตีสี แกงอั่ว ให้เกิดการสืบทอดให้กับบรรพชนรุ่นหลังสืบไป

ความโดดเด่น

องค์ประกอบการแกงถั่วหรือดาล เป็นอาหารประเภทแกงหรือซุป สูตรของร้านอาหมิน ทำแกงดาลจากถั่วเขียว จะต้มให้เหลวๆ และๆ ใส่เครื่องปรุง มีหัวหอม กระเทียม จิง พงมัสรา พริกป่น นิดหน่อยเพื่อเพิ่มรสชาติ เป็นอาหารที่ให้โปรตีนสูง ในย่านนี้นิยมรับประทานเป็นอาหารมื้อเช้าทานคู่กับโรตีสานเนื้อ-ไก่มัสรา และอาจมีผัดผักสดใส่เล็กน้อยมุสลิมมารับประทาน ก็อร่อย น่าลิ้มลอง

เคล็ดลับความอร่อย อยู่ที่วิธีการทำคือ ต้มให้และ ใส่เครื่องปรุง มีหัวหอม กระเทียม จิง พงมัสรา พริกป่น นิดหน่อยเพื่อเพิ่มรสชาติที่ไม่เหมือนใคร

7. แกงเนื้อยูนนาน

เรื่องราว

แกงเนื้อ จากการสืบค้นเรื่องราวพบว่า การเข้ามาของแกงเนื้อนั้น มาพร้อมกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทยเชื้อสายมุสลิมทางสิบสองปันนา การอพยพเข้ามาในเมืองไทยของชาวมุสลิมก็เข้ามาพร้อมกับการนำวัฒนธรรมต่างๆ จากเมืองสิบสองปันนาเข้ามา เพราะแกงเนื้อมีความสำคัญมากกับพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมของชาวมุสลิม ดังนั้นจึงแกงเนื้อจึงถือว่าเป็นอาหารของชาวมุสลิม

เรื่องราวความเป็นมาที่สำคัญคือ แม่จำเนียร เป็นชาวเมืองล้านนา สะใภ้มุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านวัดเกตตั้งแต่เกิด เป็นผู้สืบทอดแกงเนื้อต่อจากสามีที่เสียชีวิตแล้ว ได้แต่งงานกับพี่น้องมุสลิมที่อพยพเข้ามาจากเมืองสิบสองปันนา แล้วเข้ามาตั้งรกรากในชุมชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่ และสามีของนางเป็นคนที่สืบทอดการแกงเนื้อต่อจากบรรพบุรุษ กว่า 30 ปีแล้วที่สามีแม่จำเนียรเสียชีวิต แม่จำเนียรก็สืบทอดแกงเนื้อต่อจากสามี การแกงเนื้อนั้น ไม่ได้นิยมทำเพื่อจำหน่ายหรือขาย แต่เป็นการแกงเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิม แกงเนื้อกันนั้น จะนิยมแกงกันในช่วงที่มีเทศกาลสำคัญเช่น การรับขวัญลูกหลานที่เกิดใหม่ พิธีแต่งงาน งานบุญ งานกุศลที่ชาวมุสลิมจัดขึ้น แกงเนื้อนั้นรับวัฒนธรรมมาจากจีนยูนนาน ซึ่งคนจีนยูนนานดั้งเดิมมักจะอาศัยอยู่ตามป่าเขา การอยู่ตามป่าเขานั้นจะต้องอาศัยความอบอุ่นมาก ดังนั้นการกินเนื้อเป็นการช่วยให้ร่างกายอบอุ่น และชาวจีนยูนนานในสมัยก่อนเชื่อว่า เวลาถึงงานประเพณีต่างๆ จะใช้เนื้อเป็นเครื่องเซ่นไหว้ที่ดีที่สุด ลูกหลานของคนชุมชนในพื้นที่ย่านวัดเกต ส่วนใหญ่ที่อพยพมาจากจีนยูนนาน จึงได้รับวัฒนธรรมเหล่านี้มาด้วย เมื่อมาตั้งรกรากในย่านวัดเกต จึงได้นำวิธีแกงเนื้อจากบรรพบุรุษดั้งเดิมมาใช้และมาทำเพื่อเลี้ยงปากท้องตัวเอง และบางส่วนทำเพื่อประกอบพิธีการทางศาสนานั่นเอง

ความโดดเด่น

ส่วนประกอบสำคัญในการแกงเนื้อ จะประกอบด้วยจิงแก่กระเทียมหอมแดงหอมหัวใหญ่ พริกแห้งเม็ดใหญ่ (แช่น้ำร้อนให้เปื่อยเพื่อสีสันทของน้ำแกง) เชาโกเม็ด (ทุบให้แตกทอดน้ำมันให้หอม) ปาโกะ ซีอิ้วหวาน และซีอิ้วเค็มมันฝรั่ง (ต้องทอดก่อน) เนื้อ (แล้วแต่เราจะใช้) ในการทำ

แกงเนื้อนั้น สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ การที่เราจะต้องต้มน้ำให้เดือด เอาซาโกกับปาโกะลงก่อน ตามด้วยกระเทียมปั่นหอมแดง จิง พริก แล้วผัดให้หอม หลังจากนั้นก็เอาเนื้อลงแล้วเคี่ยว ใส่ซีอิ๊วหวาน ซีอิ๊วเค็ม เคี่ยวให้หอมจนน้ำมันลอยประมาณ 2 ชั่วโมงใส่น้ำให้ท่วมหม้อ แล้วเคี่ยวให้เนื้อเปื่อยใส่น้ำมันฝรั่งทอดลงไป จนสุกแล้วรับประทานได้

เคล็ดลับความอร่อยของแกงเนื้อนั้น อยู่ที่ความเอาใจใส่ของการทำในแต่ละขั้นตอนอยู่ การใช้ระยะเวลาในการเคี่ยว ยิ่งเคี่ยวนาน ยิ่งเพิ่มความอร่อย และความใส่ใจในการทำ รวมถึงเครื่องปรุงที่เราใส่ลงไป ซึ่งสูตรของแม่จำเริญนั้น เลิศรสมากเพราะเครื่องปรุงที่ยังคงความดั้งเดิมของเครื่องปรุงตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจวบจนปัจจุบัน

8. แกงฮังเล

เรื่องราว

แกงฮังเลนั้น ถือว่าเป็นอาหารสุดยอดของชาวล้านนา แกงฮังเลเชียงใหม่ เชื่อกันว่าเป็นอาหารที่ได้รับอิทธิพลมาจากพม่า แกงฮังเลยังมีความสำคัญต่อความคิด วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของคนในชุมชน แกงฮังเลจะมีความสำคัญทั้งในงานมงคล เทศกาล เพราะทุกครั้งที่มีการงานทางประเพณี เช่น งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ แกงฮังเลจะเป็นอาหารที่ชาวเหนือหรือชาวล้านนา แม้กระทั่งชาวล้านนาในชุมชนย่านวัดเกตเอง จะต้องทำเพื่อเลี้ยงแขกหรือที่มานงาน ดังนั้น แกงฮังเลจึงควรได้รับการสืบทอดหรือการอนุรักษ์ไว้ซึ่งความเป็นล้านนาของชาวเหนือ และคนในชุมชนย่านวัดเกตด้วย

เรื่องราวของแกงฮังเลนั้น แม่จันทร์ดีบ ทับทิมศิริ ผู้ซึ่งสืบทอดแกงฮังเลจากบรรพบุรุษ ซึ่งในอดีตชาวพม่าหรือชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาจากพม่า ได้นำวัฒนธรรมการทำอาหารมาด้วย และทำขาย ซึ่งบรรพบุรุษของยายดีบได้เรียนรู้วิธีการทำแกงฮังเลไปด้วยจนคล่อง ก็ได้เปิดร้านทำขายเอง เมื่อบรรพบุรุษยายดีบเสียชีวิตยายดีบจึงได้สืบทอดเรื่องราว วิธีการทำแกงฮังเลสืบทอดมาจวบจนปัจจุบัน

ความโดดเด่น

ส่วนประกอบสำคัญของการทำแกงฮังเล ประกอบด้วยพริกแห้ง เกลือ ขมิ้น กะปิ หอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ โขลกรวมกันเป็นเครื่องแกงเนื้อหมูหั่นเป็นชิ้นขนาดใหญ่กว่าหั่นใส่แกง นำมาคลุกเคล้าให้เข้ากับเครื่องแกงที่เตรียมไว้และผงแกงฮังเลหมักทิ้งไว้ ประมาณ 30 นาที แล้วนำใส่หม้อขึ้นตั้งไฟจนเดือดอาจเติมน้ำลงไปเล็กน้อย (บางสูตรจะนำไปผัดก่อนแล้วเติมน้ำอีกเล็กน้อย) เคี่ยวจนเปื่อยจนเหลือน้ำขลุกขลิก จากนั้นนำมะขามเปียก ถั่วลิสง จิง เติมน้ำลงไป ถ้าชอบหวานก็ใส่น้ำตาลหรือน้ำอ้อยลงไปด้วย แกงฮังเลที่ได้จะมีสีน้ำตาลแดง เนื้อหมูเปื่อยนุ่ม มีน้ำขลุกขลิก รสไม่จัด อมเปรี้ยว เค็มนำ รสดีตาม

ความพิเศษในรสชาติที่ทำให้คนย่านวัดเกตติดใจนั้นคือ ความพิเศษในขั้นตอนที่มีความละเอียด ความพิถีพิถันในการทำ และส่วนผสมแต่ละอย่างหรือวัตถุดิบในการทำแกงฮังเล ไม่ซ้ำ

เครื่องปรุงสำเร็จตามท้องตลาด รวมทั้งระยะเวลาในการเคี่ยวหมูที่ใช้เวลานานมาก รสชาติของแกงยังเลืงออกมาจึงเป็นถูกใจของผู้บริโภคแกงยังเลืงมีคุณค่าทางโภชนาการและมีคุณค่าทางจิตใจของชนพื้นเมืองหรือคนเมืองในย่านวัดเกตมาก นอกจากความพิเศษในรสชาติแล้ว

9. น้ำเมียง

เรื่องราว

น้ำเมียงถือว่าเป็นอาหารดั้งเดิมของชาวล้านนา ที่คนเฒ่าคนแก่ในอดีตทำไว้เลี้ยงแขกหรือที่มาเยี่ยมเยือน และถือเป็นอาหารที่มีความสำคัญทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีของคนล้านนา ชาวบ้านมักจะทำน้ำเมียงในวันสำคัญ เช่น วันศีลใหญ่ งานขึ้นบ้านใหม่ งานขันโตก งานแต่ง ประเพณีตานข้าวใหม่ และคนเฒ่าคนแก่มักจะทำน้ำเมียงใส่บาตร นับว่าเป็นอาหารที่ทรงคุณค่าทั้งทางประเพณี วัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของชาวล้านนาทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน

การทำน้ำเมียง สามารถทำได้ทั่วไป แต่ของยายจันทร์ดืบ ทับทิมศรี จะมีลักษณะที่พิเศษกว่าที่อื่น และสามารถสร้างความเป็นเอกลักษณ์ที่สร้างแรงดึงดูดให้ผู้คนสนใจอยากชิม หรือลิ้มรสน้ำเมียงของยายดืบ ทั้งในย่านชุมชนวัดเกตและชุมชนอื่นๆ กว่า 40 ปี หลังจากสามียายดืบเสียชีวิตแล้ว ว่า การทำน้ำเมียงขายเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและสามารถเลี้ยงดูลูกหลานให้เติบโตและสามารถดูแลตัวเองได้จบจนทุกวันนี้ เมื่อลูกเติบโตใหญ่ มีการทำงานแล้ว ยายดืบก็เริ่มหมดแรงทำ และถ่ายทอดให้ลูกสาวสืบต่อ แต่การทำน้ำเมียงในปัจจุบันของยายดืบไม่ได้ทำเพื่อขายหรือเลี้ยงปากเลี้ยงท้องลูกหลาน แต่เป็นการทำไว้สำหรับใช้ในงานสำคัญ เช่น งานบุญ งานวัด หรือทำเพื่อใส่บาตรในวันศีล ฯลฯ เป็นต้น จึงทำให้เห็นว่าการทำน้ำเมียงสมควรได้รับการสืบทอด ทรงคุณค่าแก่การอนุรักษ์ให้อยู่กับคนในย่านชุมชนวัดเกตต่อไป

ความโดดเด่น

เคล็ดลับความอร่อยของแกงเมียงคือ การใช้สูตร “ป่าเก่า” คือสูตรโบราณ เป็นน้ำเมียงโบราณที่ยายดืบใช้วิธีการทำที่มีความเข้มข้น และใช้เวลาเคี่ยวนานมาก เกือบ 2-3 ชั่วโมง จึงทำให้น้ำเมียงที่ได้มีความอร่อยและหอมมากองค์ประกอบหรือส่วนผสมที่สำคัญได้แก่ น้ำเมียง ขิง ตะไคร้ ปลาทูย่าง/ปลาแห้งป่น หอมแดงกระเทียมเจียว เกลือ ข้าวคั่ว น้ำมัน พริกแห้ง วิธีทำก็เริ่มจากนำเครื่องปรุง ใส่พริกแห้ง หอมแดง กระเทียม โขลกให้ละเอียด ตั้งกระทะ ใส่น้ำมันจนร้อน แล้วใส่กระเทียมเจียวให้หอมแล้วดับไฟไว้ จากนั้นก็ใส่น้ำมันในกระทะอีกรอบ แล้วใส่เครื่องปรุงที่โขลกไว้ คั่วให้หอม ใส่น้ำเมียงลงไป เคี่ยวให้เดือดแล้วใส่ข้าวคั่วลงไป เคี่ยวจนแตกเป็นฟอง ให้สุก เป็นว่าเสร็จ รับประทานกับเครื่องเคียง เช่น หอมแดงซอย กระเทียมเจียว ตะไคร้หั่น พริกขี้หนู ผักชี พริกแห้งคั่ว ฯลฯ เป็นต้น

10. ข้าวเกรียบปากหม้อ

เรื่องราว

ข้าวเกรียบปากหม้อถือเป็นอาหารของชาวล้านนาแต่โบราณกาล ผู้เฒ่า ผู้แก่ ซึ่งในสมัยก่อนการทำข้าวเกรียบปากหม้อ นิยมทำกันในช่วงเทศกาลที่มีงานประเพณี วัฒนธรรมสำคัญ เช่น งานวัด งานบุญ งานแต่งฯ ชาวบ้านในละแวกย่านวัดเกิดจำทำเพื่อเลี้ยงแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยือน และปัจจุบันก็ยังนิยมกันแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยวย่านวัดเกิด จะนำไปเป็นของฝากบ้าง ซื้อไปทานเล่นบ้าง ใส่บาตรบ้าง ฯลฯ เป็นต้น

เรื่องราวของร้านข้าวเกรียบปากหม้อที่เปิดบริการมาแล้วกว่า 30 ปี เริ่มตั้งแต่คุณพ่อขจร และคุณแม่บุญปั่น ปัจจุบันรุ่นลูกได้สืบทอดกิจการ โดยใช้สูตรที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เจ้าของที่ทำข้าวเกรียบปากหม้อนั้น ยังมีการทำสาqualไส้หมู ขนมหั้วหมู และขนมถั่วแปบ ซึ่งเมนูข้าวเกรียบปากหม้อนี้นี้ถือว่ามีความสำคัญกับคนในชุมชนย่านวัดเกิด

ความโดดเด่น

องค์ประกอบหรือส่วนผสมที่สำคัญได้แก่แป้งมันสำปะหลัง แป้งข้าวเจ้า แป้งท้าวยายม่อม 1 ช้อนโต๊ะ น้ำเปล่า ส่วนวิธีทำเริ่มจากการละลายส่วนผสมแป้งลงบนปากหม้อ ปิดฝานึ่งจนแป้งสุกหรือเป็นสีใสๆ นำไส้วางตรงกลาง ใช้พายปาดแป้งขึ้นห่อไส้ให้มิด ตักใส่ถาด พรมด้วยน้ำมัน กระเทียมเจียว ทิ้งไว้สักครู่หลังจากนั้นก็ตักทั้งสาqual และข้าวเกรียบปากหม้อใส่จาน จัดให้สวยงาม โรยกระเทียมเจียวตามชอบ รับประทานคู่กับผักกาดหอม ผักชี และพริกขี้หนู พร้อมรับประทาน

ความอร่อยที่ไม่เหมือนใครคือลุงขจรใช้แป้งข้าวเจ้ากับแป้งมันมาผสมกัน เวลาตักข้าวเกรียบปากหม้อต้องหล่อด้วยน้ำ เพื่อให้แป้งมีความนุ่ม น้ำกะทิใช้ห้กะทิสดเคี้ยวให้หอม ประุงด้วยน้ำตาลผสมเกลือ รสชาติจะกลมกล่อม หอมอร่อยมากและประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือเคล็ดลับที่ไม่เหมือนข้าวเกรียบปากหม้อทั่วไปคือลุงขจรใช้สูตรโบราณที่รับมาจากบรรพบุรุษ และประการสำคัญอยู่ที่วิธีการทำซึ่งวิธีการทำจะมีความแตกต่างจากที่อื่น คือ การเตรียมหม้อนึ่งและใช้ผ้าขาวบางมัดหม้อนึ่งให้แน่นซึ่งเป็นผ้าขาวบางที่สะอาดมีการต้มหม้อนึ่งจนเดือด ผ้าขาวบางเริ่มเปื่อยขึ้น ก็เอาแป้งโรยจนถั่วแล้วเอาฝาหม้อปิดจนแป้งสุก มีการใส่ไส้ที่เตรียมไว้แล้วพักแป้งเป็นสี่เหลี่ยมเป็นชิ้นๆ และตักใส่ภาชนะ เวลาจะรับประทานก็ราดด้วยกะทิ โดยกระเทียมเจียว แล้วรับประทานกับผักกาดแก้ว ผักชี พริกขี้หนู

11. สาqualไส้หมู

เรื่องราว

อาหารทานเล่นที่ขึ้นชื่อของชุมชนย่านวัดเกิด ของลุงขจรที่เปิดบริการมาแล้วกว่า 30 ปี เริ่มตั้งแต่คุณพ่อขจร และคุณแม่บุญปั่น ปัจจุบันรุ่นลูกได้สืบทอดกิจการ โดยใช้สูตรที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เจ้าของที่ทำสาqualไส้หมูถือว่ามีความสำคัญกับคนในชุมชนย่านวัดเกิด โดยเฉพาะกลุ่มผู้เฒ่า ผู้แก่ ซึ่งในสมัยก่อน การทำสาqual นิยมทำกันในช่วงเทศกาลที่มีงานประเพณี วัฒนธรรมสำคัญ

เช่น งานวัด งานบุญ งานแต่งฯ ชาวบ้านในละแวกย่านวัดเกตจำทำเพื่อเลี้ยงแขกบ้านแขกเมืองที่มาเยือน และปัจจุบันก็ยังนิยมกันแพร่หลายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยวย่านวัดเกต จะนำไปเป็นของฝากบ้าง ซื้อไปทานเล่นบ้าง ใส่บาตรบ้าง ฯลฯ เป็นต้น

ความโดดเด่น

เคล็ดลับที่ไม่เหมือนสาकुไส้หมูทั่วไปคือลุงจรใช้สูตรโบราณที่รับมาจากบรรพบุรุษ และประการสำคัญอยู่ที่วิธีการทำซึ่งวิธีการทำจะมีความแตกต่างจากที่อื่น เครื่องปรุงที่สำคัญก็ประกอบด้วย สาकुเม็ดเล็ก ในขั้นตอนหรือวิธีทำที่ต้องใช้ความพิถีพิถัน คือการห่อไส้สาकु ถ้าห่อไม่ดีคือบางไปจะทำให้ไส้แตก ถ้าหนาไปก็จะไม่อร่อย เทคนิคคือ วางสาकुลงบนอุ้งมือแล้วตามด้วยไส้แล้วค่อยๆ จับจีบ แล้วปั้นให้เป็นก้อนกลมๆ ต่อไปเป็นขั้นตอนการนึ่ง วางผ้าขาวบางบนลังถึง แล้ววางสาकुตามลงไป เว้นระยะสาकुสักเล็กน้อย เพราะเวลานึ่งสาकुจะใหญ่ขึ้น ใช้เวลานึ่งประมาณ 8-10 นาที เสร็จแล้วจัดใส่จาน โรยด้วยกระเทียมเจียว ทานคู่กับผักสด หรือพริกขี้หนู

1. ข้อมูลด้านคุณค่าทางโภชนาการของอาหารย่านวัดเกต

จากอาหารจำนวน 10 เมนูประกอบด้วย 1) อาหารที่ใช้ในประเพณีหรือโอกาสสำคัญ และควรลือพื้น ได้แก่แกงเนื้อยูนนาน น้ำเมี่ยง แกงฮังเล ข้าวซอยฮ่อ ข้าวเหลือง 2) อาหารขึ้นชื่อของย่านวัดเกต ได้แก่สาकुไส้หมู ข้าวเกรียบปากหม้อลุงจร ข้าวซอยป่าไฟ ข้าวแรมพื้น โรตีสองถั่วมาทำการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ

ผลการตรวจคุณค่าทางโภชนาการ พบว่า อาหารทั้ง 10 ชนิด ที่นำมาวิเคราะห์ จัดเป็นอาหารที่ให้พลังงานในเกณฑ์ปานกลาง ถึงสูง มีค่าเฉลี่ยของพลังงานคิดเป็นร้อยละ 3.9-17.3 ของ Thai RDIซึ่งข้าวซอยฮ่อให้ปริมาณพลังงานต่ำที่สุด (77.85 Kcal ต่อ 100 กรัมคิดเป็น 3.9% ของ Thai RDI) และข้าวซอยไก่ ให้ปริมาณพลังงานสูงที่สุด (346.60 Kcal ต่อ 100 กรัมคิดเป็น 17.3% ของ Thai RDI) และส่วนใหญ่ยังเป็นอาหารที่มีปริมาณสัดส่วนคาร์โบไฮเดรต ในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบหลักของวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาหารเป็นโปรตีน ไขมัน และเครื่องเทศ

ตารางที่ 4-3 แสดงค่าสัดส่วนพลังงานจากคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน ในอาหารแต่ละชนิด เรียงลำดับตามสัดส่วนพลังงานจากไขมันน้อยไปหามาก

อาหาร	พลังงาน (E) (Kcal/Serving)	%E from fat	%E from Carbohydrate	%E from Protein	Food Classification
ข้าวเหลือง	335.17	18	75	7	อาหารไขมันต่ำมาก คาร์โบไฮเดรตสูง
สาकु	187.52	27	64	9	อาหารไขมันปานกลาง คาร์โบไฮเดรตสูง
ข้าวเกรียบ ปากหม้อ	151.86	28	65	7	อาหารไขมันปานกลาง คาร์โบไฮเดรตสูง

อาหาร	พลังงาน (E) (Kcal/Serving)	%E from fat	%E from Carbohydrate	%E from Protein	Food Classification
ข้าวซอย	155.71	32	50	18	อาหารไขมันและคาร์โบไฮเดรตปานกลาง โปรตีนสูง
ข้าวซอยป่า ไฟ (ไก่)	234.75	39	39	22	
แกงฮังเล	693.20	39	44	17	
โรตีสายดำ	440.82	41	48	11	
ข้าวฟีน	215.56	51	35	14	
น้ำเมี่ยง	159.95	53	37	10	
แกงเนื้อยูนนาน	728.99	60	13	27	อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำมาก ไขมันสูง

เกณฑ์ทั่วไปสำหรับอาหาร:

25-30%	55-60%	10-15%
--------	--------	--------

อาหารที่มีสัดส่วนพลังงานจากไขมันและคาร์โบไฮเดรตเหมาะสมกับผู้ต้องการควบคุมน้ำหนักหรือผู้มีปัญหาทางสุขภาพ

ข้าวเหลือง: มีสัดส่วนพลังงานจากคาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 75 ไขมันร้อยละ 18 โปรตีนร้อยละ 7 จัดเป็นอาหารประเภท **ไขมันต่ำมาก คาร์โบไฮเดรตสูง**

สาเกุ่ไ้หมี: มีสัดส่วนพลังงานจากคาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 64 ไขมันร้อยละ 27 โปรตีนร้อยละ 9 จัดเป็นอาหารประเภท **ไขมันปานกลาง คาร์โบไฮเดรตสูง**

ข้าวเกรียบปากหม้อ: มีสัดส่วนพลังงานจากคาร์โบไฮเดรต ร้อยละ 65 ไขมันร้อยละ 28 โปรตีนร้อยละ 7 จัดเป็นอาหารประเภท **ไขมันปานกลาง คาร์โบไฮเดรตสูง**

4.5.6 ของดีมีคุณค่าของโครงการรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

- ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ โดดเด่น ในย่านวัดเกตมี 6 ประเพณี ได้แก่ (1) ประเพณีการสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ เดือนมกราคม (2) ประเพณีปีใหม่มือง เดือนเมษายน (3) ประเพณีการขนานน้ำพระธาตุเกศแก้วจุฬามณี เดือนพฤษภาคม (4) ประเพณีการเลี้ยงเสื้วัด

หอพ้อบ้าน เดือนมิถุนายน (5) ประเพณีการทอดกฐิน เดือนตุลาคม (6) ประเพณีล่องสะเปา เดือนพฤศจิกายน และ 5 ภูมิปัญญา ได้แก่ (1) การตัดช่อ ตัดตุง (2) การตีกลองหลวง (3) การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง (4) การฟ้อนเล็บ (5) การทำหมากสุม หมากเบ็ง ต้นดอก ต้นผึ้ง โดยทั้งหมดพบว่า มีประเพณีที่โดดเด่น สำคัญ และแตกต่างจากที่อื่นๆ คือ ประเพณีล่องสะเปา

ตารางที่ 4-4 แสดงเหตุการณ์ ประเพณีและวัฒนธรรม สำคัญในย่านวัดเกต แต่ละเดือน

เดือน	ประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ โดดเด่น	ความสำคัญ	วัฒนธรรมที่นำมาเป็นองค์ประกอบ	ผู้รู้เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณีวัฒนธรรม
มกราคม	สี่ บ ช ะ ต าสะเดาะเคราะห์	เป็นประเพณีเก่าแก่ที่วัดเกตทำเป็นประจำทุกปี ซึ่งไม่มีที่ไหนทำแล้วในเชียงใหม่ จะมีแต่วัดขนาดใหญ่ เช่น วัดพระสิงห์ วัดเจดีย์หลวง และวัดเกตการาม เป็นต้น	ช่อตุง การตีกลองหลวง เครื่องสะเดาะเคราะห์ 108	1. พระรังสิมันต์ บุญมาก 2. คุณบุญส่ง สมบูรณ์มา 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม 4. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 5. อ.เสถียร นะวงรักษ์
เมษายน	ปีใหม่เมือง	เป็นประเพณีเก่าแก่ของล้านนา ซึ่งวัดเกตยังคงสี่ บ ท อ ค ป ระ เ พ นิ วัฒนธรรมสำคัญ	ช่อตุง การตีกลองหลวง ฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง	1. พระรังสิมันต์ บุญมาก 2. คุณบุญส่ง สมบูรณ์มา 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม 4. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 5. อ.เสถียร นะวงรักษ์
พฤษภาคม	สงกรานต์พระธาตุในวันวิสาขบูชา	เป็นพระธาตุสำคัญประจำคนที่เกิดในปีจอ	ช่อตุง การตีกลองหลวง	1. พระรังสิมันต์ บุญมาก 2. คุณบุญส่ง สมบูรณ์มา 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม 4. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 5. อ.เสถียร นะวงรักษ์
มิถุนายน	เลี้ยงเสื่อวัด, หอ พ้อ บ้าน, เลี้ยงปี่ป๋าย่า	เป็น สิ่ง ศัก คี ลี ทิ ธี ที่ ปก ปักษ์ รักษา ชาว บ้าน วัดเกต ที่ สร้าง ศูนย์ รวม จิตใจ แก่ คน วัด เกต อี ก แห่ง หนึ่ง	เครื่องสะเดาะเคราะห์ 108	1. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 2. อ.เสถียร นะวงรักษ์ 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม

เดือน	ประเพณีและ วัฒนธรรมที่ สำคัญโดดเด่น	ความสำคัญ	วัฒนธรรมที่ นำมาเป็น องค์ประกอบ	ผู้รู้เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณี วัฒนธรรม
ตุลาคม	กฐินสามัคคีวัด เกต	เป็นงานกฐินที่มีเจ้าภาพ หลายคน อยากจะเข้ามา ถวายผ้ากฐิน	มี ก า ร นั า ห ม า ก สุ่ม หมากเบ็ง มา ใช้ร่วม การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง	1. พระรังสิมันต์ บุญมาก 2. คุณบุญส่ง สมบูรณ์มา 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม 4. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 5. อ.เสถียร นะวงรักษ์
พฤศจิกายน	ล่องสะเปาย่าน วัดเกต	เป็น ประเพณี และ วัฒนธรรม เก่าแก่ของ ล้านนา ที่ไม่มีใน เชียงใหม่แล้ว แต่ย่าน วัดเกต ยังคงอนุรักษ์ไว้ ทุกปี	สะเปา ตุ่งซ่อ ผางประทีป	1. พระรังสิมันต์ บุญมาก 2. คุณบุญส่ง สมบูรณ์มา 3. แม่ครูดาวประกาย บัวล้อม 4. คุณลุงสมหวัง ฤทธิเดช 5. อ.เสถียร นะวงรักษ์ 6. คุณธงไชย บุญมา 7. นายอนันต์ ฤทธิเดช

ประเพณีล่องสะเปา

ประเพณีการล่องสะเปา ในแง่ความหมายเชิงวัฒนธรรมของชาวล้านนา หมายถึง การอาศัยเรือสำเภาเป็นพาหนะนำพาล่องของอันเป็นเครื่องสักการะหรือเครื่องอุทิศให้ล่องลอยข้ามภพภูมิไปสู่จุดหมาย ในคืนวันเพ็ญเดือนยี่เห่นือ (สนั่น ธรรมธิ, 2559)

ประวัติเรื่องราว ความเป็นมา ความสำคัญ ของประเพณี

ประเพณีการล่องสะเปา เกิดขึ้นในสมัยกรุงสุโขทัย ราวพุทธศตวรรษที่ 18 จุลศักราช 309 หรือ 1490 พระยาจุลราช (กษัตริย์อันดับที่ 22) ได้ครองราชสมบัติ (สืบเนื่องจากพระเจ้ากมลราช) ได้เกิดอหิวาตกโรคขึ้นในเมืองสุโขทัย ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก ที่ไม่ตายจึงพากันอพยพออกจากสุโขทัยไปอยู่ที่เมืองสะเทิม หรือสุโขทัย และต่อไปยังเมืองหงสาวดีเป็นเวลา 6 ปี เมื่อทราบข่าวอหิวาตกโรคในเมืองสุโขทัยได้สงบลงแล้ว จึงต่างพากันเดินทางกลับคืนสู่สุโขทัย แต่หลายคนไม่ได้กลับมาเนื่องจากมีครอบครัวใหม่ ส่วนผู้ที่กลับมาแล้วคิดถึงญาติพี่น้องที่ยังอยู่เมืองพม่าและผู้มีพระคุณที่เสียชีวิต ขณะที่เกิดโรคระบาดในช่วงเดือนยี่เป็ง จึงได้จัดดอกไม้รูปเทียนเครื่องสักการะ พร้อมทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคใส่ลงใน “สะเปา” ลอยลงน้ำแม่ปิง น้ำแม่กวง เพื่อระลึกถึงญาติพี่น้อง เรียกว่า ลอยโขมด (คือลอยไฟ) (ข้อมูลจาก: การลอยโขมดตามประเพณีล้านนา) จึงเป็นประเพณีลอยประทีปสืบมาต่อมา ความเชื่อดังกล่าวถูกรวมเข้ากับคติทางพระพุทธศาสนา จึง

เพิ่มพิธีกรรมผ่านการอุทิศส่วนกุศลตามแบบอย่างของชาวพุทธ เพื่อฝากกุศลไปหา ดวงวิญญาณของผู้ตายและฝากไว้สำหรับตนเองในภพภาคหน้า โดยจะมีการจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ ทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ของใช้สอย เช่น ถ้วย ชาม เครื่องครัว รม รองเท้า ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ บรรทุกในเรือจำลองแล้วนำไปถวายพระสงฆ์ แล้วตั้งความปรารถนา เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาแล้วจึงแห่สะพานนั้นไปลอยในแม่น้ำ โดยมีการจุดประทีปโคมไฟให้ดูสวยงาม ส่วนการลอยบาปเคราะห์ สันนิษฐานว่าคงได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาฮินดู ดังนั้นจึงเป็นมูลเหตุของการลอยสะพานหรือลอยกระทงนับแต่นั้นเป็นต้นมา

จุดประสงค์ของการลอยสะพาน มี 4 ประการ หลัก คือ

1. เป็นการอุทิศส่วนกุศลเพื่อมุ่งหวัง เป็นกุศลทุนให้กับคนไว้ไปส่วยในภพภูมิต่อไป โดยจะใส่สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เครื่องนอน เครื่องครัว อุปกรณ์เครื่องใช้ เสื้อผ้าอาภรณ์ เครื่องประดับ ยารักษาโรค เงินทอง พร้อมกับสิ่งที่ตนเองปรารถนาลงในสะพาน
2. เป็นการอุทิศให้ญาติอันเป็นที่รักที่ตายจาก: โดยจะใส่ลักษณะเดียวกันกับการอุทิศให้กับตนเอง
3. เป็นการปล่อยเคราะห์ลอยนามให้หลีกพราจากชีวิต โดยมีเครื่องสะเดาะเคราะห์ ใส่ลงไปในสะพาน
4. อุทิศเพื่อบริจาคเป็นทาน เป็นผลมาจาก 3 ประการแรก คือ เมื่อเรือไหลล่องไปตามลำน้ำ ผู้ซึ่งยากไร้ที่อยู่ตามริมฝั่งจะได้ว่ายน้ำไปดักเอาสิ่งของไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งชาวล้านนาจะเรียกว่า การ “ทานทอด”

ประเพณีลอยสะพาน ในอดีตในเมืองเชียงใหม่ วัดที่ติดแม่น้ำจะมีการสืบทอดประเพณี โดยจัดทำองค์สะพานทุกวัด แต่ปัจจุบันได้สูญหายไปบ้างแล้ว แต่ในย่านวัดเกตที่หายไปนานกว่า 80 ปี ตั้งแต่ก่อนสงครามครั้งที่ 2 ชาวบ้านวัดเกตจึงร่วมกันรื้อฟื้น สานต่อขึ้นมาหลายปีแล้ว โดยชาวบ้านวัดเกตจะช่วยกันทำสะพานหลวง หรือเรือลำใหญ่ ก่อนประเพณีขึ้น โดยวางบนแพไม้ไผ่ ตกแต่งให้สวยงามตามแบบฉบับดั้งเดิมโบราณ ด้วยกระดาดแก้ว กระดาดสา โคมไฟ รวมถึงจัดทำ สะพานบริวาร (สะพานเล็ก) พร้อมกับทำพิธีบวงสรวงโดยพระสงฆ์และปู่อาจารย์ ให้ประชาชนทั่วไปได้ร่วมกันทำบุญ บริจาคเสื้อผ้า และปัจจัยบริจาคมเพื่อเป็นการทำบุญลอยเคราะห์ทุกข์โศก ในวันแรม 2 ค่ำ เดือน 12

ในย่านวัดเกตซึ่งอยู่อาศัยติดกับแม่น้ำปิงมีความผูกพันเป็นอย่างมากกับแม่น้ำปิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอดีตชาวบ้านจึงเชื่อว่า การลอยสะพานในเดือนยี่เป็ง ถือเป็นอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ให้กับตัวเองหลังจากล่วงลับไปแล้ว เพื่อไปรับเอาในภพภาคหน้า รวมถึงการสะเดาะเคราะห์ ปล่อยเคราะห์ ทุกข์โศก โรคต่างๆ ให้ลอยไปตามแม่น้ำปิง และยังเป็น การขอขมาแม่น้ำคงคาที่ใช้ดื่มกินมาตลอดปี ชาวบ้านจะนำของกิน ของใช้ ปัจจัย ใส่ในสะพาน

เพื่ออุทิศส่วนบุญ ส่วนกุศลไปให้ พ่อ แม่ พี่ น้อง ญาติ มิตร ที่ล่วงลับไปแล้ว ได้กินได้ใช้ต่างภพ และถือเป็นการให้ทาน แก่ผู้ยากไร้ที่จะเก็บนำไปใช้ต่อไป

องค์ประกอบของประเพณีการล่องสะเปา

สามารถแยกองค์ประกอบ ออกได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ องค์ประกอบเชิงเครื่องมือซึ่งเป็นเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของเครื่องใช้ (Instrumental component) ได้แก่ สะเปาหลวง สะเปาเงิน สะเปาคำ สะเปาบรืวาร เครื่องสืบชะตาสะเดาะเคราะห์ ประตูปา ผางประทีป ตุง ช่อ เป็นต้น และ องค์ประกอบของปฏิบัติการทางประเพณีและวัฒนธรรม ล่องสะเปา (Operational Component) ได้แก่ การเทศน์มหาชาติ การขึ้นธรรมมาศหลวง การบูชาน้ำพระพุทธมนต์ การบูชาผางประทีป การจัดการขบวนแห่ การสืบชะตาสะเดาะเคราะห์ เป็นต้น โดยทั้งสององค์ประกอบ มีทั้ง คุณค่าที่สัมผัสได้ (Tangible) และคุณค่าที่สัมผัสไม่ได้ (In-Tangible)

1. องค์ประกอบเชิงเครื่องมือ

1.1 สะเปา ถือเป็นส่วนประกอบหลักของประเพณี โดยสะเปาที่ใช้ในงานประเพณีล่องสะเปา ในวัดเกต จะมี 3 ขนาด คือ

1) สะเปาขนาดใหญ่ ขนาดยาวประมาณ 2-3 เมตร กว้างประมาณ 0.5 – 1 เมตร โดยสะเปานี้ จะใช้สำหรับการใส่สิ่งของเครื่องใช้อุปโภคบริโภค เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว หรือ เป็นการใส่ของใช้เก่า เครื่องอุปโภค บริโภค เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับตนเอง เพื่อไปรับเอาในภพภาค หน้า รวมถึงเครื่องสืบชะตาสะเดาะเคราะห์ เพื่อเป็นการสืบชะตาให้ตนเอง มีโชคลาภ สุข ความเจริญ และยังสะเดาะเคราะห์ให้กับตนเอง ลอยสิ่งของที่ไม่ดีต่างๆ ลอยไปกับสะเปา เพื่อให้หายทุกข์โศก และพบเจอแต่สิ่งดีๆ

2) สะเปาเงิน สะเปาคำ ขนาดยาวประมาณ 50 เซนติเมตร โดยสะเปานี้ มีความเชื่อว่า เป็น สะเปาเงิน สะเปาคำ ติดตามองค์สะเปาหลวงไป รวมถึงเพื่อให้ชาวบ้านที่ไม่ได้ใส่สิ่งของเครื่องใช้ ลงไปในองค์สะเปาหลวงได้ร่วมทำบุญด้วย โดยสามารถฝากบุญกุศล จิตอธิษฐานผ่านองค์สะเปา เงิน สะเปาคำ ในระหว่างการเดินแห่ขบวนสะเปาใหญ่ของชาวบ้านที่อยู่ข้างทาง เพื่อทูนเหนือหัว ตั้งจิตอธิษฐาน หรือใส่ปัจจัยฝากไป เพื่อไปปล่อยลงสู่แม่น้ำปิง

3) สะเปาบรืวาร เป็นสะเปาลำเล็กๆ หลายๆ ลำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสะเปาส่วนตัว ที่ศรัทธา สาธุชนวัดเกต ชาวบ้านทำขึ้นมาเอง โดยมีความเชื่อว่า นอกจากสะเปาหลวง สะเปาเงิน และสะเปาคำแล้ว จะต้องมีส่วนสะเปาบรืวาร เพื่อติดตามองค์สะเปาหลวงไปด้วย

ภาพที่ 4-23 สะเปาหลวง ซึ่งทำจากโครงไม้ไผ่ และสะเปาบริวาร ซึ่งทำจากกาบกล้วย

1.2 เครื่องสืบชะตา สะเดาะเคราะห์

เครื่องสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ ถือเป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งที่ต้องใส่ในองค์สะเปา เพื่อให้เป็นสิริมงคลและขับไล่สิ่งชั่วร้ายที่เป็นเสนียดจัญไรให้ออกไปจากบุคคล ปิดเป่าทุกข์ เพื่อให้พบเจอแต่สิ่งดีๆ

โดยสิ่งที่ใส่ลงไป ได้แก่ สะตวงซึ่งทำมาจากกาบกล้วย เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และใส่ สะเดาะเคราะห์ 108 ชิ้น อันได้แก่ หมาก เหมียง 108 อม บุหรี่ 108 มวน กล้วย อ้อย ผ่าเป็นซีกๆ 108 อัน ข้าวต้ม 108 ห่อ ขนม 108 ชิ้น ห่อหนึ่ง 108 ห่อ และมีใบไม้อีก 5 ชนิด ได้แก่ ใบขนุน ใบส้มขึ้น ใบเตย ใบแก้ว ใบค้า ใบไม้ทั้ง 5 ชนิด ลงไป เพราะว่าชื่อของต้นไม้ทั้ง 5 ชนิดเป็นมงคล" สำหรับ ดอกไม้ก็สามารถนำมาตกแต่งในสะตวงเพื่อให้เกิดความสวยงาม

ภาพที่ 4-24 เครื่องสะเดาะเคราะห์

เครื่องสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ 108 คล้ายกับ เครื่องสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ทั่วไป ได้แก่ หมาก เหมียง 108 อม บุหรี่ 108 มวน กล้วย อ้อย ผ่าเป็นซีกๆ 108 อัน ข้าวต้ม 108 ห่อ ขนม 108 ชิ้น ห่อหนึ่ง 108 ห่อ และมีใบไม้อีก 5 ชนิด ได้แก่ ใบขนุน ใบส้มขึ้น ใบเตย ใบแก้ว ใบค้า โดยใส่ใบไม้ทั้ง 5 ชนิด

1.3 ชุ่มประตูปา

ก่อนจะถึงวันยี่เป็ง ประมาณ 1-2 วัน ในอดีตชาวบ้านวัดเกตจะต้องเตรียมจัดตกแต่งประตูบ้านและประตูวัด ด้วยชุ่มประตูปา โดยนำต้นกล้วย ใบมะพร้าว ต้นอ้อย ต้นข่า โคมต่างๆ ดอกไม้ที่มีในบ้าน มาตกแต่งเป็นชุ่มประตูปาอย่างงดงาม โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นเครื่องสักการะถวายเป็นเครื่องต้อนรับพระเวสสันดรในวันยี่เป็ง ครั้งเสด็จออกจากป่าเข้าสู่เมือง ซึ่งปรากฏในเวสสันดรชาดก อันเป็นชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนจะประสูติเป็นพระพุทธเจ้า

โดยในช่วงประเพณีเดือนยี่เป็ง ชาวล้านนานิยมที่จัดเทศกาลธรรมเรื่อง เวสสันดรชาดก และในกัณฑ์ที่ 13 กัณฑ์สุดท้ายหรืออนกัณฑ์ เป็นการพรรณนาเกี่ยวกับเหตุการณ์หลังจากพระเวสสันดรทรงลาผนวช และทรงเครื่องกษัตริย์เสด็จกลับจากป่าหิมพานต์เพื่อเข้าครองนครสีพี ชาวบ้านชาวเมืองต่างดีใจจึงประดับตกแต่งเมืองด้วยซุ้มประตูป่าอย่างงดงาม จากเรื่องราวที่ปรากฏในเวสสันดรชาดกนี้คนล้านนาจึงจำลองจากเวสสันดรชาดกมาไว้ยังบ้านของตนเอง ด้วยการตกแต่งประดับประดาจำลองเป็นป่าหิมพานต์ และเชื่อว่าถ้าใครตกแต่งซุ้มประตูป่าได้งดงาม อาจทำให้พระเวสสันดรเสด็จหลงเข้ามาในซุ้มประตูป่าที่จำลองเป็นป่าหิมพานต์ภายในบ้านของของเรา จะทำให้ได้อานิสงส์อย่างมาก

2. องค์ประกอบเชิงปฏิบัติการ

2.1 การเทศน์มหาชาติ

ประเพณีการเทศน์มหาชาติจัดเป็นการทำบุญที่สำคัญและมีความหมายมากที่สุด ในสังคมไทยเนื่องจากเป็นประเพณีของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ทำสืบเนื่องมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบันเพราะความเชื่อที่ว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติแล้วจะได้กุศลแรงและหากใครตั้งใจฟังให้จบในวันเดียวจะได้เกิดร่วมและพบพระศรีอริยเมตตรัยโพธิสัตว์ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

เทศน์มหาชาติ คือ เทศนาเวสสันดรชาดก เป็นงานบุญพิธีที่สำคัญ มีคุณค่า สืบทอดมาตั้งแต่โบราณ โดยนิยมจัดหลังจากออกพรรษา ทางภาคเหนือนิยมจัดเทศน์ในเดือนยี่ ในช่วงลอยกระทง เรียกว่าประเพณี "ตั้งธัมม์หลวง" หมายถึงการฟังพระธรรมเทศนาเรื่องใหญ่หรือเรื่องสำคัญ และธรรมหลวงที่ใช้เทศน์มักจะเป็นเวสสันดรชาดก อันเป็นพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนจะได้มาประสูติแล้วตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมา มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ คำว่า "ตั้ง" แปลว่าเริ่มต้น การตั้งธรรมหลวง ก็อาจแปลว่าการสดับพระธรรมเทศนาจากคัมภีร์ที่จารขึ้นใหม่เป็นครั้งแรก

ในวัดเกิดจะมีการตั้งธรรมหลวง หรือเทศน์มหาชาติ เวสสันดรชาดก ทั้ง 14 กัณฑ์ คือ เทศน์เวสสันดรชาดกทั้ง 13 กัณฑ์ และกัณฑ์บุชชารอยพระบาท ผางประทีป อีก 1 กัณฑ์ ตั้งแต่วันขึ้นขอบฟ้า เห็นลายมือชัดเจน ของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 จนถึงเวลา 24.00 น.

จากการฟังเทศนาเวสสันดรชาดก มีความเชื่อที่ว่าถ้าผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติแล้วจะได้กุศลแรงและหากใครตั้งใจฟังให้จบในวันเดียวจะได้เกิดร่วมและพบพระศรีอริยเมตตรัยโพธิสัตว์ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต

2.2 การบูชาผางประทีป

ในช่วงประเพณียี่เป็ง ชาวล้านนานิยมจุดผางประทีปเป็นพุทธบูชา สืบเนื่องมาจากตำนานพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ได้แก่ พระกกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระโคตม

(พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน) พระศรีอริยเมตไตร พระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ได้ถือกำเนิดจากแม่กาเผือก และวันหนึ่งขณะที่แม่กาออกไปหาอาหารได้เกิดพายุทำให้ไข่ทั้งห้าฟองของแม่กาเผือกถูกพัดตกจากรังไหลไปตามแม่น้ำ มีแม่ไก่ แม่นาค แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์เก็บไปเลี้ยง เมื่อไข่ทั้งห้าฟองฟักออกมาเป็นมนุษย์เป็นเพศชาย และได้บวชเป็นฤๅษีทั้งห้าองค์ เมื่อฤๅษีทั้งห้าได้พบกัน จึงได้ถามถึงมารดาของแต่ละองค์ แต่ละองค์ก็ตอบว่า แม่ไก่เก็บมาเลี้ยง แม่นาคเก็บมาเลี้ยง แม่เต่าเก็บมาเลี้ยง แม่โคเก็บมาเลี้ยง และแม่ราชสีห์เก็บมาเลี้ยง ฤๅษีทั้งห้าองค์จึงสงสัยว่า แม่ที่แท้จริงของตนเป็นใคร จึงพากันอธิษฐานขอให้ได้พบแม่ด้วยคำอธิษฐาน จึงทำให้พกาพรหมผู้เป็นแม่ได้แปลงกายเป็นกาเผือกบินลงมาเล่าเรื่องในอดีตให้ฤๅษีทั้งห้าฟัง และได้บอกว่าหากคิดถึงแม่ ให้น้ำด้ายดิบมาพันเป็นดินกาจุดเป็นประทีปบูชาในวันยี่เป็ง ด้วยอานิสงส์แห่งการถวายประทีปดินกา จึงทำให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ (คัมภีร์อานิสงส์ผางประทีป, ม.ป.ป.)

ตามความเชื่อแล้ว ชาวล้านนาจุดผางประทีป เพื่อเป็นพุทธบูชาพระเจ้าห้าพระองค์ตามตำนานแม่กาเผือก และจุดบูชาเพื่อตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ ชาวล้านนาจึงนิยมจุดผางประทีปบูชาเพื่อสักการะต่อสิ่งต่างๆที่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น ประตูป้าน บ่อน้ำ ทุ่งข้าว เตาไฟ บ้านใด หน้าต่าง ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเป็นการบูชาแสงสว่าง เชื่อว่าจะทำให้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีแสงสว่างนำทางชีวิตให้โชติช่วงชัชวาลดังแสงจากผางประทีป ด้วยเหตุนี้ช่วงประเพณียี่เป็งจึงสว่างไสวเต็มไปด้วยแสงผางประทีป

2.3 การแห่ขบวนเพื่อล่องสะเปา

การล่องสะเปาในวัดเกต จะทำในวันแรม 2 ค่ำ เวลา 19.00 น. โดยในอดีตจะทำในวันเพ็ญเดือน 12 (วันลอยกระทง) แต่เชียงใหม่ ในวันลอยกระทง จะมีขบวนแห่กระทงเล็ก ส่วนวันแรม 1 ค่ำ จะเป็นวันแห่ขบวนกระทงใหญ่ ดังนั้น ทางชุมชนวัดเกต จึงเลือกเอาวันแรม 2 ค่ำ ซึ่งได้มีการจัดงานลอยกระทงหมดแล้ว มาเป็นวันล่องสะเปา

เวลา 19.00 น. เมื่อศาสนิกชนมาพร้อมกันที่วัดแล้ว จะทำพิธีเทศน์ 1 ถิ่นท์ (ทေးถอนสะดวง (สืบสะดวง) หลังจากทำพิธีเสร็จแล้ว จะนำสะดวง 4 อัน ไล่ไปในสะเปา แห่ขบวน ไปตามถนนเจริญเมือง และเจริญราษฎร์ ไปสู่ท่าวัดศรีโขง ซึ่งเป็นท่าขนาดใหญ่ และท่าเก่าแก่ของย่านวัดเกต โดยในขบวนแห่ จะมีการนำกลองหลวงของวัดเกตมาตี เพื่อเอาฤกษ์ เอาชัย (หรือบางครั้งใช้กลองชุดเล็ก เพื่ออำนวยความสะดวกเคลื่อนย้าย) โดยในระหว่างที่มีการแห่ขบวน ชาวบ้านจะมายืนตามข้างทาง เพื่อปล่อยเคราะห์ บ้างก็นำปัจจัย ไล่ไปในสะเปา เพื่อให้ไหลลงสู่แม่น้ำปิง บ้างก็นำสะเปาเงิน สะเปาคำ มาอธิษฐาน ยกขึ้นเหนือหัว เป็นอันว่า ปล่อยทุกข์ ปล่อยโศกไปแล้ว

ความแตกต่าง

การลอยกระทงทั่วไป จะทำกระทง โดยมีลักษณะคล้ายดอกบัว ลอยไปในแม่น้ำ เพื่อบูชาพระแม่คงคา หรือการลอยเคราะห์ ลอยโศก ปล่อยสิ่งของไม่ดี ไปกับแม่น้ำ เช่น อาจจะมีการใส่เงิน

ตัดเล็บ ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ประจำตัวเอง ใส่ลงไปในกระทง เพื่อเชื่อว่าจะปลดปล่อยความทุกข์ ให้ไหลไปตามแม่น้ำ แต่การลอยสะเปา คือ การทำกระทงขนาดใหญ่ ที่มีลักษณะคล้ายเรือสำเภา เพื่อใส่อาหาร สิ่งของเครื่องใช้อุปโภคบริโภค อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว หรือฝากไว้ให้กับตนเองในภายภาคหน้า นอกจากนั้นยังมีสะเปาบริวาร ขนาดเล็ก ที่ทำจากกาบกล้วย หรือจากกาบมะพร้าว ประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ หรือกระดาษ

การเชื่อมโยง ผูกพัน กับวิถีชีวิตของชาวบ้านย่านวัดเกต

การลอยสะเปา เกิดการเชื่อมโยง ผูกพัน ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้าน คือ หลังจากที่ได้ลอยสะเปา แล้ว จะเกิดความสุขความสบายใจว่า ดวงวิญญาณของญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว มารับเอาสิ่งของเครื่องใช้อุปโภคบริโภคที่ได้อุทิศไปให้ รวมถึงตัวผู้ลอยรู้สึกว่าได้ทำบุญให้กับตนเอง ถ้าเกิดเสียชีวิตหรือตายไปก็ไม่ต้องลำบาก มีอาหาร สิ่งของเครื่องใช้ที่ได้ถวายไปรอไว้แล้ว อีกทั้งในปัจจุบันพบว่า เป็นประเพณีหนึ่งที่สำคัญของชาวบ้านย่านวัดเกต เพราะชาวบ้านหลายคนจะเกิดความภาคภูมิใจว่า เป็นประเพณี ที่หลงเหลืออยู่แห่งเดียวของเมืองเชียงใหม่ และชาวบ้านหลายคนจะมาอยู่ร่วมกันได้รับบุญกุศลร่วมกัน

ภาพที่ 4-25 การแห่ขบวน และการลอยสะเปา สู่มแม่น้ำปิง

2. ผลการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมเพื่อการบูรณาการสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ด้านความรู้เรื่องประวัติความเป็นมา

จากการถ่ายทอดความรู้ ด้านเรื่องราว ประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของประเพณี วัฒนธรรมแต่ละเรื่อง ความรู้ภูมิปัญญาก่อนที่จะมีการถ่ายทอด พบว่า ส่วนใหญ่เกิดความรู้ใน ขณะที่มีการให้ความรู้ แต่หลังจากนั้นทุกคนก็จะลืมทั้งผู้ใหญ่ และเด็กเยาวชน เนื่องจากประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาแต่ละเรื่อง ล้วนมีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน และค่อนข้างมี รายละเอียดค่อนข้างมาก แต่ส่วนใหญ่ ทั้งชาวบ้านและเด็กเยาวชน มักจะทราบและจำได้ว่า มีความสำคัญ อย่างไรก็ตามวิถีชีวิต ทำให้ต้องมีประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญานี้

ด้านความสามารถจากการถ่ายทอด

หลังจากที่มีการถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องภูมิปัญญา การฟ้อนเจิง ฟ้อนเล็บ ดั่งตุง ตัดช่อ การทำสะเปา พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งเด็กและเยาวชน สามารถ ฟ้อนเจิงได้ ฟ้อนเล็บได้ ตัดตุง ตัดช่อ และทำสะเปา เป็น (เฉพาะผู้ที่มีเข้ารับการถ่ายทอด) และถ้า ประเมินจากการสังเกต พบว่า ทุกคนก็สามารถกลับไปทำเองที่บ้านได้ เพียงแต่ต้องหมั่นทำ จึงจะ เชี่ยวชาญ แต่ถ้าให้กลับนำมาไปใช้ในชีวิตประจำวันนั้น หลายคนบอกว่า จะนำไปใช้ แต่ถ้า สอบถามจริงๆ หลายคนบอกว่า น่าจะซื้อมากกว่า เพราะต้องซื้อวัสดุ อุปกรณ์ มาทำ และต้องทำทีละหลายๆ ส่วนผู้ใหญ่เองที่มาร่วมการเรียนรู้การตัดตุง ตัดช่อ หลายคนบอกว่าจะกลับไปทำที่บ้าน สำหรับทำบุญที่วัด เพราะเชื่อว่าถ้าได้ตัดเองจะเกิดบุญกุศลมากกว่าการซื้อ และการทำสะเปา เด็กเยาวชนเกิดการเรียนรู้ และจะทำเอง เพราะถือว่า เป็นสะเปาที่แปลกถ้าทำขาย นักท่องเที่ยวให้ความ สนใจ

บทที่ 5

การบูรณาการของดีเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต

ในบทนี้จะนำเสนอสาระสำคัญที่สุดของการปฏิบัติงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในลักษณะชุดโครงการ โดยการนำของดีทั้ง 6 โครงการมาทำการบูรณาการเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต ประกอบด้วย แนวทางในการบูรณาการคุณค่าของดีเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑที่มีชีวิต ผลของการเชื่อมโยงของดีย่านวัดเกต แผนและข้อเสนอแนะในการดำเนินการต่อไปของชุมชนย่านวัดเกต

5.1 แนวทางการบูรณาการคุณค่าของดีย่านวัดเกตไปสู่มูลค่าผ่านการพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต

ของดีที่เกิดขึ้นของแต่ละโครงการ ล้วนเป็นของดีที่โดดเด่น ล้ำค่า และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของย่านวัดเกตตั้งแต่อดีตส่งผ่านมายังปัจจุบัน ที่สามารถสร้างความเชื่อมโยง และบูรณาการเพื่อนำไปสู่การก่อเกิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิตได้อย่างลงตัว เริ่มจากประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการก่อเกิดล้านนาในอดีต ตั้งแต่ยุคการสถาปนาอาณาจักรล้านนา พ.ศ. 1839 -2101 ในด้านการตั้งถิ่นฐาน ศาสนา วัฒนธรรม ระบบคุณค่าอุดมการณ์ ความเชื่อ ระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง ซึ่งได้ส่งผ่านก่อให้เกิดมรดกของความเป็นล้านนาในย่านวัดเกตปัจจุบัน ผ่านรูปธรรม ได้แก่ สิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่ในพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ทั้งผ้ากำปิงของเจ้าดารารัศมี ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาตั้งแต่อดีต เหยี่ยวโบราณที่อยู่ในพิพิธภัณฑที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ของชาวต่างชาติและชาวไทย ในยุคสมัยการค้าขายทางน้ำ การเข้ามาของบริษัทร้าไม้ การก่อตั้งโรงเรียน เป็นต้น รวมถึงเสื้อผ้าเครื่องนุ่มห่มที่สะท้อนถึงผู้คนในย่านวัดเกต ที่มีหลากหลายเชื้อชาติศาสนา ทั้งของชาวจีนโบราณ ชาวมุ มอญ ที่เข้ามาในย่านวัดเกต สิ่งของทุกอย่างในพิพิธภัณฑล้วนสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ความเป็นมาในยุคล้านนารุ่งเรือง และวิถีชีวิต การอยู่อาศัยของผู้คนหลากหลายในย่านวัดเกตในอดีต

นอกจากนั้นศาสนา วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ทั้ง 4 ศาสนาดังมีประวัติความเป็นมาของตนเอง เริ่มต้นจากศาสนาพุทธที่เป็นศาสนาเริ่มแรกตั้งแต่ยุคการสถาปนาอาณาจักรล้านนา พ.ศ. 1839 -2101 ยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน พ.ศ.2317- 2486) และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พ.ศ.2325-2475 วัดเกตการามซึ่งเป็นศูนย์รวมของศาสนาพุทธ จากนั้นเริ่มมีการอพยพเข้ามาของชาวซิกข์และฮินดู ก่อตั้งเป็นศาสนาซิกข์และฮินดูบริเวณหลังวัดเกต พ่อค้ามุสลิมเชื้อสายอินเดียและภรรยาที่มีพื้นเพเป็นคนของจากลำพูน นำครอบครัวมาตั้งหลักแหล่งย่านสันป่าข่อย ในปี พ.ศ. 2410 และเริ่มก่อเกิดศาสนาอิสลาม และสร้างมัสยิดอัดดักวาและโรงเรียนจิตต์รักดี ทำให้เกิดการเผยแพร่ของศาสนาอิสลามมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นชุมชนอิสลาม

ย่านวัดเกต กลุ่มมิชชันนารีคณะแรกที่เดินทางมาถึงเชียงใหม่ คือ ศาสนาจารย์คาเนียล แมคกิลวารี มิชชันนารี ชาวอเมริกันจากคริสตจักรเพรสไบทีเรียน สหรัฐอเมริกา ได้ก่อตั้งคริสตจักรที่หนึ่ง เชียงใหม่ บริเวณสี่แยกสะพานนวรัตน์ ในปี พ.ศ. 2411 ซึ่งจะพบว่าทั้ง 4 ศาสนา ต่างมีพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงมาอย่างยาวนาน ซึ่งเป็นข้อมูลองค์ความรู้ที่สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำเป็น Timeline ที่เข้าใจได้ง่ายและเห็นถึงความเชื่อมโยงของแต่ละศาสนา และไม่เพียงการมีเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ของตนเอง แต่ละศาสนาต่างมีความผูกพันและเชื่อมโยงซึ่งกันและกันตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ที่เกิดจากการแต่งงานข้ามศาสนากันในอดีต กลายเป็นเครือญาติความสัมพันธ์ของ ศาสนา ที่ไม่อาจแยกกัน ได้ สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละ ศาสนา และการไปมาหาสู่กัน ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรม ที่ไม่เคร่งครัด รวมถึงอาหารการ กินในย่านวัดเกต ที่มีประวัติเรื่องราวความเป็นมา ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เป็น เอกลักษณ์เฉพาะ

ทั้งหมดนี้ ถ้าไม่มีการสืบค้น หรือรื้อฟื้นให้เห็นเป็นคุณค่าเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นมา ก็อาจจะ ถูกกลืนหาย หรือสูญหายไปตามกาลเวลา แต่ถ้านำมาเพื่อรื้อฟื้นให้เห็นถึงมรดกความเป็นล้านนา ที่สัมผัสได้ ผ่านรูปแบบของการจัดทำเป็นผังเฉพาะของย่านวัดเกต และการออกแบบผ่าน สถาปัตยกรรมที่ผู้คนในชุมชนและนอกชุมชน พอจะสัมผัสได้ เช่น Gateway สถาปัตยกรรมช้างพัน น้ำ หรือการออกแบบนิเวศน์ริมฝั่ง ที่มีเรื่องราวความเป็นมาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต น่าจะทำให้ผู้ที่ เข้ามาในย่านวัดเกต รู้สึกถึงกลิ่นอายของความเป็นล้านนา ที่สะท้อนถึงปัจจุบัน โดยสิ่งหนึ่งที่ สามารถนำของดีต่างๆ มาทำการขับเคลื่อนได้คือ การบูรณาการคุณค่าของดีย่านวัดเกต ที่มีข้อมูล เรื่องราวความเป็นมา ความโดดเด่น มาทำการบูรณาการเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

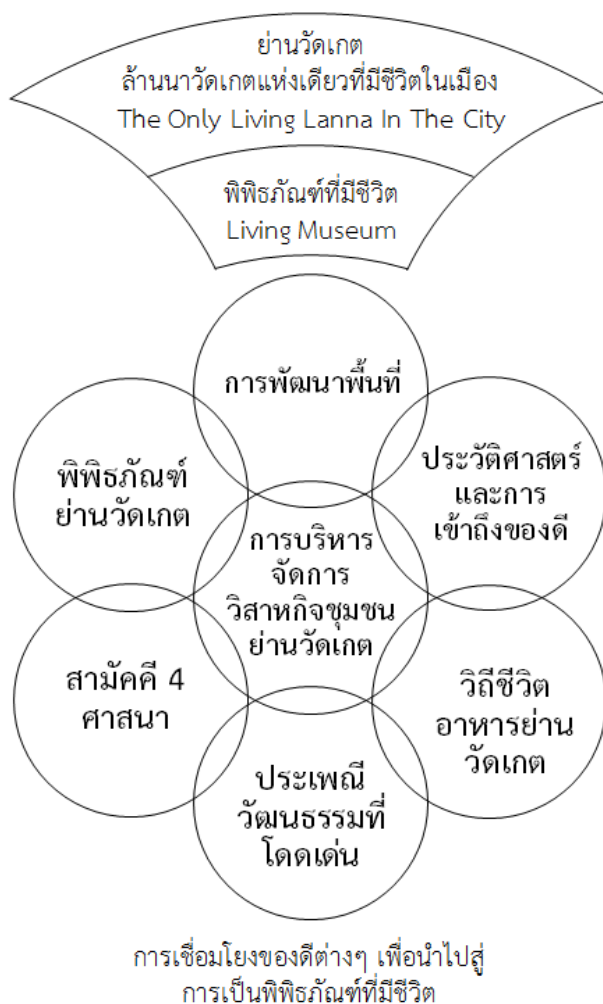
โดยหลักคิดของการบูรณาการคุณค่าของดีย่านวัดเกตไปสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็น พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ประการแรก ของบูรณาการ จำเป็นต้องเห็นภาพใหญ่ก่อน ในที่นี้ก็คือ การทำให้ เมืองเชียงใหม่ยังคงมีความเป็นล้านนาที่ดำรงอยู่ เป็นที่ภูมิใจของคนย่านวัดเกตและคนเมือง เชียงใหม่ การเห็นภาพของวิสัยทัศน์ร่วมที่เป็นนามธรรมแต่มีนัยสำคัญที่ทำให้ (ก) คนในชุมชนมี สิ่งยึดเหนี่ยวภูมิใจและ (ข) คนภายนอกสนใจและอยากสัมผัสกับอัตลักษณ์สำคัญของภาคเหนือ ใน ที่นี้ก็คือ ย่านวัดเกต เป็น “The Only living lanna in the city” ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ร่วมที่เป็นเข็มมุ่งของ การพัฒนา

ประการที่สอง การทำให้เกิดรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง ทั้งใหม่ ก็เอา เก่าก็บะละ ทั้ง ความผูกพันภูมิใจ แต่ได้ผลด้านการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจที่คนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์ ใน เงื่อนไขของย่านวัดเกต ก็คือ การพัฒนาย่านไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living museum)

พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตไม่เหมือนการท่องเที่ยวทั่วไป เป็นเรื่องที่พื้นที่หรือย่านนำเอาของดี เฉพาะของเขาอันเป็นมรดกตกทอดมานาน มารื้อฟื้น และปฏิบัติตามวิถีชีวิตทั่วไป เมื่อคนภายนอก รับทราบก็จะมาสัมผัสเยี่ยมชมของดี แล้วจะมีความสุข มีความชื่นชมแล้วบอกต่อ ผู้มาเยี่ยมชมจะ

ทำให้เศรษฐกิจของพื้นที่หรือย่านเติบโตแบบกระจายทั้งกับผู้มียาขี้ผึ้งและรายได้น้อย ในขณะที่ผู้คนในพื้นที่ก็จะภูมิใจในของดี พยายามสงวนรักษา และถ่ายทอดสู่รุ่นต่อไป จึงเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน และเป็นการทำให้ “ใหม่ก็เอาเก่าก็ปะละ” เป็นจริง

ประการที่สาม การจะทำให้เกิดพิพจน์ที่มีชีวิต (ตามแนวคิด แนวปฏิบัติใหม่ที่เสนอไว้ใน บทที่ 2) ต้องเอาของดี หรือ “ทุน” ของย่าน มารื้อฟื้นให้เห็น “คุณค่า” ใน 3 มิติ คือ เรื่องราว (Story) ในที่นี้ก็คือการเสนอประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อการเกิดและการมีของดินนั้นๆ มีนัยยะสำคัญ (Significance) เป็นความผูกพันระหว่างของดินนั้นๆ กับความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ ความภูมิใจ ตั้งแต่ในอดีตของบรรพชน สืบทอดมาถึงรุ่นปัจจุบันและต่อไปถึงรุ่นลูกหลานและเพื่อนำไปสู่การสร้าง “มูลค่า” ก็คือ มิติของความแตกต่าง (Difference) หรือความโดดเด่นที่ไม่เหมือนกับที่อื่นของเรื่องนั้นๆ ในที่นี้ได้ทำเอา 6 ของดีที่มีองค์ความรู้ทางด้าน “คุณค่า” มาเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่ “คุณค่า” และเพื่อให้มีความสามารถเป็นท้องถิ่นวิวัฒน์ (Localization) ได้จะต้องมีการบริหารจัดการแบบใหม่ที่ใช้การผสมผสานการจัดการทางสังคมแบบเดิมกับการจัดการแบบใหม่ ผ่านตัววิสาหกิจชุมชน และผ่านการพัฒนาให้ย่านเห็นเมื่ออัจฉริยะ อย่างน้อยในเรื่องของ การจัดการ เช่นการใช้ IT การจัดการธุรกิจการตลาดแบบใหม่เป็นต้น ทั้งหมดนี้ได้สรุปไว้ในแผนภาพที่ 5-1

แผนภาพที่ 5-1 การเชื่อมโยงของดีต่างๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ทั้งนี้ พบว่าการจะพัฒนาให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกตได้ จำต้องมีปัจจัยและเงื่อนไขขององค์ประกอบของการดำเนินงาน ดังนี้

1. พลังของคนย่านวัดเกต ถือเป็นเงื่อนไขแรกที่จะต้อง มี โดยพลังของคนในย่านวัดเกต ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา คณะกรรมการชุมชน นักวิชาการของย่าน ผู้รู้ ผู้อาวุโส และชาวบ้าน ในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย ที่พร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ โดยที่ผ่านมาพบว่า ในชุมชนย่านวัดเกต แบ่งกลุ่มความร่วมมือ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

ก. ความร่วมมือในระดับผู้นำ ผู้รู้ คณะกรรมการ ซึ่งมีประมาณ 10-20 ท่าน พบว่าให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชนเกือบทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี แต่ต้องเป็นกิจกรรมของศาสนาที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของศาสนาพุทธ และคณะกรรมการชุมชน ผู้รู้ จะให้ความร่วมมือทุกกิจกรรม

ข. ความร่วมมือของผู้นำศาสนาแต่ละศาสนา โดยพบว่า ถ้าทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา นั้นๆ ผู้นำศาสนาทุกศาสนาให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่อยู่แล้ว ซึ่งถ้าท่านไม่อยู่ก็ต้องหาตัวแทน

เข้าร่วม เพราะเป็นเรื่องหน้าที่ที่ต้องดำเนินการ แต่ถ้าต้องให้มาประชุมร่วมกับชุมชน ต้องใช้วิธีการเข้าไปแจ้ง หรือใช้หนังสือเชิญประชุม จึงจะพร้อมให้ความร่วมมือ หรือแม้กระทั่งการทำกิจกรรมข้ามศาสนา ถ้าไม่ได้เป็นกิจกรรมสำคัญ มันไม่ให้ความสนใจ

ค. ความร่วมมือของชาวบ้านและนักวิชาการในย่านวัดเกต ถ้าไม่ใช่งานสำคัญของศาสนสถาน งานที่เป็นปัญหาสำคัญของชุมชน ปัญหาเร่งด่วน ชาวบ้านและนักวิชาการมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะต้องไปทำงาน ไม่ค่อยให้ความสนใจกับกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชน เนื่องจากในชุมชนย่านวัดเกตถือว่าเป็นชุมชนเมืองการจะขอความร่วมมือจากชาวบ้าน นักวิชาการให้มาประชุม เพื่อแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกัน ต้องให้เขาเห็นความสำคัญจริงๆ นอกจากการจะใช้วิธีเข้าไปสอบถามในครัวเรือน ซึ่งถ้าเป็นลักษณะนี้พร้อมให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลอย่างเต็มที่

จากพลังของคนย่านวัดเกต พบว่า ที่ผ่านมามีกิจกรรมที่ให้ความร่วมมือบ้าง ไม่ให้ความร่วมมือบ้าง ถ้าทำกิจกรรมกับชาวบ้านจำนวนมาก ต้องมีหนังสือเข้าไปแจ้ง และต้องเป็นกิจกรรมที่เป็นปัญหาจริงๆ รวมถึงถ้าผู้นำศาสนาเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ให้เข้าร่วม ชาวบ้านจะเข้าร่วมจากความเคารพ ความศรัทธา

2. การมีของดี ที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่า โดยพบว่า ในย่านวัดเกตมีของดีมากมายที่เป็นมรดกที่ทรงคุณค่า และมีนัยสำคัญของ “ความเป็นล้านนา” เพียงแต่กำลังจะเสื่อมถอยด้อยคุณค่า ซึ่งเป็นของดีทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ของดีด้านความเป็นล้านนาเชิงกายภาพ ของดีด้านความเป็นล้านนาเชิงวัฒนธรรม ของดีด้านความเป็นล้านนาด้านวิถีชีวิต และของดีที่ผสมกลมกลืนระหว่างของเดิมและของใหม่ เป็นต้น ซึ่งทุกอย่างล้วนมีคุณค่า เรื่องราว ความแตกต่าง และความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. มีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัย และมีหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งเทศบาลที่พร้อมสนับสนุน โดยพบว่าในย่านวัดเกต มีหลายกลุ่ม หลายองค์กรเข้ามาพัฒนา วิจัย และเข้ามาต่อยอดองค์ความรู้ ทั้งสถาบันการศึกษาที่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนทางด้านความรู้ทางวิชาการ เพื่อต่อยอดให้ก่อเกิดเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต

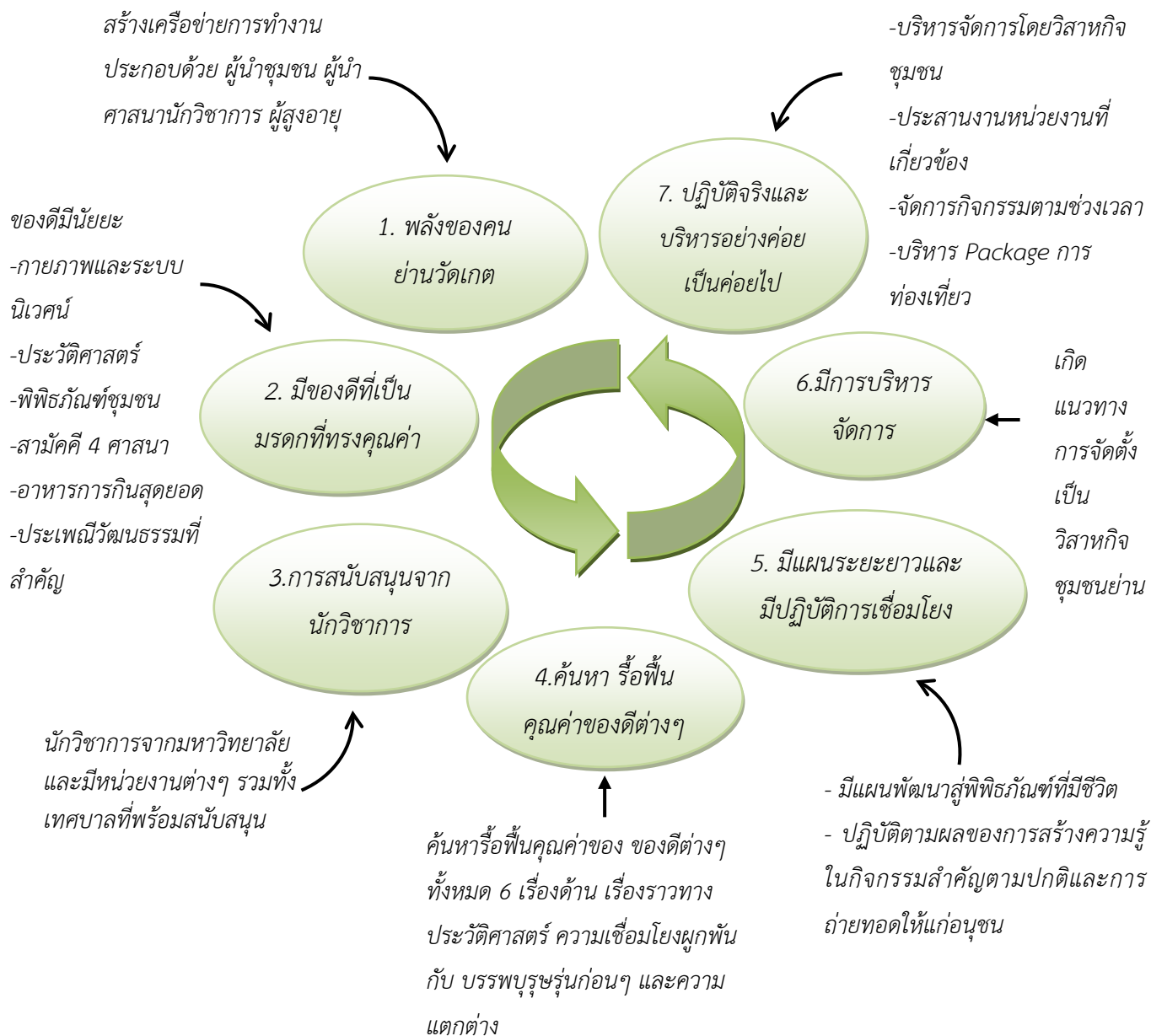
4. มีการค้นหาหรือฟื้นฟูคุณค่า จากคุณค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในย่านวัดเกต ควรมีการค้นหาและรื้อฟื้นคุณค่าขึ้นมา เพื่อให้เห็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เห็นความเชื่อมโยงผูกพันกับบรรพบุรุษรุ่นก่อนๆ ตกทอดมาถึงปัจจุบัน และเห็นความแตกต่างกับของดีลักษณะเดียวกันของที่อื่น แล้วจะได้มาซึ่ง “พลัง” ของของดี และเกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

5. มีแผนการดำเนินงาน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีปฏิบัติการเชื่อมโยง โดยการร่วมกันเอา “พลัง” ของของดี ที่ได้มีการเก็บเป็นข้อมูลเชิงคุณค่าดังกล่าวมาปฏิบัติให้เชื่อมโยงเกื้อกูลกัน ก็จะเริ่มเห็นการเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต แบบค่อยเป็นค่อยไป

6. หากเราร่วมกันสนับสนุน เสริมพลังให้ย่านวัดเกตมีการบริหารจัดการ คือ ขับเคลื่อนให้มีการพัฒนาทุกด้านที่เอื้อต่อการเป็นพิพิธภัณฑที่มีชีวิต ตามมาด้วยการผลักดันให้มีการปฏิบัติในแต่ละเรื่องของของดี รวมตลอดถึงบริหารจัดการในรูปของวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ โดยเฉพาะทางอินเทอร์เน็ต การบริหารจัดการให้ผู้มาเยี่ยมชมมีความสุข และปลอดภัย รวมถึงการดูแลเรื่องราวได้เพื่อเลี้ยงตนเอง และเพื่อการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

7. มีการปฏิบัติจริงและบริหารจัดการแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยการบริหารจัดการโดยวิสาหกิจชุมชน การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดการกิจกรรมตามช่วงเวลา บริหาร Package การท่องเที่ยว และการจัดการทางธุรกิจ ในที่สุดย่านวัดเกตก็จะถูกกล่าวขาน และเป็นความภาคภูมิใจของคนย่านวัดเกต ว่าที่นี่คือย่านที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

โดยปัจจัยและเงื่อนไขของการก่อเกิดพิพิธภัณฑที่มีชีวิตทั้งหมด วัดเกตมีคุณสมบัติครบ ที่พร้อมที่จะดำเนินการต่อยอด หรือผลักดันให้เกิดขึ้นจริงในเชิงรูปธรรม โดยทั้งหมดนี้ สามารถสรุปได้เป็นแผนภาพที่ 5-2 ดังนี้

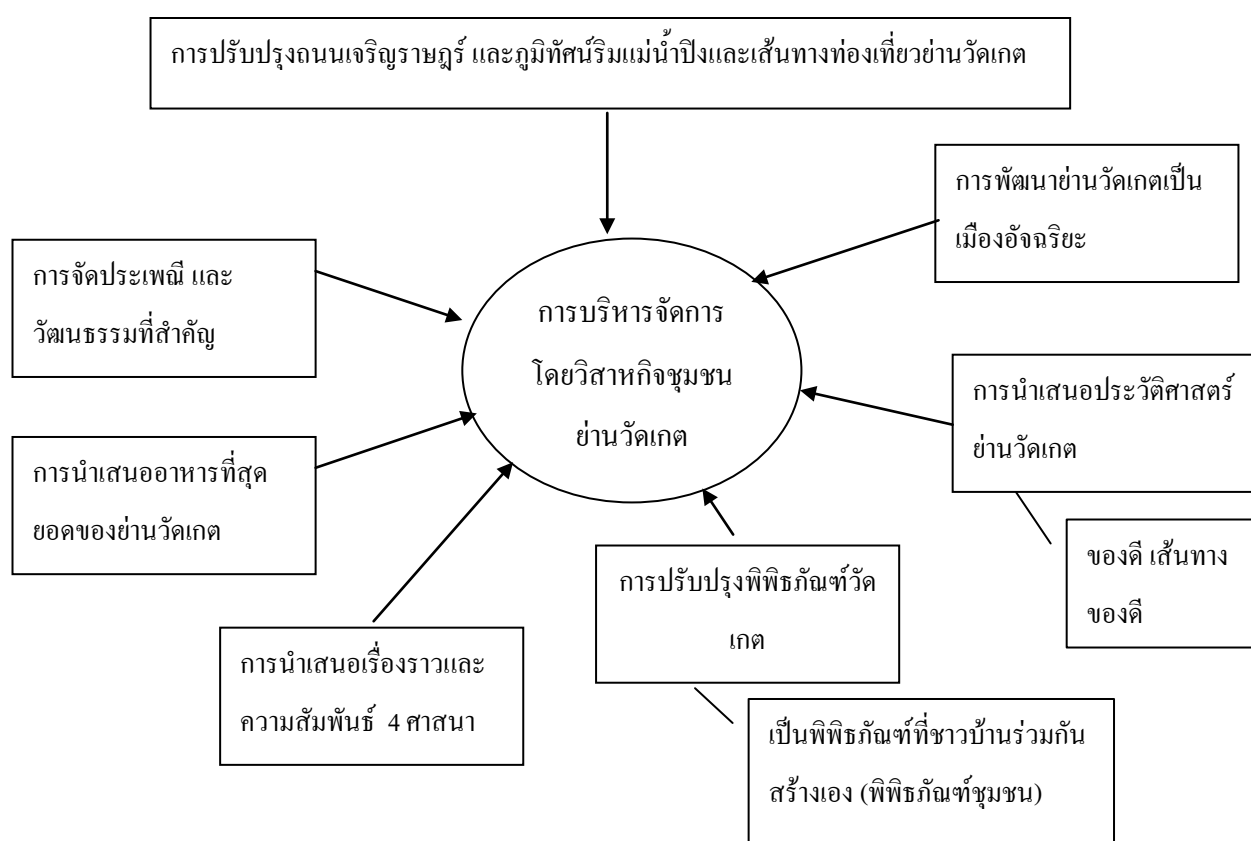
ภาพที่ 5-2 แผนภาพความเชื่อมโยงของปัจจัยและเงื่อนไขของการพัฒนาพิธีกรรมที่มีชีวิต
ของย่านวัดเกต

5.2 ผลของการเชื่อมโยงของดี ย่านวัดเกต

การดำเนินงานของโครงการวิจัยผ่านมานี้ได้ทำการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
ของดีย่านวัดเกตในหลายเรื่อง ซึ่งทั้งหมดเป็นผลมาจากการวิจัยท้องถิ่น 6 โครงการที่มีนักวิจัยของ
ย่านวัดเกตเป็นหลัก ส่วนการดำเนินงานต่อไปจะเห็นการขับเคลื่อนในเชิงรูปธรรม เพื่อให้เกิดความ
เชื่อมโยงที่จะทำให้คนวัดเกตมีความสุข คนข้างนอกมาชื่นชม เยี่ยมเยือน นำของดีมาทำให้ลูกหลาน
เกิดความภาคภูมิใจ มีหน่วยงานราชการมาร่วม เกิดรายได้แก่ชาวบ้านในย่านวัดเกตทั้งนี้ต้องมีการ

เชื่อมโยงของดีในด้านต่างๆ และหลังจากที่มีการเชื่อมโยงของดีแล้ว จะต้องจัดทำเป็นแผนการดำเนินงาน เพื่อนำไปประจักษ์หรือร่วมกับเทศบาล โยธาธิการผังเมือง ททท.รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ เพื่อให้เกิดการทำงานบูรณาการร่วมกัน โดยจะมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกตเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทพัฒนาเชียงใหม่ เพื่อง่ายต่อการจัดการ

วัดเกตเปรียบเสมือน เป็นพื้นที่ที่มีเพชรอย่างน้อย 6 เม็ด แต่พบว่า ผู้คนในย่านวัดเกต คนนอก ยังไม่เห็นความสำคัญของเพชร แต่จากความร่วมมือระหว่างฝ่ายวิชาการ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในรูปแบบของกลไกความร่วมมือ จึงเริ่มเห็นและเข้ามาเพื่อนำเพชรนั้นมาเจียรนัย แล้วเอาเพชรมาประดับขึ้นรูปเป็นแหวน โดยที่หัวแหวนคือ การบริหารจัดการเพื่อมุ่งไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญ ดังแผนภูมิตัวนี้

แผนภูมิที่ 5-3 การเชื่อมโยงของดีย่านวัดเกตให้คนวัดเกตภูมิใจ ผู้เยี่ยมชมชื่นชม
(วัดเกตเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต)

จากแผนภูมิคือ การเชื่อมโยงของดีด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต มีความสำคัญ เหมือนกับเข้าไปอยู่ในอาณาจักรล้านนา คือ ผู้เยี่ยมชมชื่นชม เช่น เมืองเวนิส เป็นเมืองที่มีแม่น้ำ มีเปาแก้ว ในแต่ละบ้าน ทำหัตถกรรม วิหาร อนุสาวรีย์ โบสถ์ ผู้คนไปชื่นชม เงินที่ใช้จ่ายก็หมุนเวียนอยู่ในเวนิส ทำให้คนเวนิส คนเยี่ยมชม มีความสุข ลูกหลานภูมิใจ เศรษฐกิจดี

5.3 แผนงานความเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

โดยจากการเชื่อมโยงให้ได้แผนการดำเนินการ ถ้าทำสำเร็จใน 1-2 ปี จะทำให้ย่านวัดเกตเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย โดยมีประเด็นที่จะเชื่อมโยง ดังนี้

1. การปรับปรุงถนนเจริญราษฎร์ และภูมิทัศน์ริมแม่น้ำปิง

ปัจจุบันออกแบบเสร็จแล้ว รออยู่ 3 เรื่อง คือ การเขียนแบบให้ละเอียด ซึ่งปัจจุบันได้ประสานงานกับคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ และโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับรู้เรื่องราวทั้งหมด ปัจจุบัน กำลังจะเขียนรายละเอียดเพื่อออกเป็นกฎหมาย

ถ้าทำได้จะสามารถอนุรักษ์ของดี และทำให้ของใหม่เกิดขึ้น โดยในเดือน มกราคม จะมีการประชาสัมพันธ์ให้ถูกกฎหมายที่จะออกเป็นผังเฉพาะครั้งแรกของเมืองไทย ใครจะปลูกสร้างที่ผิดกฎหมาย ต้องมาขออนุญาตจากคณะกรรมการพัฒนาย่านวัดเกต ไม่เกินกลางปีหน้าจะได้ผังเฉพาะย่านวัดเกต แห่งแรก แห่งเดียวของประเทศไทย ต่อไปสถานที่อื่นๆ จะต้องมาเรียนรู้จากย่านวัดเกต

โดยทั้งนี้ต้องมีการปรับปรุง ภูมิทัศน์ เส้นทาง ให้งดงาม เขียว สะอาด และมีสัญลักษณ์ของความเป็นวัดเกต โดยมีเรื่องราวทั้งหมด

- การขุดเจาะเดินสายไฟ ประปา ท่อระบายน้ำลงใต้ดินโดยการเปิดหลุม และมีหัวเจาะลงข้างล่าง เป็นท่อตั้งแต่สะพานนวรัตน์ จนถึงนครพิงค์ โดยที่สายไฟทั้งหมด ลงดินทั้งหมด (ระบบ HDD) จากนั้นเอาเสาไฟเข้าไปข้างในถนน ทำให้ได้พื้นที่ที่ติดกับตะวันออก จะเป็นทางเท้า และทิศตะวันตก ติดแม่น้ำปิง จะทำเป็นทางจักรยาน บรรเทาเรื่องน้ำท่วม โดยระบบ HDD มีการออกแบบรายละเอียดทั้งหมดแล้วและมีการประมาณ ราคาแล้ว ส่วนการปรับปรุงส่วนอื่นๆ จะต้องออกแบบเป็นแผนงานโครงการในรายละเอียดต่อไป
- การปรับปรุงทางเท้า และทางจักรยาน ทั้งส่วนถนนเจริญราษฎร์ และริมแม่น้ำปิง โดยมีการปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่สำคัญของย่านวัดเกต ได้แก่ ต้นเข็มขาว และต้นสาลี่ ใครที่อยากออกกำลัง สามารถปั่นจักรยาน ที่ริมแม่น้ำปิง โดยเฉพาะริมน้ำ จะสามารถรับออกซิเจนและความงามจากแม่น้ำปิงเบื้องหน้ามีคอยสุเทพเป็นฉากหลังได้มากขึ้น
- การตกแต่งเสา ป้าย ต้นไม้ ให้มีสัญลักษณ์ย่านวัดเกต: จากเสาที่ต้องเข้าไปในถนน ก็สามารถตกแต่งให้เป็นเอกลักษณ์ เช่น ใต้ตุ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดเกต หรือเสาไฟให้ทำเป็นสีเดียวกัน เช่น สีคล้ำ ถ้าเลี้ยวเข้ามาในถนนเจริญราษฎร์จากสะพานนวรัตน์ จะเห็นเป็นสีเดียวกันหมด ซึ่งที่อื่นๆ ไม่มี หรืออาจจะมีการออกแบบเป็นสัญลักษณ์เดียวกัน โดยใช้โลโก้ เช่น สีศาสนา เป็นต้น
- ส่งเสริมการปรับปรุงอาคารเก่าให้สวยงาม มีสัญลักษณ์ย่านวัดเกต: ปัจจุบัน อ.ธรรมบุญ คณะบดีคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศึกษาเพื่อปรับปรุงบ้าน 6 เสา บ้านโบราณ อีชูชู เพื่อทำเป็นสถาปัตยกรรมผสม สร้างจุดเด่นของ

ย่านวัดเกต โดยการคุยกัน สร้างเจตนาร่วมกัน แต่ยังดำรงความเป็นศิลปกรรมที่โดดเด่น

- การก่อสร้างประตู ลานวัฒนธรรม รูปปั้นช้างปู่เถี่ย อาคารสำนักงานวิสาหกิจชุมชน ตลาดชุมชน: เช่น ที่โบสถ์คริสต์ อาจจะมีการทำซุ้มประตูทางเข้า ซึ่งเทศบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดสนใจ ติดกับซุ้มประตูจะมีการออกแบบเป็นลานวัฒนธรรม ซึ่งถ้ามีงานสำคัญสามารถจัดงานแสดงได้ ถัดจากลานวัฒนธรรม ติดกับแม่น้ำปิง มีการออกแบบปูนปั้น ช้างปู่เถี่ย ซึ่งมีที่มาจากโครงช้างที่มีในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งต้องหาข้อมูลว่าเกี่ยวข้องกับวัดเกตอย่างไร เพื่อสร้างจุดแสดงสัญลักษณ์ของวัดเกต ในอดีต ยิ่งถ้ามีข้อมูลอุตสาหกรรมการทำป่านไม้ จะเป็นสัญลักษณ์หนึ่งที่สำคัญ ก่อนถึงกาแฟวาวิ จะมีสำนักงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อติดต่อสื่อสารกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยรอบอาจจะมีตลาดชุมชนที่ขายของที่ระลึก เพื่อให้คนในวัดเกตมาเป็นผู้ประกอบการ
- ปรับปรุงตลิ่งริมแม่น้ำ มีทางเท้า ทางจักรยาน เพิ่มต้นไม้ จัดภูมิทัศน์ ทำรั้วต้นไม้เดี่ยว บริเวณพื้นที่เอกชนเหลื่อมพื้นที่สาธารณะ โดยในอนาคต ผู้ที่ดั่งบ้านเรือนในแม่น้ำปิง จะต้องคืนพื้นที่ให้กับชุมชนได้ใช้ประโยชน์ โดยทางชุมชน มีการตกแต่งภูมิทัศน์ ให้สวยงาม ซึ่งได้ประโยชน์ทั้งสาธารณะและเอกชน
- ก่อสร้างลานออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น สนามกีฬาอเนกประสงค์: ระหว่างสะพานจันทร์สม ถึงสะพานนครพิงค์ ดำเนินการจัดพื้นที่ให้เป็นลานออกกำลังกาย สำหรับคนหนุ่ม คนแก่ ให้รำไทเก๊ก มองจากฝั่งกาดหลวง จะน่านมอง น่าชื่นชม น่าอิจฉา
- ปรับปรุงสะพานจันทร์สม ให้มีเอกลักษณ์ และเป็นทิวมาฮาล ย่านวัดเกต: มีทางสถานกงสุลอเมริกา ให้ความสนใจที่จะช่วยพัฒนา โดยให้มีเรื่องราวตั้งแต่อดีต ที่มีหมอชิต มาสร้าง และยกย่อง เขียนเป็นเรื่องราวของนายห้างกับคุณจันทร์สม โดยมีสะพาน เป็นสักขีพยานความรักอันยิ่งใหญ่ ลักษณะคล้ายกับปูม่าน ยาม่าน ที่น่าน
- เพิ่มแสงสว่าง จุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน กล้องที่วิ้งจระปิด ตลอดริมฝั่งแม่น้ำปิง

2. การพัฒนาย่านวัดเกตเป็น เมืองอัจฉริยะ: พบว่า มีหลายองค์กรที่ให้ความสนใจหนึ่งนั้นคือโครงการ SPARC สนใจอยากพัฒนาเมือง ให้เกิดการประหยัพลังงาน อยากให้เป็นเมืองใหม่ ที่คนในพื้นที่เกิดความคิดเอง เช่น ใช้ไฟ พลังงานแสงอาทิตย์ ประหยั ที่ผ่านมามีการทดลองสองเมือง คือ ซอยอารีย์ กรุงเทพฯ และย่านวัดเกต เพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยมีแนวคิด คล้ายกับที่วัดเกต คือ “ของใหม่ก็เอา ของเก่าก็บอละ” ทำให้เมืองใช้เทคโนโลยี เพื่อทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคน มีความปลอดภัย ราบรื่น ประหยัเงิน โดยมีชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการ

ถือว่าเป็นเพชรรัสเซีย ซึ่งมีทีมงาน sparc ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการทำประโยชน์เพื่อสังคม โดยมีกระทรวงพลังงาน เป็นหลัก และเห็นวิกฤต ทำอะไรมาหลายอย่าง จึงอยากให้มิจริยะอย่างน้อย 3 เรื่อง คือ

- พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy): การปรับเปลี่ยนสายไฟและหลอดไฟประหยัดพลัง (หลอด LED) 4 ศาสนสถาน 1 พิพิธภัณฑ์ ส่งเสริมประหยัดไฟฟ้าตามบ้าน ช่วยบางส่วนตามบ้านที่อยากใช้หลอดประหยัด ปัจจุบัน กำลังขอข้อมูลการใช้ไฟฟ้าของแต่ละครัวเรือน ในวัดเกต เพื่อให้เห็นค่าไฟ เพื่อจะได้ร่วมกันประหยัด ขอบ้านมาเป็นต้นแบบ แต่ไม่ได้ทำทันทีที่ต้องสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น แต่ละครัวเรือนไปพร้อมกัน
- เสาไฟพลังแสงอาทิตย์ ศึกษาความเป็นไปได้ในการติดตั้งแผงรับแสงผลิตไฟฟ้าสำหรับสาธารณะเพื่อรับแสงในกลางวัน และเปิดในกลางคืน และถ้าเอกชนสนใจอยากร่วมด้วย ก็สามารถร่วมได้ เช่น ที่ภูคิ้ว อาจจะสนใจผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถลงทุนสถานที่จอดรถ โดยตั้งแผงโซลาร์เซลล์ โดยโครงการลงทุน ผลิตกระแสไฟ และแบ่งกันใช้ในชุมชน

ย่านวัดเกต จะเป็นย่านที่ผู้คนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และใช้ไฟฟ้าแบบประหยัด โดยปัจจุบันนี้ ได้ลงมือทำแล้ว

- ขนส่ง-เดินทางอัจฉริยะ (Smart Mobility): ทดลองรถแดงหรือรถบริการนักท่องเที่ยว และรถสามล้อพลังงานไฟฟ้า บริเวณย่านวัดเกต ทดลองจัดระบบจอดรถที่สถานีรถไฟ ขนคนเข้าย่านด้วยรถไฟฟ้า ปรับปรุงการเดินรถและระบบจราจรที่ถนนเจริญราษฎร์
- จัดการเมืองอัจฉริยะ (Smart Governance): ด้วยการสร้าง website นำเสนอของดีย่านวัดเกต โดยปรับปรุงใหม่ ทดลองระบบสื่อสารผ่านมือถือและแท็บเล็ตใน website จะพูดถึงเรื่องราวของดีต่างๆ ที่อยู่ในย่านวัดเกต ส่วน App จะทำให้เกิดการคล่องตัว เมื่อคลิกแล้ว จะเห็นว่าสถานที่ต่างๆ อยู่ตรงไหน หรือการสามารถแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ ใน App ถ้ามีกล้อง cctv ก็สามารถเชื่อมโยงต่างๆ ได้ จะทำให้เกิดความปลอดภัย คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

3. นำเสนอประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต และการจัดเส้นทางเข้าถึงของดี

สิ่งที่ดำเนินงานไปแล้ว คือ

- จัดทำเอกสาร ผลการสืบค้นประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต เพื่อเป็นบันทึก ให้โรงเรียน และฉบับย่อเพื่อเผยแพร่ผู้มาเยือนและตัวฉบับสมบูรณ์จะเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ (ปุมประวัติของย่านวัดเกต)

- นำเสนอประวัติเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ เช่น บ้านโบราณ เพื่อการออกแบบจัดทำสื่อและคำอธิบายกับผู้มาเยี่ยมชม โดยการส่งข้อมูล เพื่อทำการออกแบบสื่อ เนื้อหา ขึ้น web site
- จัดทำ ชุดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Package ท่องเที่ยว) เข้าสัมผัสของดีย่านวัดเกต ที่มีรายละเอียดของดี การเดินทาง ผู้นำเที่ยว ตามเส้นทาง: ของดี มีเรื่องราว ความแตกต่าง และความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์กับวัดเกตอย่างไร เช่น ชิม-ชม-ขึ้นชม-ชม-ซื้อปิ่นวนรุ่มแม่น้ำปิง
- ส่งข้อมูลให้มีการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวย่านวัดเกต ผ่าน website โดยในปีหน้าอาจจะเห็นภาพ

4. การปรับปรุงพิพิธภัณฑ์วัดเกต

- ปรับปรุงระบบไฟฟ้าเพื่อความปลอดภัย และประหยัดพลังงาน : มีงบประมาณ แต่ต้องดูว่า จะสามารถเข้าไปจัดการอย่างไร

การจัดการไฟฟ้าในพิพิธภัณฑ์และองค์พระธาตุ ปัจจุบันมีความร่วมมือกับ การไฟฟ้า ที่จะเข้ามาตรวจสอบระบบไฟฟ้า ในสถานที่สำคัญ เพราะเกรงจะเกิดอันตราย โดยมีทีมงาน เพื่อให้ชุมชน เข้าไปดูร่วมกัน รวมถึงการอบรม วิธีการต่อสายไฟแบบใหม่

- จัดมุมเรื่องเล่า เจ้าดารารัศมี ที่มีคำอธิบายให้ผู้เยี่ยมชม: ได้ดำเนินการแล้ว และจะดีขึ้นในปีต่อไป
- อนุรักษ์ ฟื้นฟูและนำเสนอผ้าปักโบราณ
- ประสานข้อมูล เพื่อลงใน website
- ทำแผนต่อเนื่อง
- การปรับปรุงโครงสร้างอาคาร และห้องภายในให้คงสภาพเดิมและแข็งแรง
- การจัดทำทะเบียนของบริจาคในพิพิธภัณฑ์ : ที่แจ้งว่า จะน่านักเรียนเข้ามาร่วม ยังไม่มีการดำเนินงาน
- การจัดมุมของสำคัญเพิ่มเติม
- การอนุรักษ์ของสำคัญต่อเนื่อง
- การจัดระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ยั่งยืน

5. การนำเสนอเรื่องราวและรูปธรรมของสามัคคี 4 ศาสนา

ในเบื้องต้นได้ค้นพบสิ่งที่ไม่มีในย่านวัดเกต คือ ประวัติของการเข้ามา 4 ศาสนา ตามช่วงระยะเวลา ทำไมพื้นที่อื่น ศาสนาอยู่รวมกันไม่ได้ แต่ทำไมที่วัดเกตจึงอยู่รวมกันได้ โดยมีผลการศึกษาที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยสิ่งที่จะดำเนินการต่อ คือ

- จัดทำหนังสือ ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของ 4 ศาสนา และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสามัคคีจากอดีตถึงปัจจุบัน: โดยการหางบประมาณ เข้ามาจัดพิมพ์ ประวัติ

ของย่านวัดเกต และประวัติของ 4 ศาสนา เพื่อนำสิ่งดีๆ ให้หลายๆ คนได้อ่าน และรับรู้

- เผยแพร่เรื่องราวและรูปธรรมของสามัคคี 4 ศาสนาในย่านวัดเกต ผ่านสื่อต่างๆ และ website ของย่านวัดเกต
- ศึกษาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และการยอมรับของแนวคิด การทำให้ถนนเจริญราษฎร์เป็นถนนแห่งศรัทธา: ซึ่งปัจจุบันได้คิดไว้แล้ว แต่ยังไม่ได้นำมาดำเนินการ อาจจะดำเนินการในปีต่อไป

6. การนำเสนออาหารสุดยอดของย่านวัดเกต: มีอาหารที่สำคัญ กินแล้วมีคุณค่าทางโภชนาการ ใช้คำว่า “ไม่เพียงอร่อยด้วยลิ้น แต่อิ่มด้วยใจ” อาหารได้มีการสืบต่อ

- นำเสนอข้อมูลอาหารสุดยอดของย่านวัดเกต ผ่าน website ในเรื่องที่ตั้ง ความอร่อย ประวัติความเป็นมา คุณค่าทางโภชนาการ
- เพิ่มความสุดยอดของอาหารย่านวัดเกต ภายใต้งานนำเสนอ "อร่อยด้วยลิ้น อิ่มด้วยใจ" ด้วยเอกสารที่ครบและกระชับ ประกอบด้วย ภาพ ขั้นตอนการทำ และสื่อระหว่างการรับประทาน อาหารสำหรับวัดเกต ที่อาจจะเป็น animation ดังต่อไปนี้
 - แกงข้าวเป๋ง แกงเนื้อ แกงฮังเล ข้าวเกรียบปากหม้อ/สาธุใส่หมู
 - ข้าวซอยสั่ว ข้าวเหลือง โรตีสานแก้ว
 - แกงถั่วหรือตาล ฯลฯ
- อาหาร เป็นอาหารสุดยอด ที่อิ่มด้วยใจ และมีของดีทางด้านสุขภาพ บรรจุไว้ใน WebSite

7. การจัดประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญ: ประเพณีบางอย่างเบี่ยงเบนไปจากอดีต แต่เราได้มีการรื้อฟื้นขึ้นมา เพื่อสืบสานต่อไปสู่ลูกหลาน

เพชรทั้ง 5 เม็ด มีทุกวัน แต่สิ่งที่จะบูมในแต่ละช่วงเวลา คือ ประเพณี วัฒนธรรมสำคัญ โดยเริ่มมีคนสนใจเข้ามา แต่เราไม่ต้องเงินเป็นตัวตั้ง แต่อยากให้เขาเข้ามาชื่นชม ตามช่วงเวลา โดยอาจจะมีตลาดประเพณี เพื่อสร้างรายได้ ให้กับคนในชุมชน โดยอยู่ที่การบริหารจัดการในรูปแบบวิสาหกิจ

- จัดประเพณีที่สำคัญตามช่วงเวลาในรอบปี ใครที่สนใจในช่วงเวลานั้น ก็สามารถมาร่วม
- ในแต่ละประเพณีต้องมีการจัดการให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับที่เคยทำในอดีต มีคำอธิบายด้วยสื่อต่างๆ และสื่อสารผ่าน website หรือเสียงตามสาย โดยอยากให้เขาเข้ามาสัมผัสประเพณีที่เขาเห็นด้วยตาว่ามันไม่ธรรมดา แต่เป็นประเพณีสุดยอด อธิบายด้วยสื่อต่างๆ
- สนับสนุนให้ผู้ประกอบการรายย่อยร่วมตลาดชุมชนตลอดประเพณี

- ในปัจจุบันมีประเพณีสำคัญ 6-7 เรื่อง แต่เลือกนำประเพณีที่สำคัญ เช่น ล่องสะเปา มาทำการทดลองดำเนินการ เพราะไม่เหมือนกับที่อื่นๆ ส่วนประเพณีอื่นๆ จะดำเนินการภายหลัง ซึ่งถ้าสามารถดำเนินการให้เห็นถึงความสำคัญ จะสามารถเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ได้
- ให้มีการวางปฏิทินของศาสนาอื่นๆ เข้ามาร่วมด้วย เพราะในย่านวัดเกต เป็นพื้นที่ 4 ศาสนา โดยส่วนของศาสนาอิสลาม มีข้อมูลไว้แล้ว

จากทั้งหมด 7 เรื่อง ควรมีการบริหารจัดการโดยวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกต โดยการบริหารจัดการโดยวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกต พบว่าทำอย่างไรจึงจะให้ผู้นำ หรือคณะกรรมการ เข้ามาจัดการ และต้องจัดการโดยคนวัดเกตเท่านั้น โดยการจัดการ ดังนี้

- จัดตั้งคณะกรรมการ พัฒนาร้านวัดเกต เป็นหน่วยคูนโยบาย : ชวนของชาวบ้านย่านวัดเกตที่มีใจเต็มร้อย เข้ามาร่วมทำงานร่วมกัน ต้องมีทีมงานของผู้นำ ตัวแทนศาสนา โรงเรียน โรงเรียนปรีณ ดารา หรือคนที่ผูกติดกับวัดเกต เข้ามาเป็นตัวแทนของบริษัท ห้างร้านมาคุยกัน อยากเห็นแต่จะทำอย่างไร อาจจะต้องผ่านมติของชุมชน
- จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกต (เป็นเครือข่ายของบริษัทพัฒนาเมืองเชียงใหม่) เป็นหน่วยปฏิบัติ: อาจจะต้องตั้งชื่อเป็น วิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนา โดยปัจจุบัน อาจารย์สิทธิรัฐ เป็นประธานกรรมการบริษัท ในเดือนพฤศจิกายน จะมีการเสนอแผนการพัฒนาเมือง เข้าไปประกวด เพื่อชิงรางวัลของกระทรวงพลังงาน ทำกิจกรรมในชุมชน (แต่เบื้องต้นต้องทำเป็นวิสาหกิจให้ได้)
- เตรียมการจัดระบบบริหารจัดการ พืชพันธุ์ที่มีชีวิต เช่น มีสำนักงาน ให้ลูกหลานวัดเกตมาจัดการ: โดยขอสถานที่ จากชุมชน มาเป็นสำนักงานชั่วคราว วิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาย่านวัดเกต โดยให้ลูกหลานในย่านวัดเกต เข้ามาทำงาน เพื่อจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เด็กนักเรียนสามารถมาเป็นมัคคุเทศก์ได้
- จัดทำสื่อต่างๆ ในแต่ละของดี ผ่าน website และสื่ออื่นๆ เช่น แผ่นพับ โดยให้พนักงานในวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินงาน
- ประสานงานกับราชการและเอกชน เพื่อเสนอแผนงานและโครงการให้มีการสนับสนุนงบประมาณ อย่างต่อเนื่อง
- มีการวิเคราะห์ การตลาด รายรับ และรายจ่าย
- การบริหารจัดการในพืชพันธุ์ชุมชน

5.4 แผนและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป

เนื่องจากเป็นงานวิจัยและพัฒนาที่สลับซับซ้อนในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาได้ประสบผลสำเร็จตามแผนและตามกรอบคิดในการวิจัยในระดับที่พึงพอใจ แต่ธรรมชาติของเรื่อง จำเป็นต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 เรื่องคือ

1. การค้นหาความรู้ในของดีมีในรอบ 1 ปี ใหม่สามารถทำได้ทุกองค์ประกอบของของดีได้แก่
 - การสืบค้น นำเสนอของดีและจัด “มุม” ต่างๆ ของพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม เช่น การทำมุม เรื่องเล่าเจ้าดารารัศมี ให้สมบูรณ์ การสืบค้นของดีเกี่ยวกับผ้า งานศิลปะ ไม้ เครื่องเงิน เรื่องเล่าจากภายในอดีต ฯลฯ
 - การสืบค้นนำเสนอ และปฏิบัติของดีเกี่ยวกับประเพณีที่สำคัญคือ สรงน้ำพระ
 - งานค้นคว้า นำเสนอและเผยแพร่ อาหารสุคตยออีกหลายประเภท
 - งานจัดทำถนนเจริญราษฎร์ให้เป็นถนนแห่งศรัทธา เพื่อทุกศาสนิกชนจะได้เคารพและมีส่วนร่วมในวันสำคัญของแต่ละศาสนาบนถนนเส้นนี้
 - งานการจัดทำ Package การท่องเที่ยว
2. การจัดให้มีวิสาหกิจย่านวัดเกต เพื่อการบริหารพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอย่างยั่งยืน
3. การขับเคลื่อนและประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนซึ่งผลการวิจัยในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมาได้กำหนดแผนงานตามตารางที่ 5-1 ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการประสานในเบื้องต้นแล้ว เพื่อให้เกิดผลในภาคปฏิบัติในอนาคต จะต้องใช้วิธีการวิจัยเชิงกระบวนการ (โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3) ขับเคลื่อนจนสามารถทำให้ย่านวัดเกตเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอย่างแท้จริงแบบค่อยเป็นค่อยไป

ตารางที่ 5-1 แผนการดำเนินงานครั้งต่อไป

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต ที่บริหารจัดการโดยลูกหลานคนในย่านวัดเกต	- จัดตั้งคณะกรรมการ พัฒน่าย่านวัดเกต เป็นหน่วยคมนโยบาย - โดยชวนของชาวบ้านย่านวัดเกตที่มีใจเต็มร้อย เข้ามาร่วมทำงานร่วมกัน ต้องมีทีมงานของผู้นำ ตัวแทนศาสนา โรงเรียน โรงเรียนปรีณ ดารา หรือคนที่ผูกติดกับวัดเกต เข้ามาเป็นตัวแทนของบริษัท ห้างร้าน มาคุยกัน อยากเห็นแต่จะทำอย่างไร อาจจะต้องผ่านมติของชุมชน - จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนย่านวัดเกต (เป็นเครือข่ายของบริษัทพัฒนาเมืองเชียงใหม่) เป็นหน่วยปฏิบัติการ - เตรียมการจัดระบบบริหารจัดการพิพิธภัณฑที่มีชีวิต เช่น มีสำนักงาน ให้ลูกหลานวัดเกตมาจัดการ : โดยขอสถานที่จากชุมชนมาเป็นสำนักงานชั่วคราว วิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒน่าย่านวัดเกต โดยให้ลูกหลานในย่านวัดเกต เข้ามาทำงาน เพื่อจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน เด็กนักเรียน สามารถมาเป็นมัคคุเทศก์ได้ - จัดทำ Website เพื่อประชาสัมพันธ์ของดีในด้านต่างๆ ของพื้นที่ - ประชาสัมพันธ์สื่อต่างๆ ในแต่ละของดี ผ่าน website และสื่ออื่นๆ เช่น แผ่นพับ โดยให้พนักงานในวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินงาน - ประสานงานกับราชการและเอกชน เพื่อเสนอแผนงานและโครงการให้มีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้า - ร้านอาหาร - โรงแรม	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	- ได้วิสาหกิจชุมชนพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต ที่มีการบริหารจัดการโดยคนในย่านวัดเกต - สามารถขับเคลื่อนงานในพื้นที่ได้อย่างคล่องตัว

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	7. มีการวิเคราะห์ การตลาด รายรับ และรายจ่าย การบริหารจัดการใน พิพิธภัณฑ์ชุมชน			
การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในย่านวัดเกต	1. การขุดเจาะเดินสายไฟ ประปา ท่อระบายน้ำลงใต้ดิน - โดยการเปิดหลุม และมีหัวเจาะลงข้างล่าง เป็นท่อตั้งแต่สะพานนวรัตน์ จนถึงนครพิงค์ โดยที่สายไฟทั้งหมด ลงดินทั้งหมด (ระบบ HDD) จากนั้นเอาเสาไฟขยับเข้าไปข้างในถนน ทำให้ได้พื้นที่ที่ติดกับตะวันออก จะเป็นทางเท้า และทิศตะวันตก คิดไม่น้ำปิง จะทำเป็นทางจักรยาน บรรเทาเรื่องน้ำท่วม โดยระบบ HDD มีการออกแบบรายละเอียดทั้งหมดแล้วและมีการประมาณราคาแล้ว	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - เทศบาลนครเชียงใหม่ - การไฟฟ้า - การประปา - ฯลฯ	- เกิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ในย่านวัดเกตให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงาม
การปรับปรุงภูมิทัศน์ในย่านวัดเกต ให้เกิดความสวยงามมีเอกลักษณ์	1. การปรับปรุงทางเท้า และทางจักรยาน ทั้งส่วนถนนเจริญราษฎร์ และริมน้ำปิง - โดยมีการปลูกต้นไม้ ซึ่งเป็นต้นไม้ที่สำคัญของย่านวัดเกต ได้แก่ ต้นเข็มขาว และต้นสาลิน 2. การตกแต่งเสา ป้าย ต้นไม้ ให้มีสัญลักษณ์ย่านวัดเกต - โดยการใช้ตุ๊กที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดเกต หรือเสาไฟให้ทำเป็น	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	- เกิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ในย่านวัดเกตให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงาม

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	สีเขียวกัน เช่น สีคลั่ง ถ้าเลี้ยวเข้ามาในถนนเจริญราษฎร์จากสะพานเนาวรัตน์ จะเห็นเป็นสีเขียวกันหมด ซึ่งที่อื่นๆ ไม่มี หรือ อาจจะมีการออกแบบ เป็นสัญลักษณ์เดียวกัน โดยใช้โลโก้ เช่น สีศาสนา เป็นต้น 3. ส่งเสริมการปรับปรุงอาคารเก่าให้สวยงาม มีสัญลักษณ์ย่านวัดเกต เช่น บ้าน 6 เสา 4. การก่อสร้างประตู ลานวัฒนธรรม รูปปั้นช้างปู่เลื้อย อาคารสำนักงานวิสาหกิจชุมชน ตลาดชุมชน	- ผู้ประกอบการร้านค้า - ร้านอาหาร - โรงแรม	- เทศบาลนครเชียงใหม่ - โยธาธิการและผังเมืองจังหวัด	
ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำปิง	1. ปรับปรุงตลิ่งริมแม่น้ำ มีทางเท้า ทางจักรยาน 2. เพิ่มต้นไม้ จัดภูมิทัศน์ ทำรั้วต้นไม้เขียวบริเวณพื้นที่เอกชนเหลื่อมพื้นที่สาธารณะ 3. ก่อสร้างลานออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น สนามกีฬาอเนกประสงค์ บริเวณใต้สะพานจันทร์สม 4. เพิ่มแสงสว่าง จุดแจ้งเหตุฉุกเฉิน กล้องทีวีวงจรปิด ตลอดริมฝั่งแม่น้ำปิง	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้า - ร้านอาหาร - โรงแรม	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการ - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - กรมเจ้าท่า - เทศบาลนครเชียงใหม่	- เกิดการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำปิงในย่านวัดเกตให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงาม - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - ชาวบ้านในย่านวัดเกตได้ใช้พื้นที่ริมน้ำปิงอย่างเต็มที่ในการพักผ่อน และออกกำลังกาย

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ปรับปรุงสะพาน จันทร์สม ให้มี เอกลักษณ์ และเป็น ทิวทัศน์ ย่านวัด เกต	- เขียนประวัติความเป็นมาของสะพานจันทร์สม ตั้งแต่หมอชิตมาสร้าง เพื่อบอกเล่าความเป็นมาแก่ผู้เดินสัญจรไปมา - เขียนเป็นเรื่องราวของนายห้างกับคุณจันทร์สม โดยมีสะพานเป็นสักขีพยานความรักอันยิ่งใหญ่ ลักษณะคล้ายกับ ปู่มาน ย่ามาน ที่น่าน ดินที่สะพานจันทร์สม เพื่อแสดงถึงความรักที่มี	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้าร้านอาหารโรงแรม	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - กองสุลอเมริกา - กองสุลอินเดีย - ศาสนาซิกข์ - เทศบาลนครเชียงใหม่	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต ประวัติศาสตร์ของสะพานแก่นักท่องเที่ยว - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - เกิดการสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับย่านวัดเกต
การส่งเสริมการ ประหยัดพลังงาน	- สร้างพื้นที่พลังงานอัจฉริยะ(Smart Energy) โดยการปรับเปลี่ยนสายไฟและหลอดไฟประหยัดพลัง (หลอด LED) 4 ศาสนสถาน 1 พิพิธภัณฑ์ ส่งเสริมประหยัดไฟฟ้าตามบ้าน - จัดทำบ้านต้นแบบ ประหยัดพลังงาน เพื่อถ่ายทอดข้อมูล ขยายแก่บ้านอื่นๆ - เสาไฟอัจฉริยะ โดยการศึกษาความเป็นไปได้ในการติดตั้งแผงรับแสงผลิตไฟฟ้าสำหรับสาธารณะเพื่อรับแสงในกลางวัน เปิดในกลางคืน และถ้าเอกชนสนใจอยากร่วมด้วย ก็สามารถร่วมได้	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการ	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - ตัวแทนศาสนา - ผู้ประกอบการที่	- เกิดพื้นที่ประหยัดพลังงานเกิดขึ้นของจังหวัดเชียงใหม่ - เกิดพื้นที่ต้นแบบด้านการประหยัดพลังงานของเมืองเชียงใหม่

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	4. ขนส่ง-เดินทางอัจฉริยะ(Smart Mobility) ทดลองรถแดงหรือรถบริการนักท่องเที่ยว และรถสามล้อพลังงานไฟฟ้า บริเวณย่านวัดเกต ทดลองจัดระบบจอดรถที่สถานีรถไฟ ขนคนเข้าย่านด้วยรถไฟฟ้า ปรับปรุงการเดินรถและระบบจราจรที่ถนนเจริญราษฎร์ 5. จัดการเมืองอัจฉริยะ(Smart Governance) ด้วยการสร้าง website นำเสนอ ของดีย่านวัดเกต โดยปรับปรุงใหม่ ทดลองระบบสื่อสารผ่านมือถือและแท็บเล็ตใน website จะพูดถึงเรื่องราวของดีต่างๆ ที่อยู่ในย่านวัดเกต ส่วน App จะทำให้เกิดการคล่องตัว เมื่อคลิกแล้วจะเห็นว่า สถานที่ต่างๆ อยู่ตรงไหน หรือการสามารถแจ้งเหตุการณ์ต่างๆ ใน App ถ้ามีกล้อง cctv ก็สามารถเชื่อมโยงต่างๆ ได้ จะทำให้เกิดความปลอดภัย คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น	ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม	มีความสนใจ - การไฟฟ้า - กลุ่ม sparco	
เผยแพร่ประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	1. จัดทำเอกสาร ผลการสืบค้นประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต เพื่อเป็นบันทึก ให้โรงเรียน และฉบับย่อเพื่อเผยแพร่ผู้มาเยือนและตัวฉบับสมบูรณ์จะเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ (ปุมประวัติของย่านวัดเกต) 2. นำเสนอประวัติเกี่ยวกับสถานที่สำคัญ เช่น บ้านโบราณ เพื่อการออกแบบจัดทำสื่อและคำอธิบายกับผู้มาเยี่ยมชมโดยการส่งข้อมูลเพื่อทำการออกแบบสื่อ เนื้อหา ขึ้น website 3. จัดทำ ชุดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Package ท่องเที่ยว) เข้าสัมผัสของดีย่านวัดเกต ที่มีรายละเอียดของดี การเดินทาง ผู้นำเที่ยว ตาม	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการ	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - วัฒนธรรมจังหวัด	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต แก่นักท่องเที่ยว - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - เกิดการสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดขึ้นกับย่านวัดเกต

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	เส้นทาง: ของดี มีเรื่องราว ความแตกต่าง และความเกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ กับวัดเกตอย่างไร เช่น ชิม-ชม-ขึ้น ชิม-ชม-ซื้อป นีเวศน์ริมแม่น้ำปิง 4. ส่งข้อมูลให้มีการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวผ่าน website โดยในปีหน้า อาจจะเห็นภาพ	ร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม	- ททท.	- เกิดการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้กับผู้ที่สนใจ
การปรับปรุง พิพิธภัณฑ์วัดเกต	1. จัดมุมเรื่องเล่า เจ้าดารารัศมี ที่มีคำอธิบายให้ผู้เยี่ยมชม: ได้ ดำเนินการแล้ว และจะดีขึ้นในปีต่อไป 2. อนุรักษ์ ฟื้นฟูและนำเสนอผ้าปักโบราณ 3. ปรับปรุงระบบไฟฟ้าเพื่อความปลอดภัย และประหยัดพลังงาน 4. ประสานข้อมูลเพื่อลงใน website 5. การปรับปรุงโครงสร้างอาคาร และห้องภายในให้คงสภาพเดิมและ แข็งแรง 6. การจัดทำทะเบียนของบริจาคในพิพิธภัณฑ์ 7. การจัดมุมของสำคัญเพิ่มเติม 8. การอนุรักษ์ของสำคัญต่อเนื่อง 9. การจัดระบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้ยั่งยืน	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการ ชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ใน ยานวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต	- ผู้นำชุมชนและ คณะกรรมการ ยานวัดเกต - ทีมงาน มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ - กรมศิลปากร - วัฒนธรรม จังหวัด	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูล ประวัติศาสตร์ของยานวัด เกต แก่นักท่องเที่ยว - เกิดการอนุรักษ์สิ่งของ เกริ่น ใ ช้ ที่ ใ ยู่ ใน พิพิธภัณฑ์ให้คงอยู่ต่อไป และมีการจัดหมวดหมู่ ง่ายต่อการศึกษารเรียนรู้ - เกิดการ สร้าง พื้น ที่ ลานนาของยานวัดเกต - เกิดการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้กับผู้ที่สนใจ

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ความสัมพันธ์ 4 ศาสนา	- จัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ที่สำคัญของ 4 ศาสนา และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสามัคคีจากอดีตถึงปัจจุบัน โดยการทางประมาณ เข้ามาจัดพิมพ์ ประวัติของย่านวัดเกต และประวัติของ 4 ศาสนา เพื่อนำสิ่งดีๆ ให้หลายๆ คนได้อ่าน และรับรู้ - เผยแพร่เรื่องราวและรูปธรรมของสามัคคี 4 ศาสนาในย่านวัดเกต ผ่านสื่อต่างๆ และ website ของย่านวัดเกต - ศึกษาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และการยอมรับของแนวคิด การทำให้ถนนเจริญราษฎร์เป็นถนนแห่งศรัทธา ซึ่งปัจจุบันได้คิดไว้แล้ว แต่ยังไม่ได้นำดำเนินการ อาจจะดำเนินการในปีต่อไป	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - ตัวแทน 4 ศาสนา - วัฒนธรรมจังหวัด	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์ของ 4 ศาสนา ที่อยู่ในย่านวัดเกต แก่นักท่องเที่ยว - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - เกิดความสัมพันธ์ของ 4 ศาสนา ให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
อาหารสุดยอดของย่านวัดเกต	- นำเสนอข้อมูลอาหารสุดยอดของย่านวัดเกต ผ่าน website ในเรื่องที่ตั้ง ความอร่อย ประวัติความเป็นมา คุณค่าทางโภชนาการ - เพิ่มความสุดยอดของอาหารย่านวัดเกต ภายใต้ การนำเสนอ "อร่อยด้วยกลิ่น อิ่มด้วยใจ" ด้วยเอกสารที่ครบและกระชับ ประกอบด้วยภาพ ขั้นตอนการทำ และสื่อระหว่างการรับประทาน อาหารสำหรับวัดเกต ที่อาจจะเป็น animation ดังต่อไปนี้ - แกงข้าวเป๋ียง แกงเนื้อ แกงฮังเล ข้าวเกรียบปากหม้อ/สาเกุไต้หมู - ข้าวซอยส้อ ข้าวเหลือง โรตีสีแตง - แกงถั่วหรือตาล ฯลฯ - อาหาร เป็นอาหารสุดยอด ที่อิ่มด้วยใจ และมีของดีทางด้านสุขภาพ	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้าร้านอาหาร	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - วัฒนธรรมจังหวัด - ผู้ประกอบการร้านอาหาร	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูลอาหารดั้งเดิม และอร่อย แก่นักท่องเที่ยว - เกิดการสืบทอดการทำอาหารดั้งเดิม ให้คงอยู่ต่อไป - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประเด็น	รายละเอียด/ขั้นตอน/วิธีการดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
	บรรจุไว้ใน WebSite 4. เก็บข้อมูลอาหารดั้งเดิม อร่อย และสุดยอด ของศาสนาอื่นๆ 5. จัดงานอาหารดั้งเดิมในย่านวัดเกต ในวันสำคัญ ทางประเพณี วัฒนธรรม	โรงแรม		ให้กับผู้ที่สนใจ - เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจของย่านวัดเกต
ประเพณีวัฒนธรรมที่โดดเด่นของย่านวัดเกต	- จัดประเพณีที่สำคัญตามช่วงเวลาในรอบปี ใครที่สนใจในช่วงเวลานั้น ก็สามารถมาร่วม - ในแต่ละประเพณีต้องมีการจัดการให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับที่เคยทำในอดีต มีคำอธิบายด้วยสื่อต่างๆ และสื่อสารผ่าน website หรือเสียงตามสาย โดยอยากให้เขามาสัมผัสประเพณี ที่เขาเห็นด้วยตาว่า มันไม่ธรรมดา แต่เป็นประเพณีสุดยอด อธิบายด้วยสื่อต่างๆ - สนับสนุนให้ผู้ประกอบการรายย่อยร่วมตลาดชุมชนตลอดประเพณี - ส่งเสริมให้ประเพณีท่องเที่ยว เป็นประเพณีต่อเนื่อง ประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างต่อเนื่อง และสร้างเป็นเอกลักษณ์ของย่านวัดเกต - ให้มีการวางปฏิทินของศาสนาอื่นๆ เข้ามาร่วม ด้วย เพราะในย่านวัดเกต เป็นพื้นที่ 4 ศาสนา โดยส่วนของศาสนาอิสลาม มีข้อมูลไว้แล้ว	- ผู้นำชุมชน - คณะกรรมการชุมชน - ตัวแทนศาสนา - นักวิชาการที่อยู่ในย่านวัดเกต - ชาวบ้านวัดเกต - ผู้ประกอบการร้านค้าร้านอาหารโรงแรม	- ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการย่านวัดเกต - ทีมงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - เทศบาลนครเชียงใหม่ - วัฒนธรรมจังหวัด	- เกิดการเผยแพร่ข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ แก่นักท่องเที่ยว - เกิดการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยเฉพาะประเพณีท่องเที่ยว - เกิดการสร้างพื้นที่ล้านนาของย่านวัดเกต - เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับผู้ที่สนใจ - เกิดการถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา แก่เด็กเยาวชน

บทที่ 6

การวิเคราะห์ผลและข้อเสนอแนะ

โครงการการพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพและสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่ ได้ผลการดำเนินงานในเชิงข้อมูลองค์ความรู้ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของอาณาจักรล้านนา และเมืองเชียงใหม่ ข้อมูลประวัติศาสตร์การใช้ที่ดินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลวิถีชีวิตของชาวบ้านย่านวัดเกต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ข้อมูลของดีมีคุณค่าของทั้ง 6 โครงการวิจัยท้องถิ่น โดยทั้งหมดจะถูกนำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต โดยในบทนี้จะอภิปรายผลในเชิงแนวคิดและทฤษฎีที่ถูกประกอบสร้างในบทที่ 2 รวมถึงการใช้กระบวนการและวิธีการขับเคลื่อนที่เสนอไว้ในบทที่ 3 เพื่อเป็นการประเมินผลสำเร็จของแนวคิดและวิธีการในรอบ 1 ปี พร้อมทั้งเสนอข้อคิดในการปฏิบัติการเพื่อให้เกิดความเข้มข้นขึ้นในแง่ของการใช้ “ทุน” เป็นพลังและในแง่ของกลไกความร่วมมือ ที่มีมิติทางเศรษฐกิจและการตลาดเข้าไปดำเนินการ ซึ่งหากสำเร็จจะเป็นโอกาสที่ทำให้แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการที่ได้สร้างขึ้นและนำไปใช้สามารถนำไปเป็นแนวทางสำคัญ สำหรับการทำให้หนึ่งทางสังคม ที่มีเงื่อนไขเหมาะสมสามารถพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนในอนาคตได้

6.1 การอภิปรายผล

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นความพยายามทำเรื่องที่ยากมีความสลับซับซ้อนสูงตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 2 ประกอบกับวิธีการวิจัยก็มีความหลากหลายและยืดหยุ่นไปตามโจทย์ และที่สำคัญถือว่าเป็นงานที่เน้นการจัดการสังคม (Social management) โดยใช้ความรู้ประเภทใหม่ ใช้กลไกแบบใหม่เพื่อการขับเคลื่อนที่ต้องมีการบูรณาการ ผลที่ได้มาในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา มีสาระสำคัญในเชิงปฏิบัติ กระบวนการ/วิธีการ และกลไกการจัดการสรุปเป็นเบื้องต้นได้ดังนี้

1. ในทางทฤษฎี พบว่า ประการแรก การประกอบสร้างศักยภาพเริ่มต้นจากพลังใหญ่ คือ โลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างมาก การแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบแยกส่วนไม่มีทางสำเร็จ การใช้ท้องถิ่นวิถี เป็นวิธีคิดเชิงตรรกะที่เหมือนกับเป็นทางออกทางเดียว แต่ท้องถิ่นวิถีในทางวิธีการเท่าที่ทบทวนมายังไม่สมบูรณ์ทั้งในทางตรรกะและในขั้นปฏิบัติ การที่เลือก “ทุน” ทางสังคม วัฒนธรรม (รวมถึงระบบนิเวศด้วย) มาเป็นพลัง มีความลงตัวทางตรรก แต่งานวิชาการที่ผ่านมาไม่สามารถเจาะลึกถึงพลังของทุนได้ ดังนั้นการเลือก ของดี 6 กลุ่มซึ่งโดยธรรมชาติของพื้นที่ มันมีตัวตน มันมีพลังอยู่แล้วในอดีต เพียงแต่ว่ามันได้ถูกกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้หย่อนพลังลงอย่างต่อเนื่อง การเลือกของดีหรือทุนจึงเป็นการ เลือกแบบเจาะจงเพื่อหาพลังไม่ใช่

เลือกเพื่อพิสูจน์ หรือสร้างทฤษฎีสากลยิ่งไปกว่านั้น การลงลึกว่า “ทุน” จะมีพลังจะต้องมีภาพปรารภ หรือมีปฏิบัติการ (หรือเคมีและพอจะพินิจขึ้นมาได้) แต่การทำความเข้าใจในปรากฏการณ์หรือสิ่งที่สัมผัสได้เท่านั้นไม่พอไม่มีพลัง การออกแบบทางทฤษฎีของงานนี้จึงมุ่งลงไปที่ “คุณค่า” ของทุนมันคือส่วนผสมที่ลงตัวของ เรื่องราวที่สำคัญ (ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรง) ผสมกับอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อที่กำเนิดและพัฒนาตามเหตุการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์ อุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อนั้นเป็นหัวใจ หรือจิตวิญญาณของทุนที่จับต้องสัมผัสโดยตรงไม่ได้แต่แสดงออกหรือสะท้อนออกมาในรูปของสิ่งของหรือปฏิบัติการทางสังคม อย่างน้อยในแง่ของรูปแบบของศักยภาพ การจัดองค์ประกอบการจัดการรายละเอียดของปฏิบัติการ การลงลึกเช่นนี้เป็นเรื่องยากกับนักวิจัยเองและกับผู้คนเจ้าของทุนด้วย การออกแบบจึงทำให้ง่ายด้วยภาษาสื่อสาร ได้แก่ การค้นหาคุณค่าในมิติของเรื่องราว (Story) กับความผูกพันกับผู้คนในอดีตกับปัจจุบัน เรียกว่ามีนัยสำคัญ (Significance) เพียงแค่ นำความรู้ 2 มิติที่แฝงอยู่และเป็นหัวใจและจิตวิญญาณของแต่ละทุนหรือของดีเท่านั้น งานวิจัยนี้ก็พบการเปลี่ยนแปลงในแง่ดีบ้างแล้ว เมื่อมีการพูดถึงมัน และยังมี ความซึมลึกมากขึ้นเมื่อนำไปปฏิบัติในขั้นต้นพอจะพิสูจน์ แนวคิดหลักเกี่ยวกับการใช้ “ทุน” เป็นพลังได้ระดับหนึ่งแล้วแต่พลังงานของทุนแต่ละทุนก็เหมือนไม้แต่ละท่อน หานามามัดรวมกันหรือบูรณาการเป็นหนึ่งเดียว พลังก็จะมีมากขึ้น ดังนั้นการบูรณาการ 6 กลุ่มของทุน ร้อยเรียงให้มีการปฏิบัติตามวิถีท้องถิ่น (ไม่ต้องปรุงแต่ง) โดยเอา Story และ Significance สื่อสารออกไปก็เป็นการใช้ทุนเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่แล้ว

แต่ในสภาพความจริง หน่วยของสังคมจะขาดเรื่องเศรษฐกิจไม่ได้ การศึกษาทุนอย่างเดียวเพื่องานวิชาการเท่านั้น ถือว่าเป็นการสูญเสียเปล่ากับ Local งานนี้จึงเพิ่มกรอบคิดใช้มัดรวมของทุนไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ซึ่งมันก็คือการท่องเที่ยวที่ทำรายได้แบบหนึ่ง แต่ทว่าการทำงานตามกรอบคิดงานวิจัยนี้ มองไกลกว่า คือ ทำให้คุณค่าของของดีมาทำแล้วเติมอีกมิติหนึ่ง คือความแตกต่าง (Difference) เมื่อมีการจัดการแบบใหม่เป็น Innovation ผ่านวิถีคิดแบบเมืองอัจฉริยะ จะทำให้การแปลงคุณค่าของทุนไปสู่มูลค่าได้อย่างสมบูรณ์ แต่ต้องมีการจัดการโดยชุมชนเอง

โดยสรุปผลในทางการทดสอบแนวคิดและทฤษฎีมีหลักฐานเชิงปฏิบัติพอเพียงในระดับันว่าเป็นไปได้และเกิดผลจริง

2. ในเชิงกระบวนการ วิธีการ และกลไกการขับเคลื่อน โดยแก่นสารแล้วงานวิจัยนี้ได้แนวคิดของ ABC มาประยุกต์ โดยอาศัยหลักการที่สำคัญ เช่น การมีกลไกความร่วมมือ (Collaborative Meshanism) การใช้ความรู้และการจัดการความรู้ และการเคลื่อนงาน ต้องเชื่อมโยงให้เกิดผลในพื้นที่ปฏิบัติการ (Oriration space) ควบคู่กับการสร้างความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่ในกลไกความร่วมมือในพื้นที่ความสัมพันธ์ (Reational space) ผลที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะดำเนินไปตามแนวคิดแต่ก็เกิดความแปรปรวนอย่างมาก เนื่องจาก “มีช่องว่าง” ความที่กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามก็ดีจากการออกแบบวิธีการและกระบวนการที่ยืดหยุ่นและความพยายาม ปิดช่องว่างด้วยการมีวิสัยทัศน์ร่วมที่ดี

การทำให้เกิดภาวะ win – win ก็ดี รวมถึงการคัดลอกความสงสัย ความขัดแย้ง ด้วยข้อมูลข้อเท็จจริง และที่สำคัญได้ร่วมทำแบบเคียงบ่าเคียงไหล่ ทำให้แนวโน้มความสัมพันธ์ดีขึ้นมาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตามผลที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนได้มี Snow ball เริ่มเคลื่อนและมี Snow ติดบ้างแล้ว เพียง 1 เท่านั้น หากหยุดลง Snow ball นี้อาจเคลื่อนได้แล้วสะดุดลง หรือการสะสม Snow บวกกับมีแรงเคลื่อนต่อเนื่องไม่มากพอ การพิสูจน์แนวคิดทางทฤษฎีนี้ก็จะไม่พอที่จะสรุปได้ว่าเป็นจริงในภาคปฏิบัติ ดังนั้น จึงมีการเสนอแนะให้เคลื่อนงานต่อและเริ่มเน้นไปที่ กลไกการจัดการย่านใช้แนวคิด ABC ต่อแต่เดิมด้วยความสามารถในการจัดการทางสังคมทางธุรกิจ ทางเศรษฐกิจ หากสำเร็จก็จะมีผลในฐานะเป็นเครื่องมือทางวิชาการ เพื่อทำให้หน่วยของสังคมที่ใช้แนวคิดนี้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

6.2 การสร้างความรู้ และการนำความรู้สู่การปฏิบัติ สังเคราะห์กระบวนการ วิธีการสร้างพลัง

การสร้างความรู้ และการนำความรู้สู่การปฏิบัติ ในกรณีของการวิจัยเพื่อท้องถิ่นของย่านวัดเกตได้ก่อให้เกิดประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่น่าจะเป็นทางแนวคิดและทฤษฎีกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ทั้งกับการปฏิบัติ และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คน ที่เป็นเจ้าของพื้นที่และเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมหรือทุนทางวัฒนธรรม ทั้งหมดสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก แนวคิดและทฤษฎี ในแง่เนื้อหาสาระของปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเชิงโครงสร้าง อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยมรูปแบบใหม่ ได้เข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับท้องถิ่น อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยที่ผลของมันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านการเปลี่ยนการถือครองสินทรัพย์และการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงอาชีพและรายได้ โดยที่คนภายนอกที่ได้เปรียบมากกว่า เป็นผู้ได้ประโยชน์ ส่วนคนเดิมจะเสียเปรียบมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้นในแง่ของโครงสร้างทางสังคม ผลของมันตามธรรมชาติได้ทำให้มีผู้คนกลุ่มใหม่เข้ามาอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนรุ่นต่างๆ โดยที่คนรุ่นใหม่จะมีวิถีคิดและวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากคนรุ่นเดิมทั้งหมด ทำให้ความเป็นชุมชนในอดีตถูกกระทบ ชุมชนในบริบทใหม่จะยากแก่การสร้างพลังร่วม รวมถึงความลำบากในการบริหารจัดการเรื่องของสาธารณะ และในเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะลงไปที่ ระบบคิดที่ยอมรับร่วมกันของผู้คน ที่ยึดโยงกับทุนทางสังคม วัฒนธรรมเดิม ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ผู้คนมีความแตกต่างกันทางระบบคิด คือ สิ่งที่ยอมรับร่วมกันมีน้อย และการยึดโยงกับทุนเดิมก็อ่อนตัวลง ในภาพรวม ปรากฏการณ์ในสารระดังกล่าวกว่าเป็นจริง หากแต่ว่ามีความพยายามของคนภายในและภายนอกท้องถิ่นที่ไม่ใช่ฝันมันแต่มุ่งไปที่การปรับทั้งโครงสร้างระบบ ของชุมชนและระบบคิดและความสัมพันธ์ของผู้คนให้เกิดการปรับตัวแบบใหม่ ที่นำจุดแข็งของกระแสโลกาภิวัตน์กับทุนนิยมรูปแบบใหม่ มาผสมผสานกับทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดแข็งของท้องถิ่น โจทย์ที่ดูจะลงตัวในทางตรรกะ แต่ทำให้กลายเป็นความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ในแนวคิดการปรับตัวที่ผสมผสานระหว่างจุดแข็งของอิทธิพลภายนอกกับทุนภายในของท้องถิ่น ในกรณีของย่านวัดเกต ก็เป็นแนวทางเดียวกัน คือไม่ใช่เป็นสิ่งแปลกประหลาด ในที่นี้ก็คือผู้นำและผู้คนจำนวนหนึ่งที่วัดกั้ววลเกี่ยวกับอนาคตของย่านวัดเกตของเขา ได้แสดงจุดยืน (หรืออาจเรียกว่าเป็นแนวคิด) คือ “ใหม่ก็เอา เก่าก็ปะละ” เมื่อแนวคิดนี้มีความลงตัว แต่การถ่ายมันสู่รูปธรรมไม่ใช่เรื่องตรงไปตรงมา ไม่ใช่เรื่องง่าย หนึ่งในความพยายามที่คนนอกและในชุมชน ทำด้วยกันก็คือ การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดต่างๆ ของท้องถิ่นย่านวัดเกต แต่มีข้อสรุปในรูปแบบของกิจกรรมถึงนามธรรม ก็คือ หากทำให้ย่านวัดเกตในอนาคต เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต (Living Museum) โดยนำเอาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้ว แต่มันถูกทำให้เงื้อมเงื้อมจากอิทธิพลของภายนอกมาฟื้นฟู ไม่ใช่มาตกแต่งใหม่ให้เป็นสินค้า ตรงกันข้ามต้องศึกษาหารากเหง้าทางประวัติศาสตร์ อุดมการณ์ ความคิดความเชื่อ การประกอบสร้างและการถูกทำให้เป็นแก่นแกนหลักของวิถีชีวิตของบรรพบุรุษในอดีต จนมีเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน และถ้าฟื้นฟูวิถีชีวิตของผู้คนย่านวัดเกต ได้แสดงออกถึง “คุณค่า” ของทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โดยที่ได้ปรุงแต่ง แต่ทำเหมือนที่บรรพบุรุษทำ ในเชิงตรรกะก็ดีหรือในการจัดการพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่อื่นที่ดี

6.3 บทเรียน SWOT ของการดำเนินงานชุดโครงการ

จากผลการดำเนินงานโครงการ สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ ได้คือ

จุดแข็ง (+)	จุดอ่อน (-)
1. การมีข้อมูลของชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลที่อ้างอิงกับประวัติศาสตร์ของล้านนา ของเมืองเชียงใหม่ได้ 2. มีความร่วมมือของผู้นำชุมชน กลุ่มคณะกรรมการชุมชน ผู้รู้ ปราชญ์ โรงเรียน ผู้นำชุมชน	1. ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป นักวิชาการในพื้นที่ ยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของการบูรณาการให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตได้ 2. ยังขาดความร่วมมือของกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มนักวิชาการที่อยู่ในพื้นที่ 3. กลุ่มประชากรทั่วไป ไม่ค่อยมีเวลาว่างมาร่วมกิจกรรม เพราะต้องทำงาน
โอกาส (+)	อุปสรรค (-)
1. ถ้านำมาต่อยอด หรือบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต สามารถมีแนวโน้มความเป็นไปได้ และจะเกิดพื้นที่ต้นแบบของการเกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต 2. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานต่อยอด	1. ทำพัฒนาให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ถ้าเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับ 4 ศาสนา บางเรื่องต้องเป็นข้อพึงระวัง ข้อจำกัด ของศาสนาอิสลาม

3. นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา พร้อมจะเติม เต็มข้อมูลเชิงวิชาการ	
---	--

การจะพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต สามารถพัฒนาขึ้นได้ เพราะถือว่า มีข้อมูลที่พร้อมที่จะทำการต่อยอดหรือพัฒนาได้ โดยต้องพยายามเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มากขึ้นกว่าเดิม และสร้างการรับรู้ของชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป และนักวิชาการในพื้นที่ และการขับเคลื่อนไม่ควรนำขัดต่อหลักศาสนาใดศาสนาหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กรมการผังเมือง. สำนักพัฒนามาตรฐานผังเมือง. 2540. คู่มือการวางผังเมืองรวม. กรุงเทพฯ: กรมการผังเมือง.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2547. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518. กรุงเทพฯ: ราไทเพรส.
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2548 ข. การวางผังเมืองรวม [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
แหล่งที่มา <http://www.dtpc.go.th/03serv/youknow.html> (17 เมษายน 2548)
- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. 2551. แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต
มาตราส่วน 1:4,000, กรมโยธาธิการและผังเมือง, กรุงเทพฯ.
- กาสร กุลชล. การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร : ติดตามหาคาตอบในรอบ 40 ปี. กรุงเทพมหานคร :
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545.
- กฤษ เพิ่มทันจิตต์. 2536. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเกิดเมือง. กรุงเทพฯ: ศรีเอทีพี พับ
ลิซซิ่ง.
- จักรกริช พิสูจน์. 2547. “รายงานการวิจัยเบื้องต้น เรื่อง “ศิลปกรรมศาสนสถาน ศาสนาคริสต์ และการ
การอยู่ร่วมกันในชุมชนของย่านวัดเกต ริมถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง
เชียงใหม่”. คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. 2548. การจัดการความรู้ในองค์กรธุรกิจ (Knowledge Management for
Business firms). พิมพ์ครั้งที่ 1 เอ็กซ์เปอร์เน็ท. กรุงเทพฯ
- ชาติ นิมวัฒนาสุคนธ์. 2552. “รายงานการวิจัยการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะปัญหาการวางผัง
เมืองและการใช้ที่ดินในจังหวัดเชียงใหม่”. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง. 2549. เมืองเชียงใหม่ที่ยั่งยืน: แนวคิดและประสบการณ์ของ
ย่านวัดเกต. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. 2555. กระตุกต่อมคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เล่ม 2. เลิฟแอนด์ลิฟ. กรุงเทพฯ
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. 2544. โลกาภิวัตน์กับสังคมเศรษฐกิจไทย. คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
- บดินทร์วิจารณ์. 2547. การจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ: Knowledge Management in Action.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็กซ์เปอร์เน็ทจำกัด
- บุญดี บุญญากิจและคณะ. 2547. การจัดการความรู้.....จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. สถาบันเพิ่มผลผลิต
แห่งชาติ. กรุงเทพฯ
- บุญเสริม สาตราภัย. 2533. ศรีโหม้ คนเชียงใหม่คนแรกๆที่ไปอเมริกา. สมาคมนักเรียนเก่าโรงเรียน
ปรีณสร์อเนลสวิทยาลัย, เชียงใหม่.

- ปราณี นันทเสนามาตร. 2552. มาตรการทางผังเมืองในการจัดการพื้นที่โดยรอบเมืองเชียงใหม่
ลำพูน เชียงราย ใน เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการการบริหารจัดการเมืองและ
พื้นที่โดยรอบ: เมืองเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย. กรมโยธาธิการและผังเมือง
กระทรวงมหาดไทย.
- พัฒนา กิตติอาษา. 2546. ท้องถิ่นนิยม. กองทุนอินทร์-สม เพื่อการวิจัยทางมนุษยวิทยา. เชียงใหม่
- ภราดร จินดาวงศ์. 2549. การจัดการความรู้=KM Knowledge management the experience.
พิมพ์ครั้งที่ 1. ซีดับบลิวซีพริ้นติ้ง. ปทุมธานี
- รายงานผลการดำเนินงานโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่บนพื้นฐานจิตสาธารณะ พื้นที่ย่านวัดเกต
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่. 2554
- รุ่งชล คุณารักษ์ และคณะ. 2548. ย่านวัดเกต: ศักยภาพ การมีส่วนร่วมและความต้องการของ
ชาวบ้าน. ม.ป.ท., (อัคราณา)
- วรวิมล ชัยรัตน์ 2549. บ้านคำวัดเกต. ชมพูการพิมพ์และถ่ายเอกสาร. เชียงใหม่.
- วรวิมล ชัยรัตน์. 2543. วัดเกตในวาระแห่งการเปลี่ยนแปลง, น. 18-27. ใน ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์,
บรรณาธิการ. เชียงใหม่ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21. ศูนย์ศึกษาปัญหาเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- วรวิมล ชัยรัตน์. 2547. ทำวัดเกต. เชียงใหม่ปริทัศน์. 5(56):17-20.
- วรวิมล ชัยรัตน์. 2551. วิถีวัดเกต วิถีคนเมือง วิถีอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืนด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น.
ม.ป.ท., (อัคราณา)
- วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้กับการบริหารราชการไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการ
จัดการความรู้เพื่อสังคม, 2548.
- วิจารณ์ พานิช. KM วันละคำ “จากนักปฏิบัติ KM สู่นักปฏิบัติ KM”. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2549.
- วิจารณ์ พานิช. การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ตลาดฟ้าปกเคชั่น, 2548
- ศศิวิทย์ ศรีกระจำง. Creative Economy จุดยืนใหม่ของท้องถิ่นไทย. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.positioningmag.com/Magazine/Details.aspx?id=63510> (1 พฤษภาคม 2557),
2552.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. สามชุกตลาดมีชีวิตพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิตมองผ่านสายตา. โครงการบ้านมั่งคั่ง
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน[ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.codi.or.th/>
(1 พฤษภาคม 2557),
- สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2553. แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม
ย่านถนนเจริญราษฎร์. วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่. ม.ป.ท.(อัคราณา)

- สิทธิชัย ประพุทธนิตสาร. 2544. การพัฒนาที่ยั่งยืน: คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อแก้ปัญหาความล่มสลายของระบบนิเวศน์และของสังคมมนุษย์. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สิทธิชัย ประพุทธนิตสาร. 2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.
- สิทธิชัย ประพุทธนิตสาร. 2557. โครงการการสังเคราะห์ประสบการณ์องค์ความรู้ ผู้ทฤษฎีการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ กรณีจังหวัดเชียงใหม่. รายงานฉบับสมบูรณ์ สนับสนุนโดยสำนักงานสนับสนุนกองทุนการวิจัย.
- สิทธิชัย ประพุทธนิตสาร. 2557. **Concept Paper Series 6 แนวคิดว่าด้วย Local "Capitals" for Localization.** สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาสังคมกับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.เชียงใหม่
- สิทธิชัย ประพุทธนิตสาร. 2557. **Concept Paper Series 7 แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์.** สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาสังคมกับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.เชียงใหม่
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. 2556. รูปแบบใหม่ของการวิจัย...เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การพัฒนาพื้นที่. กระบวนการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่: แนวทางการพัฒนางานวิจัยเพื่อรับใช้สังคม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ
- อภิสิทธิ์ ไส้ตั่วกุล. 2552. **ทำไมต้องเศรษฐกิจสร้างสรรค์.** คอนแทคท์พับลิชิ่ง. กรุงเทพฯ
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2544. **มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร.**พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ
- Creative Economy Report 2010.** UNCTED. United Nations, 2010
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company.** New York, Oxford: Oxford University Press
- อินเทอร์เน็ต**
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. 2549. **แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวง.** แหล่งที่มา: <http://www.dpt.go.th>, 19 ธันวาคม 2551.
- กลุ่มศึกษาเมืองและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ . [ระบบออนไลน์]
แหล่งที่มา: <http://www.sri.cmu.ac.th/~urban> (2553).
- การปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2554. **จำนวนประชากรและบ้าน.** [ระบบออนไลน์]
แหล่งที่มา: <http://203.113.86.149/xstat/popyear.html>, 17 มีนาคม 2554.

- กาญจนา แก้วเทพ. 2553. คุณลักษณะ & วิธีวิทยา งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. หจก. วนิดาการพิมพ์. เชียงใหม่
- พัชริน ดำรงกิตติกุล. 2558. การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่สถาบันอุดมศึกษา. เอกสารประกอบเวทีเสวนา “ชนบทไทย: พื้นที่วิจัยสำหรับนักวิชาการรุ่นใหม่” มูลนิธิมั่นพัฒนา ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร. 2555. การสังเคราะห์ประสบการณ์องค์ความรู้สู่ทฤษฎีการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการกรณีจังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ศราวุธ พงษ์ลีรัตน์. 2551. การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการจัดทำแผนที่แสดงความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ปรับปรุงครั้งที่ 3). แหล่งที่มา: <http://www.gifeu.com/qa52/geo/SCI-GI-2.8-03-01.pdf>, 25 พฤษภาคม 2554.
- pen (นามแฝง). พิพิธภัณฑที่มีชีวิต" ความหวังของการอนุรักษ์ชุมชนบนถนนปากแพรก. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/sippakwa/2012/05/06/entry-1> (1 พฤษภาคม 2557),
- pen (นามแฝง). 2551. Chiangmai Wake Up : เมื่อป่าปูนล้อมเชียงใหม่ จะเกิดอะไรขึ้น. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/10/26/entry-1>, 10 พฤษภาคม 2554.
- pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (1) วิบัติเชียงใหม่: “ถนน” กำลังทับ “วัฒนธรรม”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/01/30/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.
- pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (2) วิบัติเชียงใหม่: เมื่อชาวบ้านทวงสิทธิ (Blog TV). [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/01/31/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.
- pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (3) วิบัติเชียงใหม่: ชุมชนคนเชียงใหม่ผืนที่กำลังด้าน “ผังเมืองไร้ทิศทาง”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/02/01/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.
- pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (4) วิบัติเชียงใหม่: ผังเมือง “มั่ว” จนปั่นป่วนทั้งเชียงใหม่. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/02/03/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.

pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (5) วิบัติเชียงใหม่: คัดค้านโครงการขยายถนนในเขตเมืองเก่า
ด้าน “ฝั่งเมืองอัปยศ”. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา:

<http://www.oknation.net/blog/pen/2008/02/03/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.

pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (6) วิบัติเชียงใหม่ : ภาครัฐกับความสับสนเรื่อง “ฝั่งเมือง”.

[ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.oknation.net/blog/pen/2008/02/14/entry-1>, 11
พฤษภาคม 2554.

pen (นามแฝง). 2551. รายงานพิเศษ (7) วิบัติเชียงใหม่ : นั่งเทียนเขียนข้อมูลจนมั่ว แต่อ้าง

“ร่วมกับชาวบ้าน” พัฒนาฝั่งเมือง. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา:

<http://www.oknation.net/blog/pen/2008/02/16/entry-1>, 11 พฤษภาคม 2554.

Anderson, Elijah. (1990). *Streetwise: Race, Class and Change in the Urban Community*.

Chicago: University of Chicago Press.

Commercial Viability of Metro Region Agricultural Lands. On-line : www.metro-region.org.

Firey, Walter. (1945). *Sentiment and Symbolism as Ecological Variable, American Sociological Review*. pp. 140-148

Greenbelt Alliance.(Undated Leaflet). Urban Growth Boundaries. On-line : www.greenbelt.org

Hawley, Amos. (1971). *Urban Society*. New York: Ronald Press.

Kaufmann, D., Leautier, F. & Mastruzzi, M. (2005). **Governance and the City:An empirical**

into global determinants of urban performance. World Bank Policy Research working

Paper.3712. [http : // www. worldbank. Org](http://www.worldbank.org)

Kruger, Alex. *Urban Design Future*. London: Rutledge, 2006.

Lang, Jon. *Urban Design a Typology of procedures and products*. Oxford, England:Burling Ton,
MA Elsevier/Architectural Press, 2005.

Madanipour, Ali. *Urban Design Reader*. Amsterdam: Architectural Press, 2007

Max Weber. (1947). *The Theory of Social and Economic Organizations*. Translated by

A.M.Handerson and T. Parsons. New York : Free Press.

Oregon Department of Agriculture. (2007).Identification and Assessment of the Long – Term

The International City/County Management Association เข้าถึงที่
www.smartgrowthonline.orgonathan Barnett, Planning for a New Century: The Regional
Agenda, ISBN 1-55963-806-0

Patricia E. Salkin, *Supersizing Small Town America: Using Regionalism to Right-Size Big Box*

Retail, 6 Vermont Journal of Environmental Law 9 (2005)

Peter Calthorpe & William Fulton, The Regional City: Planning for the End of Sprawl,
ISBN 1-55963-784-6

ภาคผนวก ก

รายละเอียดการดำเนินงานรายกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1: การประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการวิจัย

วัน/เวลา: วันจันทร์ที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

สถานที่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จำนวน 6 คน
2. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 4 คน
3. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 3 คน
4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริหารงานวิจัย มช. จำนวน 1 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. ทบทวนแนวคิดหลักของโครงการวิจัยทั้งหมด
2. วางแผนการดำเนินการวิจัยร่วมกับทีมวิจัยจากชุมชน

ผลการดำเนินงาน:

1. ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ร่วมกันทบทวนแนวคิดหลักของโครงการวิจัย โดยต้องเข้าไปดำเนินการวิจัยร่วมกับทีมวิจัยชุมชน ซึ่งผู้ที่ขับเคลื่อนหลักคือ ทีมวิจัยจากชุมชน ส่วนทีมวิจัยจาก มช. เป็นผู้คอยหนุนเสริม เดิมเดิม เพื่อให้งานวิจัยมีความเป็นวิชาการมากขึ้น
2. แต่ละโครงการกลับไปจัดทำแผนการดำเนินงานของตนเองร่วมกับชุมชน โดยมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับงบประมาณ
3. แต่ละโครงการพิจารณางบประมาณที่ได้มา โดยบางงบประมาณเบิกจ่ายไม่ได้ ให้ปรึกษากับศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.)
4. เกิดแผนการประชุมครั้งต่อไป ควรให้ทีมวิจัยจากชุมชนเข้ามาร่วมด้วย และจัดกิจกรรมในชุมชน

บทเรียน:

การจัดประชุมของทีมวิจัยที่เป็นนักวิชาการ จะไม่สามารถทำการประชุมทั้งวันได้ เนื่องจากหลายท่านมีภารกิจที่สำคัญ

ปัญหา อุปสรรค:

ทีมวิจัยบางโครงการไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ได้แก่ โครงการพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งติดงานและโครงการประเพณีวัฒนธรรม มาแล้วแต่ต้องรีบกลับ

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 1 การประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการวิจัย

กิจกรรมที่ 2: เวทีทบทวนแนวคิดของโครงการวิจัย

วัน/เวลา: วันพุธที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 09.30 – 15.00 น.

สถานที่: ห้องประชุมจันทร์ดา คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 40 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 6 คน
2. ทีมวิจัยจากชุมชน จำนวน 16 คน
3. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 3 คน
4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 3 คน
5. เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริหารงานวิจัย มช. จำนวน 4 คน
6. ผู้ร่วมสังเกตการณ์ ท่านอื่นๆ ซึ่งมาจาก มช. จำนวน 8 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. การแลกเปลี่ยนแนวคิด ของการดำเนินโครงการวิจัย
2. วางแผนการดำเนินการวิจัยร่วมกับทีมวิจัยจากชุมชน
3. แนะนำแนวทางการทำงานของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้มีการแนวทางการทำงานในทิศทางเดียวกัน

ผลการดำเนินงาน:

1. ทีมวิจัยจากชุมชนได้ทราบความเป็นมาของโครงการวิจัยทั้งหมด มีความเชื่อมโยงกันอย่างไร และถ้าจบโครงการแล้ว จะเกิดผลอย่างไรต่อชุมชนย่านวัดเกต
2. ทีมวิจัยจากชุมชน มีความคาดหวังต่อการดำเนิน โครงการคือ อยากเห็นย่านวัดเกตเกิดการพัฒนา
3. ทีมวิจัยจากชุมชนของแต่ละ โครงการ ได้ร่วมกันวิเคราะห์แผนการดำเนินงานโครงการของตนเอง โดยทราบเป้าหมายของการดำเนินโครงการของตนเอง กลุ่มเป้าหมายที่

จะต้องเข้าร่วมมีใครบ้าง ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้โครงการของตนเองสำเร็จ ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับโครงการของตน การป้องกันความเสี่ยง

4. ทีมวิจัยจากชุมชนแต่ละ โครงการ ได้ทบทวนกิจกรรมของตนเอง เพื่อให้รู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง
5. ทีมวิจัยจากชุมชน และจากทีมวิชาการ ได้เสนอแนะให้ทีมสังเคราะห์ หนุนเสริมการทำงานต่อไป
6. จากผลการดำเนินกิจกรรมในด้านกระบวนการ พบว่า ทีมวิจัยหลายท่าน ชอบกระบวนการที่ต้องให้ทีมวิจัยจากชุมชน มาร่วมกันวางแผนกิจกรรม เพราะได้เรียนรู้ถึงเป้าหมายทิศทางของการดำเนินโครงการได้อย่างชัดเจน เห็นถึงภาพรวมในการดำเนินการมากขึ้นของทุกๆ โครงการ รวมถึงเห็นข้อมูลที่สามารถเชื่อมต่อกันได้
7. หลายท่านชอบรูปแบบการระดมความคิดเห็นในลักษณะที่ช่วยกันคิด และเขียน

บทเรียน:

1. การจัดประชุมครั้งนี้ เป็นการนัดประชุมทั้งวัน ซึ่งทีมวิจัยจากนักวิชาการ หลายท่านสามารถอยู่ร่วมกิจกรรมได้จนจบกระบวนการ ทำให้เห็นภาพการทำงานร่วมกัน แต่ทีมวิจัยจากชุมชนหลายท่าน เริ่มติดภารกิจช่วงบ่าย ทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมได้จนจบ จึงทำให้พลังของชุมชนเริ่มลดลง แต่ก็สามารถเชื่อมกันได้ บ้างบางประเด็น
2. การจัดกระบวนการในลักษณะนี้ เป็นกระบวนการที่ดี แต่ทั้งนี้ เวลาในการอธิบาย เพื่อให้ทีมวิจัยชุมชน เข้าใจ ในภาพรวมของแต่ละโครงการ และภาพรวมโครงการใหญ่ การเชื่อมร้อย ยังไม่ชัดเจน ควรมีการเล่าถึงวิธีการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรม เพราะเวลาส่วนใหญ่ ถูกดึงเข้าไปจัดกระบวนการวิเคราะห์โครงการ
3. กิจกรรมวิเคราะห์โครงการ ควรจัดเป็นกิจกรรมครั้งต่อไป โดยกิจกรรมในครั้งนี้ ควรเน้นเรื่องการชี้แจงโครงการมากกว่า

ปัญหา อุปสรรค:

ทีมวิจัยบางโครงการไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ได้แก่ โครงการพิพิธภัณฑสถานต่างประเทศ และทีมวิจัยชุมชนบางคนก็ไม่สามารถอยู่ช่วงบ่ายได้

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 2 การจัดประชุมเพื่อทบทวนแนวคิดของโครงการวิจัย

กิจกรรมที่ 3: เวทีติดตามผลการดำเนินโครงการ

วัน/เวลา: วันจันทร์ที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

สถานที่: ศาลาเอนกประสงค์วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 28 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 6 คน
2. ทีมวิจัยจากชุมชน จำนวน 13 คน
3. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 4 คน
4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 3 คน
5. เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริหารงานวิจัย มช. จำนวน 2 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. รายงานความก้าวหน้าการดำเนินโครงการของแต่ละโครงการ
2. ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยท้องถิ่น
3. วางแผนการดำเนินการวิจัยร่วมกับทีมวิจัยจากชุมชน
4. แนะนำแนวทางการทำงานของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้มีการแนวทางการทำงานในทิศทางเดียวกัน

ผลการดำเนินงาน:

1. ทุกคนได้ทราบความก้าวหน้าของแต่ละโครงการ ว่ามีความคืบหน้าของการทำงานอย่างไร
2. ทุกคนมองเห็นทิศทางการทำงานของแต่ละโครงการมากขึ้น รวมถึงสามารถนำโครงการของตนเองมาเชื่อมโยงกับโครงการอื่นๆ โดยอาจจะมีการใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน
3. เกิดการแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน
4. เกิดแผนการทำงานที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น
5. แต่ละโครงการได้รับการเติมเต็ม จากชุดโครงการสังเคราะห์ ส่งผลให้เห็นทิศทางการเกิดพหุภรณ์ที่มีชีวิตชัดเจนขึ้น

บทเรียน:

1. พยายามเน้นการสร้างความร่วมมือจากทีมวิจัยชุมชนมากขึ้น เพราะจากการสังเกตความร่วมมือจากทีมวิจัยจากชุมชนยังมีน้อย จึงต้องหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงแนวทางการประชุม เพื่อให้ทีมวิจัยจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมมากๆ โดยในครั้งต่อไปจะลองประชุม วันเสาร์ช่วงเย็น
2. ถ้าแต่ละโครงการมีความพร้อมของข้อมูล เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกัน จะมองเห็นเค้าโครงการ ภาพรวมของโครงการชัดเจนขึ้น รวมถึงการเก็บข้อมูล บางโครงการ อาจจะ เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน และสามารถแบ่งปันข้อมูล หรือร่วมกันเก็บข้อมูลได้

ปัญหา อุปสรรค:

1. ทีมวิจัยจากชุมชนยังคงเข้าร่วมน้อย บางโครงการวิจัยมีทีมวิจัยจากชุมชน เพียง 1 คน
2. การนำเสนอในครั้งนี้ ขาดเครื่องเสียง อีกทั้งมีเสียงรบกวนจากภายนอกห้องประชุม ทำให้การสื่อสารฟังไม่ชัดเจน

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 3 ประชุมติดตามผลการดำเนินโครงการ

กิจกรรมที่ 4: เวทีประชุมความก้าวหน้าของโครงการ

วัน/เวลา: วันเสาร์ที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 18.00 – 20.00 น.

สถานที่: ศาลาเอนกประสงค์วัดเกตุการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 32 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 3 คน
2. ทีมวิจัยจากชุมชน จำนวน 13 คน
3. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 4 คน

4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 1 คน
5. อื่นๆ ผู้ร่วมสังเกตการณ์ จำนวน 3 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. รายงานความก้าวหน้าการดำเนินโครงการของแต่ละโครงการ
2. ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยท้องถิ่น
3. วางแผนการดำเนินการวิจัยร่วมกับทีมวิจัยจากชุมชน
4. แนะนำแนวทางการทำงานของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้มีการแนวทางการทำงานในทิศทางเดียวกัน
5. วางแผนการจัดทำรายงานความก้าวหน้า ต่อ สกว.

ผลการดำเนินงาน:

1. ชาวบ้านวัดเกต ที่มาร่วมกิจกรรมในครั้งแรก ได้ทราบความเป็นมาของโครงการ และภาพรวมของการดำเนินโครงการ ตลอดจนถึงแนวทางการพัฒนาย่านวัดเกต
2. ทุกคนได้ทราบความก้าวหน้าของแต่ละโครงการ ว่ามีความคืบหน้าของการทำงานอย่างไร
3. ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนแนวคิด ต่อการดำเนินโครงการในย่านวัดเกต
4. เห็นแผนการทำงานของแต่ละโครงการชัดเจนยิ่งขึ้น
5. แต่ละโครงการได้รับการเติมเต็ม จากชุดโครงการสังเคราะห์ ส่งผลให้เห็นทิศทางการเกิดพิพธิภณท์ที่มีชีวิตชัดเจนขึ้น

บทเรียน:

-

ปัญหา อุปสรรค:

1. เนื่องจากใช้เวลาในการประชุม ช่วงเย็น ทำให้นักวิจัยจาก มข. หลายโครงการมาไม่ครบ คิดภารกิจ รวมถึงชาวบ้านที่มาร่วมประชุม ต้องรีบกลับบ้าน ทำให้มีเวลาในการประชุมน้อย

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 4 ประชุมความก้าวหน้าของโครงการ เดือนมกราคม

กิจกรรมที่ 5: การติดตามการดำเนินกิจกรรมของโครงการวิจัยท้องถิ่น 6 โครงการ

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 10.00 – 12.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการศาสนา	วัดเกตการาม
16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 18.00 – 19.00 น.	ประชุมประจำเดือน ร่วมกับโครงการ ประเพณี วัฒนธรรม	วัดเกตการาม
20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 18.00 – 19.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการประเพณี วัฒนธรรม เรื่องการจัดการงานล่องสะเปา	วัดเกตการาม

วัน/เวลา	กิจกรรม	สถานที่
23-26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 10.00 – 22.00 น.	ร่วมกิจกรรมล่องสะเปากับโครงการ ประเพณี วัฒนธรรม	วัดเกตการาม
10 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เวลา 13.00 – 16.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการพิพิธภัณฑ์	พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม
24 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เวลา 18.00 – 20.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการอาหาร	ศูนย์ประสานงานมุสลิม ภาคเหนือ
25 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เวลา 18.00 – 20.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการประเพณี วัฒนธรรม	วัดเกตการาม
5 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.00 – 13.00 น.	ทำกิจกรรมสะเดาะเคราะห์ร่วมกับ โครงการประเพณี วัฒนธรรม	วัดเกตการาม
7 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 13.00 – 16.00 น.	เข้าร่วมกิจกรรมการอบรม การศึกษา ข้อมูลประวัติศาสตร์จากข้อมูลจดหมายเหตุ โครงการประวัติศาสตร์	วัดเกตการาม
10 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 13.00 – 16.00 น.	ร่วมเก็บข้อมูลประเพณี วัฒนธรรม งาน สงกรานต์พระธาตุ งานกฐินประจำปี	วัดเกตการาม
11 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 18.00 – 20.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการอาหาร	ศูนย์ประสานงานมุสลิม ภาคเหนือ
10 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ร่วมเก็บข้อมูลประเพณี วัฒนธรรม งาน สงกรานต์พระธาตุ งานกฐินประจำปี	วัดเกตการาม
15 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 9.00 – 12.00 น.	ร่วมเก็บข้อมูลประเพณี สงกรานต์	วัดเกตการาม
23 มกราคม พ.ศ. 2559 เวลา 09.30 – 11.00 น.	ประชุมร่วมกับศาสนาซิกข์ โครงการ ศาสนา	วัดซิกข์
10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 เวลา 09.30 – 12.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการพิพิธภัณฑ์	วัดเกตการาม
10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 เวลา 17.30 – 19.00 น.	ประชุมร่วมกับโครงการประเพณี วัฒนธรรม	วัดเกตการาม
11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 เวลา 13.00 – 15.00 น.	ประชุมร่วมกับศาสนาคริสต์โครงการ ศาสนา	โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ประกอบด้วย

1. หัวหน้าโครงการ
2. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 1 คน
3. ทีมวิจัยของแต่ละโครงการ

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยท้องถิ่น
2. ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการวิจัยท้องถิ่น
3. แนะนำแนวทางการทำงานของโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้มีการแนวทางการทำงานในทิศทางเดียวกัน

ผลการดำเนินงาน:

1. ทีมวิจัยโครงการสังเคราะห์ ได้เรียนรู้กระบวนการทำงาน กระบวนการเก็บข้อมูลของแต่ละโครงการ
2. ทีมวิจัยโครงการสังเคราะห์ ได้แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดแนวทางที่ถูกต้องต่อการดำเนินงานของโครงการวิจัยท้องถิ่นนั้นๆ และร่วมกันสร้างจุดร่วมในการพัฒนาย่านวัดเกิดร่วมกัน
3. บางโครงการมีความก้าวหน้า ต่อการดำเนินกิจกรรมไปมาก แต่บางโครงการ เพิ่งเริ่มดำเนินการ เนื่องจากยังขาดความพร้อมของทีมวิจัยชุมชน แต่พบว่า หลายโครงการก็พยายามสร้างให้เกิดความร่วมมือของทุกฝ่าย

บทเรียน:

1. ในช่วงเริ่มต้นแต่ละโครงการ เพิ่งเริ่มดำเนินการ ส่วนใหญ่ใช้กระบวนการประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนพูดคุย มากกว่า การใช้กระบวนการวิจัย ที่เป็นการระดมความคิด และถ่ายทอดออกมาในกระดาษรูป ยังไม่มีการนำเครื่องมือ และเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ ทั้งนี้เนื่องจากหลายโครงการ ยังไม่มีประสบการณ์ ของกระบวนการวิจัยท้องถิ่น ดังนั้นทีมสังเคราะห์จึงต้องทำกิจกรรม เพื่ออบรมให้ความรู้แก่ทีมวิจัย ชุดโครงการ เพื่อให้สามารถนำเครื่องมือของกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่นมาใช้ เช่น การเรียนรู้เรื่องการทำ Mind Map เป็นต้น
2. หลายๆ โครงการ ทีมวิจัยชุมชนยังเป็นผู้ตาม ยังไม่มีโครงการไหน ที่ทีมวิจัยชุมชนจะเป็นผู้นำกระบวนการ ส่วนใหญ่เป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นบ้างเป็นครั้งคราว

ปัญหา อุปสรรค:

1. ทีมวิจัยชุมชน หลายคน ยังคงติดภารกิจ ทำให้ยังมาร่วมประชุมน้อย และหลายๆโครงการ เป็นทีมวิจัยชุดเดียวกัน

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 5 ร่วมกิจกรรมของโครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
ย่านวัดเกต

ภาพที่ 6 ร่วมกิจกรรมของโครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกต
โดยความร่วมมือระหว่างชุมชน กับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ภาพที่ 7 ร่วมกิจกรรมของโครงการความร่วมมือของชาวบ้านย่านวัดเกตกับนักวิชาการในการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกินตำรับย่านวัดเกตสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ภาพที่ 8 ร่วมกิจกรรมของโครงการรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

กิจกรรมที่ 6: ประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าของทีมวิจัย

วัน/เวลา: 26 พฤษภาคม 2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัย จำนวน 20 คน
2. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 5 คน
3. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 2 คน
4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริหารงานวิจัย มช. จำนวน 3 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัย และหาแนวทางการดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อค้นหาของดีที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัย

ผลการดำเนินงาน:

1. แต่ละโครงการได้รายงานความก้าวหน้าของการดำเนินการวิจัยของตนเอง โดยส่วนใหญ่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลคุณค่าของดีของโครงการตนเองแล้ว แต่ยังไม่ได้ทำการต่อยอด
2. โครงการอาหาร ได้มีการเก็บข้อมูล คุณค่าเรื่องราว ความเป็นมาของอาหารแต่ละชนิด และมีการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการเสร็จแล้ว แต่ค้างกิจกรรมการจัดงานมหกรรมอาหาร
3. โครงการสามัคคี 4 ศาสนา มีการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ของศาสนาแต่ละศาสนาแล้ว แต่ยังไม่ได้ตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องอีกครั้ง รวมถึงการจัดกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา ความเป็นไปได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากมีข้อจำกัดของศาสนาอิสลาม ต้องใช้สร้างความสัมพันธ์เป็นแนวทางการดำเนินงานในเบื้องต้นก่อน
4. โครงการการจัดการผังเมือง ตอนนี้ได้มีการจัดทำข้อมูล ประวัติการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน เพราะยังขาดข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากชุมชน เข้ามาเพิ่มเติม ส่วนแนวทางการออกแบบผังเฉพาะ อยู่ในขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูล และการสอบถามชาวบ้าน
5. โครงการประวัติศาสตร์ ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อทดลองใช้ โดยจะให้เด็กเยาวชนโรงเรียนวัดเกตการาม และนักศึกษามาร่วมในการลงพื้นที่
6. โครงการพิพิธภัณฑ์ ปัจจุบัน ดำเนินโครงการจบแล้ว และรอสรุปข้อมูล เพื่อจัดส่งให้กับโครงการสังเคราะห์ต่อไป

7. โครงการประเพณี วัฒนธรรม ปัจจุบัน ยังเก็บข้อมูลไม่ครบ และบางส่วนที่เก็บแล้วอยู่ ในระหว่างการตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องกับผู้รู้ และดำเนินการต่อยอด อีกครั้ง พร้อมทั้งบางกิจกรรมยังไม่ได้ถอดบทเรียน

บทเรียน:

ปัญหา อุปสรรค:

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน ในโครงการวิจัยอื่นๆ ยังมีน้อย บางโครงการมีชุมชนมาร่วม เพียง 1 คน บางโครงการให้เด็กเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการดำเนินการ โดยไม่มีชุมชนเข้าร่วม
2. การดำเนินงานของโครงการหลายโครงการล่าช้า เนื่องจากต้องอาศัยการเก็บข้อมูลจาก ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งต้องตรวจสอบความถูกต้องจากชุมชนหลายรอบ

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 9 ประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าของทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมเสวนาประวัติศาสตร์

วัน/เวลา : วันที่ 15 มิถุนายน 2559 13.30-19.00 น.

สถานที่ : วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 124 คน

ภาพกิจกรรม

ภาพที่ 10 กิจกรรมเสวนาประวัติศาสตร์

กิจกรรม 8 ประชุมทีมวิจัย

วัน/เวลา : วันที่ 11 สิงหาคม 2559 13.30-16.00 น.

สถานที่ : ศาลาเอนกประสงค์วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 24 คน

1. ทีมวิจัย จำนวน 14 คน
2. ผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 5 คน
3. เจ้าหน้าที่จากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน (สกว.) จำนวน 3 คน
4. เจ้าหน้าที่จากศูนย์บริหารงานวิจัย มช. จำนวน 2 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัย และหาแนวทางการดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อค้นหาข้อดีที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัย
3. เพื่อวางแผนการจัดงานนำเสนอของคณาจารย์ที่อยู่ในย่านวัดเกต
4. เพื่อเชื่อมโยงคุณค่าของดีเพื่อบูรณาการสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ผลการดำเนินงาน:

1. แต่ละโครงการได้นำเสนอความก้าวหน้าของโครงการตนเอง โดยพบว่า โครงการประวัติศาสตร์ และ โครงการพิพิธภัณฑ์ ได้ดำเนินการเกือบเสร็จแล้ว รอเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อจัดส่ง

2. การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ดูจาก comment อ.ศรีศักดิ์ และ อ.รัศมี เป็นแนวทาง
3. โครงการสังเคราะห์เข้าไปช่วยเติมเต็ม ส่วนที่ขาด
4. คัดเลือกผลงานเด่นๆ ออกมาเป็นแผน เพื่อบูรณาการให้เกิดพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
5. แต่ละโครงการมาบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
6. รวบรวมข้อมูลจัดทำเป็นแผนพับ
7. ถ่ายทอด แจ้งให้กับชาวบ้านย่านวัดเกต ในเวทีประชาพิจารณ์
8. ความก้าวหน้าแต่ละโครงการ

โครงการผังเมือง

- สํารวจข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อจัดทำเป็นแผนที่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอดีต เพื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน
- ระบุตำแหน่ง ที่ตั้ง สถานที่สำคัญ ให้ปรากฏในแผนที่
- ออกแบบกายภาพริมน้ำ และ ถนนเจริญราษฎร์ ระบบ HDD
- ทำแบบสอบถาม เพื่อสำรวจการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพริมน้ำปิง
- ส่วนที่เป็นผังลานกีฬา ขอฟิจิม เอ พีแอมป์ ช่วยกันออกแบบ

โครงการอาหาร

- ได้ข้อมูลอาหาร ในด้านประวัติความเป็นมา เรื่องราว
- สิ่งที่ยังไม่ได้ทำ คือ กิจกรรมมหรรรมาอาหารย่านวัดเกต
- หารือโครงการอื่นๆ ให้ร่วมกันจัดนิทรรศการก่อนช่วงลอยกระทง
- สิ่งที่ชุมชนจะได้ คือ มหรรรมาอาหาร และการส่งเสริมร้านที่ทำอาหาร เพื่อเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์
- มหรรรมาอาหาร จะให้ทำใน เฟส 2

โครงการ 4 ศาสนา

- มีการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของแต่ละศาสนา 4 ศาสนา จัดทำเป็น timeline
- การดำเนินงานกิจกรรมถนนแห่งศรัทธา มีข้อจำกัด ต้องใช้เวลา อาจจะต้องมีการพูดคุยกันเพิ่มเติม เพื่อหาทางออกจัดทำในเฟส 2
- ข้อเสนอแนะจากอ้ายหนุ่ม: อยากเชิญ ผู้นำ ตัวแทนแต่ละศาสนา มาแลกเปลี่ยนพูดคุย ตั้งวงคุยกัน ถึงข้อจำกัดของแต่ละศาสนา การอยู่ร่วมกัน การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ

โครงการประวัติศาสตร์

- เนื้อหารายงานมีความเรียบร้อยสมบูรณ์แล้ว
- ส่วนที่อยากทำเพิ่มเติม คือ การเชื่อมประสานกับโครงการอื่นๆ เพื่อแจ้งให้กับชาวบ้านในชุมชนทราบ

- เฟสต่อไป ควรจะมีกิจกรรมรวมที่เชื่อมเส้นทางการท่องเที่ยว ได้แก่ อาหาร เรื่องราว ประวัติศาสตร์แต่ละที่
- ควรมีการก่อตั้งศูนย์ประสาน พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตในย่านวัดเกต โดยมีข้อมูลของแต่ละโครงการ และชุมชนสามารถจัดการศูนย์ได้ด้วยตนเอง มีโปรแกรมการท่องเที่ยวในแต่ละเดือน
- สิ่งที่ได้ ประวัติศาสตร์ของชุมชนที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่
- เส้นทางการท่องเที่ยวในย่านวัดเกต โดยมีผังใหญ่ และมีรายละเอียดสถานที่สำคัญแต่ละจุด
- แผนเส้นทางการท่องเที่ยว
- หนังสือประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกต
- เฟสต่อไป การปรับปรุงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่

โครงการพิพิธภัณฑ์

- ได้มีการจำลองอาคารพิพิธภัณฑ์
- การจัดสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ ยังไม่สามารถจัดได้ทั้งหมด เนื่องจากสิ่งของในพิพิธภัณฑ์มีหลากหลาย แต่ได้มีการจัดทำเป็น model ก่อน

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการจัดทำเป็นแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่หรือไม่ โดยยกตัวอย่าง มุมที่มีความสำคัญ เช่น มุมเจ้าดารารัศมี
- การปรับปรุงโครงสร้าง หรือ กับ อ. ปุ่น เพื่อวางแผนการออกแบบ เฟส 2
- ถ้ามีการทำมุม เจ้าดารารัศมีแล้ว จะมีการทำมุมอื่น อีกหรือไม่
- จะมีการเผยแพร่ข้อมูล ผ่านเว็บไซต์ แผ่นพับ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้กับ คนในชุมชน และคนนอกชุมชน ได้หรือไม่
- การสร้างการบริหารจัดการให้กับพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้อยู่ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

- การรวบรวมข้อมูลของสิ่งที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ ถ้าเป็นไปได้ ควรคัดเลือกสิ่งของที่สำคัญที่สุดที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ เช่น ผ้าโบราณ ของเจ้าดารารัศมี โดยมีการสืบค้น ประวัติ เรื่องราว ความสำคัญ และจัดเป็นข้อมูล ดิจิทัล เพื่อให้ คนนอก ได้เห็น และชื่นชมถึงความมหัศจรรย์

โครงการประเพณีวัฒนธรรม

- ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลประเพณีวัฒนธรรมทั้งหมดในย่านวัดเกตแล้ว
- การถ่ายทอดได้มีการถ่ายทอดแล้ว แต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดให้เห็นคุณค่าอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

- ขอให้เขียนข้อมูลเรื่องราว ความสำคัญ เพื่อให้เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์หรือภูมิปัญญาเชียงใหม่

- คัดเลือกประเพณีวัฒนธรรมสุดยอดเยี่ยม เช่น ล่องสะเปา และจัดทำเป็นสื่อ แผ่นพับ แผนภาพ ไลน์ เพื่อสื่อให้คนใน คนนอกได้เกิดความชื่นชม
- ทำเป็น info graphic เพื่อเขียนเรื่องราว จัดแสดง สื่อสาร เรื่องทั้งหมดของประเพณี วัฒนธรรมล่องสะเปา

สรุปภาพรวม

- ถ้าเอาเรื่องราวของดีทั้งหมดมาเชื่อมร้อยกัน จะเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

งานที่ต้องทำครั้งต่อไป

1. การสื่อสารกับ ชุมชน โดยต้องมีสรุปแต่ละโครงการที่ต้องทำ
2. การกำหนดเวลา การส่งรายงาน การดำเนินกิจกรรม การเข้าไปพูดคุยกับโครงการย่อย

ส่วนวิชาการ

1. ประสานแต่ละโครงการย่อย เพื่อสร้างสื่อ การทำรายงานฉบับสมบูรณ์
2. แต่ละโครงการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้เสร็จเรียบร้อย
3. นัดหมาย ทีมวิชาการแต่ละโครงการ เพื่อมาพูดคุย การบูรณาการเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต/งานค้างที่จะต้องทำ (ก่อนสิงหาคม)

ส่วนของชุมชน

1. แผนที่ต้องทำในครั้งต่อไป อยากทำอะไรต่อในแต่ละโครงการ
2. นัดหมาย ชุมชน เพื่อบอกเล่าสิ่งดีๆ ที่จะเกิดขึ้นกับวัดเกิด จากงานวิจัย (วันอาทิตย์ที่ 4 กันยายน) + โครงการอาหาร จะมาร่วมจัดมหกรรมอาหาร เชิญเทศบาล มาร่วม (เชิญใครมาร่วมบ้าง ให้แต่ละโครงการแจ้งรายชื่อมาที่โครงการสังเคราะห์)

ภาพที่ 11 ประชุมทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 9 งานนำเสนอของคิยาน์วัดเกต

วัน/เวลา: 11 กันยายน 2559 เวลา 9.00-15.30 น.

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 110 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

- 1) เพื่อนำเสนอของดี ในด้านต่างๆ ของย่านวัดเกตที่ได้มีการสังเคราะห์แล้ว
- 2) เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้านย่านวัดเกต ถึงข้อมูลของดี แต่ละด้าน
- 3) เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้องและนำไปบูรณาการสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต

โครงการต่างๆ ที่ดำเนินการในย่านวัดเกต ได้แก่

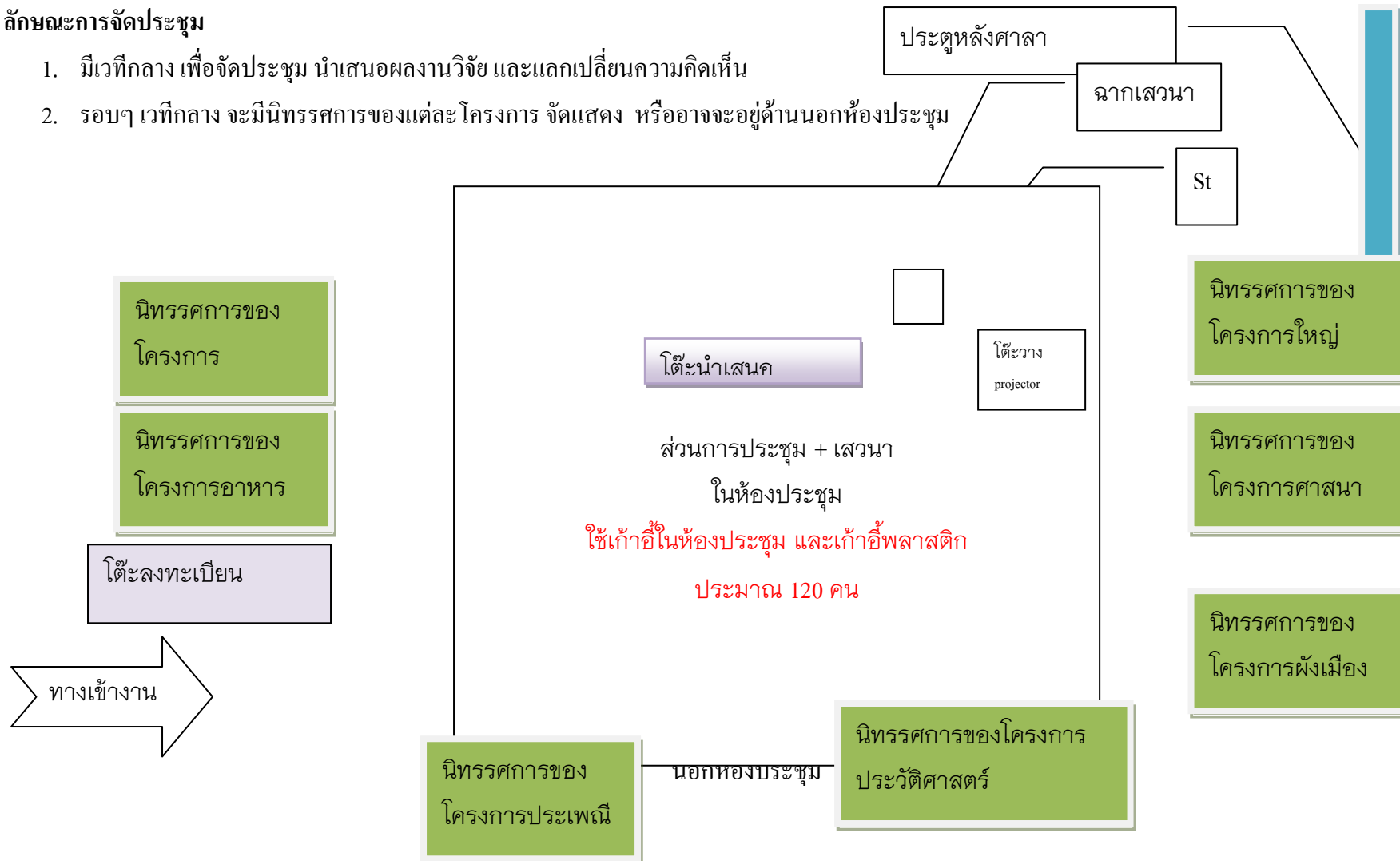
1. โครงการสืบค้น ประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับ มรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต
2. โครงการพิพิธภัณฑ์วัดเกตการามให้เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต
3. โครงการการเสริมสร้างและฟื้นฟูพลังสามัคคี 4 ศาสนาย่านวัดเกตโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนกับฝ่ายวิชาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
4. โครงการความร่วมมือของชาวบ้านย่านวัดเกตกับนักวิชาการในการสืบค้นและรื้อฟื้นของดีทางด้านวิถีชีวิตอาหารการกินตำรับย่านวัดเกตสู่การพัฒนาให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
5. โครงการการรื้อฟื้น ของดีด้าน ประเพณีวัฒนธรรมย่านวัดเกต บนความร่วมมือของชุมชนและนักวิชาการเพื่อการบูรณาการสู่การพัฒนาย่านวัดเกต ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต
6. การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของย่านวัดเกตโดยความร่วมมือของภาคประชาชนย่านวัดเกต จังหวัดเชียงใหม่

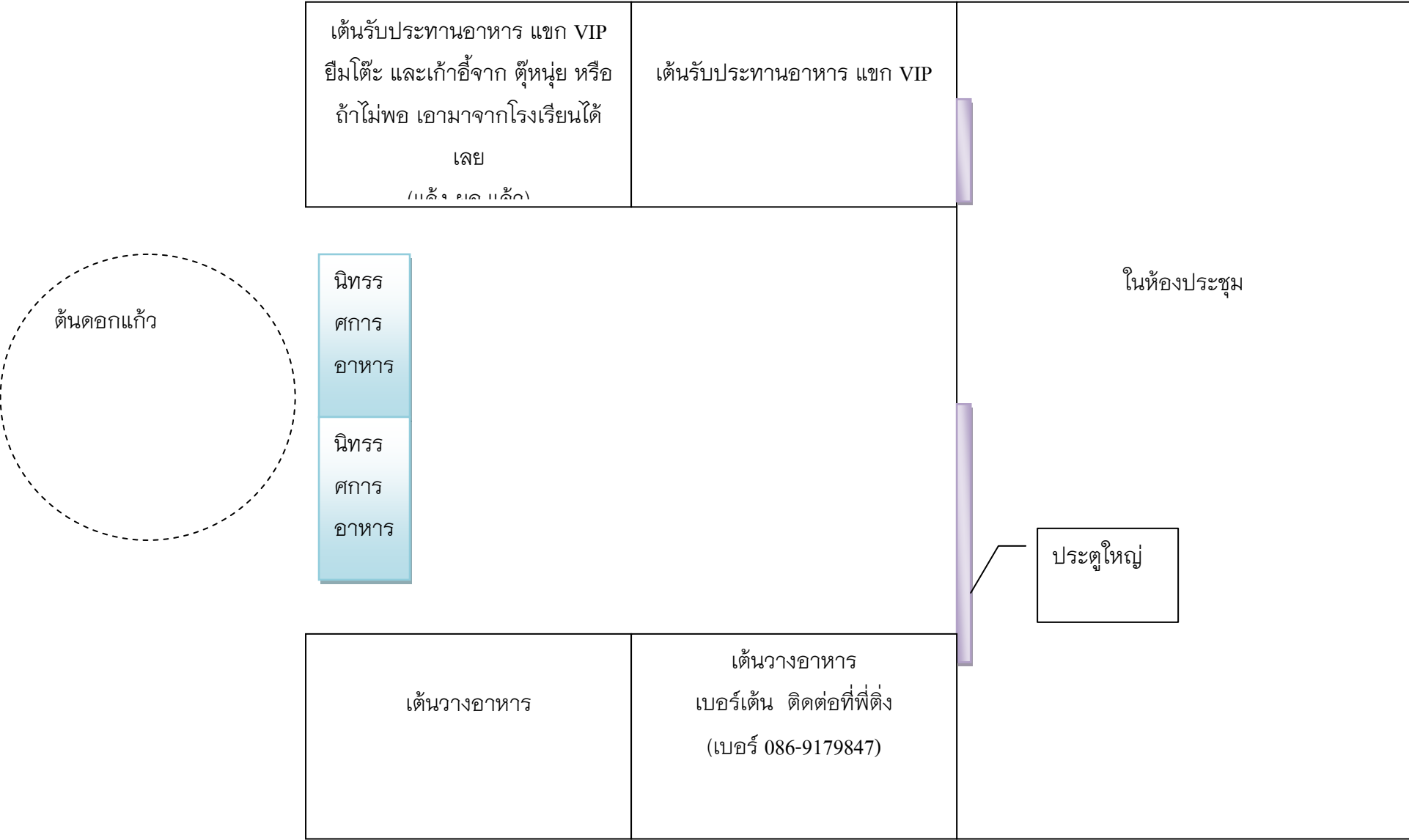
โครงการร่วมใหญ่ :

โครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่

ลักษณะการจัดประชุม

1. มีเวทีกลาง เพื่อจัดประชุม นำเสนอผลงานวิจัย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
2. รอบๆ เวทีกลาง จะมีนิทรรศการของแต่ละโครงการ จัดแสดง หรืออาจจะอยู่ด้านนอกห้องประชุม

เวลา	กิจกรรม	รายละเอียด	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน	ลงทะเบียน เข้าร่วมกิจกรรม	- โต๊ะลงทะเบียน - ใบลงทะเบียน - คู่มือโครงการทั้งหมด - ในย่านวัดเกต - ใบประเมิน	- น้องมิน ทำโต๊ะลงทะเบียน - โอ้ทำ คู่มือ - ให้นักศึกษาช่วยงาน 1 คน - มาช่วยรับลงทะเบียน - นิวช่วยดูแลเรื่อง การลงทะเบียน	- ออกหนังสือเชิญประชุม (องค์กร หน่วยงาน แจก VIP) - ออกการ์ดเชิญผู้เข้าร่วมประชุม (คนในชุมชน และ คนนอกชุมชน)
8.30-16.00 น.	นิทรรศการของแต่ละโครงการ	แต่ละโครงการ ร่วมกันจัดนิทรรศการ ผลงานการดำเนินงาน ของดีของโครงการตนเอง 1. การนำเสนอของดี ในด้านต่างๆ ผ่านสื่อรูปธรรม ได้แก่ - บอร์ดนิทรรศการ - เอกสาร แผ่นพับของดี แต่ละด้าน ฉบับย่อ - PPT - VCD 2. การนำเสนอผ่านของจริง ได้แก่ - มหกรรมอาหาร	- แต่ละโครงการจัดแสดงผลงาน นิทรรศการ - แต่ละโครงการจัดทำแผ่นพับ - นิทรรศการแต่ละโครงการต้องมีบุคคลประจำให้ความรู้ และนำเสนอ - ยกบอร์ด จากโรงเรียนวัดเกต มาจัดนิทรรศการ (ยกเว้นบอร์ดที่ติดผนัง ไม่ต้องนำลงมา)	- ให้การโรง โรงเรียนวัดเกต มาช่วยยก - เอ และ เจมส์บอน 086-4298073 084-0424383 (เบอร์โทร ผอ.อภิโชค 092-2592756) แต่เดี๋ยวก่อน จะเอาเบอร์การโรงให้ - มีเด็กมาช่วยยกบอร์ด	

เวลา	กิจกรรม	รายละเอียด	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- การตีกลอง / รำดาบ / ฟ้อนดาบ / ฟ้อนเล็บ - การแสดงวิธีการรักษาผ้า			
09.30- 10.30 น.	เปิดกิจกรรม	1. เชิญ ตัวแทนจากเทศบาล มาเป็นประธานในการเปิดงาน 2. นำเสนอวิสัยทัศน์ “พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ย่านวัดเกต” โดย อ.ดร.สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร	- เครื่องเสียง - ถ่ายใส่ไมโครโฟน (เตรียมแล้ว) - Projector - จัดทำสคลิป ให้รองนายก - จัดเตรียม ppt ให้อาจารย์ - โพรเจียม (ยืมโพรเจียมจาก รร.วัดเกตแล้ว) - โต๊ะนำเสนอ	- อ้ายปรีหารับผิดชอบ เครื่องเสียง 089-4343609 - น้องเบิร์ด มาเป็นพิธีกร 090-9188142 - ใ้ดูแลการนำเสนอ - น้องมิน จัดโต๊ะนำเสนอ	
10.30- 10.45 น.		รับประทานอาหารว่าง	ขนมไทย เตรียมจาน ช้อน น้ำ น้ำแข็ง	ร้านขนมตาล 089-6377022 น้ำ + น้ำแข็ง ประสานพี่ตัง	ร้านจะนำขนมมาส่ง

เวลา	กิจกรรม	รายละเอียด	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
10.45- 12.15 น.	แต่ละ โครงการ นำเสนอ ของดี	แต่ละโครงการนำเสนอ ของดี ๆ ที่ได้มีการ เก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล แล้ว ให้แก่ ชาวบ้าน และบุคคลทั่วไป (ช่วงเช้า) 1. โครงการประวัติศาสตร์ การ เปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดินย่านวัดเกต 2.โครงการพิพิธภัณฑ์ : ของดีของ พิพิธภัณฑ์ 3. โครงการประวัติศาสตร์ :ของดีด้าน กายภาพ บ้านโบราณ อาคารบ้านเรือน ฯลฯ ในย่านวัดเกต	ป้ายชื่อผู้นำเสนอ	-ไอ้ เติร์มป้ายตั้งโต๊ะ ขออาร์ม ช่วยดูเรื่องสถานที่	
12.15 – 13.15น.		รับประทานอาหารกลางวัน	จัดเต็ม ให้ตั้งอาหาร โต๊ะวางอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ทานข้าว	ร้าน อ.สำราญ ทำอาหาร 053-211835 ร้านผัดไทย ประสานกับ เจ๊แมว พี่ธัญญา ช่วยดูแลเรื่อง อาหาร และ อาหารว่าง	

เวลา	กิจกรรม	รายละเอียด	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
13.15 – 14.45 น.		แต่ละโครงการนำเสนอ ของดี ๆ ที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว ให้แก่ ชาวบ้าน และบุคคลทั่วไป (ช่วงบ่าย) 4. โครงการศาสนา : ของดีของ 4 ศาสนา 5. โครงการอาหาร : อาหารที่โดดเด่นในย่านวัดเกต 6. โครงการประเพณี วัฒนธรรม : ประเพณี วัฒนธรรมที่โดดเด่นในย่านวัดเกต			
14.45- 15.00 น.		รับประทานอาหารว่าง			
14.00- 15.30 น.	เวทีเสวนา	- ผู้เข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น - ประเมินผลการนำเสนอของดี และการต่อ ยอดเพื่อการบูรณาการสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต - สรุปผลการประชุม - ปิดการประชุม	-แบบประเมิน	ไอ้ ประสานงานเรื่องการ ประเมิน	
15.30- 16.00 น.	เวทีเสวนา	- สรุปผลการประชุม - ปิดการประชุม			

สิ่งที่ต้องเตรียมในการจัดประชุม

1. แต่ละโครงการจัดนิทรรศการ การรวบรวมของดีของโครงการตนเอง โดยทั้งหมดให้ใช้งบประมาณ ของโครงการตนเอง ถ้าไม่พอ สามารถเบิกจากโครงการใหญ่ได้
2. แต่ละโครงการจัดทำแผ่นพับเพื่อนำเสนอของดีหรือถ้ามี VCD ก็สามารถนำมาแสดงได้เลย
3. แต่ละโครงการ ส่งข้อมูลของดีด้านต่างๆ เพื่อนำมาจัดทำเป็นสูจิบัตร

รูปภาพการดำเนินงาน:

ภาพที่ 12 งานนำเสนอของดีย่านวัดเกต

กิจกรรม 10 ประชุมเชื่อมความสัมพันธ์เชิงคุณค่า

วัน/เวลา: วันที่ 17 ตุลาคม 2559

สถานที่: ห้องสมุดโรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 26 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อหาแนวทางการเชื่อมความสัมพันธ์ของของดีด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นของแต่ละโครงการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

ภาพที่ 13 ประชุมเชื่อมความสัมพันธ์เชิงคุณค่า

กิจกรรม 11 การศึกษาเรียนรู้ พื้นที่เมืองเก่า จ.น่าน

“การท่องเที่ยวโดยชุมชนและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น”

ณ พื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

วัน/เวลา: วันที่ 21-22 ตุลาคม 2559

สถานที่: จ.น่าน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 30 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

1. เพื่อศึกษาเรียนรู้พื้นที่เมืองเก่า จ.น่าน และนำแนวทางการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาปรับใช้ภายในวัดเกต

วิธีดำเนินงาน

วันที่ 21 ตุลาคม 2559

เวลา 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.30 น. รับฟังการบรรยาย :

- การดำเนินงาน ของ อพท. ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน

โดย นายสุขสันต์ เพ็งดิษฐ์ รองผู้จัดการสำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน

- การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โดย ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลในเวียง –
บ้านหนองเต่า และประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนตำบลบ่อสวก

14.30 น. เชื่อมชมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ณ โฮงเจ้าฟองคำ

16.00 น. เยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ณ พิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านพระเกิด

18.00 น. รับประทานอาหารเย็น ที่ โฮงเจ้าฟองคำ

19.30 น. เข้าโรงแรมที่พักพักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ 22 ตุลาคม 2559

เวลา 08.00 น. นั่งรถรางสัมผัสบรรยากาศเมืองน่าน
(เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชนวัดกู่คำ, สักการะพระเจ้าทองทิพย์ วัดสวนตาล)

09.30 น. เยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดทำพิพิธภัณฑ์ภาพถ่าย
โบราณ
ณ หอประวัติศาสตร์ โรงเรียนน่านคริสเตียนศึกษา

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.30 น. เสร็จสิ้นการศึกษาดูงาน

ภาพที่ 14 การศึกษาเรียนรู้ พื้นที่เมืองเก่า จ.น่าน

กิจกรรม 12 ประชุมวิเคราะห์แผน นำเสนอแผน และวางแผนงานล่องสะเปา ในเบื้องต้น

วัน/เวลา: วันที่ 29 ตุลาคม 2559

สถานที่: ห้องสมุดโรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 17 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

งานล่องสะเปา ย่านวัดเกต เป็นประเพณี วัฒนธรรมล้านนา ที่ปฏิบัติมาแต่โบราณ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ

- 1) ทำบุญอุทิศ ส่วนบุญ ส่วนกุศล ให้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว
- 2) ทำบุญ ให้กับตนเอง ในภพภาคหน้า
- 3) สืบชะตา สะเดาะเคราะห์ ให้กับตนเอง

เนื่องจากได้สูญหายไปเกือบ 80 ปี ดังนั้นในย่านวัดเกตจึงมีการรื้อฟื้นประเพณีนี้ ขึ้นมา เพื่อให้ประเพณีดังกล่าวยังคงสืบทอดสู่รุ่น ลูก หลาน และยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนย่านวัดเกต ในการร่วมกันสืบสาน และร่วมกันระลึกถึงญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว และถือว่าเป็นประเพณีของความภูมิใจอย่างของของคนในย่านวัดเกต เพราะเป็นเพียงไม่กี่ชุมชนในเชียงใหม่ที่มีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมการล่องสะเปานี้

ดังนั้นเพื่อให้เกิดการดำรงไว้ ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ทางชุมชนย่านวัดเกต จึงหารือกันว่า อยากจะทำการอนุรักษ์ รักษาไว้ ให้สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมนี้ทุกปี และในปีนี้เป็นปีแห่งการสูญเสียที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ และชาวบ้านย่านวัดเกตก็ซึ่งในพระมหากรุณาธิคุณขององค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ แต่เนื่องจากได้มีการออกแบบการจัดงานล่องสะเปา ร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่งานล่องสะเปา ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงขออนุญาตจัดงานล่องสะเปา บริเวณลานคอนกรีตริมแม่น้ำปิง ได้สะพานจันทร์สม โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ 8-15 พฤศจิกายน 2559

ตั้งองค์สะเปา ไว้ที่วัดเกตการาม เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ร่วมทำบุญ

(1) สะเปาสำหรับ อุทิศส่วนกุศลให้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ ตกแต่งด้วย กระจาดสีทองและสีเงิน

(2) สะเปาสำหรับ ชาวบ้าน ตกแต่งด้วยกระจาดสีขาว ดำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว และสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ให้กับตัวเอง ในภายภาคหน้า

วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ตั้งแต่เวลา 17.00- 22.00 น.

- จัดงานนิทรรศการประเพณีล่องสะเปา โดยมีการจัดบอร์ดนิทรรศการ ข้อมูลประวัติความเป็นมา เรื่องราวสำคัญของประเพณีล่องสะเปา
- การบอกเล่า เรื่องราวของประวัติความเป็นมา เรื่องราว องค์ประกอบของการล่องสะเปา โดยผู้รู้ ย่านวัดเกต
- การฉายวิดีโอ เรื่องราว ความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรม การล่องสะเปา
- การฉายวิดีโอของสถานที่ต่างๆ ที่อยู่ในย่านวัดเกต ประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ ฯลฯ
- การฉายวิดีโอ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- การสาธิต การตัดตุ้ม การหยอดผางประทีป การทำสะเปา
- การจุดผางประทีป แปลอักษร เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
- การประกอบพิธีกรรม การเทศน์มหาชาติ การบูชาผางประทีป ที่วัดเกตการาม
- การตั้งองค์สะเปา ไว้ที่วัด (โดยตัวองค์สะเปา ในปีนี้ตกแต่งด้วยสีขาว – ดำ สีเงิน สีทอง)

วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2559 ตั้งแต่เวลา 17.00- 22.00 น.

- แห่องค์สะเปา เพื่อปล่อยลงสู่แม่น้ำปิง ที่ท่าวัดเกต ได้สะพานจันทร์สม (โดยการแห่อย่างเงียบๆ ไม่มีการบรรเลง จะมีการร่วมกันจุดเทียน ไปตามขบวนแห่)
- มีพิธีการระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ของแต่ละศาสนา
- ล่องสะเปา สู่แม่น้ำปิง

ผลการดำเนินงาน:

ได้แผนงานงานล่องสะเปา

แผนการดำเนินงาน “ล่องสะเปา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ”

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
1. การเตรียมงาน	การจัดประชุมเตรียมงานในชุมชน	1. จัดประชุมเพื่อเตรียมงาน วางแผนการจัดงาน ประเพณีการล่องสะเปา ร่วมกับชาวบ้านย่านวัดเกต ครั้งที่ 1 วันที่ 17 ตุลาคม 2559 ครั้งที่ 2 วันที่ 29 ตุลาคม 2559 ครั้งที่ 3 วันที่..... ครั้งที่ 4 วันที่.....	- ค่าอาหารและอาหารว่างในการจัดประชุม	ทีมวิจัยทุกท่าน	
	การจัดทำข้อมูล	1. จัดทำป้ายขั้นตอนของการประกอบพิธี ประเพณี การล่องสะเปา 2. จัดทำข้อมูล เพื่อทำบัตรคณิศรการ ข้อที่ 4 3. จัดทำข้อมูลแผ่นพับ	- ค่าจัดทำไวนิล - ค่าจัดทำแผ่นพับ	- ให้อั้จัดทำข้อมูลประเพณีการล่องสะเปา - บอร์ดของแต่ละโครงการสามารถใช้ของเดิมที่มีอยู่ได้ - ประสานแต่ละโครงการจัดทำแผ่นพับเพื่อเผยแพร่	
	การประชาสัมพันธ์	1. ประชาสัมพันธ์การจัดงานล่องสะเปา โดยจัดทำป้ายไวนิล ติดที่วัด ซ้างๆ องค์กรสะเปา เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูล การ	- ค่าจัดทำไวนิล - ค่าแผ่นพับโฆษณา ทำป้ายประชาสัมพันธ์	- ให้อั้จัดทำข้อมูล การประชาสัมพันธ์ ติดไว้ที่วัด - ขอทีม อ.สัมโ ออกแบบ	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		มาร่วมงาน 2. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ติดตามสถานที่ต่างๆ ของชุมชน และนอกชุมชน 3. ประชาสัมพันธ์ ผ่านเสียงตามสายของชุมชน 4. ประชาสัมพันธ์ การจัดงาน ผ่านสื่อวิทยุ	การจัดงาน 4 อัน ที่สะพานจันทร์สม นครพิงค์ นวรัตน์ และ รร.ปริญญ์ ติดวันพุธ ทำป้ายขนาดเล็ก A3 จำนวน 20 ป้าย ติดไว้	ป้ายประชาสัมพันธ์ - พี่ปรีชา ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย - ขอทิม อ.สัมโ ประชาสัมพันธ์ก่อนจัดงาน - โอ้ จัดทำบัตรเชิญ เพื่อเชิญชวน แขกผู้มีเกียรติมาร่วมงาน	
	เตรียมวัสดุอุปกรณ์	1. ฉาก การจัดงาน 2. เครื่องเสียง และไมโครโฟน (ชุมชน) 3. แคร่ เพื่อวางอุปกรณ์สาธิต(ชุมชน) 4. ติดไฟฟ้า บริเวณงาน(ขอเทศบาล) 5. โคมไฟ 6. ฝางประทีป สำหรับจุด 7. ประทีป จุดบริเวณทางเดิน 8. วิธีดีดี สำหรับจัดงาน 9. Projector 10. จอ LCD		- ขอเตีล ช่วยออกแบบฉาก	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
	จัดทำโครงผาง ประทีป	จัดทำโครงเพื่อวางผางประทีป ขนาด กว้าง 2 เมตร ยาว 2.5 เมตร เพื่อวางผางประทีปในแนวตั้ง		คุณปรีชา	
2. การจัดการ องค์ประกอบทาง อุปกรณ์	1. การทำสะเปา หลวง	1. จัดทำองค์สะเปาหลวง จำนวน 2 ลำ คือ (1) สะเปาสำหรับ อุทิศส่วนกุศลให้กับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ ตกแต่งด้วย กระจาดสีทองและสีเงิน (2) สะเปาสำหรับ ชาวบ้าน ตกแต่งด้วยกระจาดสี ขาว ดำ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ ล่วงลับไปแล้ว และสืบชะตา สะเดาะเคราะห์ ให้กับตัวเอง ในภายภาคหน้า 2. ชาวบ้านชุมชนย่านวัดเกต จัดเตรียม เครื่อง สะเดาะเคราะห์ 108 เพื่อใส่ลงใน องค์สะเปา (ส่วนของชุมชน) 3. ตกแต่งไฟ ใน องค์สะเปาหลวง โดยใช้ energy saving 4. รวบรวมองค์สะเปา ตามจินตนาการ เพื่อจัดทำเป็น องค์ความรู้ของสะเปา และจัดทำเป็นข้อมูล เพื่อเผยแพร่ ผ่าน ไลน์ และแผ่นพับ	- ค่าทำสะเปา (โครงการ สำรองเงินไปก่อน จำนวน 8,000 บาทต่อลำ และทางชุมชนจะตั้งผู้ รับบริจาค) - ค่าอุปกรณ์เครื่อง สะเดาะเคราะห์ 5,000 บาท	- คุณธงชัย บุญมา และ ทีมงาน จัดทำสะเปา - พี่ตังและทีมงาน จัดทำ เครื่องสะเดาะเคราะห์ - โอ้จัดเตรียมข้อมูล องค์สะ เปา	ดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม 2559

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		5. นำองค์สะเปาทั้งสอง ตั้งไว้ข้างเจดีย์ เพื่อให้พุทธศาสนิกชน ร่วมทำบุญ โดย 1) สะเปาสำหรับ อุทิศส่วนกุศลให้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ จะมีพระบรมสาทิสลักษณ์ ของพระองค์ท่าน วางไว้ใกล้ๆ เพื่อให้ชาวบ้าน มาเคารพกราบไหว้ และมีกระดาษโน้ต เพื่อให้ชาวบ้าน ที่เข้ามาเคารพเขียนคำอาลัยเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล (หรือให้ใส่เหรียญ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของพระองค์ท่าน) (2) สะเปาสำหรับ ชาวบ้าน ใส่เครื่องสะเดาะเคราะห์ เพื่อให้ชาวบ้าน ใส่เงิน ตัดเล็บใส่ เศษเสื้อผ้า เพื่ออุทิศ ส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้อง 6. จัดทำข้อมูล ประวัติความเป็นมา เรื่องราวของประเพณี การล่องสะเปา ตามแบบฉบับย่านวัดเกต ได้แก่ ป้ายไววนิล และเอกสารแผ่นพับเผยแพร่			

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
	สะเปาบริวาร	1. อ.เสถียร สอนเด็กเยาวชนโรงเรียนวัดเกตการาม เพื่อทำสะเปาบริวาร จากกากกล้วย และ กาบมะพร้าว จนเชี่ยวชาญ เพื่อนำไปจำหน่าย และลอยในวันลอยสะเปา (ปัจจุบันได้ฝึกทำแล้ว 2 ครั้ง และจะดำเนินการอีกภายในวันที่ 4-13 พ.ย. 59) 2. เด็กเยาวชนโรงเรียนวัดเกต สาธิตการทำสะเปาบริวาร ในงานนิทรรศการ ริมน้ำปิง	-ค่าวัสดุอุปกรณ์ การทำสะเปา	- อ.เสถียร และเด็กเยาวชนโรงเรียนวัดเกตการาม - ประสาน ผอ. ทำหนังสือขออนุญาตผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กนักเรียนมาร่วมงาน	
	ชุมนุมประติมากรรม	1. ชาวบ้านย่านวัดเกต ร่วมกัน จะเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เพื่อจัดทำชุมนุมประติมากรรม บริเวณทางเข้าสะพานจันทร์สม		- อ้ายปรีชา พี่ต๋อง เจ้แมว	
3. การจัดการองค์ประกอบทางปฏิบัติการ	1. การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในวันลอยสะเปา ได้แก่ -เทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์หลวง	1. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมกิจกรรม การลอยสะเปาวัดเกต โดยเน้น การเผยแพร่ ความสำเร็จของแต่ละพิธีกรรม ในวันที่ 13 พ.ย. 59 2. จัดทำข้อมูล เป็นแผ่นพับ ถึงอนิสงค์ของการเข้าร่วม อนิสงค์ของการเทศน์มหาชาติ 13		- อ้ายหนานบุญส่ง ดูแลเรื่องพิธีกรรม และประสานท่านพระครู - โอ้ทำข้อมูล	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
	- ขึ้นธรรมมาศหลวง - บูชาผางประทีป - การแห่สะเปา - การล่องสะเปา	กัณฑ์หลวง แต่ละกัณฑ์ มีความหมายอย่างไร อนิสงค์ของการบูชาผางประทีป			
4. การจัด นิทรรศการ	นิทรรศการเพื่อ เทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	1. จัดทำบอร์ดนิทรรศการ เกี่ยวกับ พระราชกรณียกิจ การเสด็จของพระเจ้าอยู่หัว ร. 5 – ร.9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ในชุมชนย่านวัดเกต และเมืองเชียงใหม่ 2. พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ ที่สำคัญ		-ขอทีม อ.ส้มโอ ช่วย จัดเตรียมข้อมูล	
	นิทรรศการ ประเพณีการล่อง สะเปา	1. จัดทำข้อมูล เรื่องราว ความเป็นมาของประเพณี การล่องสะเปา ย่านวัดเกต ในรูปแบบของ ป้ายไวนิล แผ่นพับ และ Infographic เพื่อจัดแสดง • ข้อมูลองค์ประกอบของประเพณีล่องสะเปา เริงอุปรกรณ์ และเชิงปฏิบัติการ		- ใ้จัดเตรียมข้อมูล	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		- ประวัติความเป็นมาของประเพณี การล่องสะเปา - ข้อมูลพิธีกรรมสำคัญ และอนิสงค์ของแต่ละพิธีกรรม - ข้อมูลภาพองค์สะเปาในอดีต			
	นิทรรศการของดีแต่ละโครงการ	1. โครงการสังเคราะห์ ประสานแต่ละโครงการ เพื่อนำข้อมูลผลการวิจัย ของดีที่เกิดขึ้น จัดทำเป็นแผ่นพับ ไลน์ล มาร่วมจัดนิทรรศการ สาริต ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ผลงานให้นักท่องเที่ยว ที่มาร่วมงาน 1. แต่ละโครงการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ เนื้อหา รายละเอียด ข้อมูล กรอบ ป้าย โครงไม้ และแจ้งความจำนงกับโครงการสังเคราะห์ กรณี ต้องการอุปกรณ์เพิ่มเติม 2. แต่ละโครงการนำนิทรรศการ มาแสดงในบริเวณ งานรมน้ำปิง ตั้งแต่วันที่ 13-15 พ.ย. 59 ตั้งแต่เวลา 17.00-22.00 น. เพื่อ		- ให้อัประสานงานให้แต่ละโครงการ จัดเตรียมข้อมูล - ขอเด็กเยาวชน โรงเรียนวัดเกตการาม ช่วยจัดเตรียมบอร์ดนิทรรศการ	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
5. การจัดแสดง	การเสวนา	- แต่ละโครงการ ส่งตัวแทน ซึ่งเป็น ทีมวิจัย ปราชญ์ ผู้รู้ มาพูดคุย ประสัมพันธ์ นำเสนอ ของดี ที่ได้จากงานวิจัยของตนเอง - ปราชญ์ / ผู้รู้ ในชุมชน อธิบายเพิ่มเติม เกี่ยวกับ เรื่องราวความสำคัญ แต่ละ องค์ประกอบ ของการล่องสะเปา - ปราชญ์ ผู้รู้ ลูกหวัง มาเล่า เรื่องพิพิธภัณฑวัด เกตการาม - แม่ครูดาวประกาย และทีมงาน มาเล่า เกี่ยวกับของดีด้านประเพณี วัฒนธรรมของ ย่านวัดเกต - อ.เสถียร มาเล่าเกี่ยวกับการทำสะเปา - คุณชาญชัย ศรีสมบัติ และทีมงาน มาเล่า เกี่ยวกับอาหาร ของดีในย่านวัดเกต - ผอ. และทีมงาน มาเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ของเมืองเชียงใหม่ และการจัดทำเส้นทาง การท่องเที่ยว	ครูอ้อย อ.เสถียร ลูกหวัง ผอ. อ้ายโต พี่จ้อย	- ไร่ประสานงาน แต่ละ โครงการ - ขอทีม อ.ส้มโอ ดำเนินการ เรื่อง การดำเนินงาน	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
	การฉายวีดิทัศน์	1. วีซีดี พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2. เปิดเพลง เพื่อเทิดพระเกียรติแด่พระองค์ท่าน 3. วีซีดี ประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ 4. วีซีดี สรุปผลการดำเนินงานโครงการ และของดีของย่านวัดเกตจาก อ.สัมพันธ์ 5. วีซีดี เชียงใหม่ 720 ปี 6. วีซีดี ล่องสะเปา 7. Info graphic ประวัติความเป็นมาของล่องสะเปา		- ขอทิม อ.สัมพันธ์ ช่วยประสานงาน	
	การร้องเพลง ประสานเสียง	• ภาษามือประกอบเพลงเกี่ยวกับในหลวงจากนักศึกษาพิเศษ มช. • ชมรมประสานเสียงของวงดุริยางค์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่			
6.การแสดงและการสาธิต		1. บริเวณการจัดงาน จะมีการสาธิต โดยเด็กเยาวชนและชาวบ้านย่านวัดเกต ได้แก่ • การทอดผางประทีป และอธิบายถึงนิสสัยของการบูชาผางประทีป		- ใ้ประสานแต่ละท่าน - ขอทิม อ.สัมพันธ์ ช่วยดูแล	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
		• สาธิตการตัดตุ้ง โดยเด็กเยาวชน • การสาธิต การทำสะเปา โดยเด็กเยาวชน โรงเรียนวัดเกต			
7. การจุดผางประทิป เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ		1. ให้ชาวบ้าน และบุคคลที่สนใจ อยากจะจุดผางประทิป เพื่อแปลอักษร เพื่อเทิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาร่วมกันหยอดผางประทิป และหลังจากที่ผางประทิป แข็งแล้ว ให้นำไปจุดในตำแหน่งที่วางไว้ (ถ้ายังไม่แข็ง ให้แลกกับที่แข็งแล้ว) โดยให้ร่วมกันทำบุญ ตามศรัทธา 2. จัดจุดผางประทิป ตัวอักษร รัชกาลที่ 9 (ในระหว่างนั้น ให้พูดถึงอนิสงค์ของการบูชาผางประทิป)		- ขอทิม อ.ส้มโอ ช่วยดูแล	
8. การประเมินผล การเข้าร่วมกิจกรรม ของชาวบ้านย่านวัด		ประเมินความเป็นไปได้ถึงการจัดงาน 1. ผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จัดการองค์ประกอบเชิงเครื่องมือ 2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จัดการองค์ประกอบเชิง	1. วัสดุจัดทำกระดาษบัตรคำ 2. ต้นไม้จำลอง	- โอ้ และทีมวิจัย	

เนื้อหาหลัก	กิจกรรม	รายละเอียด	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
เกิด และผู้มาร่วม รับฟัง		ปฏิบัติการ 3. คนในชุมชน ที่รับทราบมาร่วมกิจกรรม 4. เด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ 5. นักท่องเที่ยว 6. หน่วยงาน ได้แก่ ททท., เทศบาล , วัฒนธรรม จังหวัด			

กำหนดการวันที่ 13 –15 พ.ย. 59 สถานที่ ลานเอนกประสงค์ ริมแม่น้ำปิง ได้สะพานจันทร์สม

- จัดแสดงนิทรรศการโดยรอบ และการสาธิต

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
17.00 - 18.00 น.	ลงทะเบียน เข้าร่วมกิจกรรม	- ใบลงทะเบียน - แผ่นพับ ข้อมูล นิทรรศการ		
18.00- 19.00 น.	อ.สิทธิรัฐ กล่าวต้อนรับ ประธานกล่าวเปิดงาน อ.สิทธิรัฐ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ของการจัดงาน			ยังไม่ได้หา ประธาน
19.00- 21.00 น.	- เปิดวีดิทัศน์ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - การร้องเพลงประสานเสียงของ น้องๆ คณะสื่อสารมวลชน - การนำเสนอประวัติความเป็นมา ของประเพณีการล่องสะเปา - เปิดวีซีดีประเพณีการล่องสะเปา, Info graphic - การนำเสนอของดีของแต่ละ ศาสนา (เปลี่ยนกันมาพูด วันละ 2 เรื่อง - ชมการสาธิต การทำสะเปา การ ตัดตุ๊ก การหยอดผงประทีป			
19.00- 21.00 น.	ร่วมกันจุดผางประทีป แพลอักษร			
21.00- 22.00 น.	เปิด วีซีดี และปิดงาน			

กำหนดการวันที่ 14พ.ย. 59 สถานที่ วัดเกตการาม

- จัดแสดงนิทรรศการโดยรอบ และการสาธิตในเวลากลางวัน

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
6.00 น.	ทำพิธีที่วัดตอนเช้า เริ่มอ่านธรรม ตั้งแต่ตะวันขึ้นขอบ ฟ้า เห็นลายมือชัดเจน เทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์			
9.30- 11.00 น.	ขึ้นธรรมมาศหลวง โดย 1 ปี จะขึ้น 1 ครั้ง เทศน์มหาชาติ (ต่อ) (ต้องเทศน์ให้ จบก่อน 24.00 น.)			
12.00- 13.30 น.	ระหว่างเทศน์จะหยุดและเข้าโบสถ์ เพื่อปฏิบัติโมกข์(สังฆกรรม)			
14.00- 16.00 น.	เทศน์มหาชาติ (ต่อ) บูชาปางประทีปที่วัด ธรรมอนิสงส์ของปางประทีป (แม่ กาเผือก)			
18.30- 19.00 น.	เทศน์มหาชาติ (ต่อ)			

กำหนดการวันที่ 16 พ.ย. 59 สถานที่ วัดเกตการาม

จัดแสดงนิทรรศการโดยรอบ

เวลา	กิจกรรม	สิ่งที่ต้องเตรียม	ผู้รับผิดชอบ	หมายเหตุ
19.00 น.- 21.00 น.	เทศน์ 1 ถิ่นท์ (เทวะถอนสะตวง (สืบสะตวง) ก่อนจะเคลื่อนขบวน สะตวง 4 อันใส่ไปกับสะเปา			
	ผู้ร่วมงานทุกท่าน ร่วมกันจุดเทียน เคารพพระรูป เพื่อถวายความอาลัย แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพระบรมโกศ			
	แห่องค์สะเปา ไปยังท่าวัดเกต โดย การเดินจุดเทียน ไปอย่างช้าๆ จนถึงท่าวัดเกต			
	การทำพิธี แสดงความอาลัยของแต่ละศาสนา บริเวณท่าวัดเกต (อาจจะไม่เกี่ยวกับการล่องสะเปา แต่เป็นกิจกรรมร่วม เพื่อแสดงความอาลัย เคารพต่อพระองค์ท่าน) 1. ให้แต่ละศาสนา ทำพิธีเพื่อแสดงความอาลัย ของศาสนาของตนเอง 2. แต่ละศาสนา ยืนสงบนิ่ง เพื่อไว้อาลัย		ขอ อ. บานจิตร ประสาน แต่ละศาสนาให้เข้าร่วมกิจกรรม	คาดว่าศาสนาอื่นจะมาร่วมได้ แต่ศาสนาอิสลาม อาจจะไม่ได้
	ตัวแทนศาสนาพุทธ ทำพิธี ปลอຍสะเปา (ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาอื่นๆ) เพราะถือว่าเป็นเรื่อง พิธีกรรมของศาสนาพุทธ -ชาวบ้านร่วมกัน ปักเทียนลงบนพื้นซีเมนต์ เป็นตัวอักษร ร.๕			

ภาพ 15 ประชุมวิเคราะห์แผน นำเสนอแผน และวางแผนงานท้องถิ่นสะเปา ในเบื้องต้น

ภาพ 16 สถานที่จัดงาน ร่มน้ำปิง

กิจกรรม 13 การบูรณาการพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยการจัดการท่องเที่ยว

วัน/เวลา: วันที่ 14-16 ตุลาคม 2559

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 110 คน

เป้าหมายของกิจกรรม:

ผลการดำเนินงาน:

บทเรียน:

ปัญหา อุปสรรค:

ภาพกิจกรรม

ภาพ 17 การบูรณาการพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต โดยการจัดการส่องสะเปา

กิจกรรม 14 เวทีปิดโครงการ และนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการ ร่วมกับงานมหกรรม

อาหาร

วัน/เวลา: วันที่ 23 พฤศจิกายน 2559 เวลา 9.00-13.00 น.

สถานที่: วัดเกตการาม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: จำนวน 77 คน

ภาพกิจกรรม

ภาพ 18 เวทีปิดโครงการ และนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานโครงการ
ร่วมกับงานมหกรรมอาหาร

ภาคผนวก ข

แบบประเมิน

โครงการ การพัฒนาคุณค่าของอัตลักษณ์ทางกายภาพ และสังคมวัฒนธรรม บนความร่วมมือเพื่อนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต เมืองเชียงใหม่

.....

คำแนะนำ: แบบประเมินนี้เป็นแบบประเมินของโครงการฯ ขอให้ผู้เข้าร่วมเวทีทุกท่าน ช่วยหาคะแนนระดับความเป็นไปได้ ความเข้าใจ ความพอใจ ในการนำของดีต่างๆ ที่เกิดขึ้นในย่านวัดเกต มาบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

1. ท่านเข้าใจความหมายคำว่า “พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต” หรือไม่

ไม่เข้าใจ	เข้าใจน้อย	ปานกลาง	เข้าใจมาก	เข้าใจมากที่สุด

2. ท่านเห็นด้วยกับการที่วัดเกตมีของดีในด้านต่างๆ หรือไม่

ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ปานกลาง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยมากที่สุด

3. ท่านคิดว่า ถ้านำ ของดีด้านต่างๆ ที่อยู่ในย่านวัดเกต ไปพัฒนาให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ได้หรือไม่

ไม่ได้	ได้ในระดับน้อย	ปานกลาง	ได้มาก	ได้มากที่สุด

4. ท่านคิดว่า การจัดงานในครั้งนี้ เป็นอย่างไร

ไม่ดี	ดีในระดับน้อย	ปานกลาง	ดี	ดีมาก

5. อยากให้ท่านช่วยแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการนำของดี ไปพัฒนาให้เกิดเป็น
พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินโครงการ การรื้อฟื้นของดีด้านประเพณีล่องสะเปาของชุมชนย่านวัดเกต

คำแนะนำ: ขอความอนุเคราะห์ ท่านที่มาร่วมงานร่วมงาน แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประเพณีนี้

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง. 2. อายุ ปี
3. การอยู่อาศัยในย่านวัดเกต
☐ อาศัยอยู่ในย่านวัดเกต. ☐ ไม่ได้อยู่อาศัยในย่านวัดเกต ☐ ท่านมาจากที่ใด.....

ส่วนที่ 2 : ความรู้ ความพึงพอใจ

1. ท่านเข้าใจความหมายคำว่า “ล่องสะเปา” หรือไม่

ไม่เข้าใจ	เข้าใจน้อย	ปานกลาง	เข้าใจมาก	เข้าใจมากที่สุด

2. ท่านทราบถึงประวัติความเป็นมาของประเพณีการล่องสะเปาหรือไม่

ไม่ทราบ	ทราบน้อย	ปานกลาง	ทราบมาก	ทราบมากที่สุด

3. ท่านเห็นว่าประเพณีการล่องสะเปา แตกต่าง กับประเพณีการลอยกระทงหรือไม่

ไม่แตกต่าง	แตกต่างเล็กน้อย	แตกต่างปานกลาง	แตกต่างมาก	แตกต่างมากที่สุด

4. ท่านมีความพึงพอใจต่อการจัดประเพณี การล่องสะเปาในย่านวัดเกต หรือไม่

ไม่พอใจ	พอใจน้อย	ปานกลาง	พอใจมาก	พึงพอใจที่สุด

สิ่งที่ท่านพอใจมากที่สุดคือ.....

5. ท่านได้รับความรู้ จากการร่วมงานประเพณี การล่องสะเปาในย่านวัดเกต มากน้อยเพียงไร

ไม่ได้รับ	ได้รับน้อย	ปานกลาง	ได้รับมาก	ได้รับมากที่สุด

ถ้าได้รับ ท่านรับทราบจากแหล่งใด.....

6. ท่านคิดว่า ควรจะรื้อฟื้น ประเพณีการล่องสะเปา ให้คงอยู่ต่อไปเป็นประจำทุกปีได้หรือไม่

ไม่ควร	ควรบ้างเล็กน้อย	ปานกลาง	ควรมาก	ควรมากที่สุด

7. ท่านคิดว่า ถ้านำประเพณีการล่องสะเปา มาพัฒนาให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของย่านวัดเกต หรือของเมืองเชียงใหม่ ได้หรือไม่

ไม่ได้	ได้ในระดับน้อย	ปานกลาง	ได้มาก	ได้มากที่สุด

8. ท่านคิดว่าภาพรวมของ การจัดงานประเพณีการล่องสะเปา เป็นอย่างไร

ไม่ดี	ดีในระดับน้อย	ปานกลาง	ดี	ดีมาก

9. อยากให้ท่านช่วยแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ต่อการรื้อฟื้นประเพณีการล่องสะเปา ไปพัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์และการบูรณาการให้เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของย่านวัดเกต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ร่วมให้ข้อมูลในครั้งนี้ด้วยค่ะ

ภาคผนวก ก

ประวัติทีมวิจัย

ประวัติผู้เสนอโครงการ

ชื่อ – สกุล (ภาษาไทย) นายสิทธิณัฐ ประพุฒนิติสาร

(ภาษาอังกฤษ) Mr. Sidthinat Prabudhanitisarn

วุฒิการศึกษาสูงสุด

ระดับปริญญาตรี ชื่อเต็ม รัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) สถาบันการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปี พ.ศ. ที่สำเร็จ 2512

ระดับปริญญาโท ชื่อย่อ MS. (Community Development)

สถาบันการศึกษา University of Missouri Columbia, Missouri USA.

ปี ค.ศ. ที่สำเร็จ 1974

ชื่อย่อ MA. (Sociology) สถาบันการศึกษา Stanford University, Palo Alto, Stanford, California, USA. ปี ค.ศ. ที่สำเร็จ 1984

ระดับปริญญาเอก ชื่อย่อ Ph.D. สถาบันการศึกษา Stanford University, Palo Alto, Stanford, California, USA. ปี ค.ศ. ที่สำเร็จ 1986

ตำแหน่ง/หน้าที่ปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างยั่งยืน ภาควิชาสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สังกัดหน่วยงาน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โทรศัพท์ 053-943501 โทรสาร 053-222763 มือถือ 081-8844901

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ 5/1 สันติธรรม อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ (053) 217548, 405088

E-mail psidthinat@hotmail.com, sidtinat@gmail.com

ประสบการณ์การทำงาน - นักพัฒนาชนบท สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) (ปี พ.ศ. 2513 – 2522)

- รองผู้อำนวยการโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงตามพระราชดำริ
(ปี พ.ศ. 2522 - 2523) นักวิจัยสังคม สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เชียงใหม่ (ปี พ.ศ. 2523 - 2525)

- อาจารย์ประจำ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ปี พ.ศ. 2525-2551)

- การบริหารการศึกษา - รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์ (พ.ศ. 2526)
- รองคณบดีฝ่ายวิชาการ (พ.ศ. 2534 -2540)
- กรรมการหลักสูตรปริญญาโท หลักสูตรพัฒนาสังคม
- กรรมการบัณฑิตวิทยาลัย
- ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรปริญญาโทสาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- การพัฒนาสังคม - รองผู้อำนวยการโครงการผู้หญิงไทยในวันพรุ่งนี้ (ปี 2538-2542)
- ผู้ประสานงานโครงการวิชาการเพื่อเด็กและชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2543ถึงปัจจุบัน)
- ที่ปรึกษาทางวิชาการด้านเด็กและชุมชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยภาคเหนือ (สกว.)
- ที่ปรึกษาโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและพัฒนาระบบการจัดการด้านสุขภาพของชุมชนนำอยู่ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- กรรมการและนักวิจัย ศูนย์วิชาการสารเสพติด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การสนับสนุนทางวิชาการ
- กรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิประจำ สกอ. ด้านการพัฒนาศักยภาพในวิชาการให้กับสังคม
- นักวิจัยและที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงของสภาพัฒน์ฯ
- นักวิชาการด้านการจัดการทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน อบต. และชุมชน
- นักวิชาการและที่ปรึกษาด้านการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน สารเสพติด และการค้ามนุษย์ของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน อบต. และชุมชน
- การสอน:
- การพัฒนาชุมชน (Introduction to Community Development)
- หลักสูตรปริญญาตรี - หลักการพัฒนาชุมชน (Principle of Community Development)
- การจัดองค์กรและวางแผนพัฒนาสังคม (Social Organization, and Social Planning)
- หลักสูตรปริญญาโท/เอก - ทฤษฎีพัฒนาสังคม (Social Development Theories),
- การกำหนดกรอบคิดและวิธีการวิจัยทางสังคม (Conceptualization and Methodology in Social Science Research),
- การวิเคราะห์นโยบายพัฒนาสังคม (Social Development Policy Analysis),
- การวางแผนและประเมินโครงการพัฒนาสังคม (Social Development

Program Planning and Evaluation).

- การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนระดับชุมชน
ลุ่มน้ำ และภูมิภาค
- วิธีการวิจัยสหสาขาวิชาระดับสูง และองค์กร การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
อย่างยั่งยืน

ผลงานทางวิชาการ:

1. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร การพัฒนาแบบยั่งยืน เอกสารโครงการใช้ที่ดินและการ
ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน TUCE-SLUSE, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2543
2. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร ประชาธิปไตยกับการพัฒนาชุมชน เอกสารประกอบการเรียน
วิชา 165272 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2542
3. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร หลักการพึ่งตนเองและใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เอกสาร
ประกอบการเรียนวิชา 165272 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2542
4. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เอกสารประกอบการเรียน
วิชา 165272 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2542
5. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร องค์กรชุมชน : ทางเลือกใหม่ของการพัฒนา คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2544
6. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร พัฒนาชุมชน: การวิเคราะห์แนวคิดและการปฏิบัติ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่ 2543
7. สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม:แนวคิดและแนวปฏิบัติ
(Participatory Action Research PAR) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2545

ผลงานการวิจัย:

1. Robert B. Textor, Bhansoon Laddavalaya, and Sidthinat Prabudhanitisarn, **Alternative Futures for Thailand** Chiang Mai, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, 1983.
2. Sidthinat Prabudhanitisarn, "Cultural Change in Northern Thai Villages", **Symposium on Cultural Change in Asia/USA**, Institute of Culture and Communication, East-West Center, University of Hawaii Honolulu, Hawaii USA. 1988.
3. Sidthinat Prabudhanitisarn and others , **Study of Operation Plan and Investment Priorities to Solve Environmental Problems of Chiang Mai Province**, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, 1996

4. Robert B. Albriton and Sidthinat Prabudhanitisarn, "Culture, Religion and Thai Political Diversity" **Asian Studies Review**, Vol. 21, No. 1, July 1997.
5. Sidthinat Prabudhanitisarn and others, **Situation Analysis of Child Labor Problem of Chiang Mai Province**, Thai Women of tomorrow Project, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, 1998.
6. Sidthinat Prabudhanitisarn and Chatchai Rongaroon **Problem of Child Labor in Chiang Mai's Garment Factories**, Thai Women of tomorrow Project, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University, 1999
7. Traynor, C. Sidthinat Prabudhanitisarn, Oksen, P, Suthinee Dontree, and Sarnaak, C. **Problems of Sustainable Land Use and Natural Resource Management in a Community at Song Watershed, Phrae Province, Thailand**. Bangkok, TUCED-SLUSE. 2002
8. Suebsak Sontirat, Peter Oksen and Piya Duangpatra (ed.). 2004. **Transformation processes in the use of natural resources and effects on sustainability: a monograph on conceptual approaches to interdisciplinary land use and natural resource management in North and Northeast Thailand**. Bangkok: TUCED- SLUSE, Kasetsart University.
9. Mogens Buch-Hansen, Peter Oksen, Sidthinat Prabudthanitisarn. 2006. "Rethinking natural resource management in Thailand" **Journal of Political Ecology** Vol:13, 48-59.
10. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ การฟื้นฟูภาวะวิกฤตทางสังคมของภาคเหนือตอนบนด้วยองค์กรชุมชนและเศรษฐกิจชุมชน สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ 2546
11. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ การถอดบทเรียนความสำเร็จของชุมชนในการแก้ไขปัญหาสารเสพติดแบบครบวงจรและยั่งยืน, สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2547.
12. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และโสรัถย์ ดิษฐประยูร. บทเรียนและกระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ และป่าไม้) แบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชนของประเทศไทย. ศูนย์การศึกษาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. 2549.
13. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร. แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีภาคเหนือ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2551.

14. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสารและคณะ. การศึกษาความเหมาะสมของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาเรียนรู้และพัฒนาการแพทย์แผนไทยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกภาคเหนือ จังหวัด เชียงใหม่. สถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข. 2552.
15. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร. การจัดทำแผนแม่บทสวนพฤกษศาสตร์พระแม่ย่าจังหวัดสุโขทัย. องค์การสวนพฤกษศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่. 2552.
16. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ. การศึกษาวิเคราะห์สถานภาพ SMEs ประเทศไทย: บทบาทเชิงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม(พื้นที่ภาคเหนือ) *Analysis of Status, Economic, Social and Cultural Roles of SMEs in Thailand (Northern Region)*. รายงานโครงการวิจัย. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. 2553.
17. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ. “การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโครงการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม อุทยานแห่งชาติอบหลวง จังหวัดเชียงใหม่” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เรื่อง ทบ-ทวนการพัฒนา: จากท้องถิ่นภาคเหนือสู่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง วันที่ 22 กันยายน 2553 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2553: 56-73.
18. Sidthinat Prabudhanitisarn, et al. **Rewarding Community Participation in Managing Environmental Services Provided by a National Park: A Case Study of Doi Inthanon National Park, Chiang Mai, Thailand.** RUPES and World Agroforestry Centre. 2010.
19. Sidthinat Prabudhanitisarn, et al. **Trees in multi-Use Landscapes in Southeast Asia (TUL-SEA): A negotiation support toolbox for Integrated Natural Resource Management.** TUL-SEA Project and World Agroforestry Centre. 2011.
20. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ. การศึกษาเพื่อเตรียมการทางวิชาการสำหรับการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่. รายงานโครงการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.). 2554.
21. สิทธิณัฐ ประพุทธานิตสาร และคณะ. โครงการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานโครงการวิจัย. สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. 2554

ประวัติทีมวิจัย

1. รศ.ดร. สมพร สว่างวงศ์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 053-943585

มือถือ 089-8548933

E-mail: somporn.s@cmu.ac.th,

ประวัติผลงานด้านการวิจัย

1. สมพร สว่างวงศ์. 2552. “พลวัตการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณเมืองเชียงใหม่ และการคาดการณ์ความเป็นเมืองในอนาคตด้วย SLEUTH Model”, วารสารสังคมศาสตร์, 20 (2):119-169.
2. สมพร สว่างวงศ์, นพดล โค้วสุวรรณ และ พิริยะ สะสม. 2554. “การประเมินผลกระทบจากความเป็นเมืองที่มีต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแอ่งที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน”, วารสารสมาคมสำรวจข้อมูลระยะไกลและสารสนเทศภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทย, 12 (2): 1-14.

2. รศ. ดร. วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์

คณบดีคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่งปัจจุบัน คณบดีวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สถานที่ทำงาน คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ 053-944817, 053-944818

โทรสาร 053-211724

e-mail: woralun@gmail.com

ประสบการณ์

รศ. ดร. วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์ ทำงานทางด้านให้ความช่วยเหลือชุมชนทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม มากกว่า 20 ปี ทั้งนี้โดยเริ่มการทำงานในปี 2536 ในการออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง พระธาตุเจดีย์ “บุญรัตนรัตน์แก้วจุฬามณีสี่ปรางค์ปฏิญาณการสังวรกตติคุณ” ที่คอยชะม้อ บ่อน้ำทิพย์ ลำพูน โดยนำศิลปกรรมแบบพื้นเมืองมาผสมผสานกับเทคนิควิธีสมัยใหม่ โดยใช้ฐานของการวิจัยเป็นหลัก โดยการวิจัยสถาปัตยกรรม เริ่มจากการทำงานเพื่อสร้างแนว

ทางการอนุรักษ์วิหารลายคำและหอไตรวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร อย่างเป็นขั้นตอน ริเริ่มกระบวนการศึกษาเอกลักษณ์และลักษณะโดดเด่นของอาคาร โดยสร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ต่อมาได้มีส่วนร่วมในโครงการร่วมมือระหว่างประเทศ คือ “การอนุรักษ์เมืองโบราณ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบเมืองหลวงพระบางและเมืองเชียงใหม่” เพื่อเป็นการเตรียมการให้เมืองหลวงพระบางดำเนินงานมรดกโลก ซึ่งได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรม และเขียนหนังสือเรื่อง “ชื่นชมสถาปัตยกรรม: วัดหลวงพระบาง” ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทหนังสือสารคดีในสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี 2548 นอกจากนั้นยังได้ทำการวิจัยเพื่อให้ทราบลักษณะเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนา และจัดพิมพ์ผลงานในชื่อ “วิหารล้านนา” เป็นหนังสือเล่มแรกที่มีการอธิบายและเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม, ความหมาย, องค์ประกอบของ วิหารล้านนา ซึ่งต่อมาได้รับรางวัลผลงานการวิจัยยอดเยี่ยมแห่งชาติ สาขาปรัชญา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2546 และเป็นผลงานที่สถาปนิกมัณฑนากร นักวิจัย นักศึกษานำมาใช้ในการศึกษาและออกแบบ ศาสนสถานและสถาปัตยกรรมร่วมสมัยในเวลาต่อมา

ผลงานในช่วงต่อมาจะเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษามรดกทางสถาปัตยกรรมศิลปกรรม โดยกระบวนการสร้างจิตสำนึกชุมชน เช่น การอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง ซึ่งได้รับรางวัล Award of Merit 2008 จากโครงการ 2008 Asia - Pacific Heritage Awards ขององค์การ UNESCO และการร่วมวางแผนอนุรักษ์วิหารวัดลาหมื่น เมืองฮาลิบองปันนา, อุโบสถวัดประตูป่า จังหวัดลำพูน และหอไตรวัดทรายมูล จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการรื้อฟื้นประเพณีงานหัตถศิลป์ และช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ผ่านการจัดทำพิพิธภัณฑ์ ที่วัดทรายมูล อำเภอสันกำแพง, วัดพวงแฉ้ง, วัดทรายมูลเมือง และวัดเกตการาม จังหวัดเชียงใหม่ และเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ของ Museum Siam รวมถึงพัฒนาต่อเป็น E-Museum ร่วมกับ NECTEC ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ และเป็นกรรมการของโครงการ “ผลักดันเมืองเชียงใหม่สู่มรดกโลก” ในความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

รวมถึงการเป็นผู้เชี่ยวชาญและประเมินโครงการ “Lanna Collection” โดยการช่วยพัฒนารูปแบบและกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการในภาคเหนือ เช่น งานเซรามิก ผ้าเฟอร์นิเจอร์ กระเบื้อง งานกระดาษ ในโครงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย (Industrial Technology Assistance Program; ITAP) ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และทำงานร่วมกับภาคีที่มีปณิธานในการรักษา พื้นฟูประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ในโครงการ “ฟื้นบ้าน ย่านเวียง เชียงใหม่”

รางวัล

1. ผลงานวิจัยดีเยี่ยมแห่งชาติ (สาขาปรัชญา) จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2546 จากผลงานการวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบทาง ศิลปกรรมของวิหารพื้นเมือง ล้านนาระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20 - 24”
2. รางวัลชมเชย ประเภท หนังสือสารคดี จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติปี 2548 จากผลงานหนังสือเรื่อง “ชื่นชมสถาปัตยกรรม: วัดในหลวงพระบาง”
3. รางวัล Award of Merit 2008 จากโครงการ 2008 Asia - Pacific Heritage Awards ขององค์การ UNESCO จากผลงานการอนุรักษ์วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จ. ลำปาง
4. รางวัลนักวิจัยยอดเยี่ยมด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ประจำปี 2551
5. รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2552 ของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประเภทองค์กรในนามของ “กลุ่มคนตัวเล็กกับการอนุรักษ์”
6. รางวัลศิษย์เก่าดีเด่นด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2552
7. รางวัล Robinson Bright & Charm Beauty Award 2010
8. รางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประจำปี 2554 ของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประเภทบุคคล

โครงการที่ได้รับการสนับสนุนและร่วมมือในระดับนานาชาติและทุนที่ได้รับ:

ปี 2552	โครงการ UNESCO Museum-to-Museum Partnership Project:
Lampang Temples Pilot Training in Collections Management with the Cooperation of Chiang Mai University and Deakin University, Australia with the support of the U.S. State Department.
ปี 2553	โครงการอบรมพุทธศิลป์ล้านนาและการอนุรักษ์ The Lanna Buddhist Art and Conservation, Chiang Mai, the on-going process of the 2009 UNESCO Museum Capacity Building โดยการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
ปี 2554	ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนประเทศไทย ในโครงการ International Visitor Leadership Program in Cultural heritage preservation, A Multi-Regional Project by United States Department of State, Bureau of Educational and Cultural Affairs. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผลงานการวิจัย

1. การศึกษาแหล่งที่ตั้งโบราณสถานร้างเมืองเชียงใหม่ (2538 - 2539)
2. การศึกษารูปแบบวิหารทรงปราสาทภาคเหนือ (2539 - 2542)
3. การศึกษารูปแบบวิหารพื้นเมืองล้านนาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 - 24 (2540 - 2542)
4. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะวิหารระหว่างเมืองเชียงใหม่และหลวงพระบาง (2541- 2543)
5. แบบแผนของวิหารสกุลช่างสุโขทัย (2547 - 2550)
6. การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเชียงใหม่ (2549)
7. การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำเมืองลำพูนให้เป็นมรดกโลก (2550)
8. โครงการพิพิธภัณฑสถานธรรมชาติและชาติพันธุ์ล้านนา (2550 - 2551)
9. โครงการงานสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ผ่านสื่อภาพพระบฏ (2553 - 2554)
10. โครงการรวบรวมและจัดเก็บมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม “เรือพญานาคเมืองน่าน” กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2555 - ปัจจุบัน)

(1). กรอบแนวคิด และแผนงานในการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนางานออกแบบหัตถกรรม

(2). กรอบแนวคิดและแผนงานในการจัดสัมมนาระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน

(3). กรอบแนวคิด แนวทางและแผนการดำเนินงานในการประชุมสัมมนาและงานมหกรรมศิลปะพื้นบ้านนานาชาติ (Craft and Folk Art International Fair)

(4) กรอบแนวคิดทางการจัดทำเว็บไซต์เชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานการผลักดันเชียงใหม่ให้กับผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกันในการผลักดันให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโกต่อไป

(5) แนวทางการศึกษาดูงานเมืองที่เป็นสมาชิกเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก อย่างน้อย 1 เมือง เพื่อเตรียมการสร้างเครือข่าย และให้ได้รับการสนับสนุน และการรับรองจากสมาชิกเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก

หนังสือ

ปี 2537

หนังสือผลการวิจัยประกอบการบูรณะ เรื่อง วิหารลายคำ: ประวัติความเป็นมาลักษณะและแนวทางการอนุรักษ์, ร่วมกับม.ล.สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์,อ. สมปอง เพ็งจันทร์,จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม,2537)

- ปี 2539 หนังสือผลการวิจัยประกอบการบูรณะ เรื่อง หอไตรวัดพระสิงห์, ร่วมกับ จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, ชวนาภ วรมิสร์ (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม, 2539)
- ปี 2542 นำเที่ยวดอยสุเทพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สี่ดา, 2542)
- ปี 2544 วิหารล้านนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2544)
- ปี 2547 ชื่นชมสถาปัตยกรรม: วัดในหลวงพระบาง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2547)
- ปี 2549 ชื่นชมสถาปัตยกรรม: วัดในหลวงพระบาง, จัดพิมพ์ครั้งที่ 2
- ปี 2551 ไผ่ทองคำ, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม, 2551) บรรณาธิการและ
ผู้เขียน
- ไผ่ใหญ่, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม, 2551) บรรณาธิการและ
ผู้เขียน
- ไผ่ลื้อ, (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม, 2551) บรรณาธิการและผู้เขียน
- ปี 2555 ชื่นชมสถาปัตยกรรม: วัดในหลวงพระบาง, จัดพิมพ์ครั้งที่ 3

บทความ

ปี 2537 เรื่อง “หน้าแบบแปลนของวิหารในจังหวัดเชียงใหม่” วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน) 2537.

ปี 2538 เรื่อง “การศึกษาสภาพปัญหาโบราณสถานร้างเมืองเชียงใหม่” เอกสารประกอบการประชุมการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “การอนุรักษ์หอไตรวัดพระสิงห์และการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมโบราณสถานร้างเมืองเชียงใหม่ เพื่อเฉลิมฉลอง 700 ปี เมืองเชียงใหม่” จัดโดยคณะวิจิตรศิลป์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มูลนิธิ LIFE แห่งประเทศไทย (23 ธันวาคม 2538) ณ ห้องสารสนเทศ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เรื่อง “สถาปัตยกรรมล้านนา: บทบาทในสังคมเชียงใหม่จากอดีตถึงปัจจุบัน” จัดพิมพ์ในหนังสือสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การอนุรักษ์เมืองโบราณ:กรณีศึกษาเปรียบเทียบเมืองหลวงพระบางและเมืองเชียงใหม่ โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมสปป.ลาว, คณะวิจิตรศิลป์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (เชียงใหม่: โรงพิมพ์เซนต์, 2538)

ปี 2539 เรื่อง “สัญลักษณ์แห่งวิหารล้านนา” พิมพ์ในหนังสือรวมบทความ ประชุมงานนาชาติไทยศึกษา ครั้งที่ 6 เรื่อง “เรือนเชียงใหม่: สถาปัตยกรรมไทยในปีที่ 700” นิตยสารวิมาน ปีที่ 6 ฉบับที่ 73 (พฤษภาคม) 2539.

ปี 2540 เรื่อง “วิหารไม่มีปางเอกลำปาง” วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน) 2540.

ปี 2542 เรื่อง “จิตวิญญาณล้านนา” พิมพ์ในหนังสือรวมบทความเรื่อง สืบสานล้านนา : สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน (เชียงใหม่: มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, 2542)

ปี 2543 เรื่อง “วิหารทรงปราสาทในล้านนา” พิมพ์ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เสนอในการประชุมเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของชุมชนในภาคเหนือ จัดโดยโครงการเครือข่ายการวิจัยสถาบันอุดมศึกษาภาคเหนือ (28-29 มกราคม 2543) ณ หอประชุมอาคารรวมวิจัยและบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์, 2543) เรื่อง “องค์ประกอบศาสนสถานและลักษณะวิหารเมืองเชียงใหม่-เมืองหลวงพระบาง” เสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา – ล้านช้าง : ภูมิศึกษาศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่และเมืองหลวงพระบาง จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติและกระทรวงแถลงข่าวและวัฒนธรรมสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (28-29 มีนาคม 2543) ณ หอประชุมอาคารรวมวิจัย และบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปี 2544 เรื่อง “เรือนไม้ล้านนา” นำเสนอในการบรรยายในโครงการฝึกอบรม มัคคุเทศก์หลักสูตร “การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมท้องถิ่น Tourism for Traditional Culture จัดโดยภาควิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (10 ตุลาคม 2544)

ปี 2545 เรื่อง “ผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ร้านค้า ของที่ระลึก” นำเสนอในการบรรยายในโครงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์หลักสูตร “การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรมท้องถิ่น Tourism for Traditional Culture” จัดโดยภาควิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (23 มีนาคม 2545) เรื่อง “ความเชื่อกับสถาปัตยกรรมล้านนา” นำเสนอในการประชุมวิชาการ เรื่อง “ความเชื่อ วัฒนธรรม และศิลปะล้านนา” จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (8 กุมภาพันธ์ 2545) ณ หอประชุมอาคารรวมวิจัยและบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปี 2546 เรื่อง “แบบแผนทางศิลปกรรมของวิหารพื้นเมืองล้านนา” นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง ฮอมภูมิ 1 รวบรวมความรู้ “ภูมิปัญญา วิถีไทย” จัดโดย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (28-29 มีนาคม 2546) ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (จัดพิมพ์เป็นหนังสือ ฮอมภูมิ 1 รวบรวมความรู้ “ภูมิปัญญา วิถีไทย (เชียงใหม่: โรงพิมพ์พงษ์สวัสดิ์, 2547) เรื่อง “Lanna Buddhist Architecture” นำเสนอในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง “Seminar on Comparative Aspects of Myanmar and Lanna Arts and Crafts” Organized by SEMEO CHAT and Chiang Mai University ณ SEMEO CHAT,

Rangoon, Myanmar 12-13 August 2003. เรื่อง “วัด เวียงและวัง องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในล้านนา” พิมพ์ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เสนอในการจัดนิทรรศการเรื่อง หอคำ คุ่มแก้ว มีแสงแห่งนครา จัดโดย จังหวัดน่าน และคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (28 ธันวาคม 2546 – 13 มีนาคม 2547) ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดน่าน

ปี 2547 เรื่อง “**Symbolic Motif in Lanna Temples**” ในหนังสือ NOR-Thailand: Norway and Thailand Converging Lines A Prelude to Globalisation. (Bangkok: The Royal Norwegian Embassy) สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “ภาษาเรื่อง “ความรู้เรื่องท้องถิ่นล้านนาและการนำไปใช้” นำเสนอในที่ประชุมฝรั่งเศสเพื่อท้องถิ่นล้านนาไทย” จัดโดยภาควิชาภาษาฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (7 มีนาคม 2547)

ปี 2549 เรื่อง “ภูมิปัญญาล้านนาในงานศิลปหัตถกรรมกับการออกแบบ” นำเสนอในที่ประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ต้นแบบนำร่องจากแนวโน้มสินค้าเพื่องาน Tendence Lifestyle 2006 และ Hong Kong International Gifts Show, October 2006 จัดโดย สมาคม NOHMAX (13 สิงหาคม 2549) เรื่อง “วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง” ใน วารสารเมืองโบราณ 2549 ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน) 2549. เรื่อง “วิหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก ลำปาง” พิมพ์ในหนังสือ 2 ฟากแม่วังฝั่งนครลำปาง คู่มือประวัติศาสตร์นครลำปางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ลำปาง: เทศบาลนครลำปาง, 2551)

ปี 2552 เรื่อง “คติภูมิจักรวาลในงานศิลปกรรมล้านนา” เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการพิพิธภัณฑ์สาธารณะปีที่ 2 ครั้งที่ 3 (25 มีนาคม 2552) ณ ห้องประชุม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ เรื่อง “งานพุทธศิลป์ล้านนา: คุณค่าและความสำคัญ” เอกสารประกอบการอบรม Lanna Buddhist Training ซึ่งเป็น Pre-Training ในโครงการ UNESCO Museum-to-Museum Partnership Project: Lampang Temples Pilot Training in Collections Management with cooperation of Chiang Mai University and Deakin University, Australia ระหว่างวันที่ 21-22 2552 ณ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง เรื่อง “พิพิธภัณฑ์” เอกสารประกอบการบรรยายโครงการ “UNESCO Museum-to-Museum Partnership Project: Lampang Temples Pilot Training in Collections Management with cooperation of Chiang Mai University and Deakin University, Australia” ระหว่างวันที่ 16-21 มิถุนายน 2552 ณ วัดปงสนุก ลำปาง

ปี 2554 เรื่อง “**Wat Pongsanuk community based museum**” ใน Community-Based Approach to Museum Development in Asia and the Pacific for Culture and Sustainable Development (France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), 2010)

ปี 2555 เรื่อง “นาคาคติ ตัวแทนการเกี่ยวกระหวัดทางวัฒนธรรมของอุษาคเนย์”
ใน วารสารวัฒนธรรม ของกระทรวงวัฒนธรรม ปีที่ 51 ฉบับที่ 1 เมษายน -มิถุนายน 2555

บทความวิจัย

ปี 2549 เรื่อง “Viharn Phra Chao Pun Ong Conservation Project: Community Pride” นำเสนอในที่ประชุมสัมมนานานาชาติ International Conference on Sustainable Heritage Conservation: The Transdisciplinary Approach จัดโดยสมาคม ICOMOS ณ โรงแรมแกรนด์รอยัล เจริญศรี อุดรธานี (18 พฤศจิกายน 2549)

ปี 2550 เรื่อง “ปูนปั้นประดับสุวรรณจังโกฏีเจดีย์” พิมพ์ในหนังสือจากยุคน้ำแข็งสู่ไพลสโตซีน (เชียงใหม่: ศูนย์โบราณคดีภาคเหนือ, 2550) เรื่อง “สถาปัตยกรรมและลวดลายประดับในวัฒนธรรมล้านนา” เอกสารประกอบการอบรมโครงการอบรมสัปดาห์แม่ทา ภายใต้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระหว่างสำนักงานจัดหางาน จังหวัดลำพูนและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย (22 มิถุนายน 2550) ณ จังหวัดลำปาง

ปี 2551 เรื่อง “วิหารน้อย”, “มณฑปปราสาทสถิตสถานแห่งพุทธะ”, “คุ้มป้องปัวสถุลช่างแม่ทะ”, “คุ้มไม้แกะสลักประดับบานประตูและหน้าต่าง” พิมพ์ในหนังสือ ศิลปกรรมท้องถิ่นทางพุทธศาสนาในเขตอำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง (เชียงใหม่: ศูนย์โบราณคดีภาคเหนือ, 2551)

3. อ.ดร.จุฑาทิพย์ เฉลิมผล

อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน 18/32 ถ.มหิดล ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ บ้าน 053-279411 มือถือ 089-8384774

E-mail address jutha073@gmail.com

วันเดือนปีเกิด 9 มิถุนายน 2519

ประวัติการศึกษา

2537 - 2540	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2538 - 2541	ปริญญาตรี วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2541 - 2543	ปริญญาโท วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2548 - 2552	ปริญญาเอก สาขาระบบเกษตรและวิศวกรรมเกษตร สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Agricultural Systems and Engineering, School of Environment, Resources and Development, Asian Institute of Technology)

ประวัติการทำงาน

- 2543 – 2544 ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการวิจัย “โครงสร้างและระบบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ”
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2544 – 2545 ผู้ประสานงานโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “เสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่”
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2552 – 2554
- นักวิจัย โครงการ “เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์การเกษตร” โดย ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้
 - หัวหน้าโครงการวิจัย “นวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการผลิตผักปลอดสารพิษในจังหวัดเชียงใหม่” (Surge of high-input vegetable production in northern Thailand: Is the innovation pro-poor and gender sensitive?) สนับสนุน โดย Canada's International Development Research Centre (IDRC) ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology, AIT)
- 2554-2555
- หัวหน้าโครงการย่อย โครงการ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
 - นักวิจัย โครงการ “การจัดทำระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์” สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
 - นักวิจัย โครงการ “การส่งเสริมสาธิตการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในกิจการขนส่ง” สนับสนุนโดย สถาบันพลังงานเพื่ออุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
 - นักวิจัย โครงการ “Clean Air for Smaller Cities in the ASEAN Region” สนับสนุนโดย GIZ
 - นักวิจัยโครงการ “การออกแบบการปรับปรุงและการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการระบบรถประจำทางของเทศบาลนคร

เชียงใหม่” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- นักวิจัยโครงการ “การศึกษาและบริหารจัดการระบบบรณวัตถุอสังหาริมทรัพย์ของเมืองเชียงใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน” สนับสนุนโดย สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
- นักวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย สนับสนุนโดย สำนักงานจังหวัดเชียงราย
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัยโครงการ “โครงการสำรวจและออกแบบรายละเอียด และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA)โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำบึงสีไฟ จังหวัดพิจิตรสนับสนุนโดย กรมทรัพยากรน้ำ

2554 - ปัจจุบัน

- พนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตำแหน่งอาจารย์ สาขาเศรษฐศาสตร์ เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รองหัวหน้าหน่วยวิจัยโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารงานก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รองหัวหน้าหน่วยวิจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2555-ปัจจุบัน

- หัวหน้าโครงการย่อยโครงการศึกษาเพื่อสรุปบทเรียน โครงการขยายผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม อำเภอกัลยาณิวัฒนาและอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนโดย ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัย “โครงการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลตลาดเมืองใหม่” สนับสนุนโดย ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัย “โครงการการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์และการศึกษาแนวทางการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือน

กระจกของผลิตภัณฑ์โครงการหลวง กรณีศึกษา: พืชและผักกาดหอม
ห่อ” สนับสนุนโดย มูลนิธิโครงการหลวง

- นักวิจัย โครงการการพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างมีส่วนร่วมและ
ยั่งยืนของหมู่บ้านตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดน
ตามแนวทางพระราชทานจังหวัดแม่ฮ่องสอน สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับกรมทหารราบที่
7 กองทัพภาคที่ 3

2556-ปัจจุบัน

- นักวิจัย โครงการ CNH: When Strengths Can Become Weaknesses:
Emerging Vulnerabilities in Coupled Natural Human Systems under
Globalization and Climate Change
Collaborative research project of Asian Institute of Technology,
Thailand and Arizona State University, USA
- นักวิจัย โครงการ The Agricultural Learning Exchange for Asian
Regional Networking (AgLEARN)
Collaborative research project of Asian Institute of Technology,
Chiang Mai University and The U.S. Agency for International
Development/Regional Development Mission for Asia
(USAID/RDMA)
- หัวหน้าโครงการการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
และยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขต
ภาคเหนือตอนบน สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
วิจัย (สกว.) ร่วมกับกรมทหารราบที่ 7 กรมทหารราบที่ 17 พ.ศ. 2556
–ปัจจุบัน
- นักวิจัยชุดโครงการ การจัดการภัยพิบัติสำหรับวิกฤตของโลจิสติกส์
และโซ่อุปทานของโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนโดย สำนักงานวิจัย
แห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ.
2556 –2557

2557-ปัจจุบัน

- นักวิจัยโครงการ การพัฒนาทางเลือกสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการ
ผลิต สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอแกว จังหวัดลำปาง สนับสนุน
โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- หัวหน้าโครงการย่อย ชุดโครงการวิจัย การศึกษาศักยภาพและแรงจูงใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน เพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของประเทศไทย สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- นักวิจัยโครงการ การศึกษาและสาธิตระบบรถประจำทางในเขตเมืองเชียงใหม่ สนับสนุนโดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่(อบจ.)
- นักวิจัยโครงการ จัดทำารรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการศึกษาดำรงและออกแบบกระเช้าลอยฟ้า(Cable Car) เชื่อมโยงเชียงใหม่ในท่าฟ้ารี-คอยปุย-คอยผาดำ สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

รางวัล นักวิจัยงานวิจัยเด่น 2555 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
โครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน

4. ดร. บานจิตร์ สายรอกำ

นักวิจัยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เกิดวันที่ 23 พฤศจิกายน 2511

ภูมิลำเนา 26 หมู่ 5 ตำบลน้ำเกีฮ่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000

ที่อยู่ปัจจุบัน 333/94 หมู่บ้านริชชี ริชแลนด์ ตำบลหนองจ่อม ซอย 3 ถนนวงแหวนรอบนอก
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210

มือถือ 091-4136693

E-mail banjitsai@gmail.com

ประวัติการทำงาน

- พ.ศ. 2534-2535 - หัวหน้าโครงการพันธกิจด้านเด็กและเยาวชน คริสตจักรภาคที่ 14
สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรัง จ.เชียงใหม่
- พ.ศ. 2536 -2548 - ผู้จัดการมูลนิธิฮักเมืองน่าน อ.เมือง จ.น่าน
- พ.ศ. 2549- มีนาคม 2556 - หัวหน้างานวิจัยสำนักบริการวิชาการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พ.ศ.2557 - ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาโครงการ สสส. ชุดโครงการสร้างสุขด้วยปัญญา
“พลัง ปัญญาชนสร้างสรรค์ชุมชนล้านนา”
- พ.ศ. 2558 - นักวิจัยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการศึกษา

ชื่อวุฒิการศึกษา	สาขา	สถานศึกษา	ปีจบ
ศิลปศาสตรบัณฑิต	ปรัชญาศาสนาและ ศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยพายัพ	2534
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2542
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	การใช้ที่ดินและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (SLUSE)	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2557

หนังสือ/ ตำราที่เผยแพร่

1) พลวัตการจัดการป่าชุมชนน่าน. เอกสารประกอบการรำลึกการบวชน่าน 10 พฤษภาคม 2557

2) การจัดการป่าชุมชนจังหวัดน่าน มุลนิธิพัฒนาภาคเหนือ 2550

3) บวชน่าน สืบชะตาแม่น้ำ การจัดการป่าและน้ำเชิงวัฒนธรรม : มูลนิธิอภัยเมืองน่าน, 2549

4) กวาทศวรรษแห่งการเรียนรู้อีกเมืองน่าน : มูลนิธิอภัยเมืองน่าน, 2549

5) การศึกษาภูมิปัญญาเกษตรกรรมพื้นบ้านล้านนาสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547

6) ป่าชุมชนน่าน รากแก้วของแผ่นดินฟ้า รากหญ้าของแผ่นดิน หนังสือประกอบงานมหกรรมป่าชุมชนทางออกของคนกับป่า ปี พ.ศ. 2544

ผลงานที่เขียนและตีพิมพ์ร่วมกับนักวิจัยท่านอื่น

1) คู่มือการเรียนรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพด้วยสมุนไพร โครงการถ่ายทอดความรู้ : พื้นที่สูงสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การโครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง (มหาชน เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2553

2) คู่มือการเรียนรู้เรื่อง การปลูกข้าวบนพื้นที่สูง โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการ : พื้นที่สูง (องค์การมหาชน): หลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูงสถาบันวิจัยและพัฒนาสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2553

3) คู่มือการเรียนรู้เรื่อง การปลูกป่าชาวบ้านและการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า : โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูงสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2553

4) คู่มือการเรียนรู้เรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งบนพื้นที่สูง โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง : พื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง, 2553

5. ผลงานด้านการบริหารจัดการ/กำกับ โครงการวิจัยและนักวิจัยร่วม ตั้งแต่ปี 2549 ถึง 2558) มีดังนี้

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่สูงอย่างยั่งยืน (ปี 2549)	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
2. โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ อำเภอสันกำแพง (ปี 2549-2550)	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
3. โครงการประเมินผลการจัดงานโครงการหลวง 2549	มูลนิธิโครงการหลวง

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2550

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการประเมินผลการปลูกบำรุงป่าและจัดทำฝายต้นน้ำ (2550)	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. โครงการจัดทำแม่บทและแผนปฏิบัติการโครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพงและโครงการตามพระราชประสงค์ดอนขุนห้วย จังหวัดเพชรบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2551 – 2555)	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
3. โครงการติดตามและประเมินผลโครงการสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
4. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2550	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
5. โครงการประเมินผลการจัดงานโครงการหลวง 2550	มูลนิธิโครงการหลวง

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี 2551

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการ “ การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ในด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ ด้านคุณภาพชีวิต โดยใช้กระบวนการศึกษาและประเมินผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment : SIA)และการประเมิน	มหาวิทยาลัยนเรศวร

สิ่งแวดลอมเชิงกลยุทธ์ (SEA) โครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน(Rope Way) เชียงใหม่- แม่ฮ่องสอน”	
2. โครงการการนิเทศการดำเนินงานโครงการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
3. โครงการการผลิตต้นฉบับสื่อโครงการสร้างเครือข่ายการถ่ายทอดความรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
4. โครงการประเมินผลการจัดงานโครงการหลวง 2551	มูลนิธิโครงการหลวง
5. โครงการติดตามและประเมินผลหลังการจัดงานโครงการหลวง	สำนักบริการวิชาการ
6. โครงการสำรวจความพึงพอใจเพื่อกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ จำนวน 45 แห่ง	สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด เชียงใหม่

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2552

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการประเมินผลโครงการจัดการความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
2. โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน	ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ เชียงใหม่
3. การติดตามและประเมินผลโครงการต้นแบบบูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนวัดพระบรมธาตุคอกยผาสัม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	บริษัท โตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย
4. การประเมินผลโครงการ HIV/AIDS Orphans Support Project	มูลนิธิหมอเสมพร้งพวงแก้ว
5. โครงการถอดบทเรียนและเฝ้าพัฒนากองทุนสุขภาพตำบลในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
6. โครงการสำรวจความพึงพอใจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนจังหวัด เชียงใหม่
7. โครงการสำรวจความพึงพอใจเพื่อกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ จำนวน 54 แห่ง	สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด เชียงใหม่

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2553

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการศึกษาสภาวะเศรษฐกิจและสังคม และประเมินผลโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” (10 แห่ง)	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์การมหาชน)
2. โครงการผลิตสื่อโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวง และพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์การมหาชน)
3. โครงการนิเทศติดตามการดำเนินงานโครงการถ่ายทอดองค์ความรู้โครงการหลวงและพัฒนาศักยภาพชุมชนบนพื้นที่สูง	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง(องค์การมหาชน)
4. โครงการประเมินผลการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
5. โครงการการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554) เทศบาลตำบลแม่ขาม ปีงบประมาณ 2552	เทศบาลตำบลแม่ขาม
6. โครงการศึกษาศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่บริเวณรอบ เชียงใหม่ 89 พลาซ่า	โครงการเชียงใหม่ 89 พลาซ่า
7. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
8. โครงการการศึกษารูปแบบการให้บริการและการจัดการระบบการให้บริการ ด้านการถ่ายทอดวิทยุหวนหลวงราชพฤกษ์ จังหวัด เชียงใหม่	สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
9. โครงการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการ พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี	พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
10. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
11. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการเพื่อกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษสำหรับข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ปีงบประมาณ 2553 จำนวน 89แห่ง	สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

โครงการวิจัยและที่ปรึกษาปี พ.ศ. 2554

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการติดตามและประเมินผลโครงการต้นแบบบูรณาการสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนวัดพระบรมธาตุคอกยผาสัม อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2	มูลนิธิโตโยต้า
2. รายงานผลการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการพื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554	พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
3. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลตำบลแม่ข่ม อำเภอสะเมิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เทศบาลตำบลแม่ข่ม
4. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
5. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการตามมิติที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการเพื่อกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่น เป็นกรณีพิเศษ ประจำปี 2554จำนวน 91 แห่ง	สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่
6. การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
7. โครงการจัดทำแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี	พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
8. โครงการประเมินผลการจัดงานโครงการหลวง 2554	มูลนิธิโครงการหลวง
9. โครงการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงานมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีงบประมาณ พ.ศ.2553	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
10. โครงการการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2553-2555) เทศบาลตำบลแม่ข่ม	เทศบาลตำบลแม่ข่ม

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2555

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการสำรวจและประเมินผลความพึงพอใจของผู้รับบริการพื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555	พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
2. โครงการศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี	พื้นที่พิเศษเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

3. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลตำบลแม่ขามอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	เทศบาลตำบลแม่ขาม
4. โครงการการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2554-2556) เทศบาลตำบลแม่ขาม ปีงบประมาณ 2555	เทศบาลตำบลแม่ขาม
5. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
6. โครงการการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
7. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการตามมิติที่ 2 ด้านคุณภาพการให้บริการเพื่อกำหนดประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ ประจำปี 2555จำนวน 93 แห่ง	สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่
8. โครงการประเมินผลการจัดงานโครงการหลวง	มูลนิธิโครงการหลวง
9. โครงการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงานมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ปีงบประมาณ พ.ศ.2554	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
10. โครงการติดตามประเมินผลโครงการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 – 2555 และโครงการป้องกันปัญหาอุทกภัยต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2556

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการติดตามประเมินผลโครงการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 – 2555 และโครงการป้องกันปัญหาอุทกภัยต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ระยะต่อเนื่อง	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. โครงการติดตามประเมินผลของกิจกรรมสร้างรายได้ แก่ผู้ติดเชื้อและผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการ Faith-Based Organizations Involvement in HIV/AIDS Care and Support	เครือข่ายองค์กรศาสนาด้านเอชไอวี / เอ็ดส์ ในประเทศไทย (คศอท.)
3. โครงการติดตามและประเมินผลกองทุนพัฒนาไฟฟ้า ตามมาตรา 97(3) การพัฒนาหรือฟื้นฟูท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการ	สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน

ดำเนินงานของโรงไฟฟ้า	แห่งชาติ
4. โครงการจัดทำแผนคุ้มครองผู้ใช้พลังงานภายใต้แผนยุทธศาสตร์การกำกับกิจการพลังงาน ฉบับที่ 2 (ปี พ.ศ.2556-2560)	สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน แห่งชาติ
6. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คอยสุเทพ-ปุย	สำนักงานพื้นที่พิเศษ เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี (สพพ. 2)และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
7. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.น่าน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556	องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนน่าน-อุ้มทอง
8. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ประจำปี 2556	เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2557

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1.โครงการประเมินความคุ้มค่าในการบริหารพัฒนาการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปีงบประมาณ 2557	สำนักงานพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการFaith-Based Organizations Involvement in HIV/AIDS Care and Support ประจำปี 2557	เครือข่ายองค์กรศาสนา ด้านเอชไอวี / เอ็ดส์ ในประเทศไทย (คสอท.)
3. โครงการติดตามและประเมินผลกองทุนพัฒนาไฟฟ้า ตามมาตรา 97(3) การพัฒนาหรือฟื้นฟูท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า	สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน แห่งชาติ
4. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คอยสุเทพ-ปุย	เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
5. โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการองค์การบริหารพัฒนา	องค์การบริหารการพัฒนา

พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.น่าน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2557	พัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน น่าน-อุ้มทอง
6.โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการของเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี ประจำปี 2557	เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี
7.โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการต่องานบริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2557	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ (อบจ.)
8.โครงการสำรวจความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อโครงการกระเช้าลอยฟ้า (Cable Car) ขึ้นดอยหลวงเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
9.โครงการศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีในการดำเนินธุรกิจ ภายใต้โครงการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังปัญหาการท่องเที่ยวที่แสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็ก ปีงบประมาณ 2557	กรมการท่องเที่ยว

โครงการวิจัยและที่ปรึกษา ปี พ.ศ. 2558

โครงการ	หน่วยงานสนับสนุน
1.โครงการสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่	องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
2. เสริมสร้างคามเข้มแข็งหมู่บ้านต้นแบบบูรณาการเพื่อความอยู่ดีมีสุขชุมชนบ้านยางเปียง ตำบลยางเปียง อำเภอมกน้อย จังหวัดเชียงใหม่	งบ USB มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

5. ดร.ธัญภรณ์ เกิดน้อย

นักวิจัย หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิจัย

หน่วยงาน หน่วยวิจัยสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ศูนย์วิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพประยุกต์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ ตู้ปณ.80 ปท.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50202

โทรศัพท์ 053-942508 ต่อ 314

โทรสาร 053-942528

E-mail tanyaporn.k@cmu.ac.th

ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรี ศิลปะศาสตร์บัณฑิต (วรรณคดีวิเคราะห์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปริญญาโท ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปริญญาเอก การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (SLUSE)มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

- การสื่อสารและสร้างกระบวนการสู่การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างยั่งยืน
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัยและนักวิจัยร่วม (ดำเนินงานเสร็จแล้ว)

- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การรับรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชของเกษตรกร: กรณีศึกษาร้าน ป่าไผ่ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2546
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาตำบลอาหารสุขภาพ โดยใช้ผลผลิตในท้องถิ่น หมู่บ้านป่าไผ่ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2548
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารความเสี่ยงผลกระทบทางสุขภาพจากการสัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในกลุ่มแรงงานรับจ้างภาคการเกษตร ต. ช่อแล อ.แม่แตง จ. เชียงใหม่ 2550-2551
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การสื่อสารความเสี่ยงด้านอาหารและสุขภาพเพื่อเมืองเชียงใหม่ แข็งแรง 2550
- นักวิจัยร่วม โครงการ การศึกษาทางเลือกใหม่ของแรงงานนอกระบบ ภาคการเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพ 2547 – 2549
- นักวิจัยร่วม โครงการติดตามประเมินผลคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการดำเนินงานฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่ลุ่มน้ำปิง 2548
- คณะนักวิจัยที่ปรึกษาดำเนินการใน โครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างการผลิตจังหวัดตาก 2549
- นักวิจัยร่วม โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการรับรู้ผลกระทบทางสุขภาพจากมลพิษอนุภาคฝุ่นในอากาศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน-กรณีศึกษาในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย 2550-2551

- หัวหน้าโครงการเรื่องการพัฒนารูปแบบการสื่อสารผลกระทบทางสุขภาพจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรสำหรับเด็กนักเรียนในชุมชนเกษตรที่สูง 2552
- นักวิจัยร่วมในโครงการ การขยายผลการวิจัยมลพิษทางอากาศและผลกระทบสุขภาพสู่ชุมชนเพื่อการเรียนรู้และลดแหล่งกำเนิดฝุ่นในอากาศในชุมชนภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พ.ย. 2553-พ.ย.2554
- นักวิจัยร่วมในโครงการบริการวิชาการเรื่องเครือข่ายส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยและมีคุณค่าต่อสุขภาพในมหาวิทยาลัยในจังหวัดเชียงใหม่ ค.ศ.2553-ก.ย.2554
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องการรับรู้และการปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศที่มีผลต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของอาหารในกลุ่มน้ำปิงตอนบน ปี 2554-2555 ระยะเวลา 1 ปี

ผลงานวิจัยตีพิมพ์

- ชาญภรณ์ เกิดน้อย, สีนินาถ แต่เจริญกุล, สุรัตน์ หงส์สิบสอง และอริยาสิงห์ประเสริฐ. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรหลังทราบผลการตรวจสอบสารเคมีกำจัดแมลงในเลือด: การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม“วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วันวิชาการครั้งที่ 1 วันที่ 8-10 ธันวาคม 2548 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชาญภรณ์ เกิดน้อย, สีนินาถ แต่เจริญกุล, สุรัตน์ หงษ์สิบสอง และอริยา สิงห์ประเสริฐ. การรับรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีปราบศัตรูพืชของเกษตรกร: การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม“วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วันวิชาการครั้งที่ 1 วันที่ 8-10 ธันวาคม 2548 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชาญภรณ์ เกิดน้อย, วิมลพรรณ ลิขิตเอกราช, นิภาภรณ์ ปิ่นมาศ, สีนินาถ แต่เจริญกุล และอริยา สิงห์ประเสริฐ. การส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการพัฒนาดำรงอาหารสุขภาพ : การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม “วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วันวิชาการครั้งที่ 1 วันที่ 8-10 ธันวาคม 2548 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นางเยาว์ อุดมวงศ์, ทิพวรรณ ประภามณฑล, ชาญภรณ์ เกิดน้อย, อุวรรณ รัตนศรี, สุรัตน์ หงส์สิบสอง, ชาญวิทย์ ชีระเมทินี, สุบิน ใจทา, สีนินาถ แต่เจริญกุล, โสพิน ไตรศิริกุล, จตุรงค์ พวงมณี: สุขภาพของแรงงานรับจ้างภาคการเกษตร การประชุมวันวิชาการมหิดล 49 คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Tanyaporn Kerdnoi, Nongyao Udomvong, Jaturong Puangmanee, Sopin Tothirakul, Sineenart Taejareonkul, Uwanna Rattanasri, Sukrapee Inseeart, Tippawan Prapamontol : Knowledge and Risk Perception On Pesticide Exposure Among Northern Thai Agricultural Labours.การนำเสนอผลงานในการประชุม International Conference on

Environmental Epidemiology & Exposure ณ กรุงปารีส ประเทศ ฝรั่งเศส วันที่ 2-7 กันยายน 2549

- ชัยกรณ์ เกิดน้อย, ทิพวรรณ ประภามณฑล, นางเยาว์ อุดมวงศ์, โสพิน โตธิรกุล, จตุรงค์ พวงมณี, อุวรรณ รัตนศรีและ สินีนาถ แต่เจริญกุลการรับรู้และความรู้ผลกระทบของสารเคมีทางการเกษตรต่อสุขภาพของแรงงานรับจ้าง ภาคการเกษตร การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม“วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วันวิชาการครั้งที่ 2 วันที่ 8-10 ธันวาคม 2549 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Tippawan Prapamontol*, Tanyaporn Kerdnoi, Ratana Sapbamrer, Surat Hongsibsong, Ubonwan Chaimongkol, Kunrunya Pommuangyong, Buran Phansawan, Nisa Pakvilai, Watcharapol Polyiem, Sineenart Taejaroenkul, Chanvit Thirametini, Sarunya Thiphom, Tawan Boonseur HEALTH RISK FROM EXPSOURE TO ORGANOPHOSPHATE PESTICIDES AMONG PRIMARY SCHOOL CHILDREN FROM CHIANG MAI CITY-PHASE 1 การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม “วิถีวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วันวิชาการครั้งที่ 3 วันที่ 8-10 ธันวาคม 2550 ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Tanyaporn Kerdnoi, Tippawan Prapamontol, Surat Hongsibsong, Ubonwan Chaimongkol, Sineenart Taejaroenkul. Health risk perception of pesticide exposure among agricultural labors. The Sixth Princess Chulabhorn International Science Congress Abstracts for poster session November 25-29,2007 Bangkok,Thailand
- Tanyaporn Kerdnoi, Tippawan Prapamontol, Surat Hongsibsong, Ubonwan Chaimongkol, Sineenart TaejaroenkulHEALTH RISK PERCEPTION OF PESTICIDE EXPOSURE AMONG AGRICULTURAL LABORS. Six International Symposium : Public Health and The Agricultural Rural Ecosystem October 19-23, 2008 Saskatoon,SK, Canada.
- Tanyaporn Kerdnoi, Tippawan Prapamontol, Surat Hongsibsong, Ubonwan Chaimongkol,Sineenart Taejaroenkul. PERCEPTION OF FOOD AND HEALTH RISK FROM PESTICIDE OF SCHOOL CHILDREN IN CHIANG MAI CITY.การนำเสนอผลงานวิจัยในการประชุม “วิถีวิจัย : นวัตกรรมเพื่อชีวิต”วันวิชาการครั้งที่ 4 วันที่ 19 – 20 ธันวาคม 2551 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Tanyaporn Kerdnoi, Tippawan Prapamontol, Sittinat Prapudhanitisarn. A multi-level analysis of mainstream agricultures’ impact and development of alternative agriculture in Thailand. *Sustainability Today*, WIT Press. UK, 2012,pp.253-260.

- Vanvimol Patarasiriwong, Panomporn Wongpan, Roongnapa Korpraditskul, Tanyaporn Kerdnoi, Aran Ngampongsai and Chuleemas Boonthai Iwai. Pesticide Distribution in Pesticide Packaging Waste Chain of Thailand. International Conference on Chemical, Environmental Science and Engineering (ICEEBS'2012) July 28-29, 2012 Pattaya (Thailand).
- Tanyaporn Kerdnoi, Sidthinat Prabudhanitisarn, Somporn Sangawongse, Tippawan Prapamontol, Choochad Santasup. The Struggle of Organic Rice in Thailand: A Multi-Level Perspective of Barriers and Opportunities for Up Scaling. Environment and Natural Resources J. Vol 12, No.1, June 2014 :95-115.
- T. Kerdnoi, S. Hongsibsong, N. Pakvilai, P. Khumkerd, T. Prapamontol. A Learning Model of Pesticide Impact on Health and Environment of School Children in Highland Agricultural Communities, Chiang Mai Province, Thailand. Poster session, 4th International Conference on Environment and BioScience-ICEBS 2014. Jinju, South Korea.

งานวิจัยที่อยู่ในช่วงดำเนินงาน

- นักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาแนวทางการลดใช้สารเคมีในการเกษตรด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2556-2557
- นักวิจัยร่วมโครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาพัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟตในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
- หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่องส่งเสริมศักยภาพชุมชนในการบริโภคและมีแหล่งอาหารปลอดภัยในชุมชนอย่างยั่งยืน

6. อลิชา ตรีโรจนานนท์

อาจารย์ประจำคณะสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สังกัด คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่อยู่ 400/61 ม.5 ถ.เชียงใหม่ –พร้าว ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290

เบอร์โทรศัพท์ 083 516 9888

e-mail alicha_treer@hotmail.com

การศึกษา

ปัจจุบัน โครงการพุทธศาสตร์คุณภิวัตน์ คณะพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- 2548 วศ.ม. (สื่อสารมวลชน-การสื่อสารเพื่อการพัฒนา)
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2542 ศศ.บ. (การสื่อสารมวลชน - การประชาสัมพันธ์และการโฆษณา)
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการรับราชการ

- 2551 – ปัจจุบัน อาจารย์ประจำ และหัวหน้าแขนงวิชาการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา
คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การดำรงตำแหน่งบริหารคณะกรรมการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- มีนาคม 2551 – กันยายน 2551 ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา
- มกราคม 2553 – ตุลาคม 2553 หัวหน้าศูนย์บริการการสื่อสาร
- มีนาคม 2556 – พฤศจิกายน 2556 ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิจัยและวิเทศสัมพันธ์
- พฤศจิกายน 2556 – มีนาคม 2557 หัวหน้าศูนย์บริการการสื่อสารและรักษาการผู้ช่วยคณบดี
ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
- มีนาคม 2557 – สิงหาคม 2557 หัวหน้าศูนย์บริการการสื่อสาร

ประสบการณ์การทำงาน

- ปัจจุบัน “อาจารย์ประจำและหัวหน้าแขนงวิชาการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา”
คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2546 - 2550 “นักประชาสัมพันธ์อิสระ”
(ดูแลละเอียดโครงการส่วนหนึ่งได้ใน “Project Work”)
- 2545 – 2546 “ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารองค์กร” บริษัท โนมาเดน จำกัด
- 2543 - 2545 ผู้จัดการโครงการ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2542– 2543 ผู้จัดการโครงการประกวดโฆษณายอดเยี่ยมแห่งประเทศไทย (TACT
Awards) Project Work

งานวิจัย

- 2557 สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)
“สำรวจความคิดเห็นของชุมชนต่อ โครงการสร้างกระเช้าลอยฟ้า (Cable Car) ขึ้น
ดอยหลวงเชียงดาวจังหวัดเชียงใหม่”
- “สำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเชียงใหม่ไนท์ซาฟารีประจำปีงบประมาณ
2557” ศ.(เกียรติคุณ) ดร.อนรรักษ์ ปัญญานูวัฒน์ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) - หัวหน้า
โครงการ

- 2556 **บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)**
 “สำรวจความพึงพอใจของผู้โดยสารท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่ประจำปี 2556”
 ผู้จัดควบคุมการเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ ท่าอากาศยานนานาชาติเชียงใหม่
- 2548 **สำนักงานส่งเสริมการลงทุน (BOI)**
 “ประเมินผลโครงการการเชื่อมโยงอุตสาหกรรม”
 ดร. สุรชาติ ณ หนองคาย(มหาวิทยาลัยมหิดล) - หัวหน้าโครงการ
- 2548 **สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)**
 Research projects of MASCI(สถาบันรับรองมาตรฐาน ISO)
 ดร. สุรชาติ ณ หนองคาย (มหาวิทยาลัยมหิดล) - หัวหน้าโครงการ
 “ประเมินผลโครงการ OTOP City”
- 2547 **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ**
 “ประเมินผลการปฏิบัติราชการ” 11 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 Under supervision of Thai Rating and Information Services Co., Ltd. (TRIS)
สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ISMED)
 “ความชอบและความคิดเห็นของผู้บริโภคชาวต่างชาติต่อรสชาติกาแฟสดที่มีจำหน่ายในประเทศ”
- 2546 **บริษัทอินเตอร์เนชันแนล เอ็นจิเนียริง จำกัด (มหาชน) IEC**
 “สำรวจคุณภาพการบริการIEC Shop กรุงเทพฯ /ปริมณฑล”
- 2545 **บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน)**
 “สำรวจความพึงพอใจของผู้โดยสารประจำปี 2545”*
- * Research projects of Thammasat University Research and Consultantcy Institute
 รศ. วิทวัส รุ่งเรืองผล (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) - หัวหน้าโครงการ
- 2542 - 2545 **การทำอากาศยานแห่งประเทศไทย (บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด มหาชน – ปัจจุบัน)**
 “สำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพ และท่าอากาศยานภูมิภาค (ปีงบประมาณ 2542-2544 และ 2546)”*
- 2542 * Research projects of Thammasat University Research and Consultantcy Institute
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย*
 “สำรวจระดับการรับรู้ของประชาชนต่อโครงการประชาร่วมใจประหยัดไฟฟ้า”
- 2538 – 2541 **บริษัท อินโฟเสิร์ช จำกัด**
 (สำรวจคุณภาพการบริการ)* สวจนตราฮีห้อผลิตภัณฑ์

งานอาสาสมัคร

- ด้านการสื่อสาร การประสานงานระหว่างประเทศและโครงการพิเศษเพื่อการสาธารณกุศล
- 2551 – ปัจจุบัน **มูลนิธิหยดธรรม**
กรรมการ
บรรณาธิการที่ปรึกษานิตยสาร“มม”
*นิตยสารธรรมะรายเดือน แจกฟรีทั่วประเทศเป็นธรรมทาน
- 2545 - 2550 **สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์**
ที่ปรึกษาด้านการประชาสัมพันธ์และโครงการระหว่างประเทศ
- 2549 **โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่พัทยา**
มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ
ที่ปรึกษาโครงการจัดตั้งสถาน “วิทยุมหาไถ่”
วิทยุชุมชน 101 MHz
- 2550 **โครงการความร่วมมือทางการกีฬาผู้พิการไทย - สหรัฐอเมริกา**
โดย The National Ability Center – Utah, USA โดยการสนับสนุนจาก
กระทรวงต่างประเทศ สหรัฐอเมริการ่วมกับ โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่
พัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8
โรงเรียนศรีสังวาลย์ เชียงใหม่
ผู้ประสานงานโครงการและหัวหน้างานสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม
- 2549 **งานมหกรรมกีฬาคนพิการนานาชาติ**
Pattaya International Invitation 2006
หัวหน้าส่วนงานประชาสัมพันธ์และผู้ประสานงานระหว่างประเทศ
- 2546 - 2547 **สมาคมวีลแชร์ฟันดาบแห่งประเทศไทย**
ผู้ประสานงานจัดการแข่งขัน
- 2546 1st Thailand Open- กรุงเทพมหานคร
- 2547 2nd Thailand Open - จ. ลพบุรี
- 2547 Hongkong Open - เขตปกครองพิเศษฮ่องกง
- 2547 Thailand – Laos PDR Friendship Match - สปป. ลาว
- 2553 **สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์**
ผู้จัดการทีมชาติไทย
ในการแข่งขันกีฬาฟันดาบชิงชนะเลิศของโลก
“Lonato Del Garda – 2010” เมืองโลนาโต ประเทศอิตาลี

- 2546 สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยผู้จัดการทีมชาติไทย
ในการแข่งขันกีฬาคนพิการโลก “Wheelchair World Game”
เมืองโครัสเชิร์ช ประเทศนิวซีแลนด์
- 2545 **Disabled People International - Thailand** ร่วมกับ เมืองพัทยา และการ
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
Presenter ในงานประชุมคนพิการโลก “Disabled People World Assembly”
เมืองซัปโปโร ประเทศญี่ปุ่น
- 2544 - 2545 กองโฆษณา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนัก
นายกรัฐมนตรี
“อนุกรรมการพิจารณาและดำเนินการจัดการประกวดโฆษณาดีเด่นทาง
โทรทัศน์เพื่อผู้พิการครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2”
โดยคำสั่งแต่งตั้งลงนามโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
ครั้งที่ 1 นายกร ทัพพะรังสี
ครั้งที่ 2 นายแพทย์กระแส ชนวงษ์

7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปูน เทียงบุรณธรรม

ประวัติส่วนตัว

เกิดวันที่ 16 สิงหาคม 2516

ที่อยู่ : 146 ถ.ราชวงศ์ ต.ช้างม้อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

ที่ทำงาน : ภาควิชากรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

239 ถ.ห้วยแก้ว ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ที่ทำงาน : 053-892979

E-mail address: poon@eng.cmu.ac.th

ประวัติการศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษา (เรียงจากวุฒิที่สูงสุดตามลำดับ)

คุณวุฒิ	ปี พ.ศ. ที่จบ	สาขาวิชา	ชื่อสถานศึกษาและประเทศ
ปริญญาเอก	2546	สาขาเอก : การบริหารการก่อสร้าง	University of Colorado at Boulder, สหรัฐอเมริกา
		สาขาโท : วิศวกรรมขนส่ง	
ปริญญาโท	2546	วิศวกรรมขนส่ง	University of Colorado at Denver, สหรัฐอเมริกา

คุณวุฒิ	ปี พ.ศ. ที่จบ	สาขาวิชา	ชื่อสถานศึกษาและประเทศ
ปริญญาโท	2540	การบริหารการก่อสร้าง	University of Colorado at Boulder, สหรัฐอเมริกา
ปริญญาตรี	2538	วิศวกรรมโยธา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ประเทศไทย

ประวัติการทำงาน

3.1 ปัจจุบันเป็นข้าราชการมหาวิทยาลัย ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8

3.2 ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2538 อายุราชการ 17 ปี

3.3 ได้รับทุนทบวงมหาวิทยาลัยตามความต้องการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษาต่อ ระดับปริญญาโท-เอก เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2540 – 8 มิถุนายน 2546

3.4 ตำแหน่งอื่น ๆ

- คณะกรรมการสอบวิชาโครงการทางวิศวกรรมโยธา (251498)
- อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
- ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย พลังงานทดแทน สถาบันวิจัยและพัฒนา พลังงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2552
- กรรมการและเลขานุการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิศวกรรมและการบริหารการก่อสร้าง
- กรรมการควบคุมการจัดกิจกรรมเชียร์ และรับน้องใหม่
- คณะกรรมการฝ่ายกิจการนักศึกษาประจำปี 2548 และ 2549
- คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน (IQA)
- คณะอนุกรรมการปฏิบัติงานเฉพาะกิจฝ่ายต่างๆ ในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2548 ครั้งที่ 2
- คณะทำงานไปปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมสภาพบ้านพักนักศึกษาที่สมัครขอรับทุนการศึกษา ประเภทขาดส่น ประจำปีการศึกษา 2548
- คณะทำงานไปปฏิบัติงานควบคุมดูแลการสัมมนาสโมสรนักศึกษา
- อนุกรรมการไปปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมสภาพบ้านนักเรียน ในเขตพัฒนา 17 จังหวัดภาคเหนือ ที่สมัครเข้าศึกษาในคณะวิศวกรรมศาสตร์ ตามโครงการวิเศษสู่ชุมชน ประจำปีการศึกษา 2548
- อาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนักศึกษาย้ายสาขาวิชาเอก ประจำปีการศึกษา 2548
- คณะทำงานไปปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมการดำเนินการ โครงการของสโมสรนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2548

- คณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการนานาชาติ Tri-University International Joint Seminar and Symposium 2547
- คณะกรรมการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2547
- อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2547-2549
- คณะทำงานไปปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมสภาพบ้านนักศึกษา และนักเรียนในเขต พัฒนา 17 จังหวัดภาคเหนือ ที่รับสมัครขอรับทุนการศึกษา ประเภทขาดส่น ประจำปีการศึกษา 2547
- อาจารย์นิเทศนักศึกษาฝึกงาน ประจำปีการศึกษา 2546
- ที่ปรึกษาเพื่อฝึกภาคสนามนักศึกษา ณ ค่ายฝึกสำรวจคณะวิศวกรรมศาสตร์ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2546
- คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาประจำภาควิชา
- กรรมการฝึกซ้อมรับพระราชทานปริญญาบัตร ครั้งที่ 38 ในส่วนของคณะ ประจำปีการศึกษา
- กรรมการดูแลระบบคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสต และสารสนเทศ ประจำปี การศึกษา 25
- คณะกรรมการประสานงานสอบ ประจำปีการศึกษา 2549
- อนุกรรมการดำเนินงานโครงการศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างการผลิต
- คณะกรรมการร่างหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา Logistics Engineering and Management ประจำปีการศึกษา 2549
- ที่ปรึกษายุทธศาสตร์ในโครงการจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด ภาคเหนือตอนบน สังกัดวิทยาลัย ศิลปะสื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2549
- ที่ปรึกษาในการวางแผนการควบคุมระบบไฟฟ้าจรในเขตที่เทศบาลนครเชียงใหม่ และเป็น ที่ปรึกษาในการวางแผนการเดินรถประจำทางในจังหวัดเชียงใหม่ ให้กับ เทศบาลนครเชียงใหม่ 2548
- อนุกรรมการ คณะกรรมการอนุกรรมการประสานงานในสถาบันอุดมศึกษา ใน คณะกรรมการยุวศกร ว.ศ.ท. ประจำปี 2549 – 2550
- รองหัวหน้าโครงการฟาร์มขนาดใหญ่ และ หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม สถาน เทคโนโลยีก๊าซชีวภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- หัวหน้าโครงการ สร้างอาคารเฉลิมพระเกียรติ ณ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

- หัวหน้าโครงการก่อสร้างห้องเก็บโสตศึกษา ณ วัดอุโมงค์
- ที่ปรึกษา โครงการแนวทางการเพิ่มปริมาณการค้าขายแดนของ SMEs ไทย (ภาคเหนือ – อีสาน) กรณีศึกษาระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- หัวหน้าหน่วยวิจัย หน่วยวิจัยโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารการก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- หัวหน้าหน่วยวิจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและ โครงสร้างพื้นฐาน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ที่ปรึกษา โครงการนำร่อง เพื่อการพัฒนาระบบขนส่งที่ยั่งยืนและลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การประเมินผลกระทบความสวดกในการเดินเท้าในเขตเมืองเชียงใหม่ สนับสนุนโดยสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข)
- ที่ปรึกษาด้านระบบขนส่งมวลชน เทศบาลนครเชียงใหม่
- ที่ปรึกษาพิเศษ เทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน
- ที่ปรึกษาโครงการ การพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของหมู่บ้านตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดนตามแนวทางพระราชทาน จังหวัดแม่ฮ่องสอน สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับกรมทหารราบที่ 7 กองทัพภาคที่ 3 พ.ศ. พ.ศ. 2555 –ปัจจุบัน

ผลงานการตีพิมพ์

1. วัสนัย วรธนัจฉริยา, ปุณ เทียงบุญธรรม, ไกรสร ลักษณ์ศิริ. (2548) “ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตสำหรับเคหะพื้นถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ”.
2. วรพจน์ เสรีรัฐ, วัสนัย วรธนัจฉริยา, ปุณ เทียงบุญธรรม. (2548) “ การสำรวจศักยภาพทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ”.
3. โครงการศึกษาวิจัยเคหะพื้นถิ่นแบบบูรณาการเพื่อการพึ่งพาตนเอง (โครงการต่อเนื่องปีที่ 2 งานวิจัยและพัฒนาวัสดุก่อสร้าง สำหรับอาคารต้นแบบ) (2549) การเคหะแห่งชาติ
4. โครงการ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อช่วยในการออกแบบ โครงสร้างท่อเหล็กกลวง (2549) การเคหะแห่งชาติ
5. ปุณ เทียงบุญธรรม และ Diekmann, J. (2002) “Design of Construction Operation: Framework and conceptual model,” Information Technology in Civil Engineering Symposium, ASCE, November 3-7.

6. ปุ่น เทียงบุญธรรม. Wang, Y., Diekmann, J., and Molenaar, K. (2003),
“Production Scheduling in Construction,” 2nd International Conference on
Innovation in Architecture, Engineering and Construction, June 25-27
7. ปุ่น เทียงบุญธรรม และ Diekmann, J. (2003) “The taxonomy of construction
production systems,” Joint International Symposium of CIB Working
Commissions, Oct 22-24.
8. ปุ่น เทียงบุญธรรม และ Diekmann, J. (2003) “Design of construction operation:
earthmoving system,” Joint International Symposium of CIB Working
Commissions, Oct 22-24 (Best Paper Award)
9. ปุ่น เทียงบุญธรรม และ Assawamartbunlue, K. (2003) “Life-Cycle Assessments
of Chiang Mai Dwellings: Life Cycle Cost, Comfort Zone, and Environmental
Impacts,” Thai Life-Cycle Assessment (LCA), Workshop and Seminar, 2003,
Chiang Mai, Dec 22-23
10. ปุ่น เทียงบุญธรรม, Chatsirikul, U.& Supriyasilp, T. (2004) “Rapid Production
Strategies: Using Flow Synchronization for Modular Construction Systems,” การ
ประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติครั้งที่ 9 พฤษภาคม 19-21 พ.ศ. 2547
11. ปุ่น เทียงบุญธรรม, Kongboontiam, P, & Udomsri, R. (2004). “A Stochastic
Market Clustering Air Travel Demand Forecasting Model: Chiang Mai as Aviation
Hub Scenarios” The 2nd National Transport Conference, Bangkok, Thailand,
November 26. (Best Paper Award)
12. ปุ่น เทียงบุญธรรม. (2004). “Solving Vehicle Routing Problem with Time
Windows: A Case Study Of Non Customer Size Based Approach”. Abstracts of
13th IE Network Conference, 20-22October, Chiang Mai, Thailand.
13. ปุ่น เทียงบุญธรรม, Lieorungruang,V, Bhromsiri, A, & Wattanthariya , W. (2006).
“Sustainable Supply Chain of Construction Products And Materials: A Case
Study of Natural – Fiber Cement Wall Product” Reprinted from Chiang Mai
University Journal Voi. 5 No. 2.
14. ปุ่น เทียงบุญธรรม, (2006) “Alternative Construction Material As A Key
Strategy Toward Sustainable Society: A Case Study Of Natural Flber Cement
Products ” การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติครั้งที่ 11 วันที่ 20-22 เมษายน
2549 เมอร์ลิน บีช รีสอร์ท ปาดอง จ.ภูเก็ต

15. ปุ่น เทียงบุญธรรม, & Lucksiri, K, (2006) “ Assessments of Non – Load Bearing Wood Subject To Uniform Lateral Loadings ” การประชุมวิชาการ วิศวกรรมโยธาแห่งชาติครั้งที่ 11 วันที่ 20-22 เมษายน 2549 เมอร์ลิน บีชีรีสอร์ท ปาตอง จ.ภูเก็ต
16. ปุ่น เทียงบุญธรรม, และไกรสร ลักขณศิริ , (2549) “ การรับน้ำหนักแผ่กระจายทางข้างของผนังโครงคร่าวไม้ ชนิดไม่รับน้ำหนักบรรทุกตามแกน ” การประชุมวิชาการ วิศวกรรมโยธาแห่งชาติครั้งที่ 11 วันที่ 20-22 เมษายน 2549 เมอร์ลิน บีชีรีสอร์ท ปาตอง จ.ภูเก็ต
17. เสริมเกียรติ จอมจันทร์ยอง, ชัชวาล ทักษะอุดม, ปุ่น เทียงบุญธรรม, ชาญญาณภาพ อานันทนนะ. (2548) “ โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการผันน้ำจากแม่น้ำสแกกรัง และแม่น้ำเจ้าพระยาสำหรับพื้นที่ การเกษตรจังหวัดอุทัยธานี โดยใช้พลังงานทดแทน ”
18. เสริมเกียรติ จอมจันทร์ยอง, อภิชาติ โสภาแดง, ปุ่น เทียงบุญธรรม, ชาญญาณภาพ อานันทนนะ. (2548) “การเปรียบเทียบวัดกลุ่มหัตถอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน ของประเทศไทย ”

งานวิจัยและงานบริการด้านวิชาการ

1. อาจารย์พิเศษ “Traffic Impact Assessment,” University of Colorado at Boulder พ.ศ. 2546
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างโมเดล “Bus Rapid Transit in Chiang Mai: Feasibility Study: Bus Operation Model” Master Plan of Chiang Mai’s Mass Transportation Project, OTP พ.ศ. 2546
3. อาจารย์พิเศษ “Discrete-Event Simulation for Construction Production System Design” University of Colorado at Boulder พ.ศ. 2546
4. ผู้วิเคราะห์ระบบและผู้ร่วมโครงการ “Feasibility Study of Flood Protection System of WiangKumKam, Chiang Mai” พ.ศ. 2547
5. อาจารย์ที่ปรึกษา “Lean Production and Logistic Management of Concrete Pipe Supply-Chain” IPUS พ.ศ. 2547
6. ผู้วิเคราะห์ความต้องการ “Master Plan of Chiang Mai Transportation System: Chiang Mai as an Aviation Hub Scenario,” OTP พ.ศ. 2547
7. หัวหน้าโครงการ “Traffic Impact Analysis of A New Parking Building of The Maharaj Nakorn Chiang Mai Hospital” เทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2547

8. หัวหน้าโครงการ “Implementation Plan of Bus and Bike System in Chiang Mai: A Practical Viewpoint” เทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2547
9. หัวหน้าโครงการ “Product and Process Design of Wall Products for Non-Manufacturing Base: Life Cycle Assessment/Life Cycle Cost Approach” การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2547 - 2548
10. นักวิจัย “Design of Passive Cooling/Heat House: Building Envelope and Ventilation,” สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) พ.ศ. 2547 - 2548
11. หัวหน้าโครงการ “Small Scale of Biogas System for Tofu Factory, Chiang Mai, Thailand,” โครงการ ITAP สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พ.ศ. 2547 - 2550
12. นักวิจัย “Innovation Survey and Economic Analysis for Chiang, Thailand” JICA (2005).
13. นักวิจัย “Feasibility and Strategic Analysis for Water Diversification System of Uthaitanee Province by Using Renewable Energy, Thailand, Uthaitanee Province” สำนักงานจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2548
14. หัวหน้าโครงการ “Production System Design and Implementation of Appropriated Construction Materials for Rural Area: A Case Study of Northern Region” การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2548 - 2549
15. นักวิจัย “The Study of Logistics System of Thailand-Chinese Trade in the Context of ASEAN-China FTA: A Case Studies of Border and Transit Trades,” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2549 - 2550
16. ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิค “Energy Efficiency Improvement in Thailand Transportation Sector,” สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน
17. หัวหน้าโครงการ “Implementation of Biogas Technology for Livestock (Large Farm)” สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) พ.ศ. 2547 - 2549
18. หัวหน้าโครงการ “Small Scale of Biogas System for Rice Noodle Factory, Phrae, Thailand,” โครงการ ITAP สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พ.ศ. 2548 - 2550
19. หัวหน้าโครงการ “Hybrid Biogas System for Palm Oil Factory, Trang, Thailand,” ศูนย์เทคโนโลยีแก๊สชีวภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2549 - 2550
20. นักวิจัย “Site Selection and Development Feasibility of Industrial Estate for Mai Sod, Tak” สำนักงานจังหวัดตาก พ.ศ. 2549 - 2550

21. หัวหน้าโครงการ “Biogas System for Fish Processing: Factory, Pacific Fish Processing Co. Ltd, Songkhla, Thailand,” ศูนย์เทคโนโลยีแก๊สชีวภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พ.ศ. 2549 - 2551
22. หัวหน้าโครงการ “A Rapid Construction of A Sample of Northern Style Housing by Using Appropriated Construction Materials: A Case Study of Bangkok Site” การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2550
23. หัวหน้าโครงการ “Strategic Assessment of Elementary Information of Hollow Structure Section in Thai Construction Industry,” Samchai Steel Industries Public Company Limited, Thailand พ.ศ. 2550
24. หัวหน้าโครงการ “The Study of Logistics Infrastructure, Impacts Assessment, and Value-Chain of East-West Economic Corridor (EWEC),” PDG Report สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2550
25. นักวิจัย “Feasibility Assessment and Relocation Analysis of Chiang Mai Bus Terminal and Potential of Logistics Hub” สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2550
26. นักวิจัยด้านขนส่งและเศรษฐศาสตร์เมือง “Urban Planning Development and Community-Based Protection Plan for Phayao, Phrae, and Nan Provinces” การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2550
27. ที่ปรึกษา (ส่วนงานประเทศไทย) “Enhancing the Development Effectiveness of the Greater Mekong Sub Region (GMS) Economic Cooperation Program: A logistics benchmark study of the East-West Economic Corridor (EWEC),” ADB, TA-6262 (REG) พ.ศ. 2550
28. ผู้ช่วยนักวิเคราะห์ Scenario Analysis and Policy Development “Special Truck Routes and Administrative System for Linking with Intermodal Transport System,” OTP (2007).
29. หัวหน้าโครงการ “Small Scale of Biogas System for Rice Whisky Distillery, Lampoon, Thailand,” โครงการ ITAP สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พ.ศ. 2550
30. หัวหน้าโครงการ “The Development of Biogas Purification System,” สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) พ.ศ. 2550 -2552
31. หัวหน้าโครงการ “The Development of Co-Digestion / Mixed Waste System in Thailand” สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) พ.ศ. 2550 -2552

32. หัวหน้าโครงการ “Modified Biogas System for Wastewater from Ethanol Factory, Kanjanaburi, Thailand,” Thai Sugar Mill Ltd. พ.ศ. 2550 -2552
33. หัวหน้าโครงการ “Implementing Hybrid Biogas System for Different Palm Oil Factories in Thailand” สถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2550 -2552
34. หัวหน้าโครงการ “Thailand Small Scale CDM Swine Waste Management Programme,” ธนาคารโลก และสถาบันวิจัยและพัฒนาพลังงาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 -2553
35. หัวหน้าโครงการ “Development of Housing and Urban Plan for Mae Hong Son” จ.แม่ฮ่องสอน สนับสนุนโดย การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2551 -2552
36. หัวหน้าโครงการ “System Design and Implementation of Appropriated Construction Materials for Rural Area: A Case Study of Northern Region (Phase 2),” การเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2551 -2552
37. ที่ปรึกษา (ส่วนงานประเทศไทย) “Urban Transportation Assessment for Secondary Cities Thailand” ธนาคารโลก พ.ศ. 2552
38. หัวหน้าโครงการ “Appropriated Design and Treatment Applying Bamboo as A Construction Method Material” สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พ.ศ. 2552
39. หัวหน้าโครงการ “การออกแบบเบื้องต้นและศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน” จ.แม่ฮ่องสอน สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2553
40. ผู้ร่วมวิจัย “โครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ จังหวัดเชียงใหม่ โดยคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2553
41. ผู้ร่วมวิจัย “โครงการส่งเสริมการใช้พลังงานในชุมชนในรูปแบบกังหันน้ำ สนับสนุนโดยม.สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2553
42. หัวหน้าโครงการ “Design and Implementing Small Scale Biogas System for Swine and Human Manure” คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2552 – 2553
43. หัวหน้าโครงการ “การส่งเสริมสาธิตการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในกิจการขนส่ง” สนับสนุนโดย สถาบันพลังงานเพื่ออุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่ง

- ประเทศไทย และ สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2553 – 2554
44. หัวหน้าโครงการ ส่วนงานระบบขนส่ง โครงการ “Clean Air for Smaller Cities in the ASEAN Region” สนับสนุนโดย GTZ พ.ศ. 2554
 45. หัวหน้าโครงการ “การออกแบบการปรับปรุงและการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการระบบรถประจำทางของเทศบาลนครเชียงใหม่” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2554
 46. หัวหน้าโครงการ “โครงการจัดทำระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์” สนับสนุนโดย โครงการสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมไทย ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) iTAP พ.ศ. 2554
 47. ผู้ร่วมวิจัย “โครงการสำรวจและออกแบบรายละเอียดและจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำบึงสีไฟ จังหวัดพิจิตร” สนับสนุนโดย กรมทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2553 – 2554
 48. หัวหน้าโครงการ “การศึกษาและสาธิตการจัดการระบบรถร่วมสีล้อแดงของเมืองเชียงใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน” สนับสนุนโดย สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2553 – 2554
 49. หัวหน้าโครงการ “พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2553 – 2555
 50. ที่ปรึกษาโครงการ “โครงการส่งเสริมระบบบริหารจัดการขนส่งเพื่อการประหยัดพลังงาน (Logistics and Transport Management; LTM.)” สนับสนุนโดย กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน พ.ศ. 2555 – 2556
 51. ที่ปรึกษาด้านระบบขนส่งสาธารณะสำนักงานจังหวัดเชียงใหม่และสำนักงานขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2554 – ปัจจุบัน
 52. ที่ปรึกษาด้านระบบขนส่งสาธารณะเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน
 53. ที่ปรึกษาเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน
 54. หัวหน้าโครงการ “โครงการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย” สนับสนุนโดย สำนักงานจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2554-2555

55. หัวหน้าชุดโครงการ โครงการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทศบาลนคร
เชียงใหม่ สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2555
56. หัวหน้าโครงการ การประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์และการศึกษาแนวทางการลดการ
ปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผลิตภัณฑ์โครงการหลวง กรณีศึกษา: พืชและ
ผักกาดหอมห่อ สนับสนุนโดย มูลนิธิโครงการหลวง พ.ศ. 2555 –ปัจจุบัน
57. หัวหน้าโครงการ การออกแบบและพัฒนาแบบจำลองประเมินความเสี่ยงของ
เมืองไทยเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการบริหารความเสี่ยงและการปรับตัวต่อการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: ระยะที่ 1 การพัฒนาแบบจำลองต้นแบบ สนับสนุน
โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2555 –ปัจจุบัน
58. หัวหน้าโครงการ คั้นคว่ำและรวบรวมข้อมูลตลาดเมืองใหม่ สนับสนุนโดย ศูนย์
สร้างสรรค์งานออกแบบ พ.ศ. 2556
59. หัวหน้าโครงการ การใช้พื้นที่อย่างบูรณาการและการวางแผนการขนส่งในพื้นที่เขต
เมืองอย่างยั่งยืน สนับสนุนโดยเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2556-2557
60. หัวหน้าโครงการ การศึกษาการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ สนับสนุนโดย สำนักงาน
สิ่งแวดล้อมไทย พ.ศ. 2557
61. ผู้อำนวยการชุดโครงการ การจัดการภัยพิบัติสำหรับวิกฤตของโลจิสติกส์และโซ่
อุปทานของโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนโดย สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) และ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พ.ศ. 2556 –ปัจจุบัน

วิชาสอนและหัวข้อที่เกี่ยวข้อง

- การวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับการบริหารงานก่อสร้าง (รหัสวิชา CE 264710)
- การออกแบบและการวิเคราะห์ในการบริหารงานก่อสร้าง (รหัสวิชา CE 264707)
- กลยุทธ์และการบริหารความเสี่ยง (รหัสวิชา CE 264709)
- การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: การศึกษาวงจรชีวิตกา, การก่อสร้างประหยัดพลังงาน,
การพัฒนาโครงการการนำพลังงานกลับมาใช้ใหม่
- การออกแบบระบบการผลิต: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, การออกแบบตัวแปรและอุปสรรค,
การออกแบบนโยบายและวัตถุประสงค์
- การสร้างโมเดลระบบ (System modeling): discrete-event simulation, meta-heuristic
search, กระบวนการและห่วงโซ่อุปทาน, โมเดลการเงิน
- การบริหารจัดการองค์ความรู้และการตัดสินใจ: การตัดสินใจและระบบสนับสนุน, cross-
impact-analysis

- การสร้างโมเดลระบบการขนส่งและโลจิสติกส์: Mass Transit model, Multi-Criteria Modeling for Route/Mode Selection

รางวัล

- *Best Paper Award* Thiengburananatham, P. and Diekmann, J. (2003) "Design of construction operation: earthmoving system," Joint International Symposium of CIB Working Commissions, Oct 22-24
- *Best Paper Award* Thiengburananatham, P., Kongboontiam, P, and Udomsri, R. (2004). "A Stochastic Market Clustering Air Travel Demand Forecasting Model: Chiang Mai as Aviation Hub Scenarios" The 2nd National Transport Conference, Bangkok, Thailand, November 26
- *รางวัลผลงานวิจัยเด่น* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่น เทียงบุรณธรรม หัวหน้าโครงการ "พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน" รางวัลผลงานวิจัยเด่นประจำปี 2555 จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย วันที่ 20 ธันวาคม 2555

ประวัติผู้ช่วยนักวิจัย

1. ชื่อ นายปวีร์ พันธนิยะ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการส่วนจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ

ที่อยู่ สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ลำพูน ต.ในเมือง อ.เมือง จ.ลำพูน ปัจจุบันอายุ 47 ปี

เบอร์โทร 081-6493604

สถานที่ทำงาน สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ลำพูน จังหวัดลำพูน สังกัด กรมธนารักษ์

กระทรวงการคลัง

-ได้รับทุนพัฒนาบุคลากรของกระทรวงการคลัง ประจำปีพ.ศ. 2554 เข้าศึกษาปริญญาเอก สาขาการ
ใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

E-mail : PP_Porawee@yahoo.com

ประวัติการศึกษา

1. ประกาศนียบัตรเทคนิควิศวกรรมสำรวจ วิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการงานก่อสร้าง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. กำลังศึกษาปริญญาเอก สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประวัติการทำงานและงานวิจัย

- ผู้จัดการแผนกออกแบบชุมชนสายโทรศัพท์ บริษัทอริคสัน ไทยเน็ทเวอร์ พ.ศ. 2531-2535
- ผู้จัดการบริษัท สิ่งทอของวิศวกรโยธา จำกัด พ.ศ. 2544-2551
- นักวิจัยร่วม โครงการสังคมน่าอยู่แบบองค์กรร่วมของจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2555-2557
- คณะอนุกรรมการผังเมืองจังหวัดน่าน ปี 2551-2555
- คณะอนุกรรมการผังเมืองจังหวัดลำพูนปี 2556-2558
- คณะกรรมการพิจารณาออกหนังสือรับรองในการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำแม่น้ำ ปี 2558
- ประธานกรรมการตรวจการจ้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างในที่ราชพัสดุ ปี 2556-2558

2. ชื่อ นางสาวกิตติกาญจน์ สมฤทธิ์

วันเดือน ปี เกิด 20 มกราคม 2521 ปัจจุบันอายุ 37 ปี

ที่อยู่ตามบัตรประชาชน: 1 หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงแรง อำเภอกู่ซาง จังหวัดพะเยา

ที่อยู่ปัจจุบัน: 15/14 หมู่ 7 ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

เบอร์โทรศัพท์ 086-1907768

E-mail: ohho_kittikarn@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

ปีการศึกษา 2543	จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย นเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
ปีการศึกษา 2553	จบการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาการใช้ที่ดินและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ปีการศึกษา 2557	กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก ภาควิชาการใช้ที่ดินและการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

- พ.ศ. 2547 – 2548 - ผู้ช่วยนักวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการผลิตลำไยปลอดสาร
ภายใต้ระบบการผลิตที่ลดต้นทุนและได้ลำไยที่มีคุณภาพ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พ.ศ. 2548 – 2550 - ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการผลิตลำไยภายใต้ระบบการ
ผลิตที่ลดต้นทุนและได้ลำไยที่มีคุณภาพ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่

- พ.ศ. 2550–2551
- ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: บทเรียนจาก 40 หมู่บ้าน
 - ช่วยงาน ผู้สรุปการประชุมและผู้จัดประเด็นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ช่วยงานวิจัย ถอดบทเรียนองค์ความรู้ การดำเนินงาน ของสำนักงานเครือข่ายวิจัยภาคเหนือตอนบน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ช่วยงานวิจัย ถอดบทเรียนองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โครงการวิจัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสภာวิจัยแห่งชาติ
 - เจ้าหน้าที่ประเมินโครงการของมูลนิธิริรักษ์ไทย อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
- พ.ศ. 2551–2552
- นักวิจัย โครงการเงื่อนไขเชิงซ้อนของการดำรงอยู่และหายไปของการทำนาจากการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ภายใต้การสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
 - ผู้ช่วยนักวิจัย ถอดบทเรียนองค์ความรู้ศูนย์เรียนรู้ของศูนย์พัฒนาชุมชน จังหวัดลำพูน
 - ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง สังกมนำอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงภาคเหนือตอนบนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ จ.เชียงราย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านนา วิทยาเขตภาคพายัพ
- พ.ศ. 2552-2555
- นักวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาผู้นำเยาวชนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมศักยภาพชุมชนในภาคเหนือตอนบน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - นักวิจัยโครงการการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้เชิงบูรณาการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สาขาวิทยาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ
 - หัวหน้าโครงการเครือข่ายเยาวชนทำตุ้ม ร่วมแบ่งปันปัญญา สร้างคุณค่าต่อสังคม ต.ทำตุ้ม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน
 - นักวิจัยโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์กรร่วมของจังหวัดเชียงใหม่: ขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่ย่านวัดเกตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2556-2557
- นักวิจัยโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมเชิงบูรณาการในบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ปัจจุบัน

- ผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- นักวิจัยโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่: ขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่ย่านวัดเกตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- ผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการภายใต้การสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
- นักวิจัยโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่: ขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่ย่านวัดเกตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่